poſſit iudiciū:ad poſſeſſionez itaqꝫ pignorū magis officio[a] iudicis venire te cōuenit ꝙ̄ illicita poſtulare.

Equitas ſcripta rigori ſcripto preferť. h.d.Bald.vel ſic.Equitas preferť rigori. h.d.Saly.ꝛ Alex.de imola.

Impato.Conſtanti.ꝛ Lici.aa. ad Dio. **Lex.viij.**

Placuit[b] in oībus[c] rebus[d] precipuā eē iuſticie equitatiſqꝫ[e] ꝙ̄[f] ſtricti iuris rationem[g].

Religio iudicātis dꝫ prius de rei veritate plenarie inſtrui ꝑ ꝓbationes: interrogatiōes ꝛ rñſiones ꝙ̄ ſnia ꝓferať.h.d.bal. vel ſic.Ubi ſnia plenū facit preiudiciū ibi plenaria dꝫ iteruenire cognitio.h.d.Sal. vel ſic.Jn cauſis regulariter requiriť plena cauſe cognitio ꝛ plenaria ꝓbatio ꝑ veritate habēda.h.d.vel ſic.ſm bar.Jn cauſis in qbus ſnia parit plenū preiudiciū reqritur plena cauſe cognitio ꝛ per ꝯſequens plenaria ꝓbatio.Alex.

Jmp.cōſt.a.ad.Mari. **Lex.ix.**

Iudices opꝫ in primis[h] rei[i] qlitatē plena[k] inquiſitionē diſcutere: ꝛ tūc vtrāqꝫ partē interrogare ſepi⁹:ne qd noui addi deſiderēt. cū[l] hoc ipm ad alterutrā ptē ꝓficiat ſiue diffiniēda cā per iudicē ſiue ad maiorē poteſtatē referenda[m] ſit.

In auten. vt cuꝫ de ap.cognoſci.§.ſꝫ ꝛ hoc.col.viij. **Con.xj.**

Dicēti ſe allegare velle danť tres dilationes ſucceſſiue:qbus elapſis iudex debet ꝓferre ſententiam legi ꝛ cōſuetudini conformem.h.d.Alex.

Iubemus vt ſi qñ vna ꝑs allegationibus ſuis renūciauerit[n] alia vero ꝑs ſe habere aliqd qd̄ ꝓponat[o] dixerit:iudex negocij modis oībus eā partē que vtiť dilatione cōpellat intra.xxx.dies poſtꝙ̄ altera ꝑs allegatiōibus renūciauerit qcqd velit ſine aliq̄ intermiſſione ꝓponere. Qd̄ ſi nō fecerit tūc ad ei⁹ malitiā ſuperādā ali⁹ mēſis idulgeať a iudice. Si ṽo adhuc diſtulerit alteri⁹ mēſis dilatio p̄beať: ita vt ſi vſqꝫ ad p̄dictos tres[p] menſes ſuas nō ꝓpoſuerit allegatiōes: cāe cognitor nō āplius expectans[q] ſniam oībus modis legibus ꝛ moribus ꝯſonantē.Uel ſi noluerit referat ne litigatorib⁹ male tractātib⁹: liceat cauſaꝝ exitus vltra protrahere ꝓferat[r].

Cauſe ꝯtinentia nō dꝫ diuidi.ꝛ iō non pōt ſup cauſa poſſeſſionis vnus iudex ꝛ ſuper cā ꝓprietatis alius iudex impetrari; et cōtrafaciēs puniť.h.d.Alex.

Jdem.a.ad Seue. **Lex.x.**

Nulli[s] ꝓrſus audiētia p̄beatur q cauſe ꝯtinentiā[t] diuidit ꝛ ex beneficij p̄rogatiua[v] id qd̄ i vno eodēqꝫ iudicio[x] poterat[y] terminari:apud diuerſos iudices voluerit ventilare:pena[z] ei ex officio iudicis imminente qui cōtra hāc ſupplicauerit ſanctionē:atqꝫ aliuꝫ ſup poſſeſſione aliū ſuper principali q̄ſtione[a] iudicem poſtulauerit.

Ciuiles cāe debēt a tpe litis ꝯteſtate infra triennū terminari:alſ perit inſtātia:exceptis cāis fiſcalibus ꝛ publicaꝝ functionū.h.d.vſqꝫ ad.§.ꝛ ſi qdē.Bal.ꝛ Saly.

Jmperator Juſtini.a.iuliano p̄fecto pretorio. **Lex.xj.**

Properādū[b] nobis viſuꝫ eſt ne lites fiāt pene imortales[c] ꝛ vite[d]

a Officio iudicis.cuius eſt iuriſdictio:vt ſi neqꝫ fiat neqꝫ conueniat neqꝫ defendať reus mittať actor in poſſeſſionē rex eius cauſa rei ſeruāde:immo in ſeruū petitum obligatum.vt.j.de pi.l.creditores. — *Miſſio i poſſeſſionē quādo fieri pōt.*

b Placuit.vbi equitas ex vna parte:ius ſtrictum ex alia eſt:ꝛ cōtradicunt equitas preferenda eſt.Uel aliter allegabať ſimilitudo de aliq̄ caſu emergenti qui non eſt determinat⁹ ꝙ ſequemur equitatē vel ius ſtrictum. — *Equitas an ſit preferēda rigori.*

c Jn omnibus reb⁹.tam ciuilibus ꝙ̄ criminalibus:ꝛ tā publicis.ꝙ̄ priuatis.ꝛ pone exēplum ſm Joh.vt.j.de furtis.l.ſi qs ſeruo.vel pone.vt.ff.de mino.l.j.ꝛ.ff.de relig.ꝛ ſump.fune.at ſi qs.§.idem labeo ait.ꝛ.l.in perſonaꝫ ꝛ.ff.de in rem ver.ſed dicendū.ꝛ.ff.de eo.qd̄ certo loco.qd̄ ſi epheſi §.in ſūma.ꝛ.ff.de ṽbo.obli.ſi ſeruus.§.ſequiť.ꝛ.ff.de in integ.reſti.l.penul.ꝛ.ff.de exceptōe doli.apud.§.ſi quis pupillo.ꝛ.ff.depoſiti.bona fides.Jtez poni pōt in qualibet exceptione.vt macedoniani ꝛ velleiani:nam exceptio eſt de equitate regula de rigore:ꝛ ſic magis eſt ſequenda exceptio.Jtem poni poteſt.j.ſi res ali.pig.da.l.cum res.ꝛ.ff.de pig.l.ij.ꝛ.ff.de pe.l.interpretatione.in predictis em̄ caſibus equitas a rigore ſeparatur.ꝛ ſic ſeruať equitas.alſ ſi ſeparatum non eſt id totale ſeruať.Et no.ꝙ hic loquiť de eqtate ſcripta.alſ ſecus eſt vt.ſ.de legi.ꝛ conſti.l.j.

d Rebus.i.cauſis.

e Equitatiſqꝫ.id eſt iuſticie equitatis.

f Quaꝫ ſtricti iuris.ff.de le.ꝛ ſenatuſcō.nō poſſunt.equitas eſt reruꝫ cōuenientia:que in paribus cauſis paria iura deſiderat.ſcꝫ de equitate ſcripta.

g Rationē.ſtrictū ius vel ratio ſtricti iuris diciť tribus modis.Primo ad differentiā actionis bonefidei.ꝛ ſic accipiť inſti.de actionib⁹.§.actionū.Secūdo ꝙ eſt adeo ſtrictū ius.i.firmatū vt nullo modo poſſit ab eo recedi.vt.ff.qui ꝛ a quibus ma.liberi nō fiunt.l.ꝓſpexit.Tertio cū latius mitiuſue ꝙ̄ dictet equitas aliquid ſtatuat.ꝛ ſic hic accipiť. — *Jus ſtrictuꝫ diciť tripl'r.*

h Iudices.in primis.id eſt ante ſententiam.

i Rei qualitatem.i.negocij formam.h.

k Plena.ſed pleniſſima in criminali.vt.j.de probat.ſciant.ꝛ.j.ad leg.cor.de fal.vbi in caſibus tamē ſummarie cognoſcit.vt.ff.de libe.agno.l.ſi quis.§.ſi vel parens.ꝛ de re iudi.a diuo.§.ſi ſuper.ꝛ.ff.vt in poſ.lega.ſi is a quo.ꝛ de preto.ſtipula.l.j.§.fi.ꝛ de car.edi.l.iij.§.cauſe.ꝛ de ven.in poſ.mit.l.j.§.ſed ea.ff.ad exhiben.l.iij.§.ſciendū.

l Cum hoc ipſum.ſcꝫ reos.ſic interrogari.

m Referenda.quia nō poteſt ipſe diffinire.vt.ff.de offi.ꝓcon.ſolent.ꝛ.l.ſi quis.Uel quia cognitio tm̄ eſt delegata.vt.j.ad.l.corne.de fal.vbi.ꝛ.ſ.eo.auť.ad hec.Uel tertio:dicat ſe minus ſufficientem.ꝓpter factum non ius quādo ſm iura iſta poterat fieri relatio.vt.j.de rela.per totum.hodie nō.vt in auť.vt iudi.non expe.ſa.iuſ.§.j.poſt hoc lege auť.iubemus.que hanc confirmat ꝛ addit ꝛ eſt ex cor.vt cū de appel.cog.§.j.colla.viij.

n Iubemus.renunciauerit.hec renunciatio in teſtibus facta ne producantur nō nocet ſm quoſdā ſed nocet quarta ꝓductio:ꝛ didiciſſe teſtificata.vt in auť.de teſtibus.§.quia vero.colla.vij.idem forte in inſtrumentis vt nō noceat renunciatio:valet ergo hec renunciatio in allegationibus iuris.Accur.

o Proponat.cū iudex interrogat an addere velint.vt ꝛ.ſ.in.l.iudices.Accurſius.

p Tres mēſes ſimilis dilatio.j.quomodo ꝛ quādo iudex.auť.qui ſemel.Sed non videť tot dilationes debere dari.vt.ff.de fer.l.fi.que eſt cōtra.Sol.hic abſenti ibi preſenti ꝛ poſtulanti datur dilatio.Jtem cōtra.ff.de iudi.l.ad pemptoriū.ꝛ.l.ſe.vbi quattuor dabanť edicta.Sꝫ illa ad dandam diffinitiuam:iſte vero dantur ad allegationes. — *Dilatio ē q̄nqꝫ triū mēſium.*

q Expectās.ob hāc cām ſed citabiť ad ſententiā pemptoriam.

r Proferat.erat ergo lis cōteſtata.vt.j.de temp.ap.l.fi.§.illud.

s Nulli.neqꝫ pagano neqꝫ militi.Et pone caſum ſm P.Bonoñ.petierat iudicem ab impatore ſub queſtione poſſeſſionis fundi exiſtentis in territorio mutinenſi inter eū ꝛ quendā mutineñ.nūc mutineñ.petit aliū iudicem ſuper queſtiōe ꝓprietatis nō poteſt.vt j.de ſen.ꝛ interlo.cum papinianus.ꝛ auť.ꝛ cōſequēter.ſed certe.l.cuꝫ papinianus non loquitur de coniūctis vel cōtinētibus.Sed alia eſt ratio: quare ibi ꝓhibet coraꝫ alio:qꝛ cuius ꝛc.nō qꝛ continentia.Jtē auť.ꝛ cōſequēter eſt cōtra eū quia finita prima cauſa ꝓmittit corā alio fieri ꝯuentionem qd̄ eſt intelligendū de nō cōiunctis.Tu aūt approba caſus poſitionē:nō per illas ſed ꝑ iſtam.l.Nec obſtat exceptio rei iudicate agenti de proprietate.vt.ff.de acqui.poſ.naturaliter.§.nihil Uel pone ſm Jo.ꝙ alium petij in cauſa poſſeſſionis ꝛ alium in cauſa ꝓprietatis ſimul cognoſcendū nō poſſum ſi opponas:ꝛ hic nō impeditur petitio:qꝛ continentia:ſed quia ſeruādus eſt ordo.vt.j.de rei vēdi.l.ordinarij.ꝛ de interdic.l.incerti.ꝛ de ap.l.j.ꝛ.j.ſi.regun.l.ſi quis Sed dic ꝙ de recuperanda vel adipiſcenda poſſeſſione pōt ſimul agi cum petitorio ſm.M.vt h.ſed nō de retinēda vt dictis.ll.vel ſm Jo.dic ꝙ ſimul ſemp ſunt agitande:ſed prius cauſa poſſeſſionis terminanda.Uel dic tertio ꝙ petito iudice ſup cauſa poſſeſſionis:ꝛ ea finita peto ſuper.cauſa proprietatis alium:hic ſola ratione continentie ꝓhibeť.Sed an ſine noua delegatione de ꝓprietate cognoſcent.puto ꝙ ſic.vt j.ſi a non compe.iu.l.iij. — *Ponit caſum.* — *Pretorium ꝛ iterdictū d̄ recuperanda vel adipiſcēda ſimul intētari pñt.*

t Cōtinentiam.ſiue ſit cauſa que plures ſpecies ꝯtinet.vt tutele:ſiue ſit talis ſuper qua plures cōcurrunt queſtiones vt hic dixi.

v Prerogatiua.ſ.a.principe ꝯceſſa.vel qꝛ erat miles.

x Judicio.i.apud eundem iudicē.ſic inſtitu.de act.§.ſi minus.

y Poterat.i.debuerat.ſic ecōtra ponitur debet pro poteſt.ff.an per alium cau.ap.l.fina.

z Pena.fiſco applicanda.vt.ſ.de mo.mulct.l.mulctarum.

a Queſtione.ſiue vnum petierat actor:alium reus ſm.P.ſiue ideꝫ petierit diuerſos vt ſimul cognoſcatur ſm Jo.ſiue ſeparatim vt modo dixi.ꝛ facit.j.de accu.qui de crimine.in fine.

b Properādum.quattuor caſus principaliter ponit ꝛ incipit cōſtructio ꝓperandum ꝛc.vel ibi cum criminales.ꝛc.ꝛ pendet vſqꝫ ibi preſentem.ꝛc.

c Jmmortales.tres ponit rationes quare hanc.l.facit prima eſt finalis ne lites ꝛc.quod erat ante hanc.l.vel per reum vel per actorem vel iudicis moram vel aduocatorum.

d Et vite.que eſt centum annorum.vt.ſ.de ſacroſanc.eccle.l.fi.ꝛ

in co:.auſ.vt ec.ro.cen.anno.in medio conſtitutionis.
a ¶ Modum.i.terminum.
b ¶ Lex.que eſt.ĩ.vt infra certũ tẽpus.l.fi.licꝫ illa ſit poſterio: in o:dine:prio: tñ fuit in cõpoſitione ⁊ eſt ſcḋa ratio de ſimilibus ad ſimilia.
c ¶ Frequẽtio:es.vnde magis ꝙ criminales certo tẽpo:e ſunt limitãde.vt.ff.de li.le.legaui. in prin.⁊ de vſucap.iuſto.in princi.vnde hec eſt tertia ratio. Accur.
d ¶ Criminibus.vt petis fundũ ex inſtrumẽto quod dico falſum.
e ¶ Super his.ſ.pecuniarijs cauſis.
f ¶ Locoꝝ.vt argu.ſ̃. de tempo. in integ. reſti.l.fi.
g ¶ Tempoꝝ.vt.ſ̃. de diuer.reſcrip.l.falſo.
h ¶ Super conditionibus perſonaꝝ liberoꝝ vel ſeruoꝝ aſcriptitioꝝ colonoꝝ.
i ¶ Super iure. iterpoſitio eſt.⁊ dic ciuitatis. ſcꝫ alterius ꝙ romane. vt ptꝫ.ĩ.ꝑ id qḋ dicit in fiſco:q: ideꝫ iuris eſt in republica romano:um ⁊ in fiſco.
k ¶ Seruitutibus. prediorꝫ vel perſonaꝝ.
l ¶ Quibuſdam. vt ꝓ filiatione vel pro patria poteſtate.ꝓ excuſatione tutoꝝ:ꝓ hono:ibus recipiendis vel non recipiendis.
m ¶ Fiſcale.vt de fundo fiſci : puta ſuper tributa.
n ¶ Functiones. puta ſuper tributo. hec qdeꝫ nõ claudunt triennio: ſed etiã in feriatis tẽpo:ibus exercent geminis mẽſibus. vt.ĩ.de fer.l.publicas.Itẽ excipe niſi prio: iudex decedat iuxta finẽ triẽnij.vt.ĩ.eo.§.ſinaũt in medio.Ac.

hominũ modũ[a] excedãt cũ criminales quidẽ cauſas iã noſtra lex[b] biennio cõcluſit:⁊ pecuniarie cauſe frequẽtio:es[c] ſunt.⁊ ſepe ipſe materiaꝫ criminib[9d] creare noſcunt:pſentẽ legẽ ſup[e] his omni o:be terraꝝ ponẽdã:nullis locoꝝ[f] vel tẽpo:ũ[g] anguſtijs coartãdã põere. ¶ Cẽſem[9] itaqꝫ oẽs lites ſup pecuniarijs cauſis quãtecũqꝫ quãtitatis ſiue ſup cõditionib[9h] ſiue ſup[i] iure ciuitatũ: ſiue ꝑuato:ũ fuerit illate : ſup poſſeſſione vel dominio vel hypotheca:ſeu ſeruitutib[9k] vl' ꝓ alijs qbuſdaꝫ[l] cauſis: pro quibus hominibus cõtra ſe litigandũ eſt exceptis tantũmodo cauſis q̃ ad ius ꝑtinẽt fiſcale[m] : vel que ad publicas reſpiciãt functiões[n] nõ vltra triennij[o] metas poſt litẽ cõteſtatam eſſe protrahendas:ſed[p] omnes iudices ſiue in hac alma vrbe ſiue in prouincia : maio:ẽ ſiue mino:em peragant adminiſtrationem: ſiue in magiſtratib[9] poſiti ſunt : vel ex noſtra aula dati : vel a noſtris ꝓceribus delegati:nõ eſſe eis concedendũ vlterius lites ꝙ triennij ſpacio patimur extẽdere[q]. ¶ Hoc[r] eñ iudicialis[s] magis[t] eſſe poteſtatis nemo eſt q ignoret.naꝫ ſi ipſi noluerit nullus taꝫ audax inuenitur:qui poſſit inuito iudice[u] litem protelare.

o ¶ Trienij.quedã tñ tã ciuiles ꝙ criminales citio:i tpe tollunt. ⁊ eſt in eis caſibus ſpeciale qui notantur his . ll.ĩ. vt infra certũ tempus.l.fi.⁊.ſ̃.pri.⁊ in auſ.vt cle.apud proprios epi.§.ſi tñ.⁊.ſ̃.vt omnes taꝫ ciuiles ꝙ crimini.l.j.in.fi.⁊.ĩ.de naufra.li.xi.l.pe.⁊.ĩ.de decu.l.generali.⁊.ĩ.de edi.priua.l.fi.⁊.ĩ.ad.l.fal.auc. ſed cũꝫ teſtato:.⁊.ĩ. de aſſer.tol.l.j.Jo.⁊.ff.de excu.tuto.l.quinquagita.azo.⁊ in auſ.de ſan . epi.§.ij.col.iij. Item hodie videtur omnis lis poſſe finiri biennio ⁊ ſex menſibus.ĩ.quõ ⁊ quando iu.in auſ.qui ſemel. Sed dic vt ibi dixi nam hodie non durat cã vltra annum ⁊ tres menſes ſm quoſdam: vel biennium ⁊ ſex menſes ſm alios vt diximus in.d.auſ. Iteꝫ in cauſa appellationis nõ habeat locum:q: illa infra annum vel biennium terminari debet.vt.ĩ.de tempo.⁊ repara.ap.auſ.ei q. Item not. ad euidentiam huius.l.quia aut vterqꝫ.i.acto: : ⁊ reus abeſt.et tunc nullo modo fertur ſententia ſm omẽs.aut vterqꝫ eſt pſens:⁊ tunc ferri poteſt quandocunqꝫ: cognito tamen de cauſa prius ⁊ hoc ſm omnes. aut alteruter ⁊ tunc ſiquidem reus abſens eſſet contrahitur hermodicium: ⁊ poteſt iudicari ſm veteres leges.vt.ff.de libe.cauſa.diui.ſinautem acto: non poterat iudicari niſi in quibuſdam caſibus . vt in cauſa liberali . vt.ff.e.l.⁊ poſt.§.j.⁊.ĩ.de libe.cauſa.l.iuſta ⁊ no.ff.de.libe.cauſa.l.diui. ſed hodie hoc nouũ inducitur.vt etiã abſente acto:e ꝯhaſ hermodicium. vt.ĩ.eo.§.⁊ ſi quideꝫ.Itẽ an poteſt ꝓrogari triẽniũ ꝯſenſu partiũ.videtur ꝙ ſic.ff.eo.l.ij.§.ſed ⁊ ſi iudex . Rñ nõ cum publica ſit vtilitas : vt patet ex rõnibus poſitis.ſ̃.in prin.huius.l.⁊ pro hoc.ff.de poſtula.q̃s prohibet.⁊.ſ̃.ti.j.l.ij.§.ſed.q: veremur.⁊ de legi.⁊ conſti.nõ dubium Itẽ qd ſi ſnia lata eſt poſt trienniũ.Rñ.nõ tenet.⁊ ex cauſa ſolutũ repetiſ nec ob.ff.fa.her.cũ putarem.q: ibi tenuit ſnia ⁊ iudicium.licꝫ nulla fuerit actio.Itẽ an loquitur de prima cauſa tm̃:aut etiaꝫ cauſa appellationis.Rñ.cã appellationis non durat vltra bienniũ:immo minus ꝙ biennio vt auſ.ei q appellat.Quid de cop:omiſſo. Rñ. q: ſtatutuꝫ eſt tempus.vt.ſ̃.de arbi.l.j. Item quid ſi per iudiceꝫ ſtet.rñ.vt.ĩ.§.ſinaũt vtraqꝫ. Itẽ hic iure ciuili ſed iure canonico non expirat inſtãtia triennio.vt extra de iudi.c.venerabilis.⁊.ca.ſignificauerint.

Lites ꝙ to tpe debent durare.
Appellatiõis cauſa itra annũ aut biennũ eſt terminanda.

p ¶ Sed omnes.ſiue ex aula noſtra.id eſt a nobis.
q ¶ Extendere.al's exercere.

r ¶ Hoc enim.extendatur vel non.
s ¶ Judicial.hñ dico iudicialis non dico litigato:is ⁊c.
t ¶ Magis ꝙ partium.
u ¶ Judice.cuius iuriſdictioni ſuppoſitus eſt.h.vel qui cauſe preſidet.
x ¶ Et ſiquideꝫ.quid iuris ſit qñ vtraqꝫ pars eſt pſens dictuꝫ eſt : nũc qñ vna pars eſt abſens ⁊ primo de actore poſt litem conteſtatam.

¶ Propter acto:is abſentiã lite ꝯteſtata nõ p:orogaſ diffinitio cauſe vltra triẽniuꝫ ⁊ ſi de cauſa nõ liquet abſoluiſ reus ab obſeruatione iudicij:⁊ acto: abſens condẽnabiſ in expenſis legitimis ſacramẽto rei taxandis. Si aũt ḋ cauſa liquet ferſ ſentẽtia: ⁊ in fauo:ẽ illius quẽ ꝯſtat iuſticiã habere expẽſis factis a pſente de ſententia lata pro abñte deducẽdis:nec a diffinitiua lata ꝓ pſente licebit abſenti appellare.h.d.vſqꝫ ad §.ſinautem reus.Salice.⁊ Alexan.

¶ Et[x] ſi quideꝫ pars acto:is ceſſauerit quatenus[y] multiplici dilatiõe reus fatigetur:⁊ triennij mete poſt litem conteſtataꝫ iaꝫ prope fineꝫ veniãt: vt ſemeſtre tempus tantuꝫ eis ſuperſit : licentia[z] erit iudici per executo:es[a] negocij acto:is requirere parte fugiente[b]: ex vna pte acto:is abſentiã incuſante : ⁊ iudicibus oĩmodo ſuas aures huiuſmodi q̃ſtionibus[c] reſerãtib[9d] ⁊ ſi ꝑ tres vices hoc[e] fuerit ſubſecutũ: decẽ[f] dieꝝ ſpacio per vnumquẽqꝫ introitũ deſtinato ⁊ nec ita acto:is pars fuerit inuẽtã[g]:neqꝫ per ſe neqꝫ per procuratorẽ inſtructũ[h] ꝑuenerit:tũc iudiceꝫ negocij acta[i] apud ſe cõfecta : cõſpicere[k] cenſemus. ¶ Et ſiquidẽ nihil ſufficiens actitatũ eſt ex quo poſſit termino[l] cauſe certa fieri coniectura : volumus non ſoluum partem fugientem[m] ab obſeruatione[n]

y ¶ Quatenus.i.q::vl' licet non faciat ex propoſito tñ lex hoc preſumit vel ponitur cõſecutiue.vt.ĩ. de obſequijs. ſi manumiſſo:i.
z ¶ Licentia . iure iſto nõ veteri . vt. ff. eo.l.⁊ poſt.§.circũducto . Sꝫ nunquid etiam anteꝙ ſit prope finem triennij poterit hoc facere: ⁊ ſic ſententiã fo:mare. Rñ ſm.B.ſic.nam non imponitur ei neceſſitas vt nõ ferat ante ſed vt nõ differat vltra trienniũ fineꝫ.arg.ff.eo. non qcquid ⁊.ĩ.eo.quõ ⁊ qñ iudex.l.j.ſꝫ ſm.P. nũꝙ ante pronunciare licet arg.ĩ.eo.§. hmõi . Sed tu diſtingue ſm Joan. vtꝝ acto: ſit abſens an reus:ſi reus tunc ⁊ ante finem pronunciare poteſt:q: ⁊ veteribus legibus reo abſente cõtrahebatur hermodicium ⁊ dabatur ſententia.vt ff.eo.tit.⁊ poſt.⁊ cũ non ſit co:rectum dicam ante ferri poſſe ſententiaꝫ acto:e aũt abſente non licet ante ꝓnũciare : cũ oliꝫ eo abſente non contrahebatur hermodicium ⁊ ideo cum non inueniam eum poſſe ante pronunciare:nec hic dicam:⁊ hoc cum altera pars eſt abſens.ſi autem vtraqꝫ nunꝙ iudex poteſt proferre ſententiam.Si aũt vtraqꝫ preſens quandocunqꝫ poteſt. ĩ.eo.§.ſinautem vtraqꝫ.

Sẽtentia an poſſit abſentib[9] partibus ferri.

a ¶ Per executo:es.id eſt nuncios.vt in auſ.de litigio.§.omnes.al's aliter accipitur.vt.ĩ.de execu.rei.iudi.l.executo:eꝫ.
b ¶ Fugiente.ſic dicta.quia conſueuit fugere non q: modo fugerit.
c ¶ Queſtionibus.i.querelis. Accur.
d ¶ Reſerantibus.i.aperientibus.
e ¶ Hoc.ſ.requiſito per executo:em.
f ¶ Decem.vt.ff.eo.l.ꝑ interualla.quia poterat mino:are.vt.ff.e.nõ nunꝙ.ſed hodie eſt.xxx. dierum inter vnam dilationẽ ⁊ alterã nõ minus.vt in auſ.de litig.§.⁊ ſi hoc minime fecerit.
g ¶ Jnuenta.i.noluerit venire ad cauſam:fuit tñ inuenta ab executo:ibus ⁊ ſibi denunciatũ.⁊ ſic nõ ob.cõtrariũ .ff.q̃ ſen.ſine appel.l.j.§.itẽ cũ ex edicto.nã tunc ipſo iure nõ valet ſentẽtia. vt ibi ſm q̃ſdã. Vel dic ibi nõ fuit citatus:ſecus aũt ſi citatus lꝫ nõ inuẽtus. vt.ff.ḋ euictio. ſi ideo.§.fi. ⁊.ff.de dã.infe.l.iiij.§.totiens.⁊.ff.qḋ vi aut clam.aut q.§.j.⁊.ĩ.de anna.excep.vt perfectius. ⁊ ſiquidem per contumaciam vera abeſt:non audieſ poſt.niſi veniat iudice ſedente pro tribunali:vl' ad appellationeꝫ.vt.ff.de in inte.reſti.l.diuus.⁊.ff.de iud.⁊ poſt in fi. ⁊.ĩ.eo.§.cum autem.ſi auteꝫ ficte contumax fuit:tunc auditur.vt pre. l.⁊ poſt.§.fi. ſi aũt probabili cauſa ſerua diſtinctioneꝫ quam habes.ſ̃. de procura.quia abſente.
h ¶ Jnſtructũ.i.doctũ.arg.ſ̃.de procura.l.fina.vel.i.o:dinatuꝫ.Ac.
i ¶ Acta.i.ſcripta facta ante abſentiam acto:is.
k ¶ Conſpicere.cenſemus.
l ¶ Termino.i.diffinitiue ſententie.ſic.ĩ.ea.l.§.pe.ſed videtur ſemper eſſe certum.aut eñ probauit acto: plene.⁊ vincit aut non ⁊ abſoluitur reus.vt.ſ̃.de eden.l.qui accuſare.que eſt cõtra.ſed illud loquitur vtraqꝫ parte preſente vbi in dubio pro reo iudicatur.vt ibi.⁊ inſti.de interdi.§.commodo.
m ¶ Fugientem.id eſt reum qui tamen eſt preſens.
n ¶ Ab obſeruatione.vt a ſacramento calumnie ⁊ iudica . ſol.⁊ ſi iterum venerit acto: opo:tebit ipſuꝫ incipere denuo.ſed tamen eius perpetuatur factio per litem conteſtatam.

¶ Queſtione

a ¶ Iudicij.i.vt nō teneaᵗ huic inſtantie:ſed de nouo incipiat actor ſi vult:ꝛ ſic hec abſolutio nō tenet in principali queſtione.vt.ff.eo.non idcirco.§.poſtea.ꝛ.l.ꝛ poſt.§.circuducto.immo in.xl.annis ppetuaᵗ.vt.j.de preſcrip.xxx.an.l.fi.Sed arg.ↄtra in auᵗ.de litig.§.fi.col.ix.ſi ibi bis fuit abſens.hic ſemel.Itē pōt dici q̄ vitiū litigioſi duret.Itē qd de atteſtationibus ꝛ cōfeſſionibᵒ ibi factis:nū quid valebūt in aliquo iudicio videtur q̄ non:quia perijt inſtantia iu dicij.arg.contra.ff.de arbi.l.pe.in fi.ꝛ de teſt.l.fin.De hoc dic vt.s.de eden.is apud.Item quid ſi reus pſens vult in ſe onus probationis transferre Rn̄.abſolue tur diffinitiue ſꝫ.B.vt ff.de proba.l.circa.i.fi.Itē hoc licꝫ actori pre ſenti reo abſente ergo ꝛ reo preſente.nam non dꝫ actori ꝛc.vt.ff.de re gul.iur.l.nō debet.Sꝫ Jo.cōtra.quia non eſt qui ibi contradicat act.ſed hodie iure nouiſſi mo opi.bul.probatur p auᵗ.qui ſemel.vt dicaꝫ j.proxi.

Iudicij i/ nſtantia p/ mpta an aleat at ſtatiões ꝛ ↄfeſſio/ nes ibi fa

b ¶ Eum.i.actoreꝫ ab ſentem vt.ff.eo.eū queꝫ temere.ꝛ.j.§ fruc.ꝛ lit.expen.non ignoret.ꝛ.j.qui accuſa.nō poſſunt qui crimen.

c ¶ Sacramento.not.ſpeciale vt pro ſe alicui ſuo credatur ſacramen to quod eſt propter dif ficileꝫ probationem.ſic j.vnde vi.ſi quādo.alſ non niſi aliqua preſum ptio ſit pro eo.vt.j.de re bus credi.l.in bone fi dei.

d ¶ Fugientis.i.rei.q ſolitᵒ eſt fugere:ſed nūc eſt preſens.

iudicijᵃ relaxare:ſꝫ etiā in omnes ex pēſas que ↄſueto modo circa lites expenduntᵇ euꝫᵇ ↄdēnare vera quā titate eaꝝ ſacrāᶜ fugiētisᵈ manifeſtā da:ꝛ omni cautelaᵉ quā ſup lite re us expoſuit reddēda:queᶠ ꝛ ſi remā ſerit:viribᵍ euacuabiᵗᵍ. ¶ Si nau temʰ ex geſtis apud ſe habitis parte actoris minime inuenta poſſit inue nire viā ex qua manifeſtū ei fiat qd ſtatuendū ſit:etiā abſente actore ſi eū meliorē cām habere pſpexerit,p eo ferre ſniam nōⁱ moreᵗ.ꝛ preſen teꝫ reū abſenti actori ↄdemnare in expenſis tantūmodo litis quas re us legitime ſe expendiſſe iurauerit cōdemnatione excipiendisˡ q̄ hāc penam actori ꝛ meliorē cauſam ha benti:ꝑpter ſolam abſentie ↄtuma ciamᵐ imponimus. ¶ Nullo peni tus ei regreſſu ad eandē litē ↄſeruā do:ſꝫ actorⁿ ↄtumax cadat omino a lite ꝛ ſic reus abſolueᵗᵒ. ¶ Si vo aliqua ↄdemnatio cōtra reum pro abſente actoreᵖ proferaᵗ:quam for ſitan nō ſufficientem ſibi actorᵠ pu tauerit fugitiuᵒ:nullo modo iteruꝫ eādē litē reſuſcitare ↄcedimᵒ:ꝛ hec quidē pena actori fiatʳ impoſita.

¶ Reus ſe abſentās lite ↄteſtata legitime citatus:ſi cōtra eū liquet de cauſa ↄdemna tur diffinitiue:ꝛ mitteᵗ ſnia executiōi in re bus ſuis:nec reuerſus audiᵗ appellās:nec poſſeſſionē recuperabit.etiā ſi cautionē ꝑ ſtare paratᵒ ſit.ꝛ abſentia litigatoris.ꝛ acto ris vel rei:repleᵗ dei preſentia.ꝛ ideo ſi li

quet de cauſa feraᵗ diffinitiua iuxta finem triennij.ꝛ verus cōtumax nō audiᵗ appel lans.ꝛ vbi vterqꝫ ſe abſentauit nō ꝓnū ciaᵗ diffinitiue ſed abſolutiue ab obſerua tione iudicij:ꝛ tunc neutra pars cōdemna tur alteri in expenſis.h.d.vſqꝫ ad.§.finau tem alterutra.Aleran.

¶ Si nauᵗ reus abſuerit ꝛ ſimilisᵃ eius ꝓceſſerit requiſitio:quēadmo dū ꝑ pſona actoris ediximus etiā abſente reo hermodiciumᵗ ↄtraba tur:ꝛ iudex ſm q̄ veteribus legibᵘ cautūˣ eſt ex vna parte cū omni ſub tilitate cauſaꝫ requirat:ꝛ ſi obnoxi us fuerit inuentus etiā cōtra abſen tēʸ ꝓmere ↄdemnationeꝫ nō ceſſet que ad effectuꝫ perducaᵗ.ꝛ p res ꝛ facultates fugiētis victori ſatiſfiatᶻ:ſiue ipſe iudex ex ſua iuriſditiōe hoc facere pōt:ſiue p relationē adᵃ ma iorē iudicē hoc referaᵗ:ꝛ ex eo legi tima via ↄtra resᵇ ↄtumacis apia tur:nulla licentia eiᶜ vel alij perſo nā eius ſolamᵈ pretēdenti ↄcedēda cōtradicendi:cū in poſſeſſionem ex huiuſmodi cauſa actor mittiᵗ:nec ſi reuerſus fuerit ꝛ voluerit fideiuſſo res dare ꝛ poſſeſſionem recupera re audiaturᵉ. ¶ In huiuſmodi et enim caſibus omnē ei contradictio nemᶠ excludimus. ¶ Cum autem hermod icium ventilaturᵍ ſiue pro actoreʰ ſiue ꝑ reoⁱ examinatio cau ſe ſine vllo obſtaculoᵏ celebreᵗ.Cuꝫ enim terribiles in medium propo nuntur ſcriptureˡ:litigatoris abſen

q ¶ Actor.q volebat appellare quaſi in aliquo vel in maiore ſūma reᵒ fuit damnandus:quod non poteſt niſi veniat iudice ſedente pro tribu nali.vt.ff.de in integ.reſti.l.j.

r ¶ Fiat.id eſt ſit.

s ¶ Si autem.ꝛ ſimilis.ſ.ter.per.x.dies.vt.s.§.ꝛ ſiquidem.

t ¶ Hermodiciuꝫ.i.de ſeri videatur iudicium ſic vt diffinitiue poſſit ꝓ nunciari:ab hermo eni ſic dicitur.

u ¶ Cautuꝫ eſt ꝛc.vbi ſ.reus abeſt:non vbi ac tor.vt.ff.eo.ꝛ poſt.j.rn̄.ꝛ.§.j.niſi in cauſa in qua vbi etiam in actore contra hebatur hermodiciuꝫ.vt.j.ſ.lib.cauſa.l.iuſta.ꝛ.ff.de libe.cau.l.diui.

x ¶ Abſentem.ſ.reum ꝛ hoc dum eſt liquiduꝫ alſ ab obſeruatione iu dicij.vt.ſ.proxi.§.Iteꝫ poteſt eum mittere in poſſeſſionem rei abſen tis.cum eni ante litem conteſtatā facere poſſit ergo et poſt multo ma gis.j.quomodo ꝛ qn̄ iu dex.cōſentaneuꝫ.Ac.

y ¶ Cōdemnationē.ꝛ hoc itellige qn̄ liquiduꝫ eſt ei de cauſa:alioquin obſeruaretur qd dictuꝫ eſt in actore.

z ¶ Satiſfiat.ſ.gn̄aliter quecūqꝫ fuerit actio in rē vel in pſonam ↄ res poſſidēdas ꝛ vēdēdas.

a ¶ Ad maiorem.ſ.de legātē cū ipſe ſit delega tus:vel ad eū qui habet rem petitā in ſua iuriſ dictione.vt.ff.de re iu di.a diuo pio.j.rn̄.ꝛ de bo.auc.iudi.poſſ.cum vnus.§.is qui.

b ¶ Res.poſſidēdas.ꝛ vendendas.

c ¶ Ei.ſ.reo.

e ¶ Cautela.ſcilicꝫ iudicio ſiſti ꝛ iudicatum ſolui quas faciebat reus.vt inſti.de ſatiſda.§.j.ꝛ.§.ij.

f ¶ Que.ſcilicet cautela.

g ¶ Euacuabitur.huius legis auctoritate.Item no.q̄ tria noua ſunt inducta preter.l.iſtā.per auᵗ.j.quomodo ꝛ qn̄ iud.auᵗ.qui ſemel.Pri mum quia ampliatur numerus.x.dierū vſqꝫ ad.xxx.Scd̄m q̄ abbre uiatur tempus triennij in abſente actore ad biennium ꝛ ſex menſes ſꝫ quoſdam vel ad menſes tres ſm nos.Tertiū.q̄ reus actore abſente ꝓ bat ꝛ diffinitiue abſoluiᵗ p illā.l.qd nō erat p iſtā ſꝫ Jo.ſed ab inſtātia tm̄ abſoluebaᵗ.Sꝫ.h.ↄtradixit etiaꝫ per.l.iſtā vt modo dixi.Itē quartū q̄ ipſo iure cadit actor ab actione per.l.illā qd nō erat per.l.iſtam ſm Jo.ſed tm̄ inſtātia peribat.vel ibi loquitur qn̄ bis fuerat abſens.ſed ſi ſemel vt hic.arg.s.de epi.au.l.iij.§.fi.Item an idem in reo vt bis ab ſens cauſam amittat.Sed dic vt in auᵗ.qui ſemel.

Reᵒ acto re abſente an poſſit abſolui diffiniti ue.

h ¶ Si autem.ei fiat.ideſt iudici.

i ¶ Non moretur.immo cōtra.ff.de re iud.cōtumacia.in prin.vbi dā no expenſarum litis.vel q̄ appellare nō pōt:punitur cōtumar.Item cōtra.ff.de confeſ.certuꝫ.§.pe.vbi preſens non damnatur abſenti:ſed vtrunqꝫ ſolue.vt.ff.eo.ꝛ poſt in glo.immo contra.

k ¶ Iurauerit.cum taxatione iudicis.vt.j.eo.ſancimus.

l ¶ Excipiendis.vt ſi petit actor centū ꝛ expēdit.x.reus expēdit qnqꝫ ſi actor nō eſſet abſens cōdemnareᵗ reus in decē.modo aūt deducunᵗ expenſe rei:ꝛ ſic in quinqꝫ tm̄ cōdemnaᵗ reus pro expēſis ſm Jo.Alij dixerūt vt.P.nec ſua decē repetere actorē:ꝛ qnqꝫ que reus expēdit de ducit de codēnatione qd eſt iniquum vt duplici damno grauetur.

m ¶ Contumaciā imponimus.que preſumitur cū ſit abſens.vt.ff.de rei iudi.l.contumacia.§.j.

n ¶ Actor.mutat caſum.

o ¶ Abſoluetur.in totum.

p ¶ Actore.habente meliorem cauſam.ꝛ hoc reo preſente ꝛ abſente actore.non ſic erat iure veteri.vt.ff.eo.ꝛ poſt.§.j.

d ¶ Solā.ideo dicit ſolā q̄ alius ex ſuo iure vt hypothece pōt petere.vt.ff.de pig.ſi ſuperatus.ꝛ arg.ff.de re iudi.a diuo.§.ſi ſuper.

e ¶ Audiatur.hoc cū agitur in rem:quare tm̄ in poſſeſſionē rei petite eſt mittendus:nō oium rez.vt.ff.ex qui.cau.in poſ.ea.fulcinius.§.fi.circa fi.l.ſecus autem ſi perſonali.q̄ ꝛ in omni fit miſſio olim:hodie ꝓ menſura debiti:ſicut fit ante litem ↄteſtatam.vt.ff.ex quib.cau.in poſ.ea.l.j.ꝛ in auᵗ.de exhi.§.ſi vero.col.v.ꝛ perpetuo auditur ad recupe randam rem ſiue poſſeſſionem ſi offeratur debitū niſi fuerit iam vendi ta.vel pro debito creditori adiudicata.vt.j.de preſcrip.xxx.an.l.ſi qs emptionis.§.pe.Sed videtur etiam in tali audiendus ꝛ ſic eſt contra l.vbi in rem actio.l.ij.in fi.ꝛ.j.de preſcrip.xxx.ann.l.penul.§.penul.Sed dic aut eſt lis cōteſtata ꝛ liquet de cauſa:ꝛ ſic hic loquitur.aut qua ſi conteſtata ꝛ nō liquet de cauſa:ꝛ tunc de proprietate non de poſſeſ ſione auditur.vt.d.l.vbi in rem actio.aut nec conteſtata nec liquiduꝫ de cauſa:ꝛ tunc pro poſſeſſione ꝛ ꝓprietate auditur.ꝛ ſic loquitur.d.l.de preſcrip.xxx.anno.Item quid ſi actor in poſſeſſionem rei petite eſt miſſus:nō ex diffinitiua q̄ non erat liquidū ſed lite vere ↄteſtata:an au ditur de ꝓprietate.Rn̄.ſic.nō de poſſeſſione.vt.j.quomodo ꝛ quādo iudex conſentaneum.

Miſſio i poſſeſſio/ nē an fiat in oibus rebus.

f ¶ Cōtradictionē.niſi veniat iudice ſedēte ꝓ tribunali.vt.ff.de in in teg.reſti.diuᵒ.vel niſi ſit abis iuſta cā vel ꝓbabili.dixi vt.s.de pcu.q̄ abſente.Vltimo quero cū cōtra reum abſentem:nō per ↄtumaciaꝫ nō pōt ſententiari.vt.j.quomodo ꝛ quādo iu.l.ea que.ꝛ.l.pe.an econtra reo preſente ꝛ actore abſente nō per ↄtumaciā poterit ſentētiari.Rn̄.ſic.vt.j.ad.l.iul.de adul.quis indubitati.

Snia fer ri nō pōt reo abſnte nō ꝑ ↄtu maciam.

g ¶ Ventilatur.i.inquiritur cauſe euentus ꝛ meritum.ꝛ an poſſit dif finitiue pronunciari.

h ¶ Pro actore.ſ.abſente.quod eſt nouum per hanc legem.

i ¶ Pro reo.abſente.quod erat in veteri iure.

k ¶ Obſtaculo.ſ.veteris iuris.Vel dic partis abſentis.

l ¶ Scripture.vt.j.eo.rem nō nouam.ꝛ.s.ti.j.l.ij.in prin.

a ¶ Dei preſentia.ſic ergo ꝓ preſenti habendus eſt qui eſt cōtumax vt hic.⁊ in auť.vt om.obe.iudi.§.ſi vero neq colla.v.
b ¶ Q.d.i.vt q vere ꝯtumax eſt appellare nō pōt.vt.ĵ.quo.appel.nō rec.l.j.⁊.ff.e.⁊ poſt.§.fi.Sed ꝯtra.ff.de ap.creditor.§.iuſſus.Sol.ibi fuit ꝯtumax in nō exhibēdo ſiue nō reſtituēdo:h in nō veniēdo.

dam dicunt ꝙ non.vt in auť.vt ſpon.lar.§.hoc quoq.immo perit ſed reſtituiť.vt.ff.ex qui.cau.ma.ſ ⁊ ſi per.§.ait pretor.§.ſiue cui.
u ¶ Vel morte.vt.ff.eo.mortuo.
x ¶ Irrecuſabili.vt habes.ff.eo ſi longius.
y ¶ Mutatum.caute dicit mutatū nō ſolutum.vt.ff.eo.ꝓponebatur. Soluiť tamē iudicium quibuſdam modis.vt ff.eo.l.iulianus.⁊.l.iudiciū.⁊.l.ſi a me.

tia dei[a] preſentia repleať:nec pertimeſcat iudex appellatiōis obſtaculū:cū ei qui ꝯtumaciter abeſſe noſcitur nulla ꝓuocatiōis eſt licētia:qḋ[b] ⁊ in veteribus legibus eſſe ſtatutū manifeſtiſſimi iuris eſt hmōi[c] autē ſnīa ꝓpe finē triēnij ꝓferatur[d]:pro[e] quo ⁊ preſentē legē induximus. Si eñ anteriori tpe in quo larga tēporis ſupereſt dilatio: ⁊ ſpes abſenti relicta fuerit reuertendi:alterutra[f] pars ceſſauerit:in ſola expēſaꝝ datione ⁊ abſolutione[g] forſitan[h] preſtetur[i] penalis[k] ſnīa:nō aūt tunc mors[l] litis ⁊ ꝯdēnatio[m] in abſentem introducatur que in his tantūmodo caſibus accidūt[n] in quibus triennij effluentis imminet formido.

¶ Victus victori debet in expēſis ꝯdemnari ſacramento victoris taxandis. al's iudex de ſuo reſarcire dz.h.d.vſq ad.§.ſinautē vtraq.Saly.⁊ Alexan.

¶ Sinaūt[o] alterutra parte abſente ſiue vtraq pſente lis fuerit deciſa: oēs iudices q ſub impio noſtro cōſtituti ſunt:ſciāt victū in expenſarū cauſa victori[p] eſſe ꝯdēnandū:q̄tū ꝓ ſolitis expēſis litiū iurauerit[q]: no ignorātes ꝙ ſi hoc pretermiſerint ipſi de ꝓprio hmōi pene ſubiacebūt:⁊ reddere eā parti leſe coartabunť. ¶ Et hec de alterutra[r] pte litigantiū ſe ꝯtumaciter abſentante nobis ſtatuere viſū eſt:ad eqtatis rationē omnia corrigentibus[s].

¶ Iudex negligens cām infra triennium terminare ſi ſit de maioribus punitur in libris.x.auri.ſi de minoribus puniť in trib⁹ fiſco applicādis:⁊ ab officio remoueť. Itē eo mortuo vel al's mutato intra triennium: ſi añ litem terminandū ſupererat minus anno ſuppletur annus aliter nō.h.d.vſq ad.§.illo.Alex.de Imo.

¶ Sinaūt vtraq parte imminente ⁊ litē peragere cupiēte iudex eas accipere noluerit:vel ꝓpter amicitias vel inimicitias:vl' turpiſſimi lucri gratia:vel ꝓpter aliud q̄cq̄ vitiū qḋ miſerrimis animis hmōi iudiciū innaſci poteſt:litem ipē auſus fuerit protelare:⁊ ꝓpter hoc triennium fuerit tranſactū: iudex ſi quidem in magiſtratu poſitus eſt: vel in maiori dignitate vſq ad illuſtratus gradū decē librarum[t] auri priuatis noſtris largitionibus inferre per ſcholā palatinā compellatur. Sinautem iudex minor fuerit.iij.librarū auri mulcta plecteť per eandē ſcholam exigenda:⁊ noſtro erario applicāda ⁊ eo remouēdo alter iudex in locum eius ſubrogeť ſub ſimilis pene formidine. His omibus locū habētibus cū vnus iudex omnem cauſam ab initio peragit. Sin autē in medio triēnij vel[u] morte iudicis vel alia irrecuſabili[x] occaſione iudiciū fuerit mutatū[y]: tūc ſi quidē ex triēnio annale tēpus vel ampli⁹ reſidet in quo alius iudex cāe imponiť intra reliquū tps finiať. Sinaūt minus q̄ annale ſit:tūc oīe qḋ deeſt repleať[z] vt non in minore pfecti anni tpe litem poſſit ſubrogatus iudex tā diſcutere q̄ terminare.

¶ Si facto vel negligētia aduocati cā intra triennium nō termineť aduocat⁹ in duabus libris auri puniť:⁊ ferť abſolutoria ab obſeruatione iudicij ꝓpter lapſum inſtantie cauſa expreſſa in ſententia. Et ſi ꝓpter ſalariū nō ſolutū lis retardať clientulus iudicis arbitrio ſoluere cōpelliť.h.d.vſq ad §.ſin vero.Alexander.

¶ Illo ꝓculdubio obſeruādo vt ſi neq p alterutrā litigantiū partē: vl' p iudicē ſteterit.quomin⁹ lis ſuo marte decurrat:ſed per[a] patronos cauſaꝝ licētia deť iudici: ⁊ eos duarā libraꝝ auri pena afficere p ſcholā palatinā exigēda:⁊ ſilr publicis rōnibus aggregāda:ipſo videlicet iudice in ſua ſnīa[b] hoc ipm manifeſtante ꝙ per patronos cauſe vel fugientis vel agētis dilatio facta eſt: vel p oēs vel p quoſdā ex his neceſſitate aduocatis imponēda:ex quo litē peragendā ſuſceperint:eā vſq ad[c] terminū(niſi lex[d] vel[e] iuſta cā impediat)adimplere:ne ex eius recuſatione fiat cāe dilatio.honorarijs[f] ſcilicet a cliētibus[g] qui dare poſſint diſertiſſimis togatis oīmodo preſtādis[h]. Et ſi ceſſauerint p executores negocioꝝ exigendis:ne ⁊ p huiuſmodi machinationē cauſe merita ꝓtrahanť[i] niſi ipſe litigator[k] aliū ꝓ alio patronū eligere maluerit[l].

c ¶ Huiuſmodi autē ſnīa.ſ.diffinitiua.
d ¶ Proferať.i.ex neceſſitate:ex volūtate aūt iudicis reo vel actore abſente etiā añ triēniū fieri pōt ſm.h.ſ.P.ꝯtra Tu diſtingue ſm Io. vt dixi.ŝ.e.§.j.⁊ Ir. dixit.idē his verbis.hec oia accipe ſi ex hac.l.cōtrahať hermodiciū: nō ſi veteri iure.
e ¶ Pro quo.ſ.triēnio
f ¶ Alterutra.i.altera.
g ¶ Abſolutione.i. ab obſeruatione iudicij.
h ¶ Forſitan.abūdat vel nō abūdat.⁊ dic ab obſeruatione iudicij in abſolutiōe rei preſentis.
i ¶ Preſteť.actor ergo erat abſens.
k ¶ Penalis.qua cōdēnatur in expenſis.h.
k ¶ Penalis.gratia expenſarum.
l ¶ Mors litis.i.actionis inſtantie.
l ¶ Mors.i.ſnīa diffinitiua ſup principali.
m ¶ Et cōdēnatio.⁊ p ideſt ⁊ dic.ſ.diffinitiua.
m ¶ Cōdemnatio.ſcz actionis ⁊ inſtantie.
n ¶ Accidūt.ex neceſſitate ſm.B.vel dic vt modo not.
o ¶ Sinautē alterutra.nō vtraq:q tūc nulla eſſet ſnia.Itē dic non p ꝯtumaciā verā:q tunc ſiue reus ſiue actor abſens vinceret:nō ꝯdemnabiť victus:quin ſue expēſe deducanť. vt.ŝ.eo.§.ſinautē ex geſtis.ſed.P.ꝯ.q lex vnū ſolū caſum excipit ſcz cū actor eſt abſens.
p ¶ Victori.actori vel reo preſenti nō abſenti: vel abſenti nō tñ p ꝯtumaciā ſ exceptionē facit a regula ꝯtumacia.⁊ iuſta ignorantia.qḋ dic vt no.ff.de iudi.eū quē temere ſm Ioā.⁊ Ir.⁊ nos.vt.ŝ.eo.§.ſinautē ex geſtis.⁊.ŝ.de epiſ. et cle.oēs q.in fi.⁊ in auť.de iudi.§.oportet.col.v.⁊.ff.de lega.ij.qui ſolidum.§.etiam.
q ¶ Iurauerit.vt.ĵ.eo.ſancimus.⁊ de bo.auť.iudi.poſ.l.fi.§.j.ibi ⁊ expenſis ⁊c.⁊ in auť.de defen.ci.§.⁊ iudicare.colla.iiij.⁊.ĵ.de fru.⁊ li.expen.non ignoret.⁊.ff.eo.eum qui.⁊ inſti.de pe.te.litigan.§.j.Itē not. de iuramento:nam per hoc excipitur abſens p cōtumaciā: vt ſi ibi de aliquibus iudici liquebat ſm.Pe.
r ¶ Alterutra.nō referť ad ꝓxi.dictū:ſ ad ſupiora:in qbus alterutra parte abſente diciť poſſe gnāliter vel diffinitiue cū liqueat de cā: vel interloquēdo cū nō liqueat:⁊ abſoluiť tunc ab inſtantia iudicij.
Pena maior maiorib⁹ debeť.
s ¶ Corrigentibus.ideſt deducentibus.
t ¶ Decem librarū.maiori ergo pena maiores affieiunť.ſic.ŝ.de epiſ.⁊ clericis.l.preſbyteri.Sed nunquid hoc caſu finitur inſtantia. Quidam dicunt ꝙ non...

z ¶ Repleať.ex hac.l. olim enim ꝯtra.vt.ff.e.ſi iudex.que eſt contra vl' ſol.vt ibi.Et no.hic caſum vbi lis vltra triēnium durat:qḋ quidā intelligūt in perpetuo iudice:nō ānali:ne lis in infinitum ⁊c.qḋ nō placet.Quid ſi ſex mēſibus tantū durat videť cauſa nō finiri.
a ¶ Per patronos.i.aduocatos.
b ¶ Sententia.qua cōdemnat patronos ſm B.vel dic qua abſoluit vel abſolutas declarat partes ab obſeruatione iudicij.Sic no.iudicē debere in talibus caſibus īſerere cām in ſententia vt nō pereat ius ex toto agenti actori.vt ff.d leg.j.filiuſfamilias §.diui.⁊.ff.de iure fiſci l.ij.§.ſenatus.⁊.ff.de verbo.ob.qui rome.in fi.⁊ arg.ff.de ſuſpec.tuto.l.he.⁊ de fideicō.li.ſi legatario.in fi.
Iudex qnq in ſnīa dz cām inſerere.
c ¶ Ad terminū.i.ad diffinitiuā ſniam.ſic poniť.ŝ.eo.§.⁊ ſi quidē.
d ¶ Lex.veluti ſequēs rē nō nouā.§.patroni.
e ¶ Vel iuſta cā.vt valitudo.vl' ſi infamis appareat:vel capitales inimicitie inter ſe ⁊ cliētulum interuenerint. ar.ff.de ꝓcurator.filiuſfamilias.§.fi.⁊.ll.ſequē.⁊.ŝ.de poſtulā.ꝓuidēdum.§.ſi quis vero.ſecus ſi per eū ſteterit aduocatū.vt.ĵ.de ꝯdi.ob cau.aduocationis.
f ¶ Honorarijs.ideſt ſalarijs.
g ¶ A clientibus.i.dominis cauſarum.
h ¶ Preſtandis.ex iudicis officio.Quid aūt ſi dare nō poſſūt.Rñ.de publico dantur ſm quoſdam.vt in auť.de manda.princi.§.ſi tibi.colla.iij.
i ¶ Protrahātur.patet ergo ante ſententiam ſolui debere ſalarium ne ſubtrahatur patrocinium.vt no.ff.de varijs ⁊ extraordinarijs cognitionibus.l.j.§.diu⁹ ſic.ff.cōmunia prediorum.venditor.§.fi.ſed de nouo conueniri non poteſt.vt.ŝ.de poſtulā.quiſquis.§.preterea.
k ¶ Litigator.tunc eñ nō compellitur ſtatim per iudicē ſoluere ſalarium ſed aduocatus ꝓ eo ꝯueniet clientē actione cōpetēti.vt.ĵ.de ſuff.dices.l.j.nō aūt exponas ꝙ nō teneatur ad ſalarium ſi aliū aduocatum aſſumat:quia non eſſet verū.vt.ff.loca.l.qui opas.⁊.l.ſed addes.§.fi.
l ¶ Maluerit.contra.ĵ.l.proxi.§.fina.Sol.hic corrigitur.vel verius hic ſpernitur aduocatus.ibi non ſperniť cū malam inueniat cauſam.⁊ litteram ibi poſitam expone vt ibi no.ne huic ſolutioni ꝯtria videať.

¶ Curatores

a ¶ Curatores. vel actores decetero ordinatos ad agendum.
b ¶ A cauſa. id eſt inſtantia iudicij.
c ¶ Litem. id eſt inſtantiam cauſe.
d ¶ Nihilominus. id eſt nihilo magis. ſic ecōtra. ſ. e. l. quotiēs. ⁊ hoc ſi intelligas litem inſtantiam iudicij ſicut ponit. ſ. eo. l. in prin. Si aūt dicas litem. i. actionem ſicut ⁊ ponit. ſ. e. §. huiuſmodi. vbi dicit mortis litis: improprie ponit. nihilominus ſm Joā. Alij ꝓprie ponunt ⁊ dicunt lis. i. cā ſuū habet vigorē. i. qḋ ſtatuit de lite dimittenda. Uel litē id eſt hermodicium qḋ idē eſt. Uel dic liteꝫ habere ſuū vigorem poſt reſtitutionem.
e ¶ Uigorē. vt. ſ. trienio finito denuo īchoetur ſm ſcḋam expoſitionem. ſed an ꝓducentur iterum teſtes rn̄. ſic niſi mortui ſint q̄ tunc creditur actis primis. vt. j. ḋ teſti. l. fi.
f ¶ Ad oēs. vt magiſtratus qui eos tutores dederūt ⁊ ſimiles vt inſti. ḋ ſatiſd. tu. §. pe. ⁊ fi.
g ¶ Jn quo fuerint. q̄ſi ad defectū. ⁊ ſic eſt contra. ſ. ſi tutor vel cura. l. etiā Sol. vt ibi. Jtem ad idem ꝯtra in aut. de here. ⁊ fal. l. pupillus col. j. So. hic ideo reſtituit in ſubſidiū ꝓ dāno q̄ ſaluā hꝫ veterē actionem. alioquin electionē haberet vt ibi. ſimile eſt alibi vbi prius tutor cōuenitur. ff. de mino. l. etiam. §. impator. ⁊ argu. ff. de dolo. arbitrio §. dolo cuius.

Hec autē omnia in his omnibus a nobis cauta ſunt: q̄bus perfecte etatis cōſtitutis arbitrium ſuum pro omnibus cauſis ſufficit.

¶ Tutores curatores vel ꝓcuratores minoꝝ per quos factū extiterit quo minus cauſa intra triēnium terminata fuerit om̄e dānū reſtituere tenent: ⁊ eis nō exiſtētibꝰ ſoluēdo minor reſtituit ī ītegrū. h. d. Sali.

¶ Sinuero cauſe vel pupilloꝝ vel adultoꝝ: ſint: vł alioꝝ ſub cura agētiū maſculoꝝ vel feminaꝝ vt ꝑ tutores vel curatores[a] vel actores: vel eoꝝ ꝓcuratores agant ⁊ eoꝝ deſidia triēniū fuerit elapſuꝫ ⁊ a cā[b] deciderint: litē[c] q̄dē nihilominus[d] ſuuꝫ habere vigoreꝫ[e]. oēm aūt iacturā q̄ ex cā orit ad tutores ⁊ curatores et fideiuſſores eoꝝ: heredeſq̄ꝫ ⁊ res eorū ad oēs[f] quorū in hac cā legitime ītereſt redūdare. ¶ Sin aūt nō ſufficiat pupillis vel minoribus eorū ſubſtātia: tūc in id in[g] quo fuerit detrimentū ꝑpeſſi placuit in integruꝫ reſtōnis auxiliū eis ſupereſſe.

¶ Judices ordinarij vel delegati ⁊ arbitri cōpromiſſarij poſt iuramentū qḋ debēt preſtare q̄ oia ſm veritatē ⁊ legū obſeruationē decidēt ſancta euāgelia corā ſe tenere debēt vt ꝯſiderēt q̄ illis ꝯtēptis nō magis iudicabūt q̄ꝫ iudicabunt. Et aduocati debēt corporaliter iurare q̄ cū omni eoꝝ virtute ⁊ ſtudio patrociniū ꝑſtabūt clientulis ſuis; circa id qḋ verū ⁊ iuſtū putauerint: ⁊ ſi cauſa eis mala fuerit viſa cām deſerēt qua deſerta nō eſt cliēti licitū recipere alios aduocatos ⁊ ex ꝯſciētia poſſunt quidā remanere ⁊ q̄dā deſerere ⁊ q melius fecerint apparebit ex ſnīa. h. d. Saly. ⁊ Alexan.

¶ Ideꝫ. a. Julia. ꝑfe. ꝑto. **Lex. xij.**

Rem nō nouā[b] nec[i] inſolitā aggredimur: ſed antiquis q̄deꝫ legū latoribus placitā cū vero contempta ſit: nō leue detrimentū cauſis inferentē cui[i] eīn nō eſt cognituꝫ antiquos iudices nō aliter iudicialem calculū[k] accipere niſi prius ſacramentū[l] preſtitiſſent oīmodo ſeſe cū veritate ⁊ legū obſeruatione[m] iudiciū eſſe depoſituros. ¶ Cū igit ⁊ viam[n] nō inuſitatā inuenimus ambulādā ⁊ anteriores leges ⁊ noſtre que de iuramentis poſite[o] ſunt non minimā ſue vtilitatis experientiaꝫ litigātibus prebuerūt ⁊ ideo ab oībus merito collaudant ad hanc in ꝑpetuū valiturā legē ꝓuenimus ꝑ quā ſancimꝰ oēs iudices ſiue ma iores[p] ſiue minores[q] ſiue qui in adminiſtrationibus poſiti ſunt vel in hac regia ciuitate vel in orbe terrarū qui noſtris gubernaculis regit ſiue eos quibus nos audientiā cōmittimus[r] vel q̄ maioribus[s] iudicibus dant: vł q ex iuriſdictiōe ſua iudicandi habēt facultatē[t]: vel qui ex recepto. i. cōpromiſſo[u] qui iudiciuꝫ imitantur[x]: ⁊ cauſas dirimēdas ſuſcipiunt: vel qui arbitriū peragūt[y]: vel ex auctoritate ſententiaꝝ ⁊ partium cōſenſu[z] electi ſunt ⁊ generaliter oēs omnino iudices romani iuris diſceptatores nō aliter litiū primordiū accipere niſi prius ante iudicialem ſedē ſacroſancte deponantur[a] ſcripture. ¶ Et he ꝑmaneant nō ſolum in principio litis: ſꝫ etiā in oībus cognitionibus vſq̄ꝫ ad ipm̄ terminū. ⁊[b] diffinitiue ſententie recitationē. ¶ Sic etenim attēdentes ad ſacroſanctas ſcripturas ⁊ dei ꝑſentia ꝯſecrati[c] ex maiore preſidio[d] lites diriment: ſciturī[d] q̄ nō magis alios iudicāt q̄ꝫ ipſi iudicabuntur[f]: cū ipſis etiā magis q̄ꝫ partibus terribile iudicium eſt ſi[g] quidē litigatores ſub hominibus: ipſi aūt deo inſpectore adhibito cās ꝓferunt trutinādas[h]: ⁊ hoc q̄dem iuſiurānduꝫ[i] iudiciale oībus notū ſit: ⁊ romanis legibus optimū a nobis accedat incrementū: ⁊ ab omnibus iudicibus obſeruandū: ⁊ ſi pretereatur[k] ꝯtemptoribus periculoſum ſit.

In auten. de defen. ciui. §. pe. colla. iij. ⁊ aut. iuſiurāduꝫ qḋ pre. ab his. §. pe. col. ij. **Conſtitu. iij.**

¶ Propter eius breuitateem non ſummatur hec auten.

Hodie iurāt ſe facturos ſm qḋ eis viſum fuerit iuſtius[l] ⁊ melius: exceptis defenſoribus ciuitatuꝫ qui iurant omnia ſm leges ⁊ ius ſe facturos.

¶ **Finit aut. ſequitur tex. l. C.**

¶ Patroni āt cauſaꝝ qui vtriq̄ꝫ parti ſuū preſtātes igrediunt[m] auxiliū: cū lis fuerit ꝯteſtata poſt narrationē ꝓpoſitam ⁊ ꝯtradictionē obiectam[n]: in qualicūq̄ꝫ iudicio maio

h ¶ Rem nō nouā. Hic fuit deriſus Bul. a ſuis ſcholaribus cū in nocte duxiſſet vxorē viduā ⁊ mane inciperet. l. iſtam. — *Uiduam ducēs reꝫ nō nouaꝫ aggredit.*
i ¶ Cui. i. alicui.
k ¶ Calculū. i. ſentētiaꝫ diffinitiuā. alś ponit ꝓ cōputatione. vt. ſ. de errore calculi. l. j. ⁊ dic accipere. i. ꝓtātem iudicādi. vł dic calculū. i. cauſe examinationeꝫ. ⁊ ſic no. d. P. in ſumma de errore calculi. — *Calculus qualit accipit.*
l ¶ Sacramentū. i. preſentiā euangelioꝝ que cuꝫ prius fuiſſet in vſu deſijt. nunc reparatur. vel dic q̄ de vero ſacramēto dicit quo iurat q̄ cū veritate ⁊ legum obſeruatione iudicabit. qḋ prius fuerat in vſu nūc renouat qḋ erat cōtemptum: ⁊ addit h̄ nouum de preſentia euangeliorum.
m ¶ Obſeruatione. ſed hodie videt ſibi cōmitti ꝓut ſibi videt. ⁊ ſic lege hic aut. que eſt ex cor. iuſiurandum quod pres. §. penul. col. ij. que incipit hodie ⁊c.
n ¶ Uiam. i. materiam.
o ¶ Poſite. vt. ff. de iureiuran. per totum. nō aūt dicit de illa que eſt ſ. de iura. calū. l. ij. q̄ illa poſt iſtā facta fuit cū ibi ḋ iſta faciat mētionē.
p ¶ Maiores. vt illuſtres.
q ¶ Minores. vt ſpectabiles vel clariſſimos.
r ¶ Cōmittimus. vt a principe delegati.
s ¶ Maioribus. ſcꝫ q̄ꝫ ipſi ſint: vt que ab ordinario aliquo delegātur.
t ¶ Facultatem. vt qui habēt honorem ſine adminiſtratione qui iudicant ſi quis in eas ꝯſentiat. vt. ff. de iudi. l. j.
u ¶ Ex compromiſſo. hincinde pena ꝓmiſſa.
x ¶ Jmitant. ſcꝫ regularit. vt. ff. de arb. ⁊ dixi ſ. de arb. l. pe. §. penul.
y ¶ Peragūt. ſcꝫ ſine pena ſed alś vallato vt pignoribus vel iuramēto. vt. ſ. de arbi. ne i arbitris. vł ſi ꝓmiſerit ſtare ſententie. nam dabitur certi cōditio ex lege nunc dicta.
z ¶ Conſenſu. vt puta delegati ſunt iudices vtraq̄ꝫ parte ꝯſentiente in eos.
a ¶ Deponāt. ſic. ſ. de epiſ. ⁊ cleri. aut. ſed iudex ⁊. ſ. de epi. audi. de creationibus. circa finē ⁊ in aut. vt defun. ſeu fu. §. ſancimꝰ igit. col. v. ⁊. ſ. ti. j. l. ij. in prin.
b ¶ Et diffinitiue. ⁊ ꝑ id eſt.
c ¶ Cōſecrati. iudices.
d ¶ Preſidio. id eſt auxilio dei. vnde illud de vultu tuo domine iudicium meū prodeat. ⁊. o. tu. vi. equitatem. — *Judiciuꝫ reguletur ſm deuꝫ.*
e ¶ Sciturī. iudices.
f ¶ Judicabunt. vnde dicit: nolite iudicare: ⁊ nō iudicabimini. vnde ⁊ illud. Qua menſura menſi fueritis remetietur vobis. — *Judicare periculoſum eſt.*
g ¶ Si. pro quia.
h ¶ Trutinandas. i. dirimendas.
i ¶ Juſiurandū. i. euāgelioꝝ preſentia que loco iuramenti eſt. Uel dic qḋ dicit de eo qui iurat ſe ſm veritateꝫ ⁊ legem iudicaturum vt in prin. l. dixi. Et dicit iudiciale q̄ iudex preſtat alś aliter accipit. vt. ff. ḋ iureiurā. l. j. ⁊. ij. Ac.
k ¶ Pretereatur. ſed nunq̄d valebit ſententia. Reſpon. ſic. vt. ff. de ven. inſpiti. l. j. §. fi. ⁊ in aut. de inſtru. cau. §. ſi quis vult. Arg. cōtra. j. de ſenten. ⁊ interlo. l. prolataꝫ. ⁊. ſ. de legiti. ⁊ conſtitutio. non dubium.
l Hodie. iuſtius. adūcias ſm legem tn̄ vt in aut. de defen. ciui. §. iuſiurā. coll. iij. Sed q̄dam dicūt ſpeciale in defenſore ciuitatis. vt nō diſcedat a lege. vt. d. aut. ⁊ quidā habent exceptus ⁊c. ſecus in maioribus q iurāt iudicare ſm id qḋ ſibi videt. vt h̄ qḋ nō plꝫ. q̄ ois etiā maior tenet ſequi leges in iudicando. vt in aut. de iudi. §. ois autē. colla. vj. ⁊ ſic ꝑma opinio placet. — *Judices etiā maiores debēt iudicare ſm leges*

¶ **Sequitur gloſa textus. l. Codicis.**

m ¶ Jngrediuntur. ſcꝫ iudicium. Accur.
n ¶ Obiectam. i. poſt litem ꝯteſtatam. vt. j. de lit. cōteſta. l. j. ⁊. ſ. ti. j. l. ij. in prin. ⁊ inſti. de pena teme. litigan. §. item a pena.

a ¶ Ex compromiſſo.cum pena.
b ¶ Dotos.i.delegatos.
c ¶ Electos.ſcilicet ſine pena:ſed vel cum iuramento vel pignorib⁹. vt.ſ.de arbitris.l.ne in arbitris.

Iurátes an debeát ſacra tan gere.

d ¶ Tactis.no.tactis.ſed ꝙ ſic iuretur lege cauetur.ſed ꝯſuetudine nõ habeť.vt dixit.B.Buſoni iudici iperatoris.

re vel minore: vel apud arbitros: ſiue ex[a] cõpromiſſo vľ aliter datos[b] vel electos[c] ſacroſanctis euãgeliJs tactis[d] iuramẽtũ preſtẽt:ꝙ[e] cũ omni quidẽ virtute ſua omniqȝ ope qđ verum ⁊ iuſtũ exiſtimauerint cliẽtib⁹ ſuis inferre ꝓcurent:nihil ſtudiJ relinquẽtes qđ ſibi poſſibile eſt.nõ autez credita[f] ſibi cauſa cognita ꝙ improba[g] ſit vel penitus deſperata[h] ⁊ ex mẽdacibus allegationib⁹[i] cõpoſita ipſi ſciẽtes prudẽteſqȝ cuȝ mala ꝯſciẽtia liti patrocinabunť: ſed ⁊ ſi certamine ꝓcedẽte aliqd tale ſibi cognitum fuerit:a cauſa recedent: ab hmõi cõmunione ſeſe penitus ſeparãtes. ¶ Hoc quoqȝ ſubſecuto nulla licentia ꝯcedať ſpreto litigatori[k] ad alterius aduocati patrociniũ cõuolare ne melioribus contẽptis:improba aduocatio ſubrogeť. ¶ Sin autẽ plurimis patronis adhibitis: ⁊ iuramẽto ab omnibus preſtito:quidã ex his cã ꝓcedente patrocinandũ eſſe crediderint:quidã recuſauerint:exeãt qdez recuſantes volẽtes aũt remaneãt. ¶ Cãe etem terminus manifeſtare poterit q timidius quiqȝ audatius iudiciũ vel reliquerint vel ꝓtulerint nec in hac parte litigatoribus dãda licẽtia eſt alios ꝓ recuſantibus ſubrogare.

¶ Cõtumax nõ audiť niſi refectis expenſis.h.d.Bal.vel ſic.Cõtumax nõ audiť niſi reficiat ſumptus ⁊ dãna.h.d.vel latius. Cõtumax reuerſus non audiť niſi reficiat aduerſario ſumptus ⁊ dãna:⁊ iuramẽto cũ iudicis declaratiõe taxanda iudicibus ꝯſaciẽtibus de ſuo reſartiẽtibus qđ obtinet in maioribus ⁊ minoribus.h.d.Saly.

¶ Idẽ.a.Iuliano.pre. pre. L.xiiJ.

Sancimus[l] omnes iudices ſiue in hac florentiſſima ciuitate ſiue in ꝓuinciJs ſi quando abſens pſona citata poſtea apparuerit nõ aliter ei iudicialem aditum reuelare ſed oẽm claudere ei iudiciorꝫ copiam niſi prius ei oĩa dãna[m] reſtituat ex huiuſmodi vitio aduerſariJs

e ¶ Quod cũ omni.poteſt dici vt vel vſqȝ illuc.h quoqȝ ⁊c. ſit forma iuramenti.vel vſqȝ illuc nõ autẽ credita ⁊c.
f ¶ Credita.i. cõmiſſa.
g ¶ Improba.que colorari põt allegationibus
h ¶ Deſperata. que nõ poteſt colorari.
i ¶ Allegationib⁹. id eſt dictis partiũ.
k ¶ Litigatori. litigator ergo ſpretus fuit: ſȝ ipſe poſtea ſpreuit patronuȝ.vt.j.ſequitur.⁊ ſic puncta poſt dictionem contemptis. Vel quod infra dicit expone ne improba aduocatio ſurrogetur melioribus contemptis.id eſt a contemptis clientib⁹ Et ſȝ vtrãqȝ expoſitionem ſoluitur cõtra. ſ. l. proxi. §. penul. An autem recedens totum ſalarium habere debeat Rñ.vt no.ff.de var. ⁊ extraordi cog.l.j.§.diu⁹
l Sancim⁹. loquitur in actore.qd in reo nõ inuenitur expreſſum ante litem conteſtatam ſed poſt mittẽdus eſt actori poſſeſſionez cauſa rei ſeruande.
m ¶ Dãna. ſed nonne lex ꝓperandum.§. ſin/ autem alterutra.ſ.e.ꝓuidet de omnibus expẽſis que in iudicio facte ſunt vt victus victori ⁊c.etiam ſine vicio abſentie.Rñ.hec poſt litẽ conteſtatam ⁊ ante illa poſt tantum loquitur. Item illa reſpicit finem cauſe hec cũ redit abñs ante ſniam ⁊ põt eſſe bene ꝙ poſtea ꝓ eo ferať ſententia.Item hic addit de taxatione facienda a iudice. item hec de omni damno: illa de litis expenſis tantum.
n ¶ Eſtimatione . quã leges taxationem vocant.⁊ ſic eſt cõtra.ff. de rei ven.l. q reſtituere.§. j.Sed non fit taxatio hic a lege.vt ibi ſed a iudice fit vt hic.Item no.ꝙ prius iuratur ⁊ poſtea taxatur poſt iuſiurandũ.⁊ in hoc eſt cõtra auť. quã lege hoc poſt iuſiurandum.⁊ eſt ex cor.de iud.§. oportet colla.vj.

Iuramẽtũ an debeat ꝑcedere taxationem.

o ¶ Non citati.per edicta in albo ꝓpoſita ſed ꝑ ſe.vt.ff.ne quis euȝ qui in ius vo.l.iiJ.§.ſi quis ſm quoſdam vel etiam per nuncium ſm nos vt.ff.de arbi.ſed interpellatur.§.j.
p Poſt iuſiurandum.olim in hoc caſu erat contra.vt.ſ.eo. ſancimus.Sed nunquid per hanc auť.corrigitur quod eſt.ff. de in lit.iuran.l. videamus.§.penulti.Quidam ꝙ ſic . AliJ ꝙ ſit ſpeciale in expenſis litis dicunt.Tu dic hic iurari de veritate ꝓpter incertitudinez ⁊ aduerſariJ delictum vt.j. vnde vi.ſi quando. ibi in iuramento in litem.ſcilicet pro quanto nollet re carere.

Iuramẽtũ in litez qualiť intelligitur

q Apertiſſimi. litigantibus.etiam actori quãdo non certũ petiJt alś contra.j.de lit.conteſt.auten.offeratur.
r ¶ Iudices.ſ.delegatos.Sed an ordinarius poſſit recuſari ꝙ nõ vt.ſ. de epiſ.⁊ cleri.conuenticulam.M.ꝙ ſic ⁊ pro eo.j.de lit.conteſt.auť. offeratur. ſed illa loquitur in delegato. Item pro eo.j. de iuriſdi.om. iudi.l nemo.ſed ibi nõ valet arg.a contrario ſenſu.Vel ibi loquitur in eo ꝙ ſit ordinarius priuatorum conſenſu.ff.de iuriſdi.omnium iudi. ſi cum venerit qui demum lite conteſtata ſit iudex põt antea reuocari Vel loquitur auť.in delegato qui poſt litẽ conteſtataȝ diciť ordinarius illius cauſe. Itẽ ꝓ eo ff.de li. cã. ſi pariter.qñ ordinario loquitur. alś de liberali cã nõ cognoſceret. vt.j.đ peda.iudi. l.iJ.ſȝ illa loquiť in actore.Item iuſtiſſima cauſa ſuperuenit inimicitiarum.Iteȝ ꝓ eo.j.de ſen. ⁊ interlo.om. iu. auť.⁊ ꝯñr ſȝ illa loquiť i đlegato.Item ꝓ eo.j.de aſſer. tol.l.fi.⁊.ff.đ iuriſ.om. iudi.l.pretor. Sed non ſoluȝ tanqȝ ſuſpect⁹ ſed quaſi actur⁹ duo cõtraria officia repellitur a iudicãdo. Vľ magis ſpernit qȝ ſperniť.ar.ſ.rem non nouam.§.fit. Iteȝ pro eo . ff. de arbi . non diſtinguemus. §. cum quidaȝ.Sed Bul. dicit nec ante litem conteſtataȝ nec poſt poſſe ordinarium recuſari niſi in caſibus.vt.j. ſi quacunqȝ pred. po.l.j.§. illo.⁊ j.qñ iperator inter pu. ⁊.vi.l.j. ⁊ .j. de iuriſdi. om.iu.l.fi.⁊.j.vbi quis decuri.vel cohorta.l.fi. §.fin.ſȝ poteſt ei aſſociari epiſcopus.vt in auť. hic poſita. ſi vero contigerit.ſed opi.M. canonizata.eſt.

Iudex ordinarius an poſſit ſm leges recuſari.

eius inflicta ſiue circa ingreſſus litis ſiue circa honoraria aduocatorũ vel alias cauſas q̃ in iudicio vertunť eſtimatione[n] iudicis quãtitate eorꝫ diffinienda:poſtqȝ iuratũ fuerit ab eo qui fecit expẽſas executoribus negociorꝫ modis omnibus diſpoſitiones eorum adimplentibus. ¶ Scituris iudicib⁹ noſtris ⁊ executoribus ꝙ ſi hoc ꝑtermiſerint ex ſua ſubſtãtia hmõi detrimẽtũ leſis reſarcire cõpellanť. ¶ Qđ ⁊ in pedaneis iudicibus obſeruari cẽſem⁹ licet nõ[o] citati ſed requiſiti litigatores mala ꝯſcientia abfuerint.

In auten. de iudi.§. oportet. colla.vj. Conſti.x.

Poſt iuſiurandũ[p] delatum ⁊ preſtitum nõ licet iudici amplius taxare:ſed ⁊ ſi hodie prius iudex taxauerit ⁊ intra qȝtitatẽ a iudice taxatã iuratũ fuerit nõ habeat licentiã iudex minus qȝ iuratũ fuerit ꝯdemnare. ¶ Sed ſi viderit iudex neutruȝ litigatorꝫ ſubdi debere rationi ſumptuũ ꝓpter negociJ varietatem ſua ſnĩa hoc declaret.

¶ Iudices delegati poſſunt ex cã ſuſpitionis recuſari ſȝ partes cogẽtur ad eligẽdos arbitros q vice delegati fungãtur.Bal.vľ ſic.Iudex delegatus etiaȝ ꝑncipis ex iuſta cã ſuſpitionis põt recuſari ⁊ partes tũc coguntť arbitros recipere qui officio delegati fungunť.h.d.Saly.

¶ Idem.a.iuliano.ꝑ.ꝑ. Lex.xiiJ.

Apertiſſimi iuris eſt licere litigãtibus[q] iudices[r] datos anteqȝ lis inchoeť[s] recuſare cũ etiã ex generalib⁹ formis[t] ſubtiliſſime tue ſedis ſtatutũ eſt neceſſitatem imponi iudice recuſato[u] partib⁹ ad[x] eligẽdos venire arbitros[y]:⁊ ſub audientiã eorꝫ ſua iura ꝓponere:lȝ em̃ ex imperiali numine iudex delegatus eſt:tñ qȝ ſine ſuſpitiõe omnes[z] lites procedere nobis cordi eſt: liceat ei qui ſuſpectum iudicem putat anteqȝ lis inchoetur eum recuſare[a]: vt

s ¶ Inchoetur.per litẽ conteſtatã.vt in auť.de litigi.§. ſi vero initium
t ¶ Formis . habebat eni ꝑfectus ſua ſtatuta ꝑ que hoc idem licebat.
u ¶ Recuſato. nõ actori ſi non vult.ſed reo ſi actor vult.
x ¶ Ad eligendos . vt ſit in eorũ arbitrio queȝ habeant vel nõ habeãt vt.ff.de re.du. vtruȝ.§. cũ quidã.⁊ de verb.obli.cẽteſimis.§.ſi ita ⁊ de tute.l.qui habet.§.j.
y ¶ Arbitros.i.iudices quaſi delegatos.
z ¶ Oẽs lites.⁊ mrimonia vt.j.đ nup.l. vidue ⁊ educationes.⁊.j.vbi pu.e.l.iJ.
a ¶ Recuſare.niſi a principe fuerit inhibita recuſatio. vt.ff. a quibus ap.non licet.l.j.in fi.⁊ niſi in eũ cõſenſerit.j.de teſti.ſi qs teſtiũ.et niſi in alio caſu.j.auť.offeratur ⁊ niſi partiũ acquirať cõſenſus.vt.j.de tẽpo.ap.l.vl.in fi.Quid ſi recuſationem an ⁊ appellationem.ſic ⁊.j.de ſen.⁊ interlo.om.in.l.fina. Alia queſtio.ſi poſt litẽ conteſtatam inter litigantem et iudicem orta eſt queſtio nunquid poteſt recuſari . Videť ꝙ ſic.ea enim que de nouo emergunt nouo auxilio indigent.ff. de in terro.actio.de etate.§.ex cauſa.ff.de ꝓcu.poſt liteȝ adhibeť aliud remediuȝ vt epiſcopus ei adiungatur .qȝ per litem cõteſtatam factus eſt ordinarius. Et no.hic ſm Io.ꝙ ſufficit ſi ſimpľr aſſeram eum ſuſpectuȝ etiã ſine cã hoc em̃ innuit verbũ putat.⁊ verbũ ſuſpitionis.⁊ ꝓ hoc eſt auť.hic poſita.ſi vo ꝯtigerit ⁊c.⁊.ff.ad trebel.qȝ poterat.⁊.ff.de appel. ſi perluſorio.⁊ in decre.iiJ.q.v.qȝ ſuſpecti.⁊.ff.ad.l.iul.de adul.denũciaſſe.§.qd ergo.Supfluo ergo queriť an ſit ꝓbãda cũ nec dicẽda. põt etiã dici ꝙ iuret ſe hr̃e ſuſpitionẽ:lȝ cãm nõ dicat.⁊ hoc ne calũnioſe recuſet:nam

Iudicȝ recuſatõ qñ qȝ ihibeť.

cuſet: nam ⁊ iuramẽtũ calũnie eſt ideo inductũ vt calũnia euitet. Alij vt Py. dicũt eã eſſe aſſerendã ⁊ pbandã ſi dubitet. ⁊ p eis. ff. de libe. cau. ſi pariter. ⁊ j. de ſuſpe. tu. l. iiij. ⁊. v. ⁊. j. de re. cre. l. penul. §. final/ té. ⁊. ff. de tranſac. cũ hi. §. in cauſe. ⁊. ff. de priui. credi. ſi creditores. Et examinari cauſa dʒ apud recuſatũ: q: ratione dubitationis ſortit qs iu riſdictioné. ſic ⁊. ff. d iu di. ſi quis ex. ⁊. ff. ad mu nicipa. de iure. ſed illa de libe. cau. l. ſi pariter. loquit in actore. Item eſt ibi cauſe cõtinentia. vt. ſ. de eden. nulli. ff. de qbus rebus ad eun/ dem iudi. ea. l. j. Itẽ or/ dinarius erat ibi q: al's de cauſa liberali cogno ſcere nõ põt. Iteʒ ⁊ illa ſi qs ex aliena. Et alia de iure loquit qñ eſt du bium an ſit de iuriſdi/ ctione eius. hic auté eſt certum q eſt de iuriſdi ctiõe delegati. Sed de/ cre. prudentã dicit arbi tros eligẽdos ad cauſaʒ ſuſpitionis pbandã. ex tra de appella. c. ſecun/ do requiris.

Iuriſdi/ ctio qñq3 ei dubita tiõis dat.

a Libello. qui ſic cõci pit quãdo res periculo ſa eſt ⁊ triſtiſſimos ſo/ let ſortiri euẽtus ſub iu dice ſuſpecto ſubire iu/ diciuʒ. Ideo ego te ⁊ au dientiã tuaʒ dñe. R. re cuſo. ⁊ hoc ſi offero iu/ dici. ſi vero alij puta de leganti. vel alij. vt. j. e. l. ſi. retine omĩa alia mu tata ad audientiã illius Et dic ei. id eſt in eius pindiciũ porrecto. Ac.

b Appellare. loquit in ordinario. Accur.

c Statuimus. vt. ſ. d epiſ. audien. l. ij. In pn cipio enim eſt recuſa/ tio: in fi. auté appellatio in medio non eſt locus remedio niſi in caſu. ſci licet cum iudex in ciuili queſtione vl' criminali negocio habendã que/ ſtioné ↄtra leges inter/ locutus fuerit. vt. ff. de app. reci. l. ij. ⁊. j. de ap. ſi qs puocatione. Item fallit. ff. de arbi. non di ſtinguemus. §. cũ qdã. Sed ſm canones ali/ ter obſeruatur. vt. ij. q. vj. non ita. Accur.

d Extendant. quod eſſe non debet. vt. ſ. de trãſact. l. fratris. ⁊. j. de fruc. ⁊ lit. expẽ. l. termi/ nato. ⁊. ſ. de poſtu. quiſqs. §. pterea. ⁊. j. de re iudi. l. ij. ff. p ſuo. l. fi.

ad alium recurratur libello[a] recuſa tionis ei porrecto: cum poſt litẽ con teſtatam neq3 appellare[b] poſſe ante diffinitiuam ſententiam iam ſtatui mus[c] neq3 recuſare poſſe ne lites in infinitum extendãtur[d]: eodem. ſ. ex ecutore[e] neceſſitatem partibus per ordinarium iudicem ⁊ omne ciuile auxilium imponente: ⁊ arbitros eli gere[f]: ⁊ apud eos venire: ⁊ ſic lite ap parente quaſi arbitri fuerint ab im periali culmine delegati[g]. Qđ ⁊ ſi ab imperiali maieſtate iudex dele gatus non ſit: ſed ab alio culmine idem obtinere cenſemus.

I Auten. vt diffe. iu dic. au. iter pel. cauſas. §. ſi vero cõtigerit colla tio. ix. Conſti. x.

Auten. iſta loquitur in iudice irrecuſa bili. i. in ordinario cui ratione ſuſpitionis aſſociatur epiſcopus vt cauſaʒ amicabiliter cõponãt ſi poſſunt: al's cognitionaliter di/ rimant. h. d. ſed de cõſuetudine iſta aut. nõ ſeruat. Bal. vel ſic. Ordinario ſuſpecto ad iungitur eps. h. d. Saly.

SI vero ↄtigerit[h] aliquẽ ſubie ctoꝝ noſtroꝝ in dubitationẽ habere iudicem[i]: iubemus ſanctiſſi mũ archiepm vel epiſcopũ locoꝝ audire cauſam vna cũ clariſſimo iu dice: vt ambo aut p amicabilẽ com poſitionẽ[k] diſſoluãt que dubia ſunt aut p annotationẽ[l] in ſcriptis factã: aut cognitionaliter[m] iudicẽt inter li tigãtes ne puinciales recedentes a patria ad longinqua trahant exa/ mina. Si aũt iudex epõ parere noluerit principi ſcribat qui de eo iudice ſumat vindictam.

Magiſtratus militares ⁊ oẽs illittera/ ti poſſunt eſſe iudices ⁊ iudicare. h. d. bal. Vel ſic. Magiſter militũ ⁊ alij habẽtes ex perientiã negocioꝝ. lʒ illitterati pñt cãs di rimere ⁊ ſnias pferre. h. d. Saly.

Idem. a. Ioan. p̄. p̄. Lex. xv.

CErti iuris eſt q ↄceſſa ẽ etiã militaribus[n] hominibus[o] iu dicãdi[p] facultas. Quid eñ obſta culi eſt hominib⁹ q cuiuſdã rei peri tiaʒ habẽt[q] de ea iudicare: cũ ſcim⁹ ⁊ militares magiſtratus[r] ⁊ oẽs ta/ les[s] homines per vſuʒ quotidianũ iam eſſe approbatos vt ⁊ audiant li tes ⁊ eas dirimant ⁊ pro ſui ⁊ legis[t] ſcientia[u] huiuſmodi altercationib⁹ finem imponant.

Libellus recuſationis dʒ offerri coraʒ iudice recuſato ſi eſt preſens. vel corã iudi ce loci vbi degit ſeu eſt recuſans qui debet ptes cogere etiã ad arbitros eligẽdos quo/ rũ ſnia per primũ delegatũ executioni mã dabit niſi appellet. Et appellatio dʒ fieri ad delegantem nõ ad iudicem ſuſpectum. h. d. Bal. vel ſic. Sufficit libellũ recuſatio nis porrigi coram iudice loci vbi eſt pars volens iudicem recuſare ſi ibi nõ ſit copia delegati. ⁊ per eũ cui libellus porrigit de/ bẽt ptes cõpelli ad arbitros eligẽdos quo/ rũ ſnia per recuſatuʒ mandabit executioni ⁊ ab arbitroꝝ ſnia appellatur ad delegan/ tem. h. d. Saly.

Idem. a. Ioan. prefecto preto/ rio. Lex. xvi.

CUm ſpãlis[x] iudex ſiue ab au/ guſta fortuna[y] ſiue a iudicia/ li culmine in aliqua puincia vbi in/ cuſatus degit datus ſit: ⁊ vna pars ſuſpectũ eum ſibi eſſe dicat ne forſi/ tan abſente pſona iudicis ⁊ in alia ci uitate eiuſdem puincie cõmorante cõpellatur longo itinere emerſo re cuſationis libelluʒ[z] ei incuſatus of/ ferre ſancimus: ſi quideʒ preſto eſt preſes prouincie in illa ciuitate: vbi de ea re dubitabat licere ei qui ſu/ ſpectũ ſibi eſſe iudicẽ dicit: ipſiuʒ pre ſideʒ adire. ⁊ hoc facere in actis ma nifeſtuʒ[a]. Si aũt nõ eſt modera tor puincie in p̄fato loco hec eadeʒ apud defenſorẽ locoꝝ vel duumui ros[b] municipales geſtis apud eos habitis celebrare: ⁊ iudicẽ qdẽ euʒ recuſare. Illico aũt id eſt intra triduũ[c] proximũ ſine vlla dilatione cõpelli arbitrũ vl' arbitros eligere ⁊ apud[d] eos litigare: ne ⁊ datus iu/ dex remoueat: ⁊ alter nõ eligat ele ctione videlʒ arbitri ſi variatũ[e] in/ ter ptes fuerit ſimili modo: vel pre ſidis puincie ſi adeſt: vel defenſoris locoꝝ: vel magiſtratuuʒ municipij

ſat. vt. ſ. de iudi. apertiſſimi. hic vero nõ recuſat qđ eſt p ſnia. Bul. ſed alium ordinarium petit ſociari. ſ. epiſcopum.

k Compoſitionem. nõ loquitur de arbitrio cõpromiſſario. illud eñ ab ordinario iudice non recipit. vt. ff. de arbi. ſed ſi in ſeruuʒ. §. ij. Sed de arbitratore. vt tanq̃ vir bonus arbitretur. nam arbitroꝝ duo ſunt genera. vt. ff. p ſocio ſi ſocietatem.

l Annotationem. p prij animi motu.

m Cognitionaliter. ideſt alioꝝ cõſilio.

n CErti iuris. mi/ litaribus. id eſt magiſtro militum iuriſ dictioneʒ habente.

o Hominibus. peri/ tis in iure vel non.

p Iudicandi. nõ po/ ſtulandi vel procuran di. vt. ſ. de pcurato. l. militem.

q Habent. etiam iu/ riſditioné. Accur.

r Magiſtrat⁹. id eſt magiſtri militum ⁊ in/ ter milites tantuʒ. vt. j. de iuriſditio. om. iud. l. magiſterie. nõ inter ali os. vt. j. ſi a nõ compe. iudi. l. ij. ⁊. iij. ⁊ erat hic peritus litteraꝝ. vt i fi. patet. Sed a pncipe de legatus etiã illitteratus eſſe põt. vt arg. ff. de re iudica. l. quidem. Item poteſtates terraruʒ vel preſides. vt ſubijcit. ⁊ omnes ⁊c. alij nõ. vt in aut. de iudi. §. j. vbi di/ cit. non eñ exiſtimam⁹ oportere ⁊c. cum ſit in ſcriptis ferenda ſenten tia. vt. j. de ſen. ex peri/ cu. reci. l. ij. ⁊. iij. Dic vt ibi. Accur.

Delega/ tus a pn/ cipe põt eſſe illitte ratus.

s Tales. iuriſdictio/ nem habẽtes ⁊ ptãtes.

t Et legis. quam ha bent per ſe vel per ſuos aſſeſſores.

u Scientia. contra. j. de iure delibe. l. fi. circa prin. hoc intellige pro ſcientia. ſcilicet cõſilia/ riorum.

x CUm ſpecialis. id eſt ad vnam cauſam datus vel duas vel tres. Sed quid ſi ad vniuerſitatem cauſarũ ſit delegatus. Dic non põt recuſari ſm nos. q: dicimus ordinariũ nõ recuſari: ſed aſſociabit ei eps. vt. ſ. aut. ſi vero. Accurſius.

e Executore. forte loquit de iudice delegato qui licet deſinat eſſe iu dex q̃tum ad iudicandum poſtq̃ eſt recuſatus non tamẽ q̃tum ad exe quendum vel faciendũ exeq p ordinariũ iudicẽ. vt. j. eo. l. fi. §. electiõe.

f Eligere. quaſi delegatos infra trienniũ. vt. j. eo. l. fi. §. illico q nõ recuſabunt. ⁊. j. de lit. cõteſta. aut. offerat.

g Delegati. ſubſtitutus ergo omnino iure vtitur eius cuius loco eſt ſubſtitutus. vt. ff. de dona. inter vi. ⁊ vxo. ſi donate. §. ſi ſponſus. ſic ⁊ actio que loco alterius venit vice illius. ff. ſi quis cau. ſi eum. §. iniuria rum. Et no. hic arg. q vbi do tibi electionem ⁊ tu eligis perinde eſt ac ſi ego elegiſſem. vt. ſ. de iude. ⁊ celi. l. iudei. ⁊. ff. de lega. ij. vnuʒ ex. §. ſi de falcidia. ⁊ de here. inſti. l. aſſe. ⁊ de opt. leg. apud aufidiũ ⁊ p totũ ti.

h SI vero contigerit. ſumit in aut. vt diffe. iudi. §. ſi vo. col. ix.

i Iudicem. ordinarium nam delegatum omnino quis recu

y Fortuna. fortune eſt regnare. vt dixi. ſ. de legi. ⁊ conſti. digna.

Fortune eſt regna re.

z Libellum. ſcilʒ recuſationis qui fit vt dixi. ſ. l. apertiſſimi. ſed an in preſenti cum compareat coram eo poteſt ſine libello recuſare. Vi/ detur q ſic. vt. ff. de appel. l. ij. ſed argu. contra. j. de ſenten. ex pericu. re. l. ij. in fine.

a Manifeſtum. ſic. j. de appel. l. cum poſt.

b Duumuiros. q ſic dicunt q: duorum ſuffragio eligebant quoruʒ vnus a plebe alter a maioribus cõſtituebatur. vt in tribunis. vt. ff. de origi. iur. l. ij. §. hiſdem temporibus. Accur.

Duumui ri qui di/ cuntur.

c Intra triduum. ſic. ſ. de erro. aduoca. l. ſententijs. Et caue q: nõ dicit recuſationẽ infra triduum faciendã: ſed electionẽ arbitri. Sed re cuſatio fit infra. xx. dies. vt. j. de lit. cõte. aut. offerat. Accur.

d Apud eos. tributarium vel delegatum.

e Variatum. quis eligatur an non. Accur.

a ¶ Dirimēda.eligit pretor eis diſcordātibus.vt hic ⁊ inſti.de ſatiſda. tu.⁊ cu.§.ſinautem.Sed arg.contra.ff.de lega.j.huiuſmodi.in fi.vbi compellitur conſentire.Accur.

b ¶ Mandata.a lege vel a delegante.vt.ff.de re iudi.l.a diuo.in pn.

c ¶ Mancipante.delegatus ergo exequit.Sed cōtra.ff.de re iudi.l.a diuo.Sol.h a principe fuit delegatus.qđ non placet.vt.s.circa prin. Vel dic hic exequit ſententiā alterius.id eſt nō ſuā hoc nō tenet. q̄ q̄ſi ſua eſt.hoc nihil eſt dicere.vt.s.l.pri.aptiſſimi.in fi.vel dic ſtatuta nō diffiniēdo: ſ3 in alia preparamēta cāe. vt.s. l.pri.aptiſſimi.i fi. hoc nō placet cū h de appellatiōe dicat. Vel dic ꝙ etiā executio erat cōmiſſa vel eidem vel aliū de qua hic dicit. S3 huic obſtat ꝙ eſt mixti iperij vnde nō delegat. vt.ff. de iuriſdi.om.iu.l.iube re.Tu dic omiſſis predictis mācipante nō p ſe ſed p aliud ciuile auxilium ſicut ſi ipſemet dixiſſet.

r ¶ Offerre.qđ ſepe faciūt peſſimi executores huius terre non volentes parere iudicibus.Azo.Accur.

s ¶ Supponere.patet ergo ꝙ hi delegati eligunt executores ex auctoritate delegātis.vt in auť.de iudi.§.neceſſitatē.⁊.§. vnoquoqȝ.⁊.§.ſi vero iudex col.vj.⁊ in auť.de defen.ciui.§.nō habēte.col.ij. loquit tn̄ auť.de iudi.⁊ forte lex iſta de delegatis ad vniuerſitatē cāꝝ.vt ex pn. ptȝ.⁊ ideo forte ſec⁹ eſt in aliis. ⁊ ꝑ hoc eſt qđ ſubijcit de imponenda mulcta.vt.s.de modo. mul.l.eos in prin. ⁊.ff. de iudi.l.ij.§.fi.de v̄bo. ſig.l.aliud.i fi. Accur.

Delegatus an poſſit ſniam exequi.

arbitrio dirimēda[a]:⁊ executore negocij cui mādata[b] eſt hmōi cāe examinatio imminēte:⁊ ſtatuta ab arbitris effectui mancipante[c]:niſi fuerit ꝓuocatū[d].tūc em̄ ipſe q iudicem antea[e] dedit[f] q ſuſpect⁹ viſus eſt ab appellatione trutinata[g] formā cauſe imponat legitimam.

¶ De ſportul' ⁊ ſūptib⁹ i diuerſis iudicijs faciēdis.⁊ executorib⁹ litiū.

¶ Executor q fuit in principio litis deb3 vſqȝ ad finē in ea pſiſtere.h.d.Bar.vel ſic. Inchoata lis per vnū nō d3 per aliū expediri ſm Ja.bu.vel ſic.Apparitor ſiue nūcius in cā deputatus d3 in tota cā officio ſuo fungi nec d3 mutari.h.d.Bal.vel ſic. Per vnū ⁊ eundē nunciū tm̄ d3 qs citari vſqȝ ad vltimū.h.d.ſm vnā lect. Vel ſic. Ille cui qs eſt traditus cuſtodiēdus nō d3 illū alij tradere cuſtodiēdū.h.d.ſ3 aliā lec. Vel nuncius in cā deputatus nō pōt per iudicem mutari.h.d.glo.poſita ſuper verbo temerarie ⁊ notabiliter.Saly.

¶ Impa.Valen.Gratia.⁊ Theo. aaa.ad Pontiū vica. Titu.ij.L.j.

Quiſqs fuerit exhibitus[h] vſqȝ ad negocij terminū[i] ab eo apparitore[k] cui primū traditus[l] fuerit obſeruari eū decernim⁹. ¶ Si qua p̄ſumptione fuerit hec māſuetudinis nr̄e poſthabita[m] preceptio p̄miſcrinio[n] q iuſſa temerauerit[o].v.librarū auri ꝯdemnatione mulctando[p].

¶ Si executores nō fuerunt idonei ſ3 negligētes remouent ab officio:⁊ alij in eorū loco ſubrogant.h.d.Vel ſic.Executores ſeu nūcij negligētes vel aliter in officio delinquētes poſſunt ab officio remoueri.Et ſi res exegerit mulctari ēt corpalr.h.d. ſal.

¶ Idē.aaa.Julia.pre.pre. Lex.ij.

Omnibus iudicibus licentiā p̄ſtamus:ſiue his qbus a noſtro numie lites mandant[q] illuſtribus vel ſpectabilib⁹ vel clariſſimis vel togatis fori cuiuſcūqȝ p̄fecture vel alijs qbuſdā:vel his qui ex noſtris iudicibus delegādas lites acipiūt. ¶ Executores ſi ceſſauerit cās eis inſtructas offerre[r] ⁊ remouere ab executione eos ⁊ alios idoneos ſupponere[s]:vel etiaȝ mulctis afficere. ¶ Sed[t] ſi qdē illuſtres ſūt iudices:vſqȝ ad.vj.ſolidorum ſummā[u]. Sinaūt alij[x] vſqȝ ad tres tātūmodo aureos:⁊ ad[y] iudices quorū intereſt referri quatenus militia exuti penas luant corpales. ¶ Noſtris aūt ampliſſimis[z] iudicibus licētia ſit ⁊ maiores[a] penas ⁊ corpales maculas executorib⁹ iponere ſi male fuerit circa lites v̄ſati vt ſciāt nō eē cās a ſe deludēdas nec lucri gr̄a aliqđ eis[b] vitiū imponendum.

¶ De pedaneis iudicibus.

¶ Sententia lata p delegatū ab incōpetēti iudice ordinario eſt ipſo iure nulla.h.d. Bal.vel ſic.Procurator ceſaris nō habet poteſtatē delegādi in cā priuatoꝝ.ideo talis delegati ſnia nō valet.h.d.Saly.

¶ Imp.gor.a.vica. Tit.iij.L.j.

Procuratori noſtro[c] nō vice preſidis agēti[d] dandi iudices inter priuatas[e] pſonas nō cōpetere facultatē manifeſtū eſt:⁊ iō ſi vt allegatis,inter p̄uatas pſonas is cui⁹ meminiſtis arbitros[f] dandos putauit ſnīa ab eis ꝓlata nullo[g] iure ſubſiſtit.

¶ Iſtam.l.dicit Bar.difficillimā ꝙ que ſit in toto codice.⁊ hoc intēdit.cauſas medias preſides debēt audire per ſe vel delegare reſeruata ſententia ſi propter occupationes publicas vel cauſaꝝ multitudine ipediant.Cauſas vero meri ⁊ mixti imperij ⁊ cauſas iuriſdictionis magnas iudicēt per ſeipſos. Cauſas vero minimas delegent indiſtincte.h.d. cum.l.ſeq. ſm Bar. vel ſic.Cauſe pecuniarie cētū aureos excedētes quas preſides leui cauſa impediti poterant delegare.hodie em̄ nō poſſunt delegari niſi preſides publicis obligationibus vel multitudine cauſaꝝ ſint ipediti. Cauſe v̄o meri vel mixti iperij non delegant niſi cā ingenuitatis ⁊ libertinitatis .h.d.Sali.

¶ Impera. Diocle. ⁊ Maxi.aa.⁊ cc.vica. Lex.ij.

Placet[h] nobis p̄ſides de his

Delegati qdaȝ ſunt ad vniuerſitatē cāꝝ

t ¶ Sed ſi quidē.mō diſtinguit mulctas. Ac.

u ¶ Summaȝ poſſunt punire executores.

x ¶ Aliū.ſ. inferiores. Accurſius.

y ¶ Ad iudices.ſ.preſides qbus ſuberāt executores vel ad alios delegātes.vt in auť.de iudi.§.neceſſitatem. ⁊.§. vnoquoqȝ.col.vj.⁊ ad hoc.s.đ offi.rec.ꝓuin. l.iiij.accur.

z ¶ Ampliſſimis.ampliſſimos vocat ſuper illuſtres.cū de illuſtribus dixerit.accur.

a ¶ Maiores.vltra ſex ſolidos.accur.

b ¶ Eis.i.cauſis . acc.

¶ De pedaneis iudicibus.Sicut pes eſt ps inferior corporis: ſic ⁊ pedaneus iudex eſt inferior alijs.accur.

Cōtinuatio.

c ¶ Procuratori noſtro .ſ. ceſaris q inter fiſcum ⁊ priuatū tantū eſt iudex. vt.s.ſi aduer.fiſ.l.ij.

d ¶ Agenti . ſed tunc agit vice p̄ſidis cū in eū priuati ꝯſentiunt ꝓrogantes eius iuriſdictionē.vt.j.de iuriſdi. om. iudi.l.j.Vel q̄ mortuo preſide gerit eius viceȝ. vt.s.de offi.eius. q vicem al.l.j.⁊.ij.ff. de tu. ⁊ curato.da.ab his.l.j. Vel etiā eo viuo in loco ſuo gerit eius .vicem ſi abeſt.

d ¶ Prouocatū.appellat ergo a ſnia arbitri. Sed ꝯtra.s.de arbi.l.j. Sed ibi de cōpromiſſario.h de delegato vt.ff. qui ſatiſd.cog.arbitro. ⁊.j.de ſen.ex peri. reci. l.j.⁊.ff.de appel.ex cōſenſu.⁊.j.de appella. ſi appellationem.

e ¶ Antea.hoc cuȝ diſtinctiōe intelligas. vt in auť.de ap.§.fi.ibi:ita tn̄ ⁊ hic ſancim⁹ ⁊c.colla.vj.Accur.

f ¶ Dedit.ſ. illum qui antea.

g ¶ Trutinata.i.cognita.Sed querit ſi delegatus ꝓcōſul delegauerit ⁊ appellet ad quē debeat appellari.Rn̄.ad primū delegantem vt h.⁊ ff.qs ⁊ a quo.l.j.S3 videt ad ſcōm delegantē. vt h.⁊.j.q pro ſua iuriſ. l.fi.in fi. Sed illa corrigit per hanc.⁊ hoc ſm quoſdam. Vel ſi eſt ibi ad nos planū eſt. Vel verius refert an delegatus deleget.vt ibi.an recuſet ⁊ alter eligit.vt h. ⁊ illa qs ⁊ a quo intelligit in delegato ad vniuerſitatē cauſarum.

Rubrice duplex cōtinuatio.

¶ De ſportulis ⁊ ſumptibus.Dixit de iudicijs nūc de ſumptibus in eis faciendis ⁊ executoribus q ſunt quaſi partes adiacentes.Vel.s.de perſonis ꝓuincialibus:nūc de ſecūdarijs.ſ.executoribus cōueniendis ⁊ exactoribus.vt.j.de ꝓxi.ſacroꝝ ſcri.Accur.

h ¶ Quiſquis.exhibitus.i.in iudicio ductus.

i ¶ Terminū.i.diffinitiuā ſniam.ſic.s.ti.j.ꝑperandū3.§.j.

k ¶ Apparitore.cū fideiuſſorē dare non poſſit in cā ciuili.

l ¶ Traditus.i.deputatus vt ab eo vocet. Vel dic tradit⁹ ad cuſtodiendum.vt.ff.de cuſ.reo.l.j.⁊.ij.Accur.

m ¶ Poſthabita.id eſt preterita.

n ¶ Primiſcrinio.qui preeſt ſcrinio in cui⁹ eſt officio apparitores dare.vt in auť.de appel.§.hos autē.⁊.§.appellationes.Accur.

Primiſcrini⁹ qs dicitur.

o ¶ Temerauerit.iubendo aliū exequi cauſam ꝙ primū alij dicūt ipm apparitorem qui non compleuit.Accur.

p ¶ Mulctando.improprie.ff.de verb.ſig.l.antepe. Accur.

q ¶ Omnibus iudicibus.mandant.repete ſiue.Vel dic illuſtrib⁹ delegat princeps.⁊ ſic nihil repetes.Accur.

e ¶ Priuatas.nō tamen inter fiſcum ⁊ priuatum.

f ¶ Arbitros.i.iudices delegatos.

g ¶ Nullo iure.neqȝ ſpāli.neqȝ cōi.vt.j.ſi a nō cōpe. iud.l.fi.⁊.ff.đ appel.ex ꝯſenſu.§.j.⁊.j. vbi cau.fiſ.l.iij.⁊.j.ad.l.faui.de plagi.l.nō valet. ⁊.j.ne de ſta.defun.ſi pater.⁊.j.de penis.l.ꝓcurator.S3 quid ſi vterqȝ ſciebat eū ab incōgruo delegatum.Rn̄.idem.vt.j.de iuriſdi.om.iudi. l.priuatoꝝ.Item qd ſi ſciebant a cōgruo delegatū.ſed in cauſa in qua non potuit delegari.vt in cauſa appellationis que ipſo iure eſt nulla. Rn̄.idem arg.ff.de poſtu.l.quos prohibet.

h Placet.ad euidentiā huius.l.no.tria genera cāꝝ olim viſia. et hec ⁊ cognoſcere ⁊ alij delegare poterat p̄ſes ſiue iuſta cā ipediat ſiue nō.vt.j.eo.l.fi.Itē ſunt media vt que cōpetūt iure magiſtratus ſm.M.Vel iſta que ſequit mixti imperij nō meri.⁊ illa poterat indiſtincte delegare.S3 hodie ſi impediat.al's nō vt hic.Vel dic cās pecuniarias vltra.ccc.ſolidos eē medias.ſed in cauſis mixti iperij idē eſt qđ in mero ⁊ p̄dicte pecuniarie ad cognitionē tm̄.⁊ ſic ter audiet.vt.s. de iudi.auť.ad hec.Itē maxie ⁊ has nō delegat niſi in caſu cū abeſt nō ſi al's

ſi als impediaſ. pſens etiā ob neceſſitates publicas cāx. ⁊ tūc ad cognitionē. vt hac.l. ⁊.ff.de offi.eius cui mā.eſt iuriſdi.l.j. Sic ergo in maximis cāis ⁊ in minimis nihil mutaſ hodie: ſȝ in medijs tm̄. vt dictū eſt. Alij ⁊ ſic ſunt hodie etiā tria genera cauſax lȝ. P.dixerit eſſe tm̄ duo. Alij ſic dicunt: tria ſunt genera cāx maxima. ⁊ tūc idē qḋ nos. Itē media ⁊ tunc cognoſcere ⁊ delegare pñt. Itē minima q̄ cognoſcere nō poterūt ſȝ tm̄ delegare qḋ cū eēt iniquū hac.l. emēdatur ſm eos. Accur.

a ¶ Qḋ. pro quia.

b ¶ Cognoſcere ꝓpter facti impedimentū.

c ¶ Antea hác. als añ hanc als ante hac.i.ante.l.iſtam.

d ¶ Multitudinē. vel q: ꝯtingit eos abeſſe.

e ¶ Nō potuerint.ſ.de iure.q: vilia erāt negocia ſm quoſdā. qḋ non plȝ: cū nō inueniaȝ eos antiqtus de his nō poſſe cognoſcere. nec debere eos cognoſcere imo delegant hmōi. vt.j̄.e.l.fi. Sed dic nō pñt cognoſcere ꝓpter occupationes publicas vel ꝓpter cāx multitudineȝ. Vel aliud iuſtū impedimentū. vt in auſ. vt de fun.ſeu fu.§.illud coll. v. ⁊ de iudi.§.j. col.vj. ⁊ tūc poſſent delegare. ſȝ ſi nō hñt tale ipedimētū nō pñt. vt h̄ ſubijcit. ſȝ olim etiā ſine cā poterāt delegari. ſȝ p̄ncipiū ꝯdicit fini.rñ. ſed p̄mo expone nō poſſunt quaibet etiā vili.accur.

f ¶ Ex officio. puta ex lege vel ſenatuſcōſulto vt.ff.de offi.ei⁹ cui mā. eſt iur.l.j. Dic ergo ſolebāt ⁊ debebāt niſi i caſu ⁊ tūc ad cognitionē. vt.d.l.dr. ⁊.ff.de offi.ꝓcō.aliqñ. ⁊.l.ſolēt. Ac.

g ¶ In preſidiū. nomē generale eſt ꝓ quolibet ordinario habēte imperiū.ff.de offi.pſi.l.j.acc.

h ¶ Diminuta.ſ.aucta q̄ſi diceret hoc dicimus nō detrahendo honori pſidis ſȝ augēdo eū. ac.

i ¶ Dum tñ. ſic ꝯtinua dixi ibi qḋ nō eſt ita ⁊c. maximas nō poſſe delegari niſi abſit dū tñ ⁊c. melius em̄ dixiſſet. Sed ⁊ de ingenuitate ⁊c. nā ⁊ iſte ſunt de maximis. In his ergo vt in alijs in caſu delegat ad cognitionē nō ad diffinitionē. vt hic. Vel referas ad id qḋ ſupra dictū eſt de medijs iudices dādi habeāt poteſtatē. vt ſic illud recipiat iſtā determinationē ⁊ illaȝ qḋ nō ita accipimus ⁊c. ſed hodie etiā diffinitionē videſ poſſe cōmittere in cā ſtatus. vt in auſ. de colla.§. ꝓhibemus.

cauſis in quib⁹ eo q[a] ipſi nō poſſent cognoſcere[b] antea[c] hanc pedaneos iudices dabāt notōis ſue examē adhibere: ita tñ vt ſi vl' per occupationes publicas: vel ꝓpter cauſarum multitudinē[d] oīa huiuſmodi negocia nō[e] potuerit cognoſcere iudices dādi habeāt ptātem. ¶ Quod nō ita accipi cōuenit: vt etiā in his cauſis in quibus ſolebāt ex[f] officio ſuo cognoſcere: dādi iudices licētia pmiſſa credaſ. ¶ Qḋ vſqȝ adeo in[g] preſidum cognitione retinēdū eſt: vt eorū iudicia nō diminuta[h] videātur: dū[i] tñ de ingenuitate ſuper qua poterāt ⁊ añ cognoſcere: ⁊ de libertinitate preſides ipſi diiudicent[k].

¶ Iudices delegati debēt iudicare d̄ quā cā cognouerint. nec poſſunt ad delegantē remittere: ⁊ ab eis pōt appellari.h.d.Bal.

¶ Exemplum ſacrarum litterarū eorundem August. ⁊ ceſarum ad Serapionem. Lex.iij.

Placet vt iudicibus (ſi quos grauitas tua diſceptatores dederit[l]) iſinues: vt delegata ſibi negocia lata ſnīa determinēt nec ī his cāis in quib⁹ ꝓnūciare debēt ⁊ pñt facultatē ſibi remittēdi patere ad iudiciū preſidale cognoſcāt[m]: maxie cuȝ ⁊ ſi iudicatio alicui litigatorum parti iniuſta videaſ interponēde ꝓuocationis poteſtas a ſententia ex omni cauſa ꝓlata libera litigatoribus tribuatur[n].

¶ Si iudices delegati ſunt impediti debȝ cā alijs cōmitti: vel p delegantē ad vlteriora ꝓcedi ⁊ termiari.h.d.Bal. vel ſic. Ubi delegatus lite ꝯteſtata impediſ rōne publice abſentie: de cauſa cognoſcere dȝ alius q loco eius debet ſubrogari.

¶ Idē.aa. ⁊.cc. Firmino. L.iiij.

Placuit quotiēs pedanei iudices dati poſt litis ꝯteſtationem vel ad aliud iudiciū neceſſario dirigātur: vel publice vtilitatis rationem in alias ꝓuincias ꝓficiſcātur: vel diem obierint: atqȝ his rationibus negocijs ceptis finis non poſſit adhiberi alium in loco eoruȝ iudicem tribui. qui negocium examinet: ne huiuſmodi caſibus interuenientibus impedimentum aliqḋ in proſequendis litibus afferatur[o].

¶ Cauſe minime iuriſdictionis pñt indiſtincte delegari.h.d.Bal. vl' ſic. Preſides poſſunt ꝯſtituere iudices pedaneos qui de vilioribus cognoſcant.h.d.Saly.

¶ Impe.iuli.a ſcōo.p̄p̄. L.v.

Quedam ſunt negocia in quibus ſupfluū eſt moderatorē expectari ꝓuicie ideoqȝ pedaneos iudices[p] (hoc eſt qui negocia humiliora diſceptant) conſtituēdi dam⁹ preſidib⁹ poteſtatem.

¶ Qui pro ſua iuriſdictione iudices dare darive poſſunt.

¶ Nō pōt delegari cā que ad iuriſdictionē delegantis nō pertinet ⁊ ille cui delegatur dȝ eſſe de iuriſdictione delegantis. Itē cū delegatus principis ſubdelegat appellatur ad ipſum Bal.

¶ Impera.Thē. ⁊ Ualen.aa. ciro prefe.preto. Ti.iiij. Lex.vnica.

In cauſaruȝ delegationib⁹ illud ꝯſultiſſime p̄cipimus obſeruari: vt ita valeāt ſi ad iuriſdictionē[q] ptineant[r] delegātis. ¶ Quod ſi quis aliene iuriſdictiōis cām crediderit delegandam[s] nec p̄cepto cognitorem datum[t] patientiā[u] accōmodare ceſem⁹. ¶ Et ſi cōtra leges[x] obtemperauerit delegati: oīa que ab ea delegatione geruntur ita pro infectis habere p̄cipim⁹: ac ſi ipſi q delegauerāt aliene iuriſdictionis iudices[y] reſediſſent[z]: vt nec appellādi quidem neceſſitas victis aduerſus eas ſnīas iponaſ. ¶ Hec teneāt niſi iudices a nobis ſpāl'r[a] delegātib⁹ dati

l ¶ Placet. dederit.i. delegauerit. ⁊ loquiſ hic ſerapioni prefecto.

m ¶ Cognoſcāt. vt.ff.de iudi.de qua re.in prin. ⁊ in auſ. vt iudi.nō expe.ſac.iuſ.§.j.col.viij. ⁊ de iudi.§.fi.col.vj. Sed cōtra.j̄.de relig.l.j. Ibi in ordinario. hic in delegato. Vel ſolue vt ibi.

n ¶ Tribuaſ. vt.j̄.de appel.l. ⁊ in maioribus. ⁊.s̄.ſi ſepius in integ. reſtit.poſtu.l.j.

o ¶ Placuit. afferaſ vt.ff.d̄ re iudi.l.duo ex tribus. ⁊.ff. de arbi.ſicuti. ⁊ in auſ. de iudi.§.ſinaūt.col.vj. ⁊ ff.de iudi. ſi longius. ⁊ l.ſi iudex. ⁊.l.ꝓponebatur. ⁊.s̄.de iudi.ꝓperādū.§.illo. ⁊.§.ſinauteȝ. Accurſius.

p ¶ Quedam. iudices. duob⁹ modis diciſ iudex pedaneus delegatus. vt i auſ. de iudi.§.vetus. ⁊.§.ſe debūt. ⁊.§.illo. ⁊.§. ne autē col.vj. ⁊ hic. Item ordinarius. ſi tamē humiliora diſceptat. ſcȝ vſqȝ ad.ccc.ſolidos. vt defenſor ciuitatis. vt i auten.de defen.ciuita.§. ⁊ iudicare. col.iij. ⁊ de iudi.§.audiēt.col.vj.

¶ Qui ꝓ ſua iuriſdictione ⁊c. Occaſiōe ſūpta a pedaneis qui ſunt delegati generaliter de pſonis eox q dare poſſunt ⁊ dari ſubiungit. Accurſius.

q ¶ In cauſax. ſi ad iuriſdictionē. ſcȝ ordinariaȝ nō delegatā niſi ſit a p̄ncipe delegatus. vt.j̄.ea.l.§.hoc niſi in caſu quādo ꝯfirmaſ etiaȝ ſi non erat de iuriſdictione delegantis a principe. vt ff.de offi.ꝓcōſu. ⁊ leg.l.iiij.§.fi. ⁊.l.v. ⁊ no.q hic delegat in hominē ſue ꝓuincie cām nō ſuā ordinarie. Sed in ſequēti caſu ⁊ cauſam nō ſue iuriſdictiōis ⁊ in hoiem alteri⁹ ꝓuincie ſm Io. Delegatio an poſſit fieri in hoiem alterius ꝓuincie.

r ¶ Pertineāt. ſcȝ cauſe. ergo a cōtrario ſi nō ſunt de iuriſdictiōe ſua cauſe lȝ in hoiem ſue ꝓuincie deleget nō valet.

s ¶ Delegandā. in hominē non ſue ꝓuincie vt addat ſuperiori.

t ¶ Datum. id eſt delegatum.

u ¶ Patientiā.i.ꝯſenſuȝ. Sȝ qd ſi hic cognitor delegat⁹ hēbat als iuriſdictionē ⁊ ptes ſciētes eū ab incōgruo delegatū ſub eo litigauerint. Videſ q teneat ſnīa. vt.j̄.de iuriſdi.om.iu.l.j. Itē qd ſi in p̄ncipio cāe delegate carebat alia iuriſdictiōe ſȝ poſtea eā eſt adeptus. videſ ꝯfirmari. vt ar.ff.de iudi.lȝ a tpe iſto nō pri⁹. vt.ff.de offi.ꝓcō.l.obſuare.§.vlti.

x ¶ Leges.ſ.iſtam ⁊ ſimiles.

y ¶ Iudices. ipſemet.

z ¶ Reſediſſent. quo caſu nō valet ſnīa. vt.j̄.ſi a nō cōpe.iudi.l.fi. nec ergo nūc cū delegat. vt h̄. ⁊.s̄. vbi ⁊ apud quē.l.fi. ⁊.ff.de ꝓcura. ſed ⁊ he.§.defendere. naȝ qcquid ſequitur ex eo vel ob id ⁊c. vt hic. ⁊.s̄. de legi. ⁊ ꝯſti. nō dubiū. niſi hic ptes poſt ſnīaȝ ꝯſenſiſſent. vt.j̄.cōia vtriuſqȝ iudi.l.ij. Sunt ergo tria neceſſaria vt valeat delegatio ⁊ poſſit cōpelli delegatus. ſcȝ q ſit ordinarius delegans. Item q cauſa ad eū ordinarie ſpectet. Item q delegatus ſit de iuriſdictione delegātis. vt.ff. de offi.ꝓcon. ⁊ leg.l.iij. ſed ſi hoc vltimuȝ deſit valet delegatio.ff.de offi. eius cui mā.eſt iuriſdictio. ⁊ ſi pretor. ſȝ nō pōt cogi iudicare. vt habes hic. ⁊.ff.de iuriſdi.om.iudi.l.eum qui. Delegatio ad hoc vt teneat tria requiruntur.

a ¶ Special'r.i. ad vnā ſpeciē. ⁊ ſubaudi etiā. Vel vel dic.i. expreſſim.

k ¶ Diiudicēt.ſ.tantū ⁊ nō delegēt. vt.j̄.ne de ſta. defun.ſi pater. ⁊.j̄. vbi cā ſta.l.iamdudū. ⁊ ar.ff.de iudi.de qua re. ⁊ de arbi. nō diſtinguemus.§.de officio. Sed ꝯtra.j̄.de ordi.iudi.l.j. Sed ibi nō loquiſ de preſide ꝓuincie. ſȝ alio minore: cū generale nomē ſit preſidis. vt.ff.de offi.preſi.l.j. Vel ſm Io. diſtingue: an pupillus agat vel ꝯueniaſ poſſeſſorio iudicio quo caſu differſ queſtio ſtatus p Carbonianū in tpe pubertatis ſi moueaſ queſtio ſtatus ⁊ bonox. Si vō ſtatus tm̄: tunc dic q differſ ſimiliter in fauorē pupilli p cōſtitutiones. vt.ff.de carb.edi.l.ij.§.j. an petitorio: quo caſu nō differſ queſtio ſtatus ſi agat: ſed ſi cōueniaſ differſ. vt.ff.de carb.edi.l.iij.§.ſi qs liber. ⁊.§.miſſum. ⁊.§.ſi duo impuberes. Alij dicunt q ibi nō poterat cognoſcere q: incidēs erat. Sȝ certe ſm oēs cognoſciſ de incidenti etiā anteq̄ de principali. lȝ de hoc an ſit ſententiandū ſit opinio. vt ibi dices. Pupilli fauore differſ queſtio ſtat⁹.

a Judicandas. naꝫ ipſi delegant ſibi delegatam. vt hic ⁊.ſ. de iudi. a iudice. Sed quidam praue intelligunt vt poſſit delegatus a principe cauſam delegare que non fuerat ſibi delegata per hoc quod dicit cauſas indefinite. ⁊.j. nullo perſonarum cauſarum ⁊c. Quid ergo ſi delegatus a principe cauſam criminalem ſibi commiſſaꝫ delegat. videt quod poſſit ex hac. l.

b Nam. pro certe.

c Ad eos. alias eſt ad nos ⁊ alias ad eos. ⁊ ſm primam concor. ff. quis ⁊ a quo appel. l. j. in fi. ſm aliam eſt cōtra. d. l. que dicit ad principem deferri ſi delegatus delegat. ⁊ tūc ſolue quod hic in delegato a principe ad vnam ibi a preſide ad vniuerſitatem cauſarum. ſed hoc videtur hodie hic corrigi. p. l. j. de appel. l. precipimus §. hic ſi appellatio. vſque in fi. l. Uel verius ibi. i. l. pcipimus ab ipſo delegato principis appellabat: hic a delegato de legati. Item ſm eandeꝫ litterā ad eos eſt ꝫ.ſ. de iudi. l. fi. Solue. vt ibi.

Ne quis in ſua cā ⁊c.

d Generali. iudiceꝫ quo ad ꝓprietatem.

e Debere. quo ad poſſeſſioneꝫ vel primo diffiniēdo. poſtea interloquēdo. vel iudicē iudicādo: ius dicere exequēdo. ſic ⁊. ff. quod me. cā. l. extat. Sed cōtra. j. de fideicō. l. fi. Solu. vt ibi. Itē. j. mā. in re mādata. Sol. vt ibi. Itē ꝯtra. ff. de offi. pſi. ſe natuſcōſultus. ſꝫ ibi cū lis perit. Itē ꝯtra. ff. de ꝯfeſ. l. j. ſed ibi nō ſentētiando ſed ꝯfirmando.

alijs cās delegauerint iudicandas[a] nā[b] his delegantibꝰ nullo perſonaꝝ cauſarūue habito tractatu appellationū ad[c] eos iur iudicia remeabūt.

Ne quis i ſua cauſa iudicet vel ius ſibi dicat.

Nemo eſt iudex in cauſa propria. hoc dicit Bal. ⁊ Saly.

Impera. Ualen. Gratianus. et Ual. aaa. ad gracchū pref. vrb. et vica. Titu. v. Lex vnica.

Generali lege decernimus neminēꝫ ſibi eſſe iudiceꝫ[d] vel ius ſibi dicere debere[e]: in re enim propria iniquum admodū[f] eſt alicui licentiam tribuere ſnie.[g]

Qui legitimam perſonam ſtandi in iudicijs habeant vel non.

Sententia lata cōtra pupillū indefenſum ipſo iure nō tenet. h. d. Bal.

Impera. Gordia. a. candile. Titu. vi. Lex. j.

Si cum eſſes pupillaris etatis ſine tutoris auctoritate cum aduerſario tuo cōſiſteres[h]: preſes ꝓuincie aduerſus[i] te ꝓnunciauit: minime auctoritate iudicati nititur quod ſtatutum eſt.

Pupillus. cum auctoritate tutoris ⁊ adultus cū auctoritate curatoris recte poſſunt agere ⁊ conueniri. h. d. Bal.

Impera. Diocle. ⁊ Maxi. aa. ⁊ cc. Semache. Lex. ij.

In rebus que ꝓuati[k] iudicij queſtionē habēt ſicut pupillus tutore auctore ⁊ agere ⁊ conueniri pōt ita ⁊ adultus[l] curatore ꝓſentiēte litē ⁊ intēdere ⁊ excipe debet.

Minor poteſt mouere poſſeſſoriū ſed non poteſt mouere petitoriuꝫ nec ſibi moueri ſine auctoritate tutoris vel curatoris. hoc dicit Bal.

Impera. Hono. ⁊ Theodo. aa. Julia. ꝓcōſuli afri. Lex. iij.

Momentanee[m] poſſeſſionis actio[n] exerceri pōt pꝰ quācunque perſonā.[o] Sub colore aūt adipiſcēde poſſeſſionis obrepticia[p] petitio[q] alteri obeſſe nō debet maxime cum abeſſe cōuentione pſone legitime initiatū[r] iurgiū[s] videat. Nihil aūt opitulet conuentio circa[t] minorem habita cū id rectius circa curatorem debuerit cuſtodiri[u].

Ut nemo inuitus agere vel accuſare cogatur.

Impa. Diocle. ⁊ Ant. aa. ⁊ cc. chariſſimo. Titu. vij. L. vnica.

Inuitus[x] agere vel accuſare nemo cogitur.

rat eſſe quod qui amiſit in poſſeſſorio vincit in petitorio. ⁊ ſic parum dura bit apud eum poſſeſſio pōt eſſe ecōtra. ⁊ ſic multū durabit apud eū poſſeſſio. Poteſt etiam dici momentaria quia cito debet expediri ⁊ fine mora. vt arg. j. vt intra certū tēpus. l. ij. §. fina.

n Actio. ſcꝫ in factum. vel alia pro poſſeſſione competens. vt dixi. ⁊ no. actio. quia non ſic ꝯueniat pupillus. Aliꝫ ideꝫ ſi ꝯueniat. Accur.

o Per quācunque. id eſt quelibet pſona noie ſuo agere pōt etiam pupillus ⁊ ſeruus in recuperāda vel retinēda nō ſic in adipiſcēda. vt. j. ſi per vim vel alio modo l. j. ⁊ hic eſt primꝰ caſus huius. l. Si tñ pupillꝰ ſuccūbens in poſſeſſorio obrependo pedetentim agere velit de ꝓprietate nō pōt vt aliter teneatur ei riidere ſub colore queſtionis de poſſeſſione. Maxime autē ideo ſubiūgit. quia ſi de poſſeſſione egiſſet pupillus cū tutore ⁊ idem vellet de ꝓprietate agere ſine tutore. non eſſet vt nō admitteret. ⁊ hic eſt caſus ſecūdus. Sed ſi pupillus obtinuit in poſſeſſorio ⁊ recōueniatur in petitorio ſine tutore nō valet ſententia. ⁊ hic eſt tertiꝰ. ⁊ ſic ſunt caſus tres ſm Azo. alij intelligunt totam. l. cū pupillus agit noīe alterius de momētaria poſſeſſione ⁊ ipſe ideꝫ vult agere de ꝓprietate. vel recōueniatur ⁊ eodem dantur reſponſiones. ⁊ ſimiliter ſunt tres caſus qui non placēt alij

Pupillꝰ qui in poſſeſſorio ſuccubuit an de proprietate agere poſſit.

f Admodum. i. valde.

Sentētia ē duplex. Cōtinuatio.

g Sententie. vt. ff. de iudi. iulianus. ⁊ de iur. om. iud. qui iuriſdictione ⁊c. ⁊ de arbi. l. penul. Sꝫ arbitrator ſic. vt. ff. de oper. liber. ſi libertꝰ. ⁊. j. de ꝯtrahenda emptione. l. ſi.

Qui legitimaꝫ ⁊c. Supra de perſonis iudicis nunc actoris ⁊ rei.

h Si cum eſſes. conſiſteres. in iudicio. ſed in arbitrio. Dic. vt. ff. de arbi. ſi pupillus.

i Aduerſus te. ſecus ſi pro te. vt. ſ. de procura. non eo. Item intellige ꝓnunciauit diffinitiue. vt. ſ. ſi aduer. reꝫ iudi. cum ⁊ minores. vt. ff. de iudi. acta. §. ꝯtra. in fi. ſecus in interlocutoria. vt. ff. qui. ex cau. in poſſeſ. ea. l. apud iulianū. §. marcellus. ⁊. l. in poſſeſſione. §. j. ⁊ de re. aut. iudi. poſ. ſi minor. ⁊ hec omnia ſerua in adulto. vt. j. l. proxi.

k In rebus. que priuati. vel publici. vt. j. de auct. preſtan. l. clar.

l Adultus. hic excipe niſi impetrauerit veniā etatis. vt. ſ. de his qui. ve. eta. impe. l. ij. ⁊ niſi interdicto de libero homine exhibēdo. vt. ff. de libe. ho. exhibē. quod ⁊ lex. §. ſed ⁊ ſi mulier. vel niſi interdicto momentanee poſſeſſionis. vt. j. l. pxi. vel niſi ꝓ cōiunctis. vt. ff. de procuratoribus. l. ſi minor.

Judiciuꝫ ē duplex. Poſſeſſoriuꝫ eſt triplex.

m Momentanee. alias momentarie. Judiciū aliud petitoriuꝫ aliud poſſeſſoriuꝫ. petitorium cū aliquā rem vel poſſeſſione ratione dominij peto vt perpetuo apud me ſit poſſeſſorium quādo de poſſeſſione tantū ſiue adipiſcenda. vt interdicto quorum legatorum. ſiue retinenda: vt per vti poſſidetis. ſiue recuperanda: vt per vnde vi. quod vl timū dicunt quidā corrigi per. l. vnde vi. ſi quis in tantā. Sed certe quod perpetuo ſit apud actorē eſt ex vi cōſtitutionis nō interdicti. vt. ff. eo. ti. l. momentanee. Item agit de poſſeſſione per actionē vel per officiū iudicis vel conditionem inde. vel tritica. vt. j. loca ſi quis cōductiōis. ⁊. ff. de condi. inde. l. indebiti. §. j. ⁊ de tritica. l. ij. Item per interdictum de precario. Item per interdictū quod vi aut clam. ⁊ per ſaluianū quod dat pro rebus coloni. loco tamē cuiuſlibet interdicti in factū actio hodie datur. vt inſtitu. de inter. §. fi. ⁊ dic. vt ibi. ⁊. ff. de vi ⁊ vi ar. l. j. §. fi. predicta quidem iudicia dicunt momentaria aptitudine. quia pote-

vt Jr. dicunt quod tota lex duos tm̄ ponit caſus primus vſque illuc. ſub colore ⁊c. ⁊ ſic non mutatur prima poſitio. Secundus abinde vſque illuc nihil aūt ⁊c. ⁊ quod ſubīcit nihil autem ⁊c. eſt expoſitio ſecundi. ⁊ ſm hoc dices adipiſcende. i. adepte. ⁊ alteri. i. minori. ſed ſm nos adipiſcē de proprie ponitur ⁊ alteri. i. aduerſario minoris qui eſt maior. poſſent etiam dici quattuor caſus vt vnus aſſumatur in illa dictione maxime. alij tres non mutentur.

p Obrepticia. puto quod volebat intendere rei vendicationi ⁊ de ꝓprietate iſte minor probare.

q Petitio. quā aduerſarius fecit de reconuentione ſiue ꝓprietate.

r Initiatū. i. inceptū vt in poſſeſſorio. nā idē ⁊ ſi interueniſſet tutor in poſſeſſorio vt mō dixi. ⁊ ad hoc. j. quod da. tn. poſ. l. in vniuerſis.

s Jurgium. ſ. totale poſſeſſoriū ⁊ petitoriū. ſed pars eius. ſcꝫ poſſeſſoriū fuit finitum in quo ſuccubuit.

t Circa minorem. i. vult aduerſarius obrepere cōtra pupillum ⁊ de ꝓprietate litigare. ⁊ hic vltimus non variat.

u Cuſtodiri. ſ. potuerit. nā ⁊ minor pōt cōueniri cū auctoritate tutoris. ff. de admi. tuto. l. §. ſufficit. Item ex eo quod dicit obrepticia petitio alteri obeſſe non debet. no. arg. quod teſtes in cā poſſeſſionis nō ſunt interrogandi de ꝓprietate. vel ſi interrogent nihil in ea dictum eorū ꝓfit. ſic ⁊. ff. de peti. he. ſi quis liber. §. fi. in fi. ⁊. ff. de iureiurā. ſi duo patroni. §. ⁊. l. eum qui circa prin.

Ut nemo inuitus agere vel accuſare cogatur.

x Inuitus. idem dicit tex. quod rubrica. ⁊ pbat hec regula. j. de vſu. pu. l. vlti. ⁊ de pig. creditor. ⁊ ideꝫ eſt ecōtra in defendendo. quia ſufficit in poſſeſſionē miſſio. vt. ff. de in ius vo. l. ſatiſꝫ. niſi in caſu. vt. ff. de procur. ſed ⁊ he. §. preter. ſꝫ etiā in agendo quādoque quis cōpellit cauſatiue. vt geſtor negociorum cōiuncti. vt. ff. de nego. geſt. ſinaūt. Itē ꝓcurator. vt. j. mā. l. a ꝓcuratore. ⁊. l. ꝓcuratorem. Iteꝫ tutor. vt. j. arbi. tu. l. ij. ⁊. j. de admi. tuto. debitoribus. ⁊. l. tutores. Item heres. vt. j. de his qui. vt indig. l. j. Item adminiſtrator ciuitatis. vt. ff. de admi. re. ad ciui. perti. l. ij. §. ſi eo. Item mater. vt. j. de legi. heredi. ſciant. Item ille qui ſemel actionem propoſuit. namloquitur hic ti. quando adhuc nullam propoſuit actionem.

Ager quis quandoque cōpellit.

actionem.vt.ſ.quō ⁊ qn̄ iudex.aut.qui ſemel.Sed ſolet q̄ri an bonon̄. poſſit cogi a ſcholari vt agat ꝯtra ſcholarē qui in breui eſt receſſurus cū forte bonon̄.ſperat eū cōuenire cū habet pedē in ſtripedio.⁊ eſt arg. lex iſta ꝙ nō poſſit:magis tn̄ puto iudicē debere ei ſtatuere tp̄s infra qō agat.⁊ poſtea eū nō audiri.arg.ſ.de remiſ.pig.ſi eo.⁊.ſ.de inge.ma.l. diffamari.⁊.ff.de op. leg.l.mācipiorū.⁊.ff.de cura.bo.da.l.j.⁊.ff.de bo.aut.iudi.poſ.ſi ſer. uus.⁊.ff.de carb.edic. l.iij.§.due.⁊.ſ.de re.pi gno.l.ſi eo tēpore.

De ordie iudiciorū.

Id eſt de queſtionibus ordinādis i iudicio pu ta ſi ꝯcurrant duo iudi cia inter eaſdē pſonas principaliter vel inci denter qō p̄cedere ⁊ qō ſequi debeat.ſic ergo di cit iudiciorū.i.q̄onum vel rerum de q̄bus poſ ſunt fieri iudicia.i.que ſtiones.

a Adite.ouos tutoreſ poſt humi.

b Agna tione.i.natiuitate q̄ rū pit teſtamentū.vt.ſ.de poſth.her.inſti.vel ex here.l.j.⁊ de cōtrata.l. poſthumo.⁊ agit peti. heredi.ſm.B.ſed ſm eū eſt ecōtra.ſ.de carb. edic.l.j.vbi dicit eā peti tionē hereditatis differ ri.ſed hic ſubaudi ſi im puberi.ſ.expediat.quia teſtes poſſunt mori.vt ff.de carbo.edic.l.iij.§. due.Item ſm hunc caſum ſuper illo verbo huius.l.⁊ ſi ſup cauſa ſta tus ⁊c.⁊ eſt ꝯtra.ſ.de peti.here.liber.Sed ibi de ſtatu defuncti:hic he redis.Item ſup eodē eſt ꝯtra.ff.de carbo.edic.l.iij.§.miſſum.vbi dicit poſſe agi de ſtatu ſi impubes agat petitione hereditatis.Sꝫ expone hic ꝙ nō poſſit al's qn̄ pupillus petitorio iudicio cōueniret.vt in.§.ſi quis liber in eo.l.iij.nā tunc in eius fauorē differt queſtio ſtatus per carbo nianū nō qꝛ preſes de libertate cognoſcere nō poſſit.vt.ſ.de peda.iu di.l.placet.⁊.ff.de carbo.edi.l.iij.§.due:hic aūt agebat pupillus petito rio:⁊ ideo nō differt queſtio ſtatus.Sed huic ſolutioni videt ꝯtrariū vt.ff.de carb.edic.l.pe.vbi petitorio agit pupillus.⁊ tamē differt q̄ſtio ſtatus.Sed ibi ꝯtra alios poſſidētes res hereditarias.ſecus aūt ſi cōtra eū qui ei mouit q̄ſtionē ſtatus.Vel loquit ibi cū ſatiſdedit pupillis vn de admittit pupillus vt curator bonis datus.vt in eo.ti.ſed ſi is.§.j.ſꝫ ⁊ poni pōt huius.l.caſus in poſſeſſorio.vt ſi dicas ꝙ pupillus volebat adipiſci poſſeſſionē vel retinere ex carboniano qō pōt ⁊ vtrobiqꝫ dif fert queſtio ſtatus.⁊ hoc dicit ⁊ ſi ſuper ⁊c.vt hic.⁊.ff.de carb.edic.l. iij.§.parui.⁊.ff.de inoffi.teſta.l.qui de inoffi.niſi hactenus.vt ſumma tim cognoſcat.vt.ff.de carb.edic.l.iij.§.cauſe.⁊ qō h̄ ſubijcit de here. ſm hunc caſum expone.i.de poſſeſſione heredis.Vel dic retento eo dē cāu etiā de hereditatis ꝓprietate ſummatim cognoſci cū petit carbo niana.vt ſi euidenter ꝓbet eū heredē nō eſſe nec filium deneget ei car boniana.vt.ff.de carboniano edic.l.iij.§.cauſe.

Impubeſ ſi agat pe titione he reditatis an poſſit agi de ſta tu ſuo.

De ordine iudiciorum.

Si pupillo agenti petitione heredita tis ꝯtra heredē ſcriptū obijcit ꝙ nō eſt fili⁹: iudex debet examinare de principali ⁊ inci denti:non tn̄ habet de incidenti ꝓnuncia re ſed ſolū de principali.h.d.Bal.vel ſic. Si queſtio ſtatus incidit queſtioni bonorū de ea plene cognoſcit:lꝫ iudex al's cogni tionē de ſtatu non habeat ſed de principa li tm̄ expreſſum ꝓnunciat.h.d.Saly.

Impera.ſeue.⁊ Anto.aa.Marcelline. Titu.viij.Lex.j.

Adite[a] preſidē ꝓuincie ⁊ ruptū eſſe teſtm̄ Fabij p̄ſentis agnatione[b] filij docete: neqꝫ eñ impedit notionē eius[c] ꝙ ſtat⁹ queſtio in cognitiōe vertit[d] ⁊ ſi[e] ſup cā ſtatus cognoſcere nō[f] poſſit.pertinet eñ ad officiū iudicis qui de hereditate cognoſcit vniuerſam incidentē queſtionem[g] que in iudicium deuocat examinare.quoniam[h] nō de ea ſed de hereditate pronunciat.

Inter patrueles ſi queſtio ſtatus nō refert hereditas delata equo iure diuidit.ſed ſi queſtio ſtatus refert prius de ea diſcutit q̄ ſuper petitione ꝓnunciet.h.d.Bal.vel ſic.Si queſtio ſtatus incidit in iudicio di uiſorio prius de ſtatu cognoſcit q̄ ſenten tia diffinitiua.Pau.de caſt.

Imp.Anto.a.Magnelle. L.ij.

Si q̄ſtio[i] tibi[k] generis[l] ab his: quos fratres patrueles[m] eſſe dicis nō fit adito preſide:⁊ accepto iudice familie herciſcūde iudicio experire[n]. Nō ſi de ea re queſtio[o] erit:prius de natiuitatis v̄itate ſm iuris formam queri[p] idem vir clariſſimus cure habebit.

Quando ciuilis queſtio eſt principaliter mota ⁊ incidens criminalis eſt eadem ſnia terminantur.Bal.

Impera.Valen.⁊ Gal.aa.Demetro. Lex.iij.

Cum ciuili diſceptationi p̄ncipaliter mote q̄ſtio cri̇s inciderit[q] vl' crimini prius inſtituto ciuilis cā adiungit[r] pōt iudex eodē tp̄e[s] vtrāqꝫ queſtionē ſua ſnia dirimere.

Prius de criminali eſt ꝓnunciandū q̄ de ciuili cā cognoſcat.h.d.Bal.

Impera.Cōſtan.ad Calphurnianum Lex.iiij.

Quoniam ciuili queſtione intermiſſa[t] ſepe[u] fit vt p̄us[x] de crimine iudicetur quod vtpote maius merito minori p̄fert ex quo cri

agno.ſi quis a li.§.ſi vel parens.Sol.vt.d.l.j.de ordi.cogn.Et no.ꝙ prime tres.ſ.leges huius ti.dicunt de incidentibus queſtionibus que in modū exceptionū vel defenſionū opponunt.vltima vero loquitur quādo in modum recōuentionis vel accuſationis nō defenſionis tm̄. An aūt in incidenti ſit ꝓnunciandū.Pla.dicit ꝙ ſic.vt.ff.de iudi.de qua re.in prin.⁊.ff.de mino.l.intra.ſm vnā caſus poſitionē.⁊.ff.de p̄ua.l.iiij.j.rn̄.Bul.dic ꝙ nō per.l.j.huius ti.⁊ ſ.de ord.cog.l.ij.⁊ in il la de qua re itelligit p̄n cipalit alia duo ſpecia lia dicit.Jo.vero diſti guit inter incidētes:vt que habēt cauſam vetu ſtiorē ante iudicium vt tunc ꝓnunciet.vt in fi. j.l.⁊ emergētes vt que nouā cām habent ⁊ ori ginem vt falſus teſtis. ⁊ tunc ꝓnunciet.vt.ſ. de dila.a ꝓcedēte.⁊.ff. de libe.cau.liberi.§.fi. ⁊.l.ſeq.⁊ hoc ideo quia aliter in cauſa ꝓcedi nō pōt.⁊ quādo ciuilis in cidit ciuili.vt in prima ⁊ ſcđa.l.huius ti.Si au tem criminalis crimi nali tunc de vtraqꝫ ꝓnunciatur ſm Bul.⁊ pone exemplū.vt.ff.ad l.iul.de adul.l.j.§.ſi pu blica.⁊ ar.ſ.de lib.cau ſa ſi filium.idē ſi crimi nalis ciuili.vt ſi ex in ſtrumēto te ꝯueniā qō dicis falſum vel econ tra ciuilis criminali vt ſi de plagio te accuſem ⁊ tu dicas ſeruum tuū venditū fuiſſe.vt.ſ.eo.l.penul.vel ꝓnunciatur ibi per ꝯſequentiam ſm Jo.vt ibi dices.

Snia an ſit ſup in cidenti ꝓ nūciāda.

c Eius.ſcꝫ preſidis.

d Vertitur.dicebant enim aduerſarij eum nō eſſe filiū Fabij.vel di cebant eum ſeruum.

e Et ſi.id eſt q̄uis.

f Non poſſit.ſ.al's cū ꝯueniret petitorio.hic aūt ſic vt ſubijcit:qꝛ hic agit.Vel dic non poſſit.ſ.ꝓnunciet:cognoſcit tn̄ vt ſubijcit:ne ſibi ipſi hec littera cōtradicat.vt h̄ ꝓut poſui in petitorio.ſed ſm aliū caſum dic nō poſſit ꝓpter carbonianū qō differri precipit.

g Queſtionē.ſ.de ſtatu:fundata tn̄ prius intentione actoris.vt.ſ.de ꝓba.excep.⁊.ſ.de excep.ſi quidē.ſed ꝓut in caboniano poſui quomo do de ſtatu cognoſcit.Rn̄.ſummatim.vt.ſ.de carbo.edic.l.ij.ꝓut au tem in petitorio poſui plene cognoſcitur.

h Quoniam.dixi cognoſcendū quaſi nō ꝓnunciandū qm̄ ⁊c.⁊ ſic ſi detur ſententia ꝓ puero in principali etiā in incidenti ꝓ eo data vi det.ſecus ſi cōtra eū in principali ſm Jo.vt hic.⁊.ſ.de ordi.cog.l.ij.⁊ ſ.de iudi.l.quotiens.Sed videt non preiudicari in incidenti niſi ⁊ de ea pronuncietur.vt.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.l.pe.⁊.ff.de libe.

i Si queſtio.i.modum exceptionis.

k Tibi.agenti petitione hereditaria.

l Generis.qꝛ non ſis agnatus vel cognatus.

m Patrueles.tuos ⁊ ſic eodem gradu.

n Experire.ad diuidēdā h̄r̄ditatē cuiuſdā agnati vl' cognati tui ⁊ eorū.

o Queſtio.erit in modū exceptionis qō pōt eſſe.vt.ff.de ꝓba.l.j.

p Queri.non ꝓnunciari.vt.ſ.l.pxi.dixi.in fi.

q Cum ciuili.inciderit.vt agis ex inſtrumento quod dico falſum excipiendo vel agis ex teſtamento quod dico te teſtatorem cō puliſſe ad faciendum.vt.ſ.ſi quis ali.te.pro.l.j.Vel pone.vt.ſ.de or. cog.l.j.ſed ibi vtraqꝫ principalis.

r Adiungitur.vt accuſes me de plagio:ſed ego te ſeruum meū eſſe dico.vt.ſ.ad.l.fa.de plag.l.antepenul.vel accuſas me de adulterio vl' ſimili ſed ego te ſeruum meū eſſe dico.vt.ſ.ad.l.iuliā.de adul.l.quoniā alexandrū.Item pone exemplū.ſ.de offi.rec.prouin.l.j.

s Tempore.immo videt prius finienda criminalis.vt.ſ.l.pxi.que eſt cōtra.Sol.ibi reaccuſando:⁊ ſic ambe queſtiones erant principa les:hic ſecunda in modum exceptionis ꝓponitur.Item quomodo ꝓ nunciat hic ſup vtraqꝫ immo tantū ſup principali.vt.ſ.eo.l.in fi.que eſt cōtra.Solu.ibi incidit ciuilis ciuili:hic criminalis ciuili.Vel econ tra ſm B.vel pōt dici ſm Jo.ꝙ hic vtranqꝫ dirimit ꝓnunciando tn̄ de principali tm̄ ⁊ adeo incidens determinari videt vt ſi cōtra eam qs veniat cōpetat exceptio rei iudicate.vt.ſ.de fi.inſtru.l.fi.in fi.niſi vbi dicit de incidenti ſummatim cognoſcitur.vt.ff.de libe.agno.ſi quis a li.§.ſi vel.⁊.§.meminiſſe.

Ciuilis qō qn̄qꝫ i cidit ciui li qn̄qꝫ cri minalis ciuili ⁊c.

t Quoniam intermiſſa.i.delata ciuili.

u Sepe fit.nam qn̄qꝫ aliter fit vt cum ciuilis eſt preiudicia lis.vt inſti.de ac.§.preiudiciales.⁊.ſ.ad.l.iuliā.de adul.quoniā alexā drum.Item hic erant ambe queſtiones principales:ſꝫ in ſuperiori.l. non.Item eſt ꝯtra hic.ff.de iudi.qui prior.ſed hic fallit illa regula que fallit.⁊ al's.vt ibi dixi.

x De crimine.hanc.l.intelligebat.Jr.cū criminalis extinguit ciui lem.vt.ſ.ad.l.iuliā.de adul.l.adulterij.al's nō cū nō ꝓhibeat quis poſt cōmiſſum crimen agere cōtra quēlibet ſuū debitorē.nec donare.vt.ff. de dona.l.poſt cōtractum.ſed certe non prohibet hic agere:ſed debet differre donec criminalis terminetur:⁊ poſſes hic diſtinguere.vt di ces.ſ.de accu.l.qui de crimine.

a ¶ Ceſſauerit.per abſolutioné.vel dic vt.j.qui ac.nõ poſ.l.j.
b ¶ Diſtingui.i.finiri.
c ¶ Lata ſententia.abſolutionis.aliogn nõ datur.immo tollit initiũ ciuili queſtioni.⁊ ſic intellige.ſ.quocũqꝫ modo.ſcꝫ per ſniam abſolutoriá ver per pactum vel per tranſactionem.

¶ De litis ꝯteſtatiõe. Quia iudicia accipiũt exordiũ per litis ꝯteſtationé.ideo d᷑ ipa ponit.
d ¶ Res.i.cauſa vel queſtio.
e ¶ Deducta.i. petita
f ¶ Simplex.vt vocet aduerſarius in ius.Sic igit tria no.poſtulatio.libelli editio.⁊ ꝯteſtatio.Primũ nõ facit ꝯteſtationé cũ ⁊ poſt poſſit iuriſdictio declinari vt.ff.ſi quis in ius vo.l.ij.nec ſcõm.vt hic.et ff.de iudi.nõ videtur.⁊ ar.ff.ré ra.ha.l.amplius niſi in caſu.vt.ſ.qñ li.princi.da.l.j.⁊.ij.Tertium ſic.
g ¶ Cognita.per libelli datioñé.vt.ſ.de edé.edita.q dabat aliť olim.vt.ff.de eden.l.j.§.j.aliter hodie ꝓponitur.vt in auť.hic poſita.
h ¶ Cum iudex.vel arbiter.vt.ff.de arbi.l.j.⁊ qd᷑ dicit narrationé.ſ.⁊ reſponſioné.vt.ſ.de iura.calum.l.ij.in prin.⁊ de iudi.rem nõ nouam §.pꝛoni merita eñ cauſaꝝ partiũ aſſertiõe pãdunť.vt.j.ſi p vim vel alio modo.l.ij.⁊ quod ſubijcit p narrationem negocij.ſ.principalis.vt dꝫ mihi.x.ticius.⁊ ticius dicit nego:vel nõ eſt verũ vel ſimile vt ſi exceptioné opponat pacti vel iuriſiurandi.Secus ſi dicat non teneor rñdere ratione iudicis vel actoris vel tpis:q: tũc declinat. Ité ſecus ſi dicat reus.rñdeo.ſꝫ nõ aio ꝯteſtandi litem.vt.ar.ff.qui.mo.pig.vel hyp.ſol.ſi debitor.§.j.⁊ de vſur.ſed ⁊ ſi quid.§.fi.Sed ar.ꝯtra.ff.de cõdi.inde.l.qd᷑ quis.ſed ibi tantũ in méte ꝯcepit.Ité puto p veritaté rñderi:ſed per ſacr̄m calũnie qd᷑ fit poſt de credulitate.Quid aũt ſi cõfiteať.Rñ.nõ fit ꝯteſtatio ſed puto ſi erat libellus datus ⁊ aio cõteſtádi hoc faciat qd᷑ eſt ꝯteſtatio:⁊ dabiť diffinitiua.al's ſi ſimpliciter ſic petat actor ſine libello nõ eſt ꝯteſtatio:ſꝫ precipiť reo vt vſqꝫ ad certũ tépus ſoluat.vt.ff.de iudi.ſi debitori.

Litis ꝯteſtatio nõ fit ſine aio ꝯteſtádi.

minalis queſtio quocũqꝫ modo ceſſauerit[a] oportet ciuileꝫ cauſaꝫ velut ex integro in iudiciũ deductã diſtingui[b]: vt finis criminalis negocij ex eo die quo inter partes fuerat lata[c] ſentẽtia initiuꝫ ciuili tribuat q̃ſtioni.

¶ De litis conteſtatione.

¶ Nec poſtulatio nec libelli editio faciũt litis conteſtationem ſed narratio cum cõtradictione.Ja.bu.

¶ Imperator.Seue.⁊ anto.aa.Val. Titu.ix.L.vnica.

Res[d] in iudiciũ deducta[e] nõ videť ſi tantuꝫ poſtulatio ſimplex[f] celebrata ſit vł actiõis ſpẽs ante iudiciũ reo cognita[g]. ¶ Inter litẽ eniꝫ cõteſtatã ⁊ editaꝫ actioné ꝑmultũ itereſt.Lis eñ tũc videtur cõteſtata cũ[h] iudex p narrationé negocij cauſaꝫ audire ceperit

In Auten. de exhibẽ.⁊ introdu.reis.§.ſancimus.col.v. conſti.vj.

¶ Vocato in iudiciũ libellus eſt offerendus ⁊ dáda dilatio.xx.dieꝝ ad deliberádũ an cedat vel ꝯtendat in iudicẽ diſſentiat:vł ꝯſentiat:vel ꝓdicat vel fideiuſſoré preſtet:⁊ ſine his ꝯteſtatio facta nõ tenet.h.d.

Offerať[i] ei qui vocať[k] ad iudiciũ[l] libellus:⁊ exinde ꝓbitis[m] ſportulis data fideiuſſione[n] viginti[o] dierũ gaudeat inducijs:qb⁹ deliberet:cedat an ꝯtẽdat:atqꝫ iudici aliũ aſſociari[p] petat:vł[q] recuſet cũ:niſi ſit is quẽ ipe alio recuſato iã petierit[r] ¶ Deniqꝫ preſens interrogeť[s]:an hoc tẽpus litis trãſierit:qd᷑ nõ mox ex ipſius reſpõſiõe:ſꝫ etiã libelli ſubſcriptione manifeſtať quã in initio[t] facere debet. Litis ergo cõteſtatio contra hoc priuilegium habita pro nihilo[u] habenda eſt.

In Auten. de executor.§.j.colla.vij. cõſtitu.ix.

¶ Actor anteq̃ dirigat libellum dꝫ ſatiſdare forma hic ſcripta.h.d.Saly.

Libellum[x] vero nõ al's actor dirigat:niſi prius ⁊ in ipſuꝫ quem dicit obnoxium:⁊[y] in negocij executoré expõat cautioné ſe ſcꝫ intra duos menſes litẽ ꝯteſtaturũ:vel omne dãnũ ei q ꝯueniť ꝯtingẽs reſtituturũ in duplũ:cautiõe tñ nõ trãſcendente.xxxvj.aureos.

¶ De plus petitionibus.

¶ Si cautio eſt p dolũ extorta in maior ſumma:⁊ ſequiť petitio ante litẽ ꝯteſtatam eſt locus penitẽtie poſtea nõ p trãſactioné vero ⁊ ꝯfeſſioné ſponte ſubſecutã purgať dolus retro cõmiſſus ⁊ ceſſat pena huius l.h.d.Bal.vel ſic.Qui per dolũ cautioné pluries exigit:⁊ plus petit litem cõteſtádo debitum perdit niſi tranſactio vel ſecũda cautio interuenerit.h.d.Pau.de caſt.

¶ Impera.iuſti.a.Joan.pre.pre. Titu.x.Lex.vnica.

Odioſas cõtrahẽtiuꝫ calliditates amputare ꝓperantes cenſemus vt ſi quis certa quãtitate[z] ſibimet debita ſuper ampliore pecunia p doluꝫ ⁊ machinatioñé cautioné exegerit[a] ⁊ ad iudiciuꝫ debitoré vocauerit[b] ſi qdẽ añ icohoatã[c] litẽ calliditatꝭ eũ peniteat ⁊ ꝟitatẽ debiti ꝯfeſſus fuerit nullo eũ diſpẽdio[d] ꝓgrauari. ¶ Si naũt ⁊ liti pre

o ¶ Viginti dierũ.ſcꝫ ad plus.nam minorari poſſunt.vt.j.de dila.l.j.⁊.l.ſiue pars.⁊.ff.de iudi.nõnunq̃.Alij cõtra.ff.de re iudi.l.iiij.§.ſi qs.⁊ illas in dilationibus a iudice datis intelligũt hic a lege quos ꝯfundit.ff.de iudi.non nunq̃.ſm Azo.Sed dic q̃ nõ poſſunt minorari:ſicut nec decẽ dies q danť ad appellationẽ interponẽdã nec ann⁹ qui datur ad exercendũ appellationem.
p ¶ Aſſociari.cũ prior ordinarius erat.vt.ſ.d᷑ iudi.auť.ſi cõtigerit.
q ¶ Vel recuſet.q: delegat⁹ erat.vt in.l.apertiſſimi.
r ¶ Petierit.hic eſt argu.ꝯtra.ff.de iudi.l.obſeruanduꝫ.Sol.hic ad verecũdiã petiti iudicꝭ.Vel hic corrigit:vel ħ abſente altera parte:ibi vtraqꝫ erat ꝓſens ſicut romana curia obſeruat
s ¶ Interrogeť.ſ.ante litis ꝯteſtationẽ ſicut ⁊ alie multe fiunt interrogationes.vt.ff.de interroga.act.per totũ.
t ¶ Initio.debẽt enim in intio ſubſcribere annos dñi i libello.vt dicit in cor.qd᷑ hodie nõ ſeruať ſed ſcribitur terminus ad reſpondẽdũ.
u ¶ Pro nihilo.nõ ergo interrumpit preſcriptioné ſm Jr.ſed ꝯtra videť ſm Al.cũ etiam per ſolũ executoreꝫ fiat interruptio.vt.j.de preſcrip.xxx.an.ſicut.⁊.l.cum notiſſimi.in prin.Sed põt reſponderi illud ſm iura vetera quãdo incognita erat libelli oblatio.Vel aliter ibi nõ fit litis cõteſtatio.ſꝫ ſi fieret ꝓ nihilo eſſet.nec interrũpereť preſcriptio.Iteꝫ an ꝯſenſu partium põt remitti videť q̃ ſic.vt.ſ.de epiſ.⁊ cleri.auť.gñaliter.in fi.ſm vnã lec.vt.j.de priui.ſcho.l.vlti.§.vltimo.li.xij.⁊.ff.de fer.l.j.in ꝓn.ecõtra q̃ nõ.vt.ſ.de iura.calum.l.ij.§.ſed q:.Tu potes dicere vt tacite poſſit expreſſe nõ.vt arg.ff.de ꝓcura.filiuſfamilias.§.veterani.

Preſcriptio an interrũpať p litis cõteſtatiõeꝫ

i Offerať.Hec auť.tractat de qbuſdam preambulis litis ꝯteſtate.⁊ eſt in cor.de exhi.§.ſancimus.coł.v.⁊ dic offerať ei.ſ.a iudice vel ab actore vel ab aliquo alio mãdato iudicis.
k ¶ Vocať.i.qui vocatus eſt.ſic.j.de dona.cau.ſi minor.
l ¶ Ad iudicium.idẽ ⁊ ſi ad arbitriũ.vt.ſ.de arbi.l.penul.in fi.⁊.ff.d᷑ arbi.l.j.Nec ob.ſ.de epi.⁊ cleri.auť.generaliter.in fi.ibi:niſi cauſa ⁊c.nã exponiť.i.niſi ſatiſdatio predicta remittať.Ité dic iudiciũ ſcꝫ ciuile.Item ſi in criminali.vt.ff.de accu.l.libelloꝝ.Sed ibi in hoc plus:q: triginta dies danť ad cõponendos meſtos penates.vt.j.de exhi.re.l.nullus inſuper ⁊ viginti dies ad deliberandũ.vt hic.Item per hoc qd᷑ dicit libellus patet neceſſariã eſſe ſcripturã.olim ſecus.vt.ff.de eden.l.j.§.j.Sed hoc fallit in illis caſibus vbi nec ſniãm oportet dari in ſcriptis.vt.j.de ſen.ex peri.reci.auť.niſi breuiores.Accur.
m ¶ Prebitis ſportulis.tam ab actore q̃ a reo.⁊ qñ ⁊ quantũ in iudice delegato.habes in auť.de iudi.§.ne auté.colla.vj.in ordinario non inueniť lege expreſſum niſi in clericis.vt.ſ.de epi.⁊ cle.oẽs qui.§.executoribus.⁊.l.cũ clericis.auť.ſed hodie.⁊ in quibuſdaꝫ alijs perſonis.vt.j.de fruc.⁊ lit.expen.l.fi.⁊ de agen.in re.l.fi.li.xij.in fi.⁊ ſm cõſuetudinem terre in eis dicas ſeruandum morem.

Sportule a qb⁹ ⁊ qbus ſũt dande.

n ¶ Fideiuſſione.ſcꝫ iudicio ſiſti niſi poſſideat immobilia.vt.ff.q ſatiſda.cogan.ſciendũ.⁊ inſti.de ſatiſda.§.ſed hodie.Alij dicũt corrigi dictam.l.ſciendũ.per auť.iſtam.Ité no.de fideiuſſione ſcꝫ perſonali nõ pignorũ.vt.ff.de preto.ſtip.l.pretorie.

x Libelluꝫ.hec eſt auť.de executoribus.⁊ his q con.§.j.col.viij.⁊ reſpicit initiũ cauſe.ſed illa.ſ.de epiſ.⁊ cleri.auť.gñaliter reſpicit finem.vnde nõ ſuperfluit vna per aliam.
y ¶ Et in negocij.⁊ pro aut nam ex ſtipulatione executoris habet re⁹ vtilem actionem.vt.ff.rempu.ſalu.fo.non quaſi.⁊.ff.de procur.l.mutus.§.ſi procurator.

¶ De plus petitionibus. Quia lite conteſtata petitur quãdoqꝫ plus ideo dicit de hoc in ſpecie.ſcꝫ quando plus petitur in rem.nam ⁊ alijs modis plus petitur.vt inſtitu.de act.§.plus auten.de quibus hic titulus non dicit.

z Odioſas.quãtitate.idẽ in alia re.vt.ff.de lega.iij.l.quiſquis.
a ¶ Exegerit.extra iudicium inducẽdo debitoreꝫ dolo ad ꝓmittendũ.ff.de leg.iij.fideicõ.⁊ de ſer.cor.l.j.§.pſuadere.
b ¶ Vocauerit.ex dicta cautione.
c ¶ Incohatam.per litẽ conteſtatã.vt.ſ.l.proxi.dicitur.
d ¶ Diſpendio.ſcꝫ iure debiti:q: nõ petere ſed petere velle videtur.vt ff.ré ra.habe.l.amplius.⁊ in hoc eſt arg.cõtra.ff.de edil.edic.quis ſit fu.in prin.ſed in expẽſis factis ꝓpter maioré petitioné damnať in triplum.vt inſti.de act.§.tripli.licet.P.dixerit in ſimplum.

¶ Arguatur.

a Arguatur. per teſtes ſecus ſi per iuramentū vel ꝯfeſſionē. vt. ff. de iu reiur. l. eū qui. ⁊. j. de nō nu. pecu. auf. ꝯtra qui ꝓpriam.
b Debito in plus ergo punit̄ ꝙ deliquerit.
c Traſactionibus. duos caſus excipit vbi hec ꝯſtitutio ceſſat. Primus eſt ſi ante ſniam eſt tranſactū ſup cautione doloſa etiā per dolum ſm. B. vt in fine huius l. talibus eñ. hoc. i. dolum ⁊ in tranſigēdo cō miſſum. ſecus ſi ſup re. alſs tranſigat per dolū: q nō valet tranſactio. vt. ff. de condi. indeb. l. in ſumma. Uel dic eaꝫ tranſactionē ita demuꝫ tenere ſi fiat bona fide. ⁊ qḋ dicit i fi. hec obijce re ⁊c. ſcꝫ dolum pꝛimo cōmiſſum in extoꝛquē da cautione ⁊ in plus petitione facta dolū aūt pꝛeſentē. i. in tráſactiōe cōmiſſuꝫ poſſum obijce re. vt. s. de traſa. l. traſ actiōe. ⁊. l. ſub pꝛetextu. Secundus qñ poſt ex toꝛtam cautionē per do lum reus ſponte confi tet̄ ſe totū debere: ⁊ cau tionem foꝛte ei facit. ná ſicut indebitū a ſciente ſolutū nō poteſt repeti ſic cautio vel confeſſio de idebito expoſita reo pꝛeiudicat. vt. j. ad. l. fal cidiam. l. ſi. ⁊. ff. de reg. iur. l. cuius. ⁊ de condi. inde. ſi fideicōmiſſum. Et ſimile eſt. s. qḋ me tus cauſa. l. ij. ⁊. j. de p̄ ſcrip. xxx. an. cū notiſſi mi. §. ſed ⁊ ſi quis. Nec ergo exigo hinc curſuꝫ bienij poſt cautionē pri má. licet alſs exigat̄ pro pter velleianū. vt. j. ad velleia. ſi mulier. q2 hec eſt perſona que ſtatim pōt ſibi ꝓuidicare. Alij etiam hic exigunt bien niuꝫ. ſic ergo duo ſunt caſus qui excipiuntur. Alij faciunt vnū ⁊ di cunt tranſactionē ex in teruallo interueniſſe ⁊ poſtea ſecundā ꝯfeſſio nem qua cōfitet̄ ſe non acturum facta tranſa ctione. vt. s. de tranſac. l. tráſactiōe. Sed qd ſi reus abſoluit̄ actoꝛe nō ꝓbante de adiectione falſe quātitatis nec ꝯfitente de indebito nec reo ꝓbante dolū. Rñ. adhuc habet locū hec lex vt debito careat.
d Hec obijcere. i. dolū cōmiſſum ſup lite maioꝛi quātitate expoſita
Ꝺe dilationibus. Quia dilatiōes in iudicijs petunt̄. ideoqꝫ de eis poſt iudicia ponit.
e Uoniam. inſtrumentoꝝ. large. accipe. vt. ff. de fi. inſtru. l. j. ⁊ qḋ ſubijcit perſonaꝝ. ſcꝫ aduocatoꝝ. Uel reſtringe in ſtrumēta ad certas tantū pſonas accipe teſtiū. Item aduo catoꝝ. vt. ff. ex qui. cau. ma. ab hoſtibus. §. fi. ⁊. l. ait pꝛetoꝛ §. fi. An aūt ob amicoꝝ abſentiam nō inuenio. Sed eſt arg. ff. de vſur. l. ſciendū. ⁊ de ſerui. vꝛba. pꝛedi. l. quidā hyberus. Itē an eſt danda vt actoꝛi denunciet̄ arg. q2 fic. j. vbi in rem actio. l. fi. Item ſi ob quaſcūqꝫ cauſas neceſſarias. vt. j. e. ſi inter ꝓuatos. in fi. B. ff. de iudi. l. interdū.
f Rerum. i. cauſarum.
g Cōtinentibus. que aut nullo aut modico freto diſtinguunt̄. vt. ff. de verb. ſigni. notionem. §. continentes.
h Sex menſes. repete non amplius.
i Nouem mēſes. repete nō amplius. vt. j. eo. l. fi. minus aūt poſſet vt in fi. huius. l. ⁊. j. eo. ſiue pars. ⁊. ff. de iudi. l. nonnūq. nec eſt hoc mu tatum per auf. vt om. obe. iu. pro. que eſt. j. vbi de crimi. agi opoꝛ. auf. qua in ꝓuincia vbi alia ſpacia dant̄ q2 illa loquit̄ de iudicijs que dant̄ illi qui eſt abſens vt pꝛeſumat̄ cōtumax hic de his que dant̄ pꝛeſenti ⁊ petenti. Item nec eſt mutatum per aliā que eſt. s. de iudi. autē. iubem⁹ quia ⁊ illa in abſente ad eius malitiam ſuperandaꝫ: ⁊ plene dixi de hoc ff. eo. l. fina.
k Dande. pꝛedicte vel minoꝛis.
l Flagitauerit. vt. ⁊. j. vt intra certū tpſ cri. l. ij. eſt eñ materia dan daꝝ dilationū amputá da. vt. j. de tēpo. ap. l. ij. in pꝛin. nec ꝯcedenduꝫ niſi ex cā. vt. j. de fal. ſa tis. ⁊. ff. de peti. here. ſi quis liber. §. plane. ⁊ ar gu. ff. ſi cui pluſꝙ p. l. fal. hoc autem.

buit exoꝛdiū ⁊ in certaminib⁹ nego cij ꝑmanens arguat̄[a] de adiecta fal ſa quātitate nō ſolū ea ſed etiā[b] toto debito eū fraudari. Traſactio nibus[c] ſcꝫ ⁊ ſecūdis cōfeſſionibus ſi ue inſinuate ſint ſiue non etiā in hoc caſu ſuā obtinētibus firmitatē. tali bus enim cautionibus hec[d] obijce re non opoꝛtet.

De dilationibus.

Dilatio ꝓhibitoꝛia danda eſt ⁊ mode rāda ſm locoꝝ diſtantiā nec eſt in ꝑtāte iu dicis dare vel negare: ⁊ regulariter nō dat̄ niſi ſemel. h. d. ſm Ja. bu. ⁊ Bal.

Impera. Diocle. ⁊ Maxi. aa. ⁊ cc. dict. Titu. xj. Lex. j.

Uoniaꝫ plerūqꝫ eue nit: vt iudex inſtroꝝ[e] vl' pſonaꝝ gratia di latione dare rex[f] ne ceſſitate cogat̄: ſpaci um inſtructionis exhibēde poſtula tum dari ꝯueniet. Nō hac rōne arbitramur eſſe moderādū: vt ſi ex ea ꝓuincia vbi lis agit̄: vel pſona: vel inſtra poſcent̄ non amplius ꝙ tres mēſes indulgeant̄ ſi vo ex cōti nētibus[g] ꝓuincijs. ſex[h] mēſes cuſto diri inſticie eſt. In tráſmarina autē dilatione nouem[i] menſes cōputare opoꝛtebit. Nō ita ꝯſtitutū iudi cātes ſentire debebūt: vt hac rōne nō ſibi cōceſſum intelligant dande[k] dilationis arbitriū ſꝫ eandē dilatio nē ſi rerū vꝛgentiſſima ratio flagi tauerit[l] ⁊ neceſſitas deſiderate iſtru ctiōis exegerit nō facile[m] amplius[n] ꝙ ſemel nec vlla trahendi arte ſciát eſſe tribuendam.

Impetrás reſcriptū nō dꝫ habere dila tionē ad ꝓducendū reſcriptū ſed aduerſa rius eius dꝫ habere dilationē ad ꝯtradicen dum ⁊ ad impugnandū. h. d. Bal.

Impera. Conſtan. a. ad Rufum vicarium. Lex. ij.

I qñ quis reſcriptū[o] ad extra oꝛdinariū iudicē repoꝛtauerit: dila tio[p] ei penitus denegāda eſt. Il li aūt q in iudiciū vocat̄ dāda[q] eſt ad improbāda precū mēdacia vel ꝓſe rēda aliqua inſtra: vel teſtes[r] qm̄ in ſtruct⁹ eſſe nō potuit ꝙ pꝛeter[s] ſpem ad alienū iudicium trahitur.

I Autem. de exhi. ⁊ introdu. reis. §. j. colla. v. Conſti. vj.

Nō debet qs trahi ad extraoꝛdinariuꝫ iudicē niſi pꝛius actoꝛ ſatiſdederit ſm hu⁹ auf. foꝛmā. h. d. tū iſta foꝛma nō ſeruat̄ de cōſuetudine. Bal. vel ſic. Reus non cogit̄ ſub iudice delegato reſpondere niſi pꝛius actoꝛ ſatiſdet de lite exequenda ⁊ de expen ſis reficiendis ſi ſuccumbat in cā ⁊ actoꝛe nō veniēte reus abſoluitur ab obſeruatio ne iudicij. h. d. Saly.

Uod fieri[t] nō dꝫ niſi actoꝛ ſa tiſdederit certam ꝓmittens quātitatem[u] ſe daturū ſi litem non exequat̄: aut[x] exequens non vincat cām. Si igit̄ poſt tēpus a ſe ꝯſti tutum infra decē dies reo pꝛeſente nō occurrat[y]: dimittat̄[z] re⁹ exacto eo qḋ ꝓmiſſum eſt: ⁊ ſi quid circa li tem plus impendiſſe cum[a] taxatio ne iudicis iurauerit.

Dilatione pendente iudicis officiū cō quieſcit: ⁊ dies feriati ⁊ nō feriati in dilatio ne cōputant̄. h. d. Bal. ⁊ Saly.

Idē. a. ꝓfuturo. ꝑ. ꝑ. Annone. Lex. iij.

Jue pars[b]: ſiue in tegra[c] dilatio fuerit data: eo vſqꝫ iudicis officiū ꝯqeſcat: donec petiti tpis defluxerint curricula[d]. Ferie aūt ſiue repētine: ſiue ſolē nes ſint dilationū tpib⁹ nō excipiá tur: ſed his quoqꝫ cōnumerentur[e].

m Facile. i. qḋ facile ⁊ temerarium eſſet da ri vltra ꝙ ſemel ꝑ ſin gulis cauſis. vt. ff. eo. oꝛatione. ⁊. l. fi.
n Amplius. ſcꝫ non poteſt.
o I quādo. reſcri ptum. quo cogit aduerſariuꝫ ad alterius ꝓuincie iudicem veni re. Et dic a celeſti oꝛa culo impetratum: alſs actioneꝫ perdere: vt. j. de iuriſdi. om. iudi. l. in criminali.
p Dilatio. ſ. ad ꝓban dum q2 veritate expꝛeſ ſa impetrauit reſcriptū qḋ pꝛima facie videbat̄ ſuſpectum.
q Danda. qua actoꝛ vti pōt. vt. s. de temp. in integ. reſti. l. petēde.
r Uel teſtes. ad re ꝓbandū reſcriptum.
s Pꝛeter ſpeꝫ. vt. ff. d excep. doli. l. pure. §. fi. Sed videt̄ hodie nō tenere reſcriptum ſꝫ in ꝓuincia eadeꝫ negociū terminanduꝫ. vt. j. vbi d cri. agi opoꝛ. auf. qua in ꝓuincia que eſt ꝯtra Sol. vt ibi.
t Uod fieri. hec auf. non bene aptat̄ ad. l. codicis put Ir. eā poſuit. Nam in nuit ſm eū q2 reſcriptū nō teneat niſi ꝓſtita ſa tiſdatione qḋ falſum eſt immo tenet. dic ergo q2 fieri. ſ. vt cogat̄ re⁹ rñde re ſub extraneo iudice p reſcriptū niſi actoꝛ ⁊c. vt ꝓbat̄ i coꝛ. j. rñ. ⁊. §. j.
u Quātitatē. quā ſtatuet iudex ſuo arbitrio. vt eadē autē. dici videt̄. nō tamen aperit delegatus ſed puto q2 delegatus cui cauſa eſt cōmiſſa. nam. ⁊ ea ſine quibus ⁊c. vt. ff. de iuriſ. om. iudi. l. ij.
x Aut. pro ⁊. nam ſi nō exequendo vinceret cauſam qḋ fieri poſſet ſi eſſet abſens ⁊ cōtumax qui impetrauit reſcriptuꝫ ⁊ bonā foueret cau ſam. vt. s. de iudi. ꝓperandū. §. ſinautem ex geſtis tūc nihilominus teneretur reo ad expenſas: ſiue ad quantitateꝫ in cautione pꝛomiſſam. Uel ꝓpꝛie lege aut. nam quodcūqꝫ eoꝛum deficit. ſatis eſt reo vt agat ex cautione cum ſit alternatiua. vt. ff. de condi. inſti. ſi heredi. ⁊ ſic ſem per eſt idem ſenſus.
y Nō occurrat. ſcꝫ actoꝛ. ſecus ſi agit̄ corā oꝛdinario. nam tunc ex pectat̄ per annū ⁊ tres menſes ſm nos. vel per biennū ⁊ ſex menſes ſm quoſdam. vt. j. quō ⁊ quádo iudex. auf. q ſemel.
z Dimittat̄. ab obſeruatione iudicij cum nō ſit liquiduꝫ de cauſa. vt s. de iudi. ꝓperandum. §. j. ⁊. ij.
a Cum taxatiōe. ꝓcedēte iuramētū. vt. s. de iudi. auf. poſt ius.
b Jue pars. pōt ergo iudex per ſe dilationem legalem abbꝛeuiare. vt. ff. de iudi. l. nonnūq.
c Integra. id eſt legalis dilatio.
d Curricula. niſi ea data iudex ex cauſa abbꝛeuiet qḋ pōt. vt. ff. de re iudi. qḋ iuſſit. ⁊. ff. de arbi. qualem. in fi. que ſunt contra.
e Cōnumerentur. vt. j. ti. j. l. j.

a Procedēte. nō ↄuenit. ſecus in bonoꝝ poſſeſſione que nō tribuit ius: qꝛ poſſet dari a ꝓcedēte. vt. ff. qs ordo in bonoꝝ poſſeſſione ſeruet. l. ij. §. dies. Itē ⁊ libertas. vt inſti. de libe. §. ſerui.

b Etiam ſi. id eſt ꝗuis poſtulat.

c Tribuat. id eſt tribui poſtuletur.

d Plenaria. al's plenaria que fiat de plano ſed ſubtiliter ⁊ cauſa cognita. vt ⁊ arg. ff. de regu. iur. omnia.

e Improbata. ſcʒ ab aduerſa pte. ⁊ ꝙ dicit q̄ſtio. ſcʒ hic emergens.

f Queſtio. vtrum ſit danda vel non.

g Per ſniam. ſcʒ interlocutoriam: ⁊ ſic in emergēti ꝓnunciat qꝛ aliter in cauſa ꝓcedi nō pōt. vt dixi. s̄. de iudi. l. j. in fi. Vel dic improbata. ſ. a iudice interloquēte nō debere dari dilationē. ⁊ qḋ ſubijcit q̄ſtio. ſcʒ cauſa principalis: ⁊ per ſniam ſcʒ diffinitiuaʒ. Et ſm hoc eſt arg. ꝙ ab interlocutoria nō appellet cum dicat ſtatiʒ poſſe dari diffinitiuā. ⁊ habes. j. quorum appel. l. ante ſentē tie. Accur.

h Cum a nobis. ſi ad principē appellat ſiue ipſe cognoſcat ſiue alijs dleget nō dat dilatio: ſiue priori iudicio ſit data vel non petita: ſed in principali cauſa daretur.

i Fuerit. ſm antiq̄s caſus ponit quādo ad imperatorē fuerit appellatum: ſiue ad aliū: ⁊ ille retulit ad imperatorem negociū ⁊ imperator cauſam delegauit.

k Ad appellationē. ideſt in cā appellatiōis. Vel ad appellationē. i. interpellationem.

l Ve. pro. et. ſiue habes ve. ſiue vel ſic antiqui poſuerūt. nec ob. j. de temp. app. auf. ſʒ lis ⁊. j. vbi ſena. vel cla. l. quotiēs. qꝛ nō loquitur de dilatione danda vel nō. Sed dicit nō perire inſtantiā fataliū dierū. magis autē contradicit eq̄tas naturalis. Unde pone ſm Ioā. ꝙ iudex examiata cauſa: nec em̄ ante fieri pōt. vt. j. de rela. l. j. ⁊. j. de ap. ne cauſas. cū ſe iſufficientē videret. Vel tm̄ audientia erat ei cōmiſſa ⁊ retulit principi vt vel ipſe iudicet vel alij iudicandū cōmittat. vt in prin. vel ſibiipſi referenti dicat qualiter iudicet: ⁊ hec ſiue principalis cauſa ſiue appellationis ſit. Et pones ve ꝓ vel ſicq̄ʒ hodie corrigeret hec lex cum ſe inſufficientem dicat cuʒ nō poſſit fieri relatio talis. ſcʒ ꝓpter ſuā inſufficientiā vt in auf. vt iudi. nō ſpec. ſa. iuf. §. j. col. ix.

m Cuiq̄ʒ. ſcʒ iudici vel parti.

n Cognitionum. ſ. habitarum ex cauſis ſupra ſcriptis.

o Tribui ſolet. q. d. ſi nos cognoſceremus non daremus. aliquando ergo nec ab alio detur.

p Inter priuatos. poſtulauerit. vt. j. vt intra certum tempus. l. ij. ⁊. ff. de iudi. l. interdum.

Dilatio quam aduerſarius negat dari debere: nō dʒ dari vel denegari niſi cauſa cognita ⁊ iudice ꝓ tribunali ſedēte: ⁊ iudex denegās dilationē ſtatim pōt ad vlteriora ꝓcedere. h. d. Bal. Vel ſic. Expediēda cuʒ cauſe cognitione non dicunt fieri a iudice ꝓcedente. h. d. Saly.

Idem. a. ad Catullinum procō ſulem Aphrice. Lex. iiij.

A Procedēte iudice dilationē non cōuenit[a] poſtulari: etiaʒ[b] ſi vtraq̄ʒ pte preſente tribuatur[c] cū nō al's niſi cauſa cognita indulgeri queat: ⁊ cognitio cauſe nō interpellatione plenaria[d]: ſed ↄſidente magis iudice legitime colligat. vt ſi forte dilationis petitio fuerit iprobata[e]: ſuſcepta queſtio[f] per ſententiaʒ[g] iudicis dirimatur.

Poſt ↄcluſionem in cauſa ſiue ꝓceſſerāt dilationes ſiue: nō: nulla eſt dāda dilatio. h. d. Bal. Vel ſic. In cauſa appellationis que vertit corā principe nō dat dilatio ad ꝓbandū: ſiue p ſeipm cognoſcat ſiue per aliū cui p reſcriptū cōmiſit. h. d. ſm primā lectu. glo. Vel ſic ſm aliā lectu. in cā deuoluta ad ꝑncipē p relationē inferioris iudicis: qꝛ illa relatio nō ſit niſi cā plene examinata ⁊ inſtructa: ⁊ poſt ↄcluſionem ſiue cognoſcat p principē ſiue p delegatum ab eo nō datur dilatio ad ꝓbandū: nec admittūtur teſtes vel inſtrumēta corā principe vel eius delegato. h. d. Pau. de caſt.

Idem. a. ad Mari. Lex. v.

Cum a nobis[h] fuerit[i] ad appellationē[k] conſultationēue[l] reſcriptū: ſiue ſit primo iudicio petita dilatio ſiue ea tributa nō ſit ſiue nō petita quidē eā dare cuiq̄ʒ[m] nō licebit eadem ratione qua nec in iudicijs quidem cognitionum[n] noſtraꝝ dilatio tribui[o] ſolet.

Fiſcus in dilationibus vtit iure communi. h. d. Bal.

Impa. conſtan. ⁊ ↄſtā. aaa. d patronum vica. aphrice. Lex. vj.

Inter priuatos ⁊ fiſcum ſi aliqua lis mota fuerit vtriq̄ʒ ꝑti petende dilatiōis p defenſores ſuos copia nō eſt denegāda ſi hoc cōmoditatis ratio poſtulauerit[p].

Etiā in cauſa ſtatus debet ſeruari ſpacium dilationū ſm diſtantiam locoꝝ a iure taxatū. h. intendit. Bal. Vel ſic. Cauſa ſtatus in dilationibus parificat alijs. h. d. Saly. vel ſic. Tempus a lege ſtatutū in dilationibus dādis ꝓpter magnitudinē cauſe nō auget. h. d. Pau. de caſt.

Imp. archi. ⁊ hono. aa. meſalle. Lex. vij.

Nec d ſtatu ac patrimonio litigantibꝰ in trāſmarina etiam dilatione menſiū. ix. ſpacia egrediꝰ concedatur.

De ferijs.

Tpe feriaꝝ ſolēnium ⁊ repentinaꝝ appellatio pōt interponi ſed non interpoſita exerceri nec ꝓpter tales ferias ipſa fatalia ꝓrogant. Bal. Vel ſic. Appellationis tēpora ſunt continua ideo in eis cōputant ferie repentine. h. d. Saly.

Impa. Cōſtā. ⁊ maxi. aa. ⁊ ſeue. ⁊ maxi. nobili verino. Ti. xij. Lex. j.

Quoniā ↄſulis[r] an ſitis obſeruantia a nobis adijciendaꝝ[s] feriarū que rebus felicit geſtis ꝓueniūt ad appellationū[t] q̄ʒ tēpora porrigēda ſit verine chariſſime reſcribi placuit experiētie tue: vt i cauſis prouocationuʒ iugiter ⁊ ſine additamēto vllo huiuſcemodi dierū tempora ſcias obſeruari debere et ſupradictoruʒ dierū in appellationū cauſis minime fieri adiectionem.

Impa. theodo. a. vice. Lex. ij.

Ut in die dñico emancipare ac manumittere liceat: reliq̄ cauſe vel lites q̄ſcant. ⁊ a die octauo kalendaꝝ iulij vſq̄ʒ in kalendas auguſti meſſis feria ↄcedat. ⁊ a kalēdis auguſti vſq̄ʒ in decimū kalēdarū ſeptēbris agēdaꝝ cauſaꝝ tribuatur licentia. A decimo aūt kalendaruʒ ſeptēbris vſq̄ʒ in idus octobris vindemialis feria ↄcedat. Sanctū quoq̄ʒ diē paſche ⁊ dieʒ natalis dñi ⁊ epiphanie ſeptē q̄ ꝑcedūt ⁊ ſeptē q̄ ſequunt ſine ſtrepitu volumꝰ obſeruari. ⁊ qḋ circa hoc factū fuerit oībus modis irritat ⁊ infirmat.

Die dñica debent iudices ⁊ officia artium quieſcere: opa tamē ruralia ex neceſſitate poſſunt explicari. h. d. Bal.

Imperato. Conſtan. a. epido. Lex. iij.

Omnes iudices vrbane plebes ⁊ artium[u] officia cunctarum venerabili die[x] ſolis

q Nec eſt de ſtatu. egredi. niſi iuſta cauſa videat iudici faciendū dando nonam. vt. ff. eo. l. in oratione.

De ferijs. Dixit de dilationibus datis a iudice nūc de datis a lege. de quibus dicit ꝙ alie ſunt ſolēnes vt dies feſtiui ⁊ tpa meſſiuʒ. vt. j. e. l. ſi. ⁊. l. oēs. Alie repentine. vt qꝛ filius naſcit principi. vt. j. eo. l. a nullo ⁊ in. l. ſi. ⁊ in repentinis ſi aliquod tp̄s puta meſſis ſupeſt. tunc ad litis conteſtationē eis ſinitis reſtituit: ſed nō ſic in ſolēnibus. vt. ff. ex q. cau ma. ſed ⁊ ſi. §. ſi ferie. ⁊. s̄. ti. j. ſiue pars.

r Quoniā ↄſulis. querebat verinꝰ an ſicut al's eſt ſimilitudo inter ſolēnes ⁊ repentinas ferias vt in nulla eaꝝ fiat aliqua litis cōteſtatio regulariter ſic ⁊ in tpe faciende ⁊ in tpe exercende appellatiōis eſſet ſiſis obſeruantia in vtriuſq̄ʒ. Vel dic an ſimilis ſit obſeruātia a nobis adijciendaꝝ feriarū ⁊c. ſupple ⁊ ſolēnium. q. d. qḋ ſeruat in ſolēnibus circa appellationeʒ ſeruet etiā in repētinis ⁊ eadē eſt queſtio ꝓpter verbū quoq̄ʒ ſed non aperit queſtionē in querendo ſed impator aperit rñdēdo. ⁊ rñdet ſic. Ut ecce appellat ⁊ in tpe feriaruʒ ſolenniū vt in auf. de ap. in prin. col. vj. ⁊ ff. qñ ap. ſit. l. j. §. dies. ſic ergo ſit in tpe feriaꝝ repentinaꝝ vt poſſit q̄s appellare p legē iſtam. Itē tpe feriaꝝ ſolēniuʒ non exercetur cauſa appellationis ſed tamen tempore fatalium currunt. vt. j. eo. omnes. ⁊ j. de tēpo. app. l. ij. §. penul. ⁊. s̄. titu. j. ſine. §. ferie. ſic ergo ſit in repentinis vt tunc non exerceatur cauſa appellationis ſed tempora currāt per hanc. l. ⁊ eſt ratio quare currant in exercenda quia omni tempore poſſunt teſtes parari ⁊ alia ad cauſaʒ neceſſaria. Licet aūt dixerim nō poſſe fieri conteſtationem tempore alicuius ferie excipe a ſolennibus. niſi ſit res peritura. vt. ff. eo. l. j. in fi. Item in repentinis dic reſtitui iure reſtitutionis nō ipſo iure tantū tempus quātum ſuperat. vt. ff. ex qui. cau. ma. ſʒ ⁊ ſi. §. ſi ferie. ⁊ idem poterit dici in tempore qḋ datur ad appellationē exercendā. vt per reſtitutionem reddat in repentinis nō ipſo iure. vt hic vel dic eſſe hic ſimilitudinē inter ſolēnes ⁊ repētinas vt in vtriſq̄ʒ currāt tpa cōtinue. ſ. x. dierum ⁊ anni cōmuni iure.

s Adijciēdaꝝ. ſ. repētinaꝝ. ſʒ nemo aliꝰ eas idicit. vt. j. e. l. a nullo.

t Ad appellationum. al's ꝓuocationum exercendarum ⁊ interponendarum.

u Omnes. ⁊ artiū. preter milites. vt. ff. e. l. pe. ⁊ idem in ſcholaribus preter ruſticos. vt ſubijcit.

x Die ſolis. diē ſolis vocat diē dñicam. ſeptē em̄ dies a ſeptē planetis nomē ſumpſerunt ⁊ ſol inter eos eſt: ⁊ hodie ſic denominamus ꝑter

dominicum

Cōtinuatio.

Appellationis cā an poſſit tpe feriaꝝ exerceri.

Dies a planetis nomen ſumpſerunt.

dñicum ꝛ ſabbatū qḋ ſaturni nomen hēbat ꝛ ſunt affixi firmamēto ſm hūc ordinē deſcēſiue: ſaturnꝰ: iupit: mars: ſol: venꝰ: mercuriꝰ: luna .ac.
a ¶ Quieſcant. ſ. die dñica.
b ¶ Scrobibus. i. foueis ſub terra vt faciunt vltramontani.
c ¶ Momenti. i. diei dñici.

s ¶ Epiphaniarum. ab epi. qḋ eſt ſupra ꝛ phanos qḋ eſt ſonus. qꝛ ſonum deſup acceperūt magi vt ꝑ aliā viā redirēt. Uel a phanos qḋ eſt apparere: qꝛ deſuper eis apparuit ſtella ſupra vbi erat puer. Inde dr̄ epiphania. i. ſuperapparitio.
t ¶ Apoſtolice. id eſt feſtiuitatū apoſtoloꝝ. An de feſto beati martini qꝛ ipe fuit par apoſtolis Rñ. nō qꝛ nō ꝑ omnia. an in die beate virginis Reſpon. lꝫ non ſit lege cantum. tñ dic ꝙ ſic: qꝛ ipſa eſt ſupra apoſtolos ꝛ āgelos ꝛ archāgelos.

d Nullo. ferias. ſ. repētinas. qꝛ alicui comiti naſcat̄ filius ſed ſolennes ſic. vt. ff. e. preſides. ꝛ de offi. ꝓcō. ſi in aliam. vel ibi ſtatuit idest ſtatutas a lege ipſe denunciat.
e ¶ Fructu. quia nō dabunt dilationē. Et no. a nomine argumentandum. vt. ſ. de epi. ꝛ cleri. l. decernimus.
f Publicas. menſibꝰ. que ob neceſſitatem hominū ſunt ſecus in paſchalibus vel ſimilibus que in honorem dei ſunt. vt. ĩ. eo. l. omnes. in fine.
g ¶ Piſtoriis an bonū panem faciāt nō dico in aliis ſuis cauſis. ꝛ eſt ratio qꝛ etiam omni tpe pane egemus.
h Quadraginta. auſpitio. ideſt initio.
i ¶ Cerimoniarum. id eſt ſacrificiorum ꝛ ieiuniorum ac ſi dicat in quadrageſima nemo alium criminaliter accuſet ſed non ſeruatur.
k Omnes dies. iuridicos. ideſt ad ius dicendum conceſſos.
l ¶ Menſibus. i. duobus menſibus vnus q eſt eſtiuꝰ ꝓ meſſibꝰ. alius autūnalis ꝓ vindemiis. Sꝫ alii dicūt ꝙ q̈ttuor ſūt duo eſtiui ꝛ duo autūnales. qḋ nō plꝫ. ꝛ hi dies inducuntur ſm terrarū neceſſitatem. vt ff. eo. preſides.
m ¶ Ad requiem. q. d. quieſcant a cauſis dum laborāt in meſſibus: ne duplici labore pereant Uel dic ad requiem: qꝛ requies eſt fructus habere ſui lhboris.
n ¶ Annus. i. indulgētior pars āni: indulget enim hominibus qꝛ habēt tūc qḋ eſt neceſſe ad vitam per totum annum.
o ¶ Mitigādis. ꝑ hoc ꝙ ceſſant cauſe.
p ¶ Autūnos. ideſt autumnales dies.
q ¶ Mācipamus. in quibus honores decernebantur. ſed nec pridie dēbēt ſui copiā facere ꝑtātem. vt. ff. eo. l. pridie.
r ¶ Dies. ſingulis annis fiebat vnū feſtū pro qualibet die in qua perfecte fuerūt iſte ciuitates

quieſcāt[a]. ¶ Ruri tñ poſiti agroꝝ culture libere licēterqꝫ inſeruiant: qm̄ frequēter euenit vt nō aptiꝰ alio die frumēta ſulcis aut vinee ſcrobibus[b] cōmendent̄ ne occaſione momenti[c] pereat cōmoditas celeſti ꝓuiſione conceſſa.

¶ Solus princeps inducit generales ferias repentinas. Bal. Uel ſic. Ferie repētine nō inducuntur per inferiores a principe. ꝛ ſi inducant̄ nō valent. nec merentur habere nomen feriarum nec etiam effectum. h. d. Pau. de ca.

¶ Idem. a. ad Seue. Lex. iiii.

Nullo iudice preſumi debet vt ſua auctoritate aliquas ferias[d] condat. Nec enī imperiales ferias vocari oportet quas adminiſtrator edixerit ac ꝑ h̄ ſi noīe eximūtur etiā fructu[e] carebunt.

¶ In publicis ꝛ fiſcalibꝰ cauſis nō ſunt obſeruande ferie meſſium vel vindemiarum. h. d. Bal. ꝛ Saly.

¶ Imperatores Ualen. ꝛ Ualens ꝛ Gratianus. aaa. ad olibrium prefectū pretorio. Lex. v.

Publicas ac fiſcales cās tua ſinceritas etiam feriatis geminis mēſibus[f]. hoc eſt ſine aliqua intermiſſione diſtinguat: piſtoriis[g] quoqꝫ cauſis hiſdem diebus ratum in futurū examē adhibebit.

¶ Tempore quadrageſime in criminalibus cauſis ſunt ferie. h. d. Bal.

¶ Idem. aaa. Iuliano vicario macedonie. Lex. vi.

Quadraginta diebus q auſpicio[h] cerimoniaꝝ[i] paſchale tp̄s anticipāt: omnis cognitio inhibeat̄ criminalium queſtionum.

¶ Omnis dies eſt iuridica niſi appeat ꝙ ſit feriata. ꝛ enumerant̄ h̄ dies feriati. Bal.

¶ Impat. Ualen. Theo. ꝛ archa. aaa. Abbino. prefec. vr. Lex. vii.

Omnes dies iubemꝰ eſſe iuridicos[k]: illos tm̄ manere feriaꝝ dies fas erit q̈s geminus mēſibus[l] ad requiē[m] laboris indulgētior annꝰ[n] accepit: eſtiuos qdē dies feruoribꝰ mitigādis[o] ꝛ autūnos[p] fructibus decerpēdis: kalēdaꝝ quoqꝫ ianuariaꝝ ꝯſuetos dies ocio mācipamus[q]. His adiicimꝰ natalicios dies[r] vrbiū maximaꝝ rome atqꝫ ꝯſtātinopoli in qbus debēt iura differri: qꝛ ꝛ ab ipſis nata ſunt: ſacros q̈ꝫ paſche dies qui ſepteno vel p̄cedūt numero vel ſequunt̄. Dies etiā natalis atqꝫ epiphaniaꝝ[s] chriſti ꝛ quotpe cōmemoratio apoſtolice[t] paſſionis[u] totius chriſtianitatis magiſtre a cūctis iure celebrat̄. In qbus etiā predictis ſanctiſſimis diebus neqꝫ ſpectaculoꝝ copiam reſeramus. In eadē numeramus obſeruatione et dies ſolis[x] quos dñicos rite dixere maiores q repetito[y] i ſeſe calculo reuoluunt̄ in qbus parē neceſſe eſt habere reuerentiā vt ne apud ipos arbitros[z] vel a iudicibꝰ flagitatos vel ſponte electos vlla ſit cognitio iurgioꝝ. ¶ Noſtris etiā diebus[a] q vt lucis auſpicia[b] vel[c] ortus imperii ꝓtulerunt. ¶ In. xv. autē paſchalibus diebꝰ cōpulſio ꝛ ānonarie functionis oium publicoꝝ priuatorūqꝫ debitoꝝ differat̄ exactio.

¶ Actus voluntarie iuriſdictionis poſſunt explicari quolibet tempore etiam feriato. h. d. Bal.

¶ Iidem. aaa. taciano. Lex. viii.

Actus oēs ſeu publici ſeu priuati diebus. xv. paſchalibꝰ ꝯquieſcāt. In his tñ emācipandi ꝛ manumittēdi[d] cūcti licentiā habeāt ꝛ ſuꝑ his acta nō ꝓhibeantur.

¶ Latro inſignis pōt quolibet die ad furcās mitti. Bal.

¶ Impera. Hono. ꝛ theod. aa. anthemio p̄fec. preto. Lex. ix.

Prouinciarum preſides moneantur vt in queſtionibus latronum ꝛ maxime hiſauroꝝ nullum quadrageſime nec venerabilē paſcharum[e] diem exiſtimēt excipiēdum nec differat̄ ſceleratoꝝ proditio conſiliorū que latronū tormenta querēda eſt cum facilime in hoc ſummi numinis ſperet̄ venia per quod multoꝝ ſalus ꝛ incolumitas ꝓcuratur.

¶ Nullus actus iudiciarius pōt exerceri die feriato in honorem dei. nec etiam poſſunt celebrari lachrymoſa ſpectacula vel circenſe certamen. pacta tñ cōfici poſſunt ꝛ tranſactiones fieri: ꝛ inter partes cōcordie celebrari. h. d. Bal. ꝛ Saly.

¶ Impera. leo. ꝛ anthe. aa. amaſio. prefec. preto. Lex. x.

Dies feſtos dies maieſtati altiſſime dedicatos: nullis volumus voluptatibꝰ occupari[f]: nec vllis exactionum vexationibus ꝓphanari. ¶ Dominicum itaqꝫ diē ita ſemꝑ honorabilem decernimus venerandum vt a cunctis executionibus excuſetur. ¶ Nulla quēq̈ꝫ vrgeat admonitio nulla fideiuſſionis[g] flagitetur exactio taceat apparitio[h]: aduocatio deliteſcat ſit[i] idem dies a cognitionibus alienus. p̄conis horrida vox fileſcat: reſpirent a cōtrouerſiis litigantes: ꝛ habeant federis interuallū: ad ſeſe ſimul veniant aduerſarii nō timētes ſubeat aīos vicaria penitudo: pacta cōferant: tranſactiones[k] loquant̄ nec tñ huius religioſe diei ocia relaxātes[l]

u ¶ Paſſionis. i. totius chriſtianitatis. a cūctis iure celebratur.
x ¶ Solis. i. dominicū.
y ¶ Repetito. per ſingulas hebdomadas.
z ¶ Arbitros. vt. ꝛ. ff. de arbi. pomponiꝰ. l. ſi. ꝛ. l. ſi feriatis.
a ¶ Diebus. parem habere reuerentiā eſt neceſſe.
b ¶ Auſpicia. quando natus eſt imperator: ſed hoc non ſeruatur ſingulis annis vt hic intendit dicere.
c ¶ Uel ortus. i. coronatus. an autem ab omnibus p̄dictis poſſit cōſenſu ꝑtium recedi Rñ. ĩ his que ob neceſſitatē hominum ſunt ſic vt. ff. e. l. i. in prin. In his autem que propter honorem dei ſecus vt arg. ff. de arbi. nam magiſtratus. ꝛ. l. ſi feriatis. in fi. niſi fiant que ſunt de voluntaria iuriſdictione. vt. ĩ. l. proxi. Sed quando valet renūciatio anteſtes cogātur. Rñ. nō puto vt. ff. de pac. ſi vnꝰ §. ꝛ in ſumma.

Feriis an poſſit a ꝑtibus renunciari.

d Actus. ꝛ manumittendi. ꝛ alia q̈dā vt. ff. eo. l. ſolet nō placet. ſed ibi de aliis feriis dicitur.
e Prouinciarum paſcharū ꝯ. ſ. d̄ epi. au. l. iii. Sol. hic ſpeciale in latronibus de hiſauria q perfidiores erant nam ꝛ in eo ꝙ ſcrutantur ſuper conſcientia aliena eſt ſimiliter h̄ ſpeciale nam regularit̄ ꝯ. vt. ĩ. de accu. l. ſi.
f Dies feſtos. occupari. peſſimarum mulierum ꝛ no. legem hñ cōpoſitam.
g ¶ Fideiuſſionis. i. iudicio ſiſti niſi timeatur de eius receſſu.
h ¶ Apparitio. ꝑ ea die
i ¶ Deliteſcat. id eſt de lite quieſcat accur.
k ¶ Tranſactiones loquātur. id eſt de tranſactione loquantur. ſcilꝫ litigantes.
l ¶ Relaxātes ſcꝫ nos.

a ℭ Obſcenis.i.turpibus vel his que fiunt in ſcena.
b ℭ Lachrymoſa.quia lachrymantur homines pre dolore cū₃ vidēt homines cum beſtijs certantes ſuccumbere.vt.s̄.de ve.iu.e.l.ij.§.gn tus.in fi.s̄.ſed hodie corrigit̄.vt.ĩ.de gla.l.j.lib.xij.
c ℭ Ortum.ideſt natiuitatem.vnde Eſaias propheta.ſurge ⁊ illuminare hieruſalem in ſplēdore ortus tui.
d ℭ Differatur.predictus ludus.
e ℭ De iuriſditiōe omnium iudicum. Quia iudicia ratiōe iuriſdictionis exercentur.ideo de ea dicit.
f Non quidē₃ fuit ab initio.ne ſit cōtra.ĩ.ſi a nō compe.iu.l.fi.
g ℭ Priuatorum.ſ.priuate rationis.
h ℭ Sed cum ipſi.ſc₃ vos.
i ℭ Et is.ſ.procurator ceſaris predictus.
k ℭ Aduerſarijs.id eſt vobis qui aduerſabimini.
l ℭ Ex conſenſu.id eſt non conſenſiſtis vt ſic iudicarunt:quia ſic fieri non poſſet.vt.ff.de arbi.l.qualem.in prin. ſed in eum vt poſſit eſſe iudex conſenſiſtis.An autem ante litem conteſtatam ex ſolo conſenſu fuit iudex.Reſpon. ⁊ dico tria Guil.dixiſſe circa hoc.vt no.ff.de iuriſdi.om.iudi.ſi per errorē₃.in glo.§.j.que incipit id eſt diſcooperit.
m ℭ Perſonas.ſ.inter fiſcum ⁊ priuatum.vt.s̄.ſi aduer.fiſc.l.j.⁊ ĩ.⁊.ĩ.vbi cauſe fiſ.l.v. ⁊ hoc preterꝗ in quattuor generibus cauſarum vbi tantum preſes vel eo maior iudicat. Primus.s̄.de peda.iudi.l.ij. Secūdus.ĩ.vbi cau.fiſ.l.j.Tertius.ff.d offi.eius cui manda.eſt iuriſdi.l.j.in pn. Quartus.ff.ad turpil.l.j.§. ſuſpecti.Itē not.ꝙ al's habebat iuriſditionē vt dicit.ſecus nō haberet.vt.ĩ.eo.l.priuatorum.

Cauſarū gn̄a quattuor ſunt in qb⁹ tm̄ preſes vel maior eo iudicat.

obſcenis[a] quecū₃ patimur voluptatibus detieri. ℭ Nihil eodē die ſibi vēdicet ſcena theatralis:aut circēſe certamē aut ferarū lachrymoſa[b] ſpectacula:etiā ſi in noſtru₃ ortu₃[c] aut natale₃ celebranda ſolennitas inciderit differatur[d]. Amiſſione₃ militie: preſcriptionemꝗ₃ patrimonij ſuſtinebit:ſi quis vnꝗ₃ hoc die feſto ſpectaculis intereſſe: vel cuiuſcūꝗ₃ iudicis apparitor ꝑtextu negocij publici ſeu priuati hec q̄ hac lege ſtatuta ſunt crediderit temeranda.

ℭ De iuriſditione[e] omnium iudicium ⁊ de foro competenti.

ℭ Iudex incōpetens pōt fieri competēs partiū ꝓrogatione.h.d.bal.Vel ſic.Sententia iudicis non ſui al's iuriſditionē habentis lata inter ſcientes:⁊ coram eo ſponte litigantes vi prorogationis eſt valida. hoc dicit Saly.

ℭ Imperato.Seue.⁊ Anto.aa.ſene. Titu.xiij.Lex.j.

Non quidē₃[f] fuit cōpetēs iudex ꝓcurator noſter in lite priuatorū[g]: ſed[h] cu₃ ipſi eum iudicem elegeritis ⁊ is[i] ꝯſentientibus aduerſarijs[k] ſententiā tulerit intelligitis vos acquieſcere debere rei ex cōſenſu[l] veſtro iudicate: cum ⁊ ꝓcurator iudicādi poteſtatē inter certas habeat ꝑſonas[m] ⁊ vos incongruū eū eſſe vobis iudice₃ ſciētes[n]:tamen audientiā eius elegiſtis ℭ Qđ[o] ⁊ in alijs ſimilibus iudicib⁹[p] tam in actionem proponentis ꝗ₃ in exceptionē opponentis perſona locum habebit.

ℭ Actor debet ſequi foru₃ rei:non reus forum actoris:⁊ poteſt reus conueniri in domicilio qđ habebat tpe ꝯctus ⁊ in nouo domicilio qđ poſtea acqſiuit.h.d.Bal.

ℭ Imperatores Diocle.⁊ Maxi.

n ℭ Scientes.alioquin.ſecus eſſet.vt.d.l.ſi per errorem.⁊.ff.de iudi. l.ij.in principio.
o ℭ Quod ⁊ in alijs.hec eſt ſecunda pars.
p ℭ Iudicibus.al's iudicis quaſi dicat non ſolum ſi in procuratorē ceſaris a non ſubditis fuit conſenſum:ſed etiam ſi in quēlibet alium habentem quācūꝗ₃ iuriſditionem ordinariam vel delegatam.vt.ff.de iudi.l.j.⁊ ſic fit prorogatio de perſona ad perſonam.Secunda de re ad rē ff.de iudi.de qua re.§.j.Fit tertio de tempore ad tempus.vt.ff.de iudi.l.ij.§.ſed ⁊ ſi iudex.An autē in cauſis meri vel mixti imperij poſſit fieri ꝓrogatio:videtur ꝙ non:cu₃ nec delegetur.vt.ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſdi.l.ij.in fi.⁊.l.j.in prin.⁊.s̄.de peda.iudi.l.ij. Sed forte poteſt in iudicem habentem al's merum vel mixtum imperium: vt.ĩ. vbi de crimi.agi opor.l.j.ibi inchoate ſunt ⁊c.Item no.cōſenſum facere valere.vt.ĩ.cōmunia vtriuſꝗ₃ iudi.l.ij.
q Iuris ordinē ꝯuerti.ſubaudi tu actor. fallit in fundo in cauſa recōuentionis.vel vbi contractus celebratur.
r ℭ Sequatur.nam hic eſt ordo vt ſequatur actor forum rei:vt hic.⁊ ĩ.vbi in rem actio.l.fina.⁊.ĩ.eo.in criminali.⁊.s̄.vbi ⁊ apud quē.l.ij. ⁊.ff.de iudi.heres abſens in prin.⁊.§.fi.Accur.
s ℭ Habet reus.qđ vbi ſit habes.ff.ad muni.l.eius.§.fi.⁊.ĩ.de incol.

Iuriſditōnis prorogatio an poſſit fieri in cauſis meri vel mixti imperij.

lib.x.l.ciues.§.fi.⁊.l.placet.⁊.l.ſeq.⁊.l.aſſumptio.§.fi.
t ℭ Contractus.cōtractum large accipe.vt.ff.de iudi.omnem.
v ℭ Tantum.hec dictio tantum excludit domicilium actoris non rei ſi alium forum reus habeat.Illud enim conſtat ꝙ militis modis ſortitur quis forū.vt diximus.ff.de iudi.heres abſens.in glo.vbi ratio ⁊c.

aa.Alexādro. Lex.ij.

Iuris ordine₃ cōuerti[q] poſtulas vt non actor rei forū:ſed reus actoris ſequatur[r] nā vbi domiciliu₃ h₃[s] reus vel tpe cōtractus[t] habuit: licet hoc poſtea trāſtulerit:ibi tantū[v] eum conueniri oportet.

ℭ Priuati non poſſunt cōferre iuriſditionem.h.d.Bal.

ℭ Idē.aa.⁊ cc.iude. Lex.iij.

Priuatoꝝ[x] conſenſus iudice₃ non facit eū qui[y] nulli preeſt iudicio nec quod is ſtatuit rei iudicate continet auctoritatem.

ℭ Ordinaria iuriſdictio nō poteſt declinari poſt litis conteſtationem:nec recurritur ad ſuperiorem ꝑ ſimplicem querela₃ ſed demum ꝑ appellationē.Bal.

ℭ Impera.Conſtan.a ad vniuerſos prouinciales. Lex.iiij.

Nemo poſt lite₃ conteſtatā[z] ordinarie ſedis ꝺclinet examen nec[a] prius ꝑfecti ꝑtorio aut comitis oriētis vel alteri⁹ ſpectabilis iudicis ĩploret auxiliū[b] ſ₃ appellatione legibus facta ad ſacrum auditorium[c] veniat.

ℭ Trahens aliquem in vetito examine perdit cauſam.Et puniunt̄ officiales qui preſtant milites ſuos executoribus iudicū incompetentium.Bal.

ℭ Impera.arch.⁊ hono.aa.vincētio.ꝑ.ꝑ.galliarum. Lex.v.

In criminali[d] negocio rei forum accuſator ſequatur.

ℭ Is vero qui ſua₃ cauſa₃ ſiue criminalem ſiue ciuile₃ ſiue[e] celeſti oraculo[f] in vetito[g] vocauerit examine aut executionē popoſcerit militarē ℭ Actor qdē ꝓpoſiti negocij actione mulctet̄. ℭ Reus vo ꝑ ꝯdēnato habeat̄[h]. ℭ Et tribuni[i] ſiue vicarij capitale₃[k] ſibi aīaduerſionē ſubeūdū eē cognoſcāt ſi vel ſua₃ vel militarē executiōe₃ ĩterdictā[l] ꝑbuerit.

x Priuatoru₃.puta duorum vel trium vel etiam decem nam ſecus in conſenſu alicuius collegij.puta cerdonum: pelliparionum ⁊ ſimilium.vt.ĩ.l. fina.Item ſecus in conſenſu vniuerſitatis.vt in auſ.de defen.ciui.circa princi.⁊.§.j.in fine. Sed obſtat quod ibi dicit ꝙ eſt confirmandus a prefecto pretorio.S₃ dico ꝙ ſtatim facta electione habēt iuriſditionem ſed non effectū iuriſdictionis.ſic ⁊.s̄.quibus ex cau.maio.l.fi.
y ℭ Qui nulli.ſecus ſi alicui.vt ⁊.s̄.e.l.j.⁊.ff. de iudi.l.j.
z Nemo poſt litem cōteſtatā. ergo ante litem cōteſtatam recuſari poteſt ordinarius ſm azo.quod eſt ꝯtra nos ſed expone h̄.i.delegati a b ordinaria ſede.Vel aliter vt dixi.s̄.de iudi.aptiſſimi S₃ arbiter lite pēdente poteſt recuſari iuſtis ex cāis.vt.ff.de arb.nō diſtiguem⁹.§.cū qdā Io.
a ℭ Nec prius.i.añ diffinitiuā ſnīa₃.nec eſt ergo remedio loc⁹ in medio.vt ⁊.s̄.de epi.audi. l.ij.⁊.s̄.de iudi.l.apertiſſimi in prin.
b ℭ Auxiliu₃.volebat em̄ a prio recedē ⁊ alterius iudicis auxiliū poſtulare qđ nō pōt.vt h̄.⁊.ĩ.de aſſer.tol.l.j.⁊.ĩ.de exceſ.ſi qs a diuo.
c ℭ Adiutoriū.i.ad iudicem appellationis.
d In crimīali.ide₃ in ciuili vt.s̄.e. l.ij.⁊.ff.de alie.iu.mu. cauſa fa.l.iij.Accur.
e ℭ Siue celeſti.nā cu₃ celeſti pōt.s̄.de dila.ſi qñ.⁊ auſ.quod fieri.

Iudex ordinarius an poſſit recuſari.

f ℭ Oraculo.i.ſine reſcripto.
g ℭ In vetito.i.alieō ꝑſ⁹.⁊ dic vocauerit.ſ.cū effectu ſicvt venerit aduerſari⁹:vt.ff.de ĩ ius vo.ꝗuis.⁊ qđ qſꝗ₃ iu.l.j.ĩ fi.⁊.ff.rē ra.ha.l.āpli⁹
h ℭ Habeat̄.ſed qūo hoc pōt facere reus vt cogat actorē corā alio iudice litigare rñ.forte ſi re⁹ cōminet̄ ei ſi ſub eo nō agat ⁊ ſe ſub alio nō rñſurū ſicꝗ₃ ꝑ metū eu₃ ad hoc cōpellat vel ꝑ dolū vel ꝑ amicos.Sed qđ erit ſi poſtea eū actorē vel reu₃ peniteat.Si qdem ante ſnīam indulget̄ ei vt actionē actor nō ꝑdat ⁊ reus habeat̄ ꝑ ꝯdēnato poſt nō.vt.ff.de in ius vo.ꝗuis.hodie reus etiā ꝑ reſcriptū nō trahit actorē ad extraordinariū iudicem.vt in auſ.qua in ꝓuincia.⁊ dic mulctet̄ non ipſo iure ſ₃ per ſnīam.nō em̄ dicit mulctatus ſit.Videt̄ ergo ꝙ cōdēnatus reus poſt ꝯdēnationē agat ꝯditione ex hac.l.vel ꝯditione ſine cā vt actor eū liberet ſic.ĩ.de aſſer.tol.l.j.§.fi.vel in ipſa diffinitiua ſentētia habit̄ ꝯtra vocantē in vetito examine ſm formam no.ff.de rei ven.l.vtiꝗ₃ tenet̄ etiam iniuriaꝝ.vt.ff.de iniur.iniuriaꝝ.§.ſi quis per iniuriam.
i ℭ Tribuni.s̄.de actore ⁊ reo hic de iudice.
k ℭ Capitalem.i.deportationem.
l ℭ Interdictā.ex ꝑdicta ſnīa qua fuerit reus ꝯdēnatus cū ſit lata a iudice nō cōpetēte.Vel dic idē in tribunis q preſunt militib⁹ ⁊ vicarijs ſi ipſi adeant̄ cū tñ ipſi nō ſint iudices rei vt audiri nō debeant.

Reus an poſſit actorē cogē re litigare ſub certo iudice.

Magiſterie

a Magiſterie poteſtati.i.magiſtro militum.

b Etiā ciuiliū queſtionū.quaſi diceret nō ſolū criminaliū. Sed cōtra in crialibus.vt.j.vbi ſena.vel cla.l.j.ꝛ.ff.de accu.l.fi.in fi. Solu.hec in milite militante illa in nō militante. Uel dic verius ꝛ ple nius ꝙ in militari crimine puta ſi vendidit arma ſolus magiſter mili tū habet cohertionē vt hic.in cōi crimine vero ſi quidē enoꝛme iudex ſiue preſes loci vbi deli quit hꝫ cognitionē ꝛ co hertionē ſꝫ de mediocri hꝫ cognitionē cohertio nē vero remittit ad ma giſtrum militum vt in legibus cōtrarijs.ꝛ.j. de re mili.l.fi.in prin. lib.xij. Sic ꝛ alſ fit.vt in auť.vt cleri.apud ꝑ prios epi.§.pe.

Miles ſi delīqt qͥs erit eiꝰ iu dex.

c Audiendi.i.audi tiōis vt ꝛ iter eſt ius am bulandi.i.ambulatiōis vt inſti.de ſerui.in pn.

d Eſſe.vt.s.de iudi. l.penulti.

e Cohercere.de iure.

f Periniquū.i. valde iniquū. Accurſius.

g Qui.puta medicie

h Profeſſiones.vt parabolani.

i Negociationes.vt pannoꝝ vel cambij.

k Seu negociationū vt pelliparij piſtores.

l Pertiet.ꝫ electio ne eoꝝ qui exercent.ſic ergo dant oꝛdinariā iu riſditionē illi de illa pro feſſione vt etiā declina ri nō poſſit.Quid ergo i ſcholariū vniuerſitate an poſſint habere recto res.videř ꝙ nō:q2 non exercēt pfeſſione:ſꝫ ſub exercētibus ſunt diſci puli ſicut nec diſcipuli pellipariorū ſm Azo. Magiſtri ergo pñt eli gere:q2 ipſi exercēt pfeſ ſionē.ꝛ ſic fit pariſius. Itē no.ꝭ qui dent oꝛdi nariā ꝛ qui delegatā iu riſditionē vt diximꝰ de iuriſdi.om.iu.l.ꝛ q2.in glo.§.j.ꝯſuetudo. Ac.

Schola/ res an poſ ſint habe re recto/ res.

m Militie.i.armate: vł inermis ſm quoſdā vel impꝛopꝛie ponit no mē militie q2 qui aliquā exercent negociatione: militare ꝓhibenť.vt.j.negoci.ne mili.lib.xij.Uel tertio dic ꝙ negocia toꝛes militare pñt:ſed nō vt iurēt nō euitaturos moꝛtē ꝓ republica:ſed q2 ſtigmate vel caractere/quodam notabanť in bꝛachijs.vt.j.de fabꝛi. l.ſtigmata.lib.xij.

Milites ſunt du/ plices.

n In publicis.ſ.ſocietatis illius ꝛ priuatis quas habēt inter ſe ſocij de alijs ſuis factis occaſiōe ſocietatis.ſic em̄ ſeruať ſm cōſuetudinem.

o Ita tñ.quaſi dicat licꝫ ſub illo iudice valeant ꝯueniri nihilominꝰ ſub maioꝛi.ſcꝫ ſub poteſtate.

p Spoliandis.foꝛte vt in quinqꝫ libris auri damnatur.vt.j.de de/ curio.l.curiales qui honoꝛario.

Quādo imperatoꝛ ꝛc. Dictū eſt.s.aliquē inuitū eſſe cōueniendū apud iudicē ſuū de cuius foꝛo eſt.Itē aliquē poſſe cōueniri apud extra oꝛdinariū iudicē ratione priuilegij.vt.s.de dila.l.ij.nunc ponit quali ter quilibet iſtoꝝ patiatur exceptionem.Azo.

q Cognoſcat.ipſis hoc impetrantibus.

r Exhibeanť.in iure alijs petētibus.nā excipit a pdictis:dicit em̄ oꝛ dinariū declinari nō poſſe.vt.s.l.pri.ꝭ excipit qñ declinať bis ꝛ alijs miſerabilibus pſonis petētibus.Et ecōtra dictū eſt de dilationibus.l.

Magiſtri militū habent iuriſditionē inter milites.h.d.Bald.vel ſic.Magiſter militū poteſt cognoſcere ſūmarie inter mi lites ſuos ꝛ etiā inter nō militē ꝛ militē ab alio conuentū.h.d.Pau.de caſt.

Impa.hono.ꝛ theo.aa.anthe/ mio pꝛefec.pꝛeto. Lex.vj.

Magiſterie poteſtatiª inter mi litares viros vel a priuato actoꝛe in reū militarē etiāᵇciuilium q̄ſtionū audiēdiᶜ ꝯcedimus faculta tē pꝛeſertim cū idipm̄ de moꝛe eſſeᵈ litigantiū videať.ꝯſtetqꝫ militareꝫ reum niſi a ſuo iudice nec exhiberi poſſe nec ſi culpa fuerit cohercerìᵉ

Qui ſunt in aliquo collegio ratione ꝓ feſſionis vel negociatiōis iuriſditionē eius q pꝛeeſt collegio recuſare nō pñt nō minꝰ tñ ſunt ſub pꝛeſide vel alio ſupioꝛe.Bal.

Impa.Anaſt.a.cōſtā.pꝛe.pꝛe.

Periniquūᶠ ꝛ teme/ Lex.vij. rariū eſſe pſpicimus: eos qᵍ pꝛofeſſionesᵇ aliqs ſeu negociatio/ nesⁱ exercere noſcunť:iudicium ad q̄s earūdē ꝓfeſſionum ſeuᵏnegocia tionū cura ptinetˡ iuriſditionē ꝛ pꝛe ceptionē dclinare conari. Qua pꝛopter iubemꝰ hmōi hoībus nec cuiuſlibet militieᵐ ſeu cinguli vel di gnitatis ꝓrogatiuā i hac pte ſuppe tere:ſꝫ eos q ſtatutis in q̄cunqꝫ mi litia cōnumerati ſunt vł fuerint: vł q dignitatē aliquā ꝓtendūt ſine ali qua foꝛi pſcriptione:his indicibꝰ tā in publicisⁿ q̄ in ꝓuatis cauſis obe dire cōpelli:ad quoꝝ ſollicitudineꝫ ꝓfeſſiōis ſeu negociatiōis quā pꝛe/ ter militiā dictū eſt exercēt: guber/ natio videť reſpicere. Itaº tñ vt ipſis nihilominꝰ iudicibꝰ ſub quoꝝ iuriſditiōe militia ſiue dignitas eo/ rū ꝯſtituta eſt ꝓculdubio rñdeant: bis videlꝫ quicūqꝫ contra hmōi te noꝛē legis venire tēptauerint: mili tie cingulo ſeu dignitatis honoꝛe ꝑ tali cognomine ſpoliandisᵖ.

Quādo imperatoꝛ inter pupil/ los ꝛ viduas vel miſerabiles perſo nas cognoſcatᵠ:ꝛ ne exhibeanturʳ.

Perſone miſerabiles nō debent trahi in ius extra ꝓuinciā:ſed ipſe alios trahere poſſūt.h.d.Bal.vel ſic.Pupilli ꝛ vidue ꝛ alie miſerabiles pſone de qbus hic habent hoc priuilegiū ꝙ extra ꝓpꝛiū domiciliū nō poſſunt trahi:etiā ꝑ reſcriptū pncipis vel in curia pncipis:ſꝫ in ꝓpꝛio domicilio ſunt cōueniēdi:ipſi tñ bene poſſunt trahere ad/ uerſarios eoꝝ extra domicilium corā prin cipe etiā per viā ſimplicis querele.hoc di cit iſta notabilis lex ſm.Pau.de ca.

Impa.Conſtan.a.ad Andro.

Tit.xiiij.Lex vnica. Si ꝯtra pupillosˢ:vł viduasᵗ vel diutur/ no moꝛbo fatigatos ꝛ debiles impetratū fuerit lenitatis noſtre indiciuꝫ me/ moratiᵘ a nullo noſtroꝝ iudicū cō/ pellanť comitatuiˣ noſtro ſui copiā facere:qnimo intra ꝓuinciā in qua litigatoꝛʸ ꝛ teſtes vel inſtrumenta ſunt experianť iurgādi foꝛtunamᶻ: atqꝫ oīs cautelaª ſeruetur:ne termi nos ꝓuinciaꝝ ſuaꝝ cogant excede reᵇ. Quod ſi pupilliᶜ vel vidue alijqꝫ foꝛtūe iniuria miſerabiles iu diciūꝫ noſtre ſerenitatis oꝛauerint pꝛeſertim cū alicuius potentiā per hoꝛreſcuntᵈ cogant eoꝝ aduerſarij examini noſtro ſui copiam facere.

Ubi de criminibꝰ agi opoꝛtet.

Cauſa criminalis tractať altero de tri/ bus locis ſcꝫ vbi crimen eſt cōmiſſum vel cauſa eſt incohoata:vel vbi deꝓhenditur reus habere domiciliū.Bal.ꝛ Saly.Ad/ diť ꝛ alius in vagabundo.vt in glo.Sal.

Imperato.Anto.a.laurine.

Titu.xv.Lex.j.

Queſtiones eoꝛuꝫ cri minū que legibusᶜ: aut extraᶠoꝛdinē co/ hercentᵍ vbi cōmiſſaᵍ vel inchoataᵇ ſunt vł vbi reperiunťⁱ qui rei eſſe perhiben tur cris pſici debere ſatis notū eſt.

s Si qñ.ꝙ reſcriptū valet ad extraoꝛdinariū iudicē impetratū hic excipit caſum vbi nō valet ꝯtra pꝛedictas ſcꝫ perſonas. Si contra pupillos.qui impuberes ſunt ꝛ non in poteſtate vt.ff.de verbo.ſig.pupillus.in pꝛin.

t Uel viduas.que virū nō habēt:etiā ſi nō habuerūt. vt ff.de vb.ſig.malū.§.vi duā.vł ſtricte ꝭ accipiť ꝓ eis qͥ hre deſierunt.

u Memorati pupilli ꝛ vidue.

x Comitatui.i.ꝓſen/ tie noſtre.vel illoꝝ qui bus nos delegauimus.

y Litigatoꝛ.pupillꝰ ꝛ vidua ꝛ ſimiles.

z Foꝛtunā.vt.j.vbi de ratioci.l.ij.ꝛ videť ꝭ hodie.ius cōe.vt in au ten.vt dif.iudi.j.ri.

a Cautela.i.iudicio ſiſti.

b Excedere.fallit er go hic qō eſt.s.de dila. ſi qñ.Quid aūt ſi hmōi miſere pſone ꝯſenſerūt. Rñ.Io.idem eſſe ꝛ tūc hoc non puto.arg.eius quod ſequitur.

c Si pupilli.ſ.agētes

d Perhoꝛreſcunt.ſi ergo ex ꝓuilegio hic cō cediť iudex oꝛdinarius declinari ergo de iure cōi recuſari nō pōt.naꝫ ſupfluuꝫ eſt ꝛc.vt.j.de theſau.l.j.li.x.ꝛ.ff.de le ga.j.ſi qñ.ꝛ de pdi.iſti. l.verba.ꝛ ad munici.l. j.ꝛ.j.ſi quacūqꝫ.p.o.l. j.ꝛ i decre.xxv.q.j.§.j.

Oꝛdinari us ď iure recuſari nō pōt.

Ubi de criminibꝰ agi opoꝛtet. Dixit.s.ge neraľr de foꝛo nūc ſpe/ cialiter vbi de crimini/ bus agi opoꝛtet.

e Queſtiones que legibꝰ. publicꝫ. vt ff.de publi. iudi.l.j.ꝛ in ſti.de pub. iudi.per totum.

f Extra oꝛdinem.vt priuata delicta de qui/ bus extra oꝛdineꝫ quis puniť.vt.ff.de pna.de/ lic.l.fina.

g Cōmiſſa.ſi hēs cō/ miſſa.ſi crimina vñ oꝛiū tur pdicte qões.Si hēs cōmiſſe:ꝛ tūc eodē mō expone.ꝛ ꝯcoꝛdat cum hoc.j.vbi ſena.vel cla. l.j.ꝛ.ff.de noxa.l.ſi.ꝛ.ff.de offi.pꝛeſi.l.iij.ꝛ de accu.l.fi.adeo vt ſi non ſunt ibi tñ illuc remittať.vt.ff.de accu.ſi cui.§.ſi.ꝛ in auť.vt nulli iud. §.ſi vo qs cōpꝛehēſoꝝ.col.ix.Alij dixerunt vt puniať remittiť.veruꝫ pꝛimo cognoſcet iudex ſuus vbi hꝫ domiciliū.ar.j.de exhi.re.l.j.an au tē ꝛ in ꝯtractu qs inuitus remittať ad locū ꝯtractus.dic vt diximus.ff. de iudi.heres abſens.§.j.in glo.§.ſupplēt quidem.

Remiſ/ ſio an lo/ cū hēat in ꝯtctibus.

h Incohoata nō oppoſita pſcriptione foꝛi cū ſciret eū nō ſuū iudiceꝫ eſſe.vt.s.de iuriſdi.om.iu.l.j.nā poſt litē ꝯteſtatā opponi nō pōt.vt.j. de ꝓba.exceptionē.ꝛ.j.de excep.ſi qs at ſecus ſi ignoꝛaſſet eū incōpe/ tentē.vt.j.ſi a nō cōpe.iudi.l.ſi.Itē ꝯtingit hoc ꝓpter regulā q eſt.ff.de iudi.l.vbi.Sed qd ſiue ſciuit a pncipio ſꝫ ſciuit poſtea ꝛ litigauit. Rñ/ deo tꝫ iudiciū ꝓpter ratihabitionē.vt.ff.de iudi.lꝫ ſecꝰ ſi mea voluntate nō potui facere iudicē q2 eꝛerat ꝯditiōis i pncipio vt iudex eē nō poſſit nā lꝫ mutata ſit eiꝰ ꝯditio ñ tñ tꝫ ſnia ſꝫ a3.vt i illo gñali initiū ſpectādū

Exceptō foꝛi decli natoꝛia poſt liteꝫ ꝯteſtataꝫ opponi nō pōt.

i Reperiunť.i.vbicunqꝫ ſint ſm.p.vñ illud vbi te inuenero ibi te iudicabo ꝛc.ꝛ ꝑ eo.ſ.l.pri.ibi vbi degit ꝛc.Tu dic reperiunť.ſ.habe/ re domiciliū ſiue foꝛū qō multis modis ꝯſtituiť vt diximus.s.de iuriſ/ di.om.iudi.l.ij.Uel dic ꝙ loquitur ibi de vagabundis vt illi vbilibet

poſſint conueniri.vt.ĩ.vbi quis decu.vel cohoꝛta.conue.l.j.⁊ in auť. vt nulli iudi.§.ſi vero quis cōpꝛehenſoꝛum.col.ix.

a Sciens.cōmittit.vt ⁊.ĩ.ad.l.fa.de pla.l.penul.

b ¶ Ab eo.vt a patre ⁊ matre fratre nō extraneo nō muliere nō pupillo.vt ar.ff.de popu.ac.l.mulieri.nec em̄ publica eſt accuſatio ſʒ Jo.⁊ pe. Sed tu dic ſʒ azo.ꝙ ſic.vt.ĩ.ad.l.fa.de plagi.⁊ ideo dicit ab eo ⁊c.qꝛ etiā in publica accuſatione ſunt aliqui qui nō accuſant.vt.ff.ð accu.qui accuſare.

c ¶ Degit.i.hʒ domicilīū.vel dicit de vagabūdo.vel dic.i.ꝯuerſať vt ſcholaris in ſcholis.lʒ domicilīū nō habeat ante decēniū.vt.ĩ.de incolis.l.ij.lib.x.⁊ ſic nō facit ꝑ opinione.p.vt dicit.s̃.l.pꝛi.

¶ Sequiť auť.Q̄ua ꝓuincia.que eſt ſup.l.j.auť⁹ ti.legēda.⁊ eſt in uin.vt oēs obe.iud.pꝛoqu.§.j.col.v.

d Qua ⁊c. antiq minus in littera habent huius auť.ꝙ moderni.

e ¶ In ꝓuincia.ĩ.ff.de act.⁊ ob.ꝯtraxiſſe.⁊ de bo.auc.iu.poſ.l.iij.accur.

f ¶ Deliqt.vt de eo ciuiliter ꝯueniať.⁊ ꝙ ſufficit criminum ſit reus vt criminaliter accuſaref.vel dic deliquit ſine aīo fit reus ex aīo.vt.ĩ.ad.l.coꝛ.de ſiccar.l.j.

g ¶ Et de terminis.i.de terminis terre.⁊ agitur de termio moto.vt ĩ.de accu.l.j.ff.de ter.mo.l.ij.Vel agiť finiū regundoꝝ.vt.ff.fi.regūdo.l.j.

h ¶ Poſſeſſiōe.ꝑ aliqđ interdictū vel ꝑ actionē ciuilē qđ quandoqʒ fit.vt.ff.de condit.inde.l.indebiti.§.ſed ſi.Accur.

¶ De plagio cognoſciť apud quēlibet iudicē cōpetentē.Ja.bu.Bal.vel ſic.De crimine plagīj cognoſcitur in domo conuenti.hoc dicit Saly.

¶ Idem.a.nicie. Lex.ij.

Sciens liberū venūdando plagīj crimē committit[a]. Ab[b] eo itaqʒ qui ſuꝑ hoc queri pōt aditus competens iudex:ſi is quē puerum ingenuum vendidiſſe ꝓponis ibi degit[c] cauſam cognoſcit.

In Auten. vt omnes obe. iudi. ꝓuin.§.j.col.v. Conſti.xx.

¶ Iſta eſt no.auť.In pꝛin.tradit regulā ⁊ in fine ponit exceptionē:in medio ponit caſum mirabilē:⁊ ſic hʒ tres ꝑtes pꝛincipales.ſcđa ibi:eo aūt.ſtia ibi.excipiť.Ja.bu.Sūmari recte nō pōt.h.d.Bal.vel ſic.Captus in loco delicti vel in quo qs alſ ſortitur forū pōt ſi ibi reperiať ꝯueniri pſonali reali ⁊ etiā mixta actione nō obſtāte quocunqʒ pꝛiuilegio exceptionis:niſi ex cauſa publice vtilitatis vel neceſſitatis ipm abſentari opoꝛteat:vel cām ad ꝯſiſtoꝛiū pꝛincipis deuolui.vel niſi ꝑ appellationē legitimā fuerit deuoluta.Itē ꝓ dāno ꝑ te mihi illato noīe alterius vel illius mandato ſeu voluntate poſſuʒ te pꝛeſentē ꝯuenire in loco damni dati:⁊ dať tibi terminus ad denunciādū illi vt te inſtruat de iurib⁹ ſuis.quo nō cōparēte vterqʒ ꝯdemnať etiā lite nō cōteſtata ſi ſunt culpabiles:⁊ ego in termino cōparui alſ cōuentus abſoluitur ab obſeruatione iudicīj.h.d.in effectu Pau.de caſtro.⁊ ſunt plura ſingularia que alibi non reperiuntur.

Qua[d] in ꝓuincia[e] qs deliquit[f] aut in q̄ pecuniaꝝ aut criminū reus ſit:ſiue de terra ⁊ de terminis[g]:ſiue de poſſeſſione[h] ſiue de pꝛopꝛietate[i]:ſiue de hypotheca:aut de q̄libet occaſione vel de qualibet re fuerit re⁹ illic etiā iuri ſubiaceat qđ ius ꝑpetuuʒ[k] eſt. ¶ Si ergo ambo ſint in ꝓuincia[l] illic om̄i[m] pꝛiuilegio ceſſante res expediať. ¶ Eo[n] autē abſente ex cui⁹ domo iniquū qđ patioꝛ:ipm q id admiſit vel ei⁹ curatorē ꝯueniā:cui datis inducijs lʒ nūciare dn̄o cauſe:q ſi neqʒ ꝑ ſe veniat neqʒ mittat is q pꝛimo ꝯuentus eſt pꝛeſentatus ꝯdemneť in quo ſit obnoxius:inſuꝑ ⁊ is q mittere noluit[o] ſi tn̄ oīno[p] appareat obnoxius nā ⁊ de rebus eius ſatiſfiet:ſi is q p̄ſens eſt nō[q] ſit ſoluēdo. ¶ Sed ſi nec ip̄e q dn̄m pꝛeſentare debuit cōpareat p̄conia[r] voce vocat⁹ ꝯdēneť[s] qꝛ cōtumacia eius ꝓ[t] p̄ſentia eſt. ¶ Nō ſi deſit actoꝛ[u] cum reus venerit ſiue miſerit abſoluēdus[x] eſt ⁊ ei dāna reſartiank. ¶ Excipitur[y] hic ſi foꝛma pꝛagmatica occaſione publice cauſe ꝓcedens p̄cepit quēq̄ʒ pꝛincipali comitatui exhiberi aut ex lege hoc facit quale eſt ſuꝑ appellationibus. ¶ Induciaꝝ vero tp̄s p̄finituʒ eſt quattuoꝛ mēſium noua ꝯſtitutione ex diuerſitate locoꝝ ſcʒ ſi vicina eſt ꝓuincia in qua h agiť vna aut duabus māſionibus in medio ꝓuinciarum conſtitutis.Si vero ſit maius ſpatium ſex.Si vero ex paleſtina aut egypto:aut gentiū longinquaꝝ viij.mēſes ſufficiāt.Si ṽo ex heſperijs gentibus aut ſeptētrionalibus aut ī libia ſufficiēs eſt tp̄s.ix.mēſiū.

i ¶ Pꝛopꝛietate.⁊ ſic agiť rei vendicatione.ff.de rei vendi.l.in rem.

k ¶ Ius perpetuū.i.generale.ſic poniť.s̃.de eden.edita.⁊ inſti.de ſatiſda.tu.§.j.naʒ in delictis ⁊ quaſi in ꝯtractibus ⁊ quaſi in realibus ⁊ poſſeſſoꝛijs vbi quis ſoꝛtitur foꝝ ratione poſſeſſionis.vt.ĩ.vbi in rem actio.l.fi.habet locum vt dictum eſt.

Italia eſt ꝓuinciaꝝ domina.

l ¶ In ꝓuincia.idē ſi in Italia que nō eſt ꝓuincia ſʒ ꝓuinciaꝝ dn̄a.nā vbiqʒ hec lex ſuā oſtēdit virtutē.vt in auť.in coꝛꝑe vnde ſumitur.§.fi.

m ¶ Illic omni ꝓuilegio.ſʒ nōne hoc erat etiā veteri iure.vt in hoc ti.l.j.⁊.ĩ.vbi de cri.agi.opoꝛ.l.j.⁊ de accuſa.l.ſi cui.§.fi.⁊.l.fi.R̄n̄.ſic vt in coꝛꝑe ibi hic em̄.⁊ apud p̄cedētes ⁊c.ſed non ſic pure ⁊ indiſtincte.vt in hac auť.p̄terea multa adījciunť veteri iuri ꝑ auť.hāc vt iam dices Itē qđ dicit om̄i ꝓuilegio ⁊c.nunqđ tolliť.l.s̃.qn̄ impa.inter pu.⁊ vi.l.j.in fi.⁊ alia de clericis.s̃.de epi.⁊ cleri.auť.clericus.⁊ auť.cā.⁊ alia de legatis.ff.de iudi.l.ij.§.legatis.⁊ in auť.de ſan.epiſ.§.ſi ṽo epi.col.ix.⁊ alia de illuſtribus.vt.ĩ.vbi ſena.vel cla.l.ij.oēs em̄ iſte leges videtur huic ꝯrie.So.ſm̄ quoſdā pꝛiuilegiū foꝛi tolliť ꝑ hanc.l.ſed nō ſui iudicis.Si em̄ clericus extraneus bononie delinq̄t ꝯueniať bononie ſub ep̄o nō ſub ꝑtāte.Alīj dixerūt ꝙ hec coꝛrigit oēs p̄dictas leges qđ nō plʒ qꝛ illa clericus:eſt poſt iſtā in coꝛ.⁊ illa de ſanc.epiſ.§.ſi ṽo epi.col.ix.Dic ergo ceſſare pꝛiuilegia indulta ꝑ pꝛincipē viuentē vt ī coꝛpoꝛe autēticoꝝ:ſʒ nō inducta p.l.redactā in coꝛꝑe iuris.Itē ad hoc cōtra.s̃.de dila.ſi qn̄.⁊ auť.qđ fieri.ſʒ hic ꝓhibet reo ibi actoꝛi ꝯcedit qđ eſt mirū.qꝛ nō dʒ actoꝛi ⁊c.vt.ff.de reg.iur.nō dʒ ⁊c.ſʒ h ſpeciale.magis aūt eſt ꝯtra.s̃.de iuriſ.om.iudi.in criminali.in eo ꝙ innuit cū celeſti oꝛaculo etiā reum impetrare reſcriptū.Sed tu dic illā in hoc coꝛrigi.Excipiunť ergo pꝛiuilegia indulta per.l.iſtā.Item ſi actoꝛ impetret vt dictū eſt.In tertio excipitur ſi pꝛagmatica ⁊c.vt.ĩ.ſtatim.

Foꝛi ꝓuilegiuʒ an tollať per auť.qua ꝓuincia.

n ¶ Eo autē abſente.caſus iſte antiquitus eſt poſitus in dn̄o domus qui cuʒ inquilinis ſiue hoſpitibus ſuis qđ ꝓpꝛius eſt habitabat.vt.ff.de vſu ⁊ ha.l.ij.§.j.⁊ ex domo ab vno de hoſpitibus aliqđ eſt eiectum ille hoſpes ꝯueniť lege aql.vel ex illo ti.de eiec.actio.ī factū ex ſuo maleficio.Dn̄s etiā poſſet ꝯueniri:qꝛ oꝑa maloꝝ vtiť.vt inſti.de obli.q̄ ex q̄ſi delic.§.itē exercitoꝛ.Permittit ergo hec auť.dn̄o nunciari.⁊ ſi veniat bene eſt:⁊ ſi nō dānať pꝛeſens ⁊ in ſubſidiū ſatiſfit etiā de rebus abſentis.Sed hec poſitio nō plʒ.cū enim certū eſt qs deiecit non debēt alīj teneri.vt.ff.ð his qui deie.l.j.§.fi.⁊.l.ſeq.Secūdo pone in eo qui aliū deiecit te mandāte.vt.ff.de vi ⁊ vi.arma.l.j.§.quotiēs.⁊.§.cuʒ autē.⁊.§.familie.⁊ §.ſi quis tn̄.⁊.§.ſi quis filius.Itē pōt poni ⁊ in eo qui ꝯtraxit te mandāte.vt.ff.de inſti.l.quicūqʒ.§.fi.⁊.l.ſeq.Itē ⁊ in eo pōt poni cui fuit data pecunia ꝯtemplatiōe vtriuſqʒ.vt.s̃.ſi tu.vel cu.inter.l.ſi creditoꝛ.⁊ dices ꝙ ſponte ſuſcepit defenſionē abſentis.nā inuitus nō cogiť.vt.s̃.de ꝓcur.inuitus.ſed ſe tn̄ defendere hʒ neceſſe.Item dices ex domo eius.i.a domeſticis ei⁹ ⁊ ꝑmittit dn̄o nunciari ſm̄ qđ h ſubījcit.Vel ſm̄ Joā.pone in eo qui fideiuſſit ꝓ alio iudicio ſiſti.nam ſi reus poſtea abſit dať huic vľ alīj volenti eū defendere ⁊ ſatiſdare iudicatū ſolui tēpus vt nūciet dn̄o.⁊ ꝓ hoc.ĩ.de fideiuſſo.ſancimus.⁊ ſm̄ hoc dic patioꝛ iniquū ex domo abſentis ab eo q tenet id qđ mihi dʒ.Itē ſm̄ hoc ꝑ parte derogať legi.ff.de ſolu.l.ſolutionē.⁊.ff.de pꝛocurato.l.non cogendum.§.ſabinus.

Abſentē ꝯfendere nemo cogiť inuit⁹

o ¶ Noluit.ſcʒ cōdemneť ⁊ tamē ꝯtra eum nō eſt lis ꝯteſtata qđ eſt mirū.alſ ꝯtra niſi in iudicio appellationis.vt.ĩ.de temp.ap.l.fi.§.illud.Vel dic hic quaſi cōteſtatā.vt.ĩ.vbi in rem actio.l.ij.nā ⁊ in coꝛꝑe dicit ꝯdemneť abſens ſm̄ ſcema qđ appellať hermodiciū.in.§.ſi ṽo neqʒ.Item eoipſo ꝙ nō ꝓhibuit videť eum appꝛobare.vt.ff.ad macedo.l.ſi filiuſfamilias.⁊.ff.furti aduer.nau.cau.ſtabu.l.j.

Hermodicium ⁊ ſcema idē ſunt.

p ¶ Omnino.i.omni tempoꝛe.

q ¶ Non ſit.ex ſnīa ꝯtra ſe lata.item in rebus etiā abſentis fit miſſio ex ea.ſ.ſententia que ꝯtra ſe abſentē dať.nō aūt dico vt ſentētia in pꝛeſentem lata habeat executionē in alium lʒ hoc dicant quidam.

r ¶ Pꝛeconia.hodie ꝑ edicta:qꝛ vox p̄conis paucis innoteſcit.vt.ĩ.quomodo ⁊ qn̄ auť.qui ſemel.vel hic eſt ſpeciale.

s ¶ Cōdemneť.ꝑ miſſionē in poſſeſſionē ſm̄ menſurā debiti ſi lis nō eſt ꝯteſtata.idē ſi eſt ⁊ nō eſt liquidū de cā.Si aūt eſt ꝯteſtata vel quaſi ⁊ liquidū dať diffinitiua.vt.s̃.de iudi.ꝓperandum.§.ij.

t ¶ Pꝛo pꝛeſentia.eius em̄ abſentia dei pꝛeſentia ⁊c.vt.s̃.de iudi.ꝓperandum.§.cum autem.

u ¶ Actoꝛ.alſ accuſatoꝛ ⁊ tunc dic.i.actoꝛ.

x ¶ Abſoluēdus.ab obſeruatione iudicīj ſi lis nō eſt ꝯteſtata.alſ diffinitiue.vt.d.l.ꝓperandū.ſed ⁊ citari poſſet actoꝛ.vt.ĩ.quomodo ⁊ quādo iudex auť.qui ſemel.

y ¶ Excipiť.hic verſiculus eſt legēdus cū pꝛin.huius auť.⁊ intellige ꝙ impatoꝛ vocat aliquē vt de cā cognoſcat aliqua vel aliqđ ꝓ republica faciat.interim em̄ dilationē habet a iudice ſub quo ꝯueniebať.⁊ eſt pꝛagmatica ſcriptura facta ꝯſilio ꝓcerū.Sed hec exceptio videť coꝛrigi in coꝛ.e.§.hanc dicētes ⁊c.qđ qdam ꝯcedunt.Vel dic nō coꝛrigi ſʒ noīat ibi pſonas de qbus poterat dubitari:qꝛ plus ſolet timeri qđ ⁊c.vt dicit canō.⁊ ea que notabiliter fiūt niſi ſpecialiter noteNť videtur neglecta.

tur neglecta.vt.ff.de iniur.item apud.§.ait pretoꝛ.ꝛ no.hic que noua inducit auť iſta.Primo ꝙ dicit ſimpliciter omē priuilegiū ceſſare.Se/cundo de denūciatiōe que pmittiť fieri dño.qđ olim nō licebat niſi in caſu.vt.j.vbi in rē actio.l.ij.Tertiū de inducijs que hic ſequunť nam alie danť alś.vt.ṡ.de dila.l.j.Quartū de ſatiſfactione rerum abſentis.

Autētica qua in p/uicia mul/ta inducit noua.

Quintum ꝙ ferť diffi/nitiua ſm quoſdam an/te litem ꝯteſtatam.

a ¶ Foꝛma pꝛagmati/ca.i.impiale reſcriptū.

¶ Ubi de poſſeſſione agi opoꝛtet. Hoc titulo vbi de poſſeſſoꝛio agiť iudicio dicit ſiue piter/dicta ſiue p alias actio/nes agatur.

b Ubi aut.aut.p id eſt. nā nō pōt alibi fie/ri viſꝙ vbi ſit poſſeſſoꝛ ꝛ ſic vnū ca/ſum ponit tantū hec lex ſm quoſdā qđ nō placꝫ immo pōt fieri alibi vis ꝛ alibi eſſe poſſeſſio. vt ſi poſſeſſio mea eſt muti ne ad quā cū ire vellē i diſtrictu bonoñ.me de tinuiſti ſi enim ſuſpicoꝛ me poſſe repelli amitto poſſeſſionē ꝛ agā vnde vi bonoñ.vbi facta eſt vis.ꝛ mutine vbi eſt.i. exiſtit poſſeſſio momen taria.vt.ff.de vi ꝛ vi ar ma.l.j.§.interdictū aūt hoc.ꝛ.§.ſiue aūt coꝛpe. ꝛ ſic duobus locis ꝯue niť ꝛ autē.poniť diſiun ctiue.Quare poſſeſſio diciť momētaria.dic vt dixi.ṡ.qui le.per.l.fi.

¶ Ubi fideicommiſ/ſum peti opoꝛtet.

c Fideicommiſ/ſum.qđ in fi/deicōmiſſio/diciť idem in legato.fraternizant eni hodie.vt.ff.de.le.j.l.j.

d ¶ Relicta eſt.i.factū eſt teſtamentum.nam ibi defunctus videtur cum legatario contra/here.vt inſti.de obli.q̄ ex quaſi contract.§.he/res ſm quoſdam.quod non placet quia nō cuꝫ defuncto:ſꝫ cum herede legatarij cōtrahere vidētur.vt.ff.qui.ex cau.l. apud.§.fi.ꝛ.l.ſequenti.Dic ergo relicta eſt ideſt exiſtit vt ſit tertiuꝫ ad iacens.vt.ff.de leg.j.l.cū res.ſic ꝛ ſatiſdatio petitur vbi exiſtit.vt.ff.vt lega.no.l.poſtꝙ.§.fina.ꝛ plene hic poſſes diſtinguere.vt.ff.de iudi.l. quod legatur.in glo.j.legatarius ꝛc.

Legatarij nō cū de/functo ſꝫ cū herede ei⁹ videnť ꝯtrahere.

¶ Ubi de poſſeſſione agi opoꝛtet.

¶ Cauſa violētie dꝫ tractari vbi eſt poſſeſ ſio vel vbi vis illata ē.h.d.Ja.bu.bal.ꝛ ſal.

¶ Impera.Ualen.a.ad ceſtū pro conſu.afric. Titu.xvj.Lex vnica.

Ubi aut^b vis facta di citť aut momētanea poſſeſſio poſtulanda eſt ibi loci iudicē ad/uerſus eū qui poſſeſ ſionē turbauit ꝯuenit iudicare.

¶ Ubi fideicōmiſſuꝫ peti opoꝛtet.

¶ Hec lex gloſať.ff.de iud.in.l.qđ lega/tum.Bal.vel ſic.Ubi hereditas eſt ibi fi/deicōmiſſum peti pōt.h.d.Saly.

¶ Impa.Seue.ꝛ anto.aa.deme. Titu.xvij. Lex.vnica.

Fideicōmiſſuꝫ^c ibi pe tendum eſſe vbi he/reditas relicta^d ē du bitari nō opoꝛtet.

¶ Ubi coueniatur qui certo loco dare pꝛomiſit.

¶ Ubi ſolutio eſt in certum locuꝫ colla/ta ſi alibi agitur eſt actio arbitraria ratione loci in quo officio iudicis venit intereſſe actoꝛis.h.d.Bal.

¶ Impera.Alexan.a.heradide. Titu.xviij.Lex vnica.

Qui certo loco ſe ſolu turū pecuniam obli gat:ſi ſolutioni ſatis non fecerit:arbitra/ria^e actione ꝛ^f in alio loco pōt cōueniri in qua eſtimatio venit ꝙ alterutrius^g inter fuerit lo co ſuo poti⁹ q̄ꝫ in eo in q̄ petiť ſolui.

¶ Ubi in rē actio exerceri debeat.

¶ Uenditoꝛ dꝫ defendere actoꝛē in foro emptoꝛis:nec pōt ex ppꝛia pſona declina re foꝛū.h.d.Uel ſic.Foꝛū qđ eſt declina/bile a defenſo nō eſt declinabile a defenſo/re.h.d.Bal.vel ſic.Actio in reꝫ dať cōtra poſſidentē nō ꝯtra actoꝛē eius qui nō poſſi det.dať tñ ꝯtra illū regreſſus de euictione ſi ſibi fuit lis denunciata.Et ſi vult defen dere poſſeſſoꝛē de euictiōe.teneť eñ ipſum defendere in loco vbi lis eſt inchoata: nec pōt eū trahere ad foꝛū ſuū.h.d.Pau.đ.ca.

¶ Impera.Diocle.ꝛ Maxi.aa.ꝛ Titu.xix.Lex.j.

In rē actio^h nō ꝯtra^i vēditoꝛē ſꝫ ꝯtra poſ ſidentē^k cōpetit.Fru ſtra itaqꝫ deſideras nō tecū cōgredi^l ſꝫ cū actoꝛe^m tuo dñiuꝫ vēdicante^n:cuꝫ te poſſidere ꝯtendas.¶ Nā ſi denū/ciaſti^o ei qui tibi vendidit intelligis euictionis piculū iminere ad ſe: nec eñ iuriſdictionis foꝛma^p in eadē p uincia ꝯſtitutis tā petitoꝛe q̄ꝫ poſſeſ ſeſſoꝛe ob actoꝛis pſonā quā in alia puincia dicis cōſiſtere dꝫ imutari.

¶ Qui poſſidet aliēo noīe pōt reali actio nē cōuentus dñm in iudicio noīare: ꝛ dať ei dilatio ad denunciandū dño;quo nō ve niente habeať lis p cōteſtata q̄tum ad in/terruptionē pꝛeſcriptiōis:ꝛ ſi citatus legi/time nō cōparet fit miſſio in poſſeſſionē.ꝛ reuerſus nō audiť de poſſeſſione.ſꝫ tñ de ppꝛietate.h.d.ſm Ja.bu.Bal.

¶ Imperatoꝛ Cōſtan.ad vniuer/ſos pꝛouin. Lex.ij.

Si quis alteri⁹ noīe quolibet^q modo poſſidēs imobilem^r rē litem ab aliquo per in rē actionē ſu ſtinere debet^s ſtatim in iudicio dñꝫ noīare vt ſiue in eadem ciuitate de gat ſiue in agro ſiue in alia puincia ſit certo dierū ſpacio a iudice finien do^t eoqꝫ ad notionē eius pꝛoducen do:vel ipſe in locis in quibus pꝛedi um ſitum eſt pueniens vel pcurato rem mittens actoꝛis intētiones ex/cipiat.¶ Sin vero poſt hmōi in/dultuꝫ tēpus minime hoc qđ diſ/poſitū eſt facere maluerit tanq̄ꝫ lite que ei ingeriť ex eo die quo poſſeſ/

¶ Ubi in rem actio exerceri debeat.

h In rem actio.i.vendicatio.

i ¶ Non ꝫ.niſi dolo deſijſſet poſſidēre vt.ff.đ rei vēd.ſi nauťt

k ¶ Contra poſſidentem.vt.ꝛ.ṡ.de alie.iud.mu.cau.fa.l. j.Sed quid ſi vēditoꝛ vult ſuſcipere iudicium p emptoꝛe quaſi defendendo ſeip/ſum nunquid pōt acto/re inuito Quidaꝫ ꝙ ſic vt.ff.de peti here.ſed ꝛ ſi legatum.§.item ſi reꝫ in fi.§.ꝛ.ff.de appella. ab executoꝛe.§.j.ꝛ.ff.de re iud.ſepe.ꝛ de alie.iu/di.mutan.cau.fa.l.iij.§. fina.Sed lex iſta dicit contra.ꝛ.ff.de pcura.ſi actoꝛ.Sed dic ꝙ poteſt in foro emptoꝛis.vt.ff. de iud.l.vēditoꝛ.i fi.vt et.ṡ.de pcur.l.fi.Acc.

l ¶ Congredi.i.agi.

m ¶ Actoꝛe.i.vēditoꝛe

n ¶ Uendicante.ſcꝫ rē ratione dñij ſed dñium non petit cum habeat. vere eñ hꝫ illđ qꝛ ſi nō haberet nō haberet rei vendicationeꝫ.vt.ff.de rei vendi.l.in rem.in pꝛin.Uľ dic hꝫ quo ad quid:ꝛ quo ad quid nō hꝫ.Nam habere multis modis dicitur.vt.ff.de vb.ob.ſtipulatio iſta.§. habere.Uel dic vendi/cat ſibi dñium.i.attri/buit ſibi dñium.i.dicit ſe dominum.

Habere multipli/citer diciť

o ¶ Denunciaſti.ſcꝫ an te ſententiam.vt.ff.de euic.ſi rem quam.§.fi/na.ꝛ.j.đ euic.ſi contro uerſiā.ꝛ.j.de peri.ꝛ cō/mo.rei ven.l.j.ſecus ſi non denunciauit cum poſſet.vt.ff.de euicti.ſi fundo.§.fina.

p ¶ Foꝛma.que eſt vt vbi ipſe emptoꝛ foꝛum habet defendatur per ſe vel per alium.vt.ff.de indi.venditoꝛ.

q Si quis.quolibet modo.vt cōmo/datarius rei imobilis vľ colonus vel inquilinus qui nō hꝫ ius in re.Et dic ideꝫ in eo qui hꝫ ius in re.vt i feudatario emphiteota vel fructuario vel quocūqꝫ mō teneat noīe alterius ſm Jo.Sꝫ alij vt.J.ꝛ.p.dicūt aliud eſſe in eo q hꝫ ius in re vt in feudatario emphiteota creditoꝛe ꝛ fructuario ſupficiario ꝛ ſi/milibus vt ipſi nō poſſunt dñm noīare in iudicio:nec liberanť hoc fa ciēdo ſꝫ defendere coguntť reſpectu iuris qđ habēt.nā ꝛ vir ſi in doteꝫ agit vel defendit pncipalr agere vľ defendere dꝫ rōne iuris quod hꝫ.vt ff.de re iud.l.ſepe.§.ſꝫ ſciētibus.Iteꝫ ꝛ fructuari⁹ reſpectu iuris qđ hꝫ in rē teneť ad exhi.vt.ff.ad exhi.l.celſus in pꝛin.Itē emphiteota diciť poſſidere vt euitet ſatiſdationē.vt.ff.qui ſatiſda.cog.l.ſciendū.§.j.ſi er go onus euitat ꝛ onus ſuſtinere dꝫ circa defenſionē faciendā.Sed an ꝯtra ciuiliť tñ poſſidentē dať rei vēdicatio qdā dicūt ꝙ ſic ꝛ fiet miſſio in rē p ciuili tñ ſi nō veniat q defendat ꝛ no fit piudiciū i naturali.ff. de acq.poſ.l.pe.in fi.ſm Jo.niſi naturalr poſſidēs ſciat ꝛ patiať.vt.ff. de re iudi.ſepe in fi.§.j.Alij dicūt nō teneri rei vēdicatiōe eū q tñ ciui liter poſſidet cū nō hēat facultatē reſtituēdi.vt.ff.de rei vē.l.officium.

Poſſeſſo rū quidaꝫ hñt ius in re quidaꝫ non

r ¶ Immobilē.pꝛo mobili nō pōt dño nunciare.ſed res deponitur ſi ſuſpecta perſona ſit.et agitur.ff.qui ſatiſda.cog.ſi fideiuſſoꝛ.§.fi.et in hoc caſu.ſ.immobili loquitur dicta lex officium.ſed hodie idem in re mobili per auť.qua in puincia.

Poſſeſ/ſoꝛ rei mo bilis non pōt dño denūcia/re.

s ¶ Debet.id eſt poteſt.vt.ff.an per alium cauſa app.l.fi.vel debet ſi nunꝙ facturus eſt.

t ¶ Finiēdo.foꝛte ſm.l.ṡ.de dila.l.j.vel ſm auť.qua in puincia.

¶ Ubi conueniatur qui certo loco dare pꝛomiſit.

e Qui certo.arbitraria.adiectum eſt.i.conditione certi arbitra ria que hꝫ locum in tribus.vt.ff.eo.l.ij.§.hec aūt actio.ꝛ.l. ſi heres.ꝛ.l.aut.Et dicitur arbitraria:quia ſol⁹ iudex ex ſuo arbitrio extimat damnum vtriuſqꝫ ſi alibi ſoluatur vt inſti. de act.§.pꝛeterea.

f ¶ Et in alio loco.ſ.quolibet:naꝫ vbi te inuenero ibi te ꝛc.ꝛ pꝛo hoc ff.de iudi.l.eum.ꝛ de conſti.pecu.ſi duo.§.j.ꝛ de cōdi.inde.l.qui cer to.qđ non placet.Expone ergo idoneo ꝛ hic et in pꝛedictis legibus vbi.ſ.habeat foꝛum qui conueniť.vt.ff.de mune.ꝛ ho.vt gradatim.§. j.Et quero ſi certo loco pmiſi an eo loco quo fuit facta pmiſſio poſſuꝫ conueniri.Jo.dicit ꝙ non.qꝛ nō ibi ſed vbi eſt ſoluendū contrahi vi/deť.vt.ff.de act.ꝛ ob.l.cōtraxiſſe.ꝛ.ff.eo.l.pe.Alij.cōtra.ꝛ pꝛo eis.ff. de iudi.heres abſens.§.fi.ꝛ.l.omne.

Iudicabo te ibi: vbi te inuene ro.

g ¶ Alterutrius.vt qꝛ vnius intereſt non alterius.ſi autē vtriuſqꝫ tūc ſecus ſm Jr.ꝛ.p.ſed certe etiam ſi ſimul vtriuſqꝫ intereſt vt plene di/xi.ff.eo.l.ij.in pꝛin.

a Ꝯ Utpote dño.i.eo q dñm noiauit ſed verius ꝓ vero dño pone.
b Ꝯ Eum citare.ſ.nominanté. Tu dic dñm vt euidéter dicit littera ꝙ dominus nunc primo citatur.
c Ꝯ Summatim.nã poſſet petere rép calũniã.ꝛ ideo fit hec ſummaria cognitio an ad eũ ꝑtineat:vel nõ ſic.ꝛ.j.de bo.auf.iudi.poſ.auf.ꝛ qui iurat.ꝛ.ff.de carboni.edic.l.iij.§.cauſe.
d Ꝯ Seruata.imo ꝛ de poſſeſſione.vt.j.de preſcrip.xxx.an.ſi quis emptionis.§.pe.ecõtra videt ꝙ nec ad ꝓprietaté vt.s.de iudi.ꝑperãdũ §.ſinaũt.que ſunt ꝯtra. So.vt ibi in.l.ꝑperandũ.Sed vſqꝫ ad qđ tꝑs audif de ꝓprietate rñ.vſqꝫ ad.x.annos inter preſentes.ꝛ.xx.inter abſentes nam poſtea res erit vſucapta ſiue pſcripta qꝛ iuſte poſſidet qui auctore ꝑtore ꝛc.vt.ff.de acqui.poſ.iuſte.nec diſtinguit vtrũ res fuerit abſentis vel alteri⁹. Aliud aũt eſt in noxali actione.nã ſtatim efficitur dñs accipiés ſi primo poſſeſſoꝛ erat dñs.vt.ff.ſi ex noxali cauſ.aga.l.ij.in fi.ꝛ de noxa.ꝛ generaliter.ꝛ idé dicimus in cauſa damni infecti qđ in noxali.ſꝫ in actione pſonali vſqꝫ ad xx.annos dicimus audiendum volenté recuperare poſſeſſioné cum nec poſſideat miſſus.vt ff.de acqui.poſſeſ.l.iij.§.fi.niſi miſſus eam vendiderit vel inſolutũ acceperit per iudicé. Iteꝫ an ſtatim miſſus poſſideat vel demũ poſt annuꝫ.M.ꝛ Azo.ſtatim ſed.b.ꝛ.p.poſt annuꝫ.vt plene dices.j.de preſcrip.xxx.anno.ſi quis emptionis.§.pe.ſꝫ hoc quãdo lis nõ erat quaſi ꝯteſtata.at hic erat quaſi ꝯteſtata. Accur.

Poſſeſſione pdita p ꝯtumaciã vſqꝫ ad qđ tꝑs dabif audientia ſup ꝓprietate.

foꝛ ad iudiciũ vocatus eſt ad interrumpendã longi tꝑoꝛis pſcriptioné cõteſtata iudex vtpote^a dño poſſeſſionis nec poſt hmõi humanitaté ſui pꝛeſentiã faciente edictis legitimis ꝓponendis eum^b citare curabit ꝛ tunc in eadé voluntate eodem ꝑmanente negociũ ſummatim^c diſcutiens in poſſeſſioné rerum actoꝛem mittere nõ differat. Omni allegatione abſenti de pꝛincipali queſtione ſeruata^d.

Ꝯ In reali ꝛ pſonali actoꝛ ſequif foꝛ rei. Ité reus põt ꝯueniri in loco vbi é res. bal.

Ꝯ Impera. Gratianus. ꝛ Uale. ꝛ Theodo.aaa. **Lex.iij.**

Actoꝛ rei. foꝛ ſiue in rem ſiue in perſonã ſit actio ſequaf^e. ſed^f ꝛ in locis in quibus res^g ꝓpter quas ꝯtenditur cõſtitute ſunt iubemus in rem actioné aduerſus poſſidentem moueri.

Ꝯ **Ubi de hereditate agif vel vbi heredes ſcripti in poſſeſſionem mitti poſtulare debent.**

Ꝯ Siue agaf edicto diui adriani ſiue petitione hereditatis agi dꝫ vbi eſt res. Item petitio hereditatis põt moueri in loco domicilij heredis. Bal.

Ꝯ Impera. Ual.ꝛ gal.aa.meſſale. **Titu.xx. Lex vnica.**

Hlic^h vbi res hereditarias eé ꝓponis heredes in poſſeſſioné rex^h hꝛditariaꝝ mitti poſtulandũ^i eſt. Ꝯ **Ubi aũt domiciliũ hꝫ ꝗ ꝯuenif:vel ſi ibi vbi hereditarie res ſite ſũt degit^k:hereditatis erit ꝯtrouerſia terminanda.**

Ꝯ **Ubi de ratiocinijs tã publicis ꝙ priuatis agi opoꝛtet.**

Ꝯ De adminiſtratione priuata ibi dꝫ rõ reddi vbi adminiſtratio geſta eſt.Bal.ꝛ Sa.

Ꝯ Impa. Diocle. ꝛ Maxi.aa.ꝛ.cc. gerũcio. **Titu.xxi. Lex.j.**

Um qui aliena negocia ſiue ex tutela ſiue ex quocunqꝫ alio titulo^l adminiſtrauit^m: vbi hec geſſit rõnem^n opoꝛtet reddere.

Ꝯ Ibi debꝫ reddi ratio publice adminiſtrationis vbi adminiſtratio geſta eſt:qꝛ ibi habilius inſtructio ſufficiés habef: ꝛ veriſſima pñt teſtimonia monſtrari.h.d.Bal.

Ꝯ Impera. bono. ꝛ Theodo.aa. mace.magiſtro militum. **Lex.ij.**

Nemo^o poſt depoſitũ cingulum^p priuate vite redditus ob negociũ qđ militie cauſa eſt ei ex oꝛtum pꝛeſtandi ratiocinij gratia ei⁹ numeri in quo militauit vel quẽ ipſe geſſit a quocunqꝫ^q pulſatus foꝛi^r pꝛeſcriptionibus vtaf:vnũ quẽqꝫ enim ſup huiuſcemodi cauſis .i. publicis quas dum militaret exercuit:vel ſuper ratiocinijs militaribus ꝑ que ſuos ꝯtubernales affliriſſe aſſeritur^s:in militari^t opoꝛtet iudicio rñdere:in quo ꝛ inſtructio ſufficiens^u ꝛ nota teſtimonia ꝛ veriſſima poſſint documenta pꝛeſtari.

Ꝯ **Ubi cauſa ſtatus agi debeat.**

Ꝯ Si ſeruus aufugit a dño ad aliam prouinciam cauſa poſſeſſionis tractaf eodem loco:ſed cauſa pꝛopꝛietatis examinatur coram iudice vnde aufugit.hoc dicit ſm Iaco.de are.Bal.

Ꝯ Imperatoꝛ Alerand.a. ariſtograti. **Titu.xxij. Lex.j.**

Ea que a te cum tibi ſeruiret^x refugit et in aliam ꝓuinciam ſe contulit libertateꝫ ſibi vendicans^y non^z iniuria eo loco litigare compellenda eſt: vnde quaſi fugitiua receſſit^a. Ꝯ Ideoqꝫ remittere eam in pꝛouinciã in qua ſeruiret pꝛeſes pꝛouincie qui eo loco ius repꝛeſentat cure habebit^b ſꝫ non vbi depꝛehenſa eſt audiri dꝫ^c.

Ꝯ Pꝛocuratoꝛ ceſaris nõ eſt iudex competens in cauſa ſtatus.hoc dicit Paulus de caſtro.

Ꝯ Impa.Decius.a.felici.

Foꝛũ angs ſoꝛtiaf rõne rei mobilis.

e Ꝯ Actoꝛ.ſequaf. vt s.de iuriſd.om.iudi.l.ij.
f Ꝯ Sed ꝛ in locis.q.d. non ſolum ibi vbi habet domicilium.
g Ꝯ Res.ſ.immobiles ferre ſm oés. Sed azo cõtra.qꝛ hic dicit indiſtincte ꝛ ꝑ id qđ eſt.ff.de iudi.qđ legaf.§.ſinaũt ꝛ ꝑ eo in eo.ti. ſed ꝛ ſi ſuſceperit.§.fi.ſꝫ certe ſm.h.in mobili aliud videt dicendũ vt ſufficiat ſatiſdare iudicio ſiſti in ſuo foꝛo.ꝛ.ff.de offi.pꝛeſi.l.ſenatus.ꝛ.ff.q ſatiſdare cogã.ſi fideiuſſoꝛ.§.fi.niſi in caſu vbi ſufficit nuda cautio ꝑpter priuilegiũ legationis.vt.ff.de iudi.l.ij.§.pe. Uel loquif ibi cum pſona ſuſpecta nõ erat alſ ſatiſdat.vel res deponi debebit.vt dicta.l.ſi fideiuſſoꝛ.§.fi. Alij dicunt ibi pꝛimo litem ꝯteſtari vbi res eſt ꝛ poſtea ſatiſdat qđ poſſet eſſe verũ ſi actio eſſet tꝑoꝛe peritura.vt dicta.l.ſenatus.Sed quid ſi reali te cõuenio hic vbi habes domiciliũ ꝛ res eſt alibi quis executioni mandabit. Reſpon.iudex illius loci vbi eſt res ex denunciatioẽ huius ſicut fit in vera diffinitiua.vt.s.de iudi.ꝑperandũ.§.ſinaũt.ꝛ.ff.de re iudi.l.a diuo pio.ꝛ vera interlocutoꝛia.vt.ff.de bo.auc.iudi.poſ.l.cũ vnus.§.fi. Item in cuius electione eſt in loco domicilij: vel ibi res eſt eligere foꝛum. Reſpon.actoꝛis.vt.ff.de iudi.l.ij.§. plane ſi perfecta. Accur.
Ꝯ **Ubi de hereditate agitur.** De hoc finis.l.ꝛ vbi ſcripti ꝛc.de hoc principium.l.

h Ꝯ Llic.ꝛ a iudice illius loci in cuius territoꝛio ſunt.vt.ff.de iuriſdi.om.iudi.l.fi.ꝛ dixi.s.titu.pxi.l.fi.
i Ꝯ Poſtulandũ eſt.ꝑ interdictuꝫ quo.bo.ꝛ.ff.quo.bo.l.j in prin.vel per officiũ iudicis vel per ꝯdi.ex lege que eſt.j.de edic.diui.adria.tol.l.fina.
k Ꝯ Degit.maxie ſi ibi degit:nã idé ſi ibi nõ degit vbi ſunt res:qꝛ poterat ꝯueniri vbi ſũt res ad iſtar mere realis.vt s.ti.j.l.fi.ꝛ ar.s.vbi de poſ.agi opoꝛ.l.j.cuꝫ hereditatis petitio ſit ꝛ in ré nõ ſolũ i pſoná.vt.j.de peti.he.l.hereditaꝫ.
Ꝯ **Ubi de ratiocinijs agi opoꝛtet**
l Eum qui.ti.tulo vt argétarius vel ꝓcuratoꝛ vel quocunqꝫ mõ vt hic.ꝛ ff.de iudi.heres.§.j.ꝛ l.argentariũ.ꝛ de ꝓcuratoꝛ.l.neqꝫ.ꝛ de ꝯdi.ꝛ demon.cuꝫ ſeruus.§.j.
m Ꝯ Adminiſtrauit.ff.de iudi.heres.
n Ꝯ Ratione.reddif ratio villicatiõis.vt inſti.de ob.q.ex qſi ꝯctu.§.ſi cut auté. Sꝫ an debeat tráſmitti ſi ibi nõ inueniaf. Quidã ꝙ ſic.ꝛ ſic ſpále vel nõ ſpále.qꝛ ꝛ idé in ꝯctibus ſit qñqꝫ.vt.d.l.heres.§.j.dirimus in.l.aũt ſequẽti.cõſtat ꝙ ſit tranſmiſſio.
o Ꝯ Nemo.ſupioꝛ lex de priuato hec õ publico dicit.ac.
p Ꝯ Cingulũ.fuerat eñ elect⁹ ſup aliqua pfeſſione militũ vel negociatorũ.vt.s.de iuriſdi.omnium iudi.l.fi.
q Ꝯ Quocũqꝫ.idoneo ad petendum.
r Ꝯ Foꝛi.vi dicat ſe nõ ꝯueniendũ ſub eo iudice ſub quo ꝯueniuntur alij de illa militia.
s Ꝯ Aſſerif:qꝛ multa ꝑ expenſis ab eis accipiebat ꝛ eis parũ pſtabat.
t Ꝯ In militari.hodie adiungif eps.vt i auf.vt iudi.ſine quoquo ſuffra.§.neceſſitateꝫ.ꝛ de col.§.ſuper hoc.
u Ꝯ Sufficiés.ſic.s.qñ impa.inter pup.ꝛ vi.l.j.in fi.j.rñ.ꝛ in auf.vt om.obe.iudi.§.hec ꝯſiderantes.
Ꝯ **Ubi cauſa ſtatus agi debeat.**
x Ea que.ſeruiret.i.erat in poſſeſſione ſeruitutis.
y Ꝯ Uendicãs.id eſt in libertatem pclamans poſtea ꝙ cõſtiterit eam eſſe poſſeſſam in ſeruitute.
z Ꝯ Non iniuria.ſed de iure.
a Ꝯ Receſſit.niſi diu.i.x.ãnos moꝛata eſt in poſſeſſione libertatis:bona fide.i.putãs ſe liberã iuſtis rõnibus ducta vel iniuſtis rõnib⁹.xxx.an.vt.ff.de acq.poſ.l.iij.§.ſi ſeruus.ꝛ.l.ꝑeũ.§.j.ꝛ.ff.qui ꝛ a qui.ma.li.ſed ꝛ ſi fideicõmiſſuꝫ.§.ariſto.ꝛ ad hoc.ff.de lib.cauſa liberis.§.fi.ꝛ.l.igif ſciendũ eſt.ꝛ.j.de pꝛeſcrip.lon.tꝑ.que ꝑ li.l.j.ꝛ.ij.ꝛ.j.de li.cau.ea que.ꝛ.j.de ꝑba.vis eius.ꝛ de ſer.fugi.cum ſeruum. Accur.
b Ꝯ Hebit.cognoſcẽdo pꝛio ꝛ ꝓnũciãdo ſup poſſeſſiõe nõ ꝑ vñ vi vel vti poſ.interdictũ cũ ſit res mobilis. Ité qꝛ nec dicit ꝙ ſeipm poſſideat ſꝫ ſit hoc officio iudicis vel interdicto vtrobi. Ibi ergo qrif ꝛ ꝓnunciatur de poſſeſſoꝛio:ſꝫ petitoꝛiũ ſeruaf i loco vñ aufugit.ꝛ ſic diuidif cãꝯtinẽtia ꝛ ſic eſt ꝯtra.s.de iudi.nulli.
c Ꝯ Debet in petitoꝛio.

Pꝛocuratoꝛes

a P Rocuratores noſtros.i.ceſaris.
b C Status.ſcȝ ingenuitatis.
c C Notum eſt.inter duos priuatos inuitos.ſecus inter fiſcū ꝛ priua/tū: vt dicūt.j.e.iamdudū.qḋ nō plꝫ nā nec inter etiā fiſcū ꝛ priuatū.vt j.ne de ſta.defun.ſi pater.Dic ergo ꝙ in.l.iamdudū erat vice preſidis

Procu/ratores ceſa/ris inter quos dici/tur eſſe iu/dex cōpe/tens.

vt.ſ.ḋ pe.iudi.l.j. Uel tertio ſi inter fiſcū ꝛ pri/uatū de aliquo ſeruo vl' libero ſit queſtio ꝙ qui libet ad ſe ptinere dicit cognoſcere pōt ſi inter fiſcū ꝛ hoiem priuatū qui ſe liberū vel inge/nuū aſſerit:tunc nō pōt vt h.ꝛ.d.l.ſi pater.Uel q̄rto diſtingue que que ſtio eſt ſtatus vt ſi qui/de ingenuitatis nō poſ ſit vt h.ꝛ.d.l. iamdudū in fi.ꝛ ꝙ hec ſit cā liber tatis habes.j.de or.co. l.ſi ſtatꝰ.ꝛ.d.l.ſi pater. An alterius ſtatus: et tunc pōt.vt in prin.hu ius.l.iamdudū vnde va let.vt.ff.e.l.ij.ꝛ.iij.
d C In poſſeſſione.de/coref.vt.ff.de libe.cau ſa liberis.§.ſi.
e S J ex poſſeſſione. hec lex eſt cōtra ad ſupiorē.ꝛ eſt idem in d.l.liberis.ꝛ.j.de libe. cau.ea que.ꝛ.ff.de pba. circa.ꝛ.l.ſi quis liberū.
f I Amdudum. li bertinitatꝭ.hic agebat vice preſidis.vl' aliter vt modo dixi in l.ij.huius tituli.
g C Et ſeruitutis.puta ꝙ fiſcꝰ vocabat aliquē ad ſeruitutē:ꝛ ille dice/bat ſe manumiſſū a fi/ſco vel ab eo cui ſucceſ ſit fiſcus.at in ſequenti reſponſo dicebat ſe in/genuū cū ad ſuitutē vel libertinitatē vocaref.
h C Rationalē.hic age bat vice preſidis:vel ali ter vt modo dixi in.l.ij. huius tituli.
i C Uel magiſtrū. vel pro.id eſt.
l C Uel. id eſt de quo eſt q̄ſtio an poſſint co/gnoſcere.Accur.
k C Ingenuitatis.ſ. in ter fiſcū ꝛ priuatū.vt.j. ne de ſta.defun.l.ſi pa ter.ꝛ.ſ.e.l. pcuratores ꝛ de pe.iudi.l.placet.
l I N litibus. pre/ſcriptionē. alſ dimēſionem.
m C Diuino.i. reſcri/pto cōceſſo p principē.
n C Ueteres leges pre cipiebat.olim em̄ inge/nuus de facto mānmiſ ſus nō poterat in ingenuitatē pclamare vltra qnq̄ annos niſi auxilio principis.vt hic in pn.ꝛ.ff.ſi inge.eſſe di.l.j.§.j.ꝛ.ij.qḋ corrigif. vt h ſubijcit.ꝛ arg.j.de pſcrip.lon.tep.que p li.l.ſi.Jtē videf corrigi totus ti.j.ne de ſta.defun.p iſtā legem.Sed illa loquif de defuncti ſtatu hic viuētis.itē hic ad bonū ibi ad malū reuocabat in ſeruitutē.Accur.
o C Clariſſima perſona.ſcȝ que ad ingenuitatem prouocat vel cōtra quam fit prouocatio.
p C Sup tali ꝯditione.ſcȝ que ad ingenuitatē ꝓuocat vel contra.
C Ubi quis de curiali vel cohortali conditione ꝛc.

P Rocuratores noſtros^a ſta/tus^b cauſam examinare non poſſe omnibus notum eſt^c.

C Quādo ille qui dicif ſeruus eſt in poſ ſeſſiōe libertatis dꝫ ꝯueniri vbi eſt: ꝛ illud dicif eius forū.h.d.cum.l.ſe.vel ſic.Etiā in cauſa ſtatus actor ſequif forum rei licet actor ſit ſenator.h.d.Saly.

C Impa.Diocle.ꝛ maxi.aa.ꝛ.cc. benonide. Lex.iij.

S J in poſſeſſione libertatis cō ſtituta es cum in ſtatus etiā queſtione actor rei forum ſequi de beat:ibi cauſam liberalē agi opor tet vbi conſiſtit que ancilla dicit lꝫ ſenatoria dignitate actor decoref^d.

C Jidē.aa.ꝛ.cc.Sūne. Lex.iiij.

S J ex poſſeſſiōe^e ſeruitutis in libertate quis proclamet ibi agi oportere ſtatus cauſā vbi do/micilium cōſtitutū hꝫ qui ſe domi/num dicit non eſt ambigui iuris.

C Cauſa ſeruitutis libertatis que eſt iter fiſcū ꝛ priuatū poteſt p pcuratorē ceſaris examinari cauſa vero ingenuitatis ptinet ad iuriſdictionē preſidis.h.d.Bal.

C Jidem.aa.ꝛ.cc.diogeni.pre.in/ſulis. Lex.v.

I Amdudū a nobis ſtatutū eſt^f vt ſi q̄ cauſe libertinitatis ꝛ ſeruitutis^g in ꝓuincijs inter fiſcum ꝛ priuatos exorirent ad rationalē^h vel magiſtrū^i rei priuate(hoc eſt vn̄ mota eſt q̄ſtio) remitterenf. C Si que vero ingenuitatis^k eſſent a re/ctore ꝓuincie examinarenf.

C Etiam per quinquēniū manumiſſus de facto pōt ꝓuocare in ingenuitatē quod olim nō poterat niſi ex dn̄i auxilio hoc eſt ex gratia ceſaris.h.d.vel ſic.Cōtra ſtatutū nō preſcribif ſpacio quinquēnali ſed ꝑ ſta tu ſic.vt in glo.Bal.

C Impa.Juſti.a.mēne.pfec.pto.

I N litibus in qbus^l Lex.vj. vtrū ingenuus an libertinꝰ ſit aliqs querif qnquēnij pſcriptio/nē^m poſt qḋ diuino^m aditorio opꝰ eſſe veteres leges pcipiebāt^n in po ſterū ceſſare ſancimꝰ: ꝛ hmōi lites poſt memoratū tp̄s ad exēplū cete rarum vel in ꝓuincijs apud earū mo/deratores vel ī hac alma vrbe apō cōpetētia maxima iudicia examina ri. C Qḋ etiā ſi clariſſima pſona^o ſup tali ꝯditōe^p vel etiā ſeruili que ſtionē patiaf tenere cenſemus.

q S J quis obnoxius.in aliqua ciuitate.
r C Ab his.vel pcuratoribus eorum.
s C Cōprehenſus.i alia ciuitate.Sic ergo ſpāle eſt hic vt li berā perſonā qs ſua auctoritate capiat.ſic.ꝛ.j.de decur.l. gnali.ꝛ.ff.que in frau.cre.ait ptor.§.ſi debitorem.Et eſt ratio:ꝙ ſicut

C Ubi quis de curiali vel cohor/tali aliaue conditione cōueniatur.

C Si curialis vel cohortalis a curia au/fugerit pōt per eos a quibus fugerit ꝓpria auctoritate capi vbicunq̄ reperif:ꝛ conui ctus reduci p iudicē ad priſtinū ſtatū.B. vel ſic.Curialis vel cohortalis fugiēs pōt capi:ꝛ agitur cauſa poſſeſſionis vbi capif de ꝓprietate vero ad locū vnde aufugit re mittitur ſm̄ Ja.bu.Saly.

C Impa.Arch.ꝛ bono.aa.Flor. prefec.preto. Titu.xxiij.Lex.j.

S J quis vel curie vel officijs iudicum aut alijs qbuſcunq̄ cor poribus obnoxius^a itra ꝓuinciā ab his^r erit quos aufugerat cōprehenſus^s nō expectata eiuſdē iudicis notiōe ſub quo p ambitum^t ceperat milita re^u: penituſq̄ emendicati honoris preſcriptione ſummota a iudice^x q in locis aditus fuerat audiaf^y mani feſtarūq̄ rerum probatione ꝯuictus: eorum ſocietati quos declinauerat aggregetur.

C Homines obnoxiati vel qui ꝑ exactio nibus vel cōcuſſionibus cōueniunf: non poſſunt fori preſcriptionem opponere ni/ſi ſint milites armate militie vel eis ſpecia/liter ſit conceſſum.h.d.Bal.

C Impato.Theo.ꝛ Ual.aa.ciro. prefec.preto. Lex.ij.

H Ac ppetua lege ſancimus ꝓ uincialibꝰ iudicijs nō poſſe fori pre ſcriptionē opponere:eos qui ad cu rias vocanf^z vel cohortalibus^a de/beri dicūf officijs vel alijs corpori bus obnoxij ſunt:eos^b etiā qui ſup/exactiones vel cōcuſſiones^c perpe/traſſe firmētur. Exceptis videlicet his qui armata^d militia prediti ſunt vel alijs qui ſpeciali beneficio prin cipali ſeſe defendant:ita tn̄ vt cui ex militaribus viris curie nomē^e vel cohortalis officij queſtio ingeraf: rector ꝓuincie ſup eius nomine tā ad ſedē tue magnificentie q̄ ad ma giſteriā^f vel competentē referat po teſtatē^g: vt hi qui velut debiti poſtu lentur:prouincialī^h iudicio deſtina/ti ibi euentum^i iudicij expectent vbi iura moueri precipiunt huiuſmo/di queſtiones. C Super publicis aūt functionibus ꝛ debitis nemini liceat fori preſcriptionē opponere^k

ſeruū in fuga cōſtitutū adhuc dn̄s poſſidet. vt ff.de acqui.poſ.rē que nobis. ꝛ.l.iij.§. nerua. ꝛ.§.ſi ſeruus.ata ꝛ hūc. Et ſic nō videf capere qḋ ſit alienū:ſꝫ retinere qḋ eſt ſuū.Jtē capit hic vt ſubijcit vt ad iudicē deducat q cognoſcat.ꝛ iuſticiam exhibeat.ꝛ ſic nō ē ꝯ.ſ.de iude. nullꝰ.
t C Per ambitū. id eſt malum deſiderium.
u C Militare.i.in mili tia inermi. vt ꝙ appa/ritor:executor: ſcriptor ꝛ primiſcrinius: ſecus autem in militia arma/ta.vt.j.l.pri.ꝛ hoc dif/fert.Jtē ꝛ in hoc ꝙ hic aufugit in ſequēti non aufugit:ſꝫ dicif debere eſſe de curia vel cohor/te vel corpe.Accur.
x C A iudice. quolibet q ordinarī^o ſit in eo lo/co vbi eſt cōprehēſus. Et ſic nota vbi te inue nero ꝛc. ꝛ ppter hmōi fugā.Sed qḋ ſi ille ordi narius erat ſub quo mi litabat. Rn̄.etiā ſub eo poteſt queſtio hic ꝓpo ni.nō em̄ vetat hec lex ſꝫ dicit illū cognoſcere in cuꝰ territorio eſt ca ptus non expectato eo ſub quo militabat.Jtē qua actione petif cū ſit libera pſona. Rn̄. offi/cio iudicis vel vtili in rē cauſa adiecta.vt.ff. de rei vendi.l.j.§.j.
y C Audiaf.ꝛ expediaf vſq̄ ad tres mēſes hec cā.vt.j.ḋ decu.l. gnali.
z H Ac perpetua. vocanf.i. reuo cantur.
a C Cohortalibus. co/hortales erāt magis co artati q̄ curiales.
b C Eos etiam. repete nō poſſe ꝛc. Et dic qḋ ſuperactū eſt reſtituif in duplū ſine vi ablatū: alſ in triplū.vt.j.de ſuperac.l.j.ꝛ.ff.de pu/bli.l. licitatio.§. quod per vim.
c C Uel cōcuſſiones. quas fecerint dum erāt in officio.
d C Armata.ſup qbus nō pōt inijci manus.

Militia q̄ dā eſt in ermis.

Perſonā liberā qn̄ ꝙ poſſu/mus pro pa aucto ritate ca/pere.

Perſōa libera q̄ actiōe eſt petēda.

e C Curie nomē.ꝙ dicif curie aſtrictus.
f C Ad magiſteriam.i.magiſtrum militum.
g C Poteſtatē.vt ꝯdēnet ipſe tn̄ preſes nō cognoſcet:ſꝫ certe imo nar rādo factum vt cauſam audiant ꝛ exequentur.Accur.
h C Prouinciali.ſubaudi.a.nam ſunt ablatiui.
i C Euentum.id eſt ſententiam ſuper eo ꝙ impetuntur.
k C Opponere.etiā ſi prediti ſint armata militia.vt.j.quib.cau.mi.fo. preſcrip.cir ca prin.ꝛ qḋ ſubijcit preter eos ꝛc.nō excipit de precedēti/bus:ſed ad ſubſequentia referf:quaſi diceret ceteros pter eos ꝛc.Uel

Uel dic excipi illos quos.ſ.excipit.ſ.milites armatos.
a ¶ Preter eos.vel eſt hic.§.vel.j.ceteros ⁊c.⁊ ſm primum non re/fertur ad proximum.
b ¶ Ceteros.reſpicit.vel.j.vel.ſ.
c ¶ Sententiã.cum lis erat ꝯteſtata.vel verius de pena cõtumaci imponenda dicit. vt.ff. ſi quis ius di.nõ obtẽ.l.j. ⁊ ſic falſa eſt nota quaꝫ quidã hic faciunt ꝙ ſententia ante lit.ꝯteſt. fertur.No.enim hic ordinariũ nõ recuſari. vt ⁊ ſ.de iudi.auſ. ſi contigerit.

¶ Ubi ſenatores ⁊c.
d ¶ Quicunqꝫ. Prima ĩ clariſſimis ⁊ criminalibꝰ tm̃ Secunda in ciuilibus. ⁊ clariſſimis ⁊ ſupiorib⁹. Tertia in criminalibꝰ ⁊ ſpectabilibus ⁊ ſuperioribus.
e ¶ Nõ illuſtri. in illis enim diſtinguit. vt.j.e. l.quotiens.
f ¶ Inuaſerit.⁊ accuſatus fuerit de crimine.
g ¶ Culpa ꝓ qua nõ tãtum ſicut ꝓ dolo ꝯdemnat. vt.ff.ad legeꝫ cor. de ſicca.l.in lege.
h ¶ Seu crimine.quãdo voluntatẽ nocendi adeſſe oportet.j.ad legẽ cor.de ſic.l.j.
i ¶ Deprehenſus. ſec⁹ ſi ꝯuictus ſed nõ deprehẽſus qđ nõ placet:immo idẽ vtrobiqꝫ. vt.ff. de ritu nup.palam.§.q̃ in adulterio.
k ¶ Publicis legibus. de qbus habes inſti. de publi.iudi. per totum.
l ¶ Excludit. vt.ſ. de epi.⁊ cle.raptores. ⁊.j. de digni.l.quotiẽs.⁊ de decu.l.iſamia.⁊ in auſ. vt om.obe.iu.§.hec cõſiderantes. ⁊.ff.de offi. preſi.l.iij.Sed cõtra.j. de exhi.reis.l.j. ⁊.ſ. de iuriſdi.om.iudi.l. magiſterie.Sꝫ ibi ð hoc dixi. Item no.ꝙ hec lex loqtur cũ criminaliter agitur ſequẽs.ſ. ſenatores quãdo ciuiliter.
m Senatores. qui ſuperilluſtres ſunt.vt.ff.de ſena.l. fi. Quidam habent hanc pro vltima. l. huius ti. Et no.hoc ſeruari etiã ſi ſint clariſſimi. ſecus ſi criminaliter quia tũc diſtinguitur ſi ſint clariſſimi vel ſupilluſtres. vt.j.l.proxi.
n ¶ Ubi larem fouent id eſt vbi habent domicilium.vt.j.de incolis. l.ciues.⁊ in ſcriptis cõueniuntur ⁊ non ſatiſdant.vt.j.de dignita.l. quotiens.

preter[a] eos etiã qui ſpecialiter excepti ſunt. ¶ Ceteros[b] excelſe tue ſedis ⁊ rectoꝝ ꝓuinciaꝝ in quolibet negocio declinare minime poſſe iudiciũ decernimus:ita vt q tam ſaluberrimã legẽ ꝑtinaciter violare tẽptauerint ſciant a moderatoribus ꝓuinciaꝝ aduerſus ſe tanq̃ꝫ in ꝯtumaces ſñiam[c] ꝓferendam.

¶ Ubi ſenatores vel clariſſimi ciuiliter vel criminaliter ꝯueniant.

¶ Qui occaſione criminis cõuenit occaſione dignitatis nõ illuſtris priuilegio fori vtitur.h.d.vel ſic. Reatus excludit omnẽ honorẽ.h.d.Bal.vel ſic.Dignitas clariſſima nõ ꝓdeſt quominus clariſſimus cõueniatur vbi deliquit.Saly.

¶ Impa.Cõſtan.a. ad octauianũ conſulem. Titu.xxiiij.Lex.j.

Quicunqꝫ[d] nõ illuſtri[e] ſed tm̃ clariſſima dignitate predit⁹ virginẽ rapuerit:vel fines aliquos inuaſerit[f] vel ĩ aliqua culpa[g] ſeu crimine[h] fuerit deprehẽſus[i]: intra ꝓuinciaꝫ in qua facinus ꝑpetrauit publicis[k] ſubiugetur legibus. Nec fori ꝓſcriptione vtat.omneꝫ em̃ huiuſmodi honorẽ reatus excludit[l].

¶ Senatores in ciuilibus cauſis poſſunt ꝯueniri vbi habẽt domiciliũ vel maiorem partẽ honoꝝ:vel vbi ꝯuerſant in vrbe nõ coram ſuis iudicibus.h.d.Bal.vel ſic.Senatores vel ꝯſtituti in dignitate illuſtri in cauſis ciuilibus poſſunt ꝯueniri corã ordinariis. taꝫ rome coraꝫ ſuis magiſtratibus q̃ꝫ in ꝓuinciis vbi ſortiunt domiciliuꝫ vel aſſidue ꝯuerſant.h.d.Pau.de caſt.

¶ Impa.valẽs Gratianus ⁊ Ualentinia.aaa.ad ſenatũ. Lex.ij.

Senatores[m] ĩ pecuniariis cauſis ſiue in hac alma vrbe:ſiue in ſuburbanis degũt in iudicio tam pretoriane q̃ꝫ vrbicarie prefecture: necnõ magiſtri officioꝝ: quotiens tamen ad eum noſtre pietatis emanauerit iuſſio:in ꝓuinciis vero vbi larem fouent[n]:aut vbi maioreꝫ honoꝝ partẽ poſſident:aut vbi aſſidue ꝯuerſant:reſpondebunt.

¶ Obtinentes dignitatẽ illuſtrẽ ex precedẽti adminiſtratione in cauſis criminalibus arduis in qbus nõ admittitur ꝓcurator ſolũ corã principe vel cui princeps cõmiſerit poſſit accuſari:a quo commiſſario poſſunt abſolui:ſꝫ nõ ꝯdẽnari ꝓncipe incõſulto:⁊ eorũ aduerſarii de calũnia poſſunt cõdemnari:niſi ſimilis dignitatis exiſtant h.d.primo.Qui vero ſunt illuſtres ex priuilegio nõ ex precedẽti adminiſtratiõe poterũt ſub quibuſdã iudicibus hic noĩatis in vrbe in ꝓuinciis vero apud eoꝝ rectores accuſari q poterũt abſoluere ſꝫ nõ ꝯdẽnare principe incõſulto.h.d.bal.⁊ Pau.de ca.

¶ Imp.zeno.a.archa.p̃.p̃. L.iij.

o Quotiens.patricio.nomẽ eſt dignitatis.⁊ dicit patricius queꝫ imperator in patrem eligit. Patric⁹ quis eſt.
p ¶ Ex patricio.qui depoſuit patritiatum.
q ¶ Pretoriane.prefectus ſpectabilis.
r ¶ Uel vrbicarie.illuſtris eſt.ſed ꝯſul ⁊ patricius ſupilluſtres. Hoc teneas ꝙ oẽs ſunt ſup clariſſimos hoc eſt ſpectabiles illuſtres vel ſuperilluſtres vt differat a.l.j.que de clariſſimis dicit.

Quotiẽs viro forte patricio[o] vel ex patricio[p] vel ei quẽ ꝓtoriane[q] vl' vrbicarie[r] ampliſſime ſedis adminiſtratio illuſtrauit:vel cõſulari viro quẽ tã ordinaria[s] ꝓfeſſio q̃ꝫ ſacra noſtre pietatis pariter ſublimauit oratio: que magiſterie poteſtatis ſudorib⁹ clarus fact⁹ eſt: vel ei qui magiſtri officioꝝ vel queſtoris officio functus aut ſacro nr̃e pietatis cubiculo prepoſit⁹ poſt depoſitã adminiſtrationem ſenatorio ordini ſociat⁹ eſt:aut cui nr̃a ſerenitas domeſticoꝝ ſcholã regendã mãdauit:cuius ſacros nr̃i noĩs theſauros aut res ꝓuatas nr̃e pietatis vel ſereniſſime auguſte nr̃e cõiugis gubernãdas iniunxit:poſt depoſitã videlicꝫ adminiſtrationẽ crimẽ publicũ priuatũue:cui tm̃ non ꝑ ꝓcuratoreꝫ[t] rñdere liceat in hac alma vrbe[u] vel in ꝓuinciis cõmoranti ingerat nullius alteri⁹ iudicis:niſi nr̃e pietatis hmõi eſſe cognitionẽ vel ſacri tãtũmodo cognitoris cui nr̃a ſerenitas hmõi negocii audientiam vice ſua ſacris apicibus mittẽdis mãdauerit[x]. ¶ Ita tm̃ vt apud talẽ iudicem nullius officii[y] vel ſchole intercedente miniſterio more atqꝫ habitu ſacraꝝ ꝯſultationũ abſqꝫ vlla videlꝫ obſeruatiõe dierũ fatalium[z] introducte cauſe viris deuotiſſimis ſacri nr̃i ſcrinii libellẽſibus ſolẽnia implẽtibus audiant:eo q in crĩe vocatus erit:ne q̃s ante ꝓbationes iniurias patiat. ¶ Sedẽdi[a] quoqꝫ in aliquã ſecretarii ꝑte que iudicibus inferior altercantibus vero ſupior eſſe videatur habituro licentiam.

¶ Adeo aũt tantarũ honores dignitatũ duximus augẽdos: vt nec ſacro quidem cognitori:nec poſtq̃ꝫ crimẽ fuerit patefactuꝫ ꝯtra hmõi viros vel eoꝝ ſubſtantias ſtatuẽdi aliqd cõcedimus facultatẽ:ſed hoc ſolũmodo in huiuſmodi viros:vice quoqꝫ principis auditori licebit: vt intentatũ apud ſe crimen ſi patefactũ fuiſſet ad principalem referat notionẽ. ¶ Ultionis autẽ tantis inferende dignitatibus modus non niſi in principis reſidebit arbitrio. ¶ Cum ſit certũ oportere accuſatoris calumniã reo videlicet protinus abſolnẽdo[b] incõſulta quoqꝫ noſtra ſerenitate(ꝓut leges ſanciunt) coherceri.niſi forte accuſator quoqꝫ nõ minoris q̃ꝫ reus ſit dignitatis. ¶ In hoc nãqꝫ caſu ſup cohercẽda hmõi accuſatoris calũnia: nõ immerito ꝯſulẽda erit principalis

s ¶ Ordinaria.nam ordini cõſulum cũ adminiſtratione eſt aggregatus. Et no.ꝙ princeps aliquẽ ſublimat. Et nota ꝙ numerat quoſdaꝫ illuſtres qui tm̃ coram ꝓncipe coueniũtur vel delegato ab eo: ad hoc ꝙ poterit abſoluere nõ cõdẽnare vt hic ſubiicit ⁊ hoc vſqꝫ illuc. viros aũt illuſtres ⁊c. Sed cõtra.ſ.ne lic.po.l.j.in fi. ſed ibi in clariſſimis h̃ in illuſtrib⁹ vel ibi ſpeciale vt ſub ꝓſide reſpõdeãt. Alii võ illuſtres preter predictos. Item ⁊ predicti qui tantũ honoreꝫ ſine adminiſtratione habent ꝯueniunt rome corã ꝓfecto pretorio ⁊ ꝓfecto vrbis ⁊ corã magiſtro officioꝝ ſi hoc ei princeps ꝑmiſerit in ꝓuinciis corã cõpetẽtibus iudicibus vt abſoluant nõ dãnent ab eis:ſꝫ ad ꝓncipẽ referat ⁊ hoc dicit vſqꝫ ĩ fi. Princi/pis eſt aliquẽ ſublimare.
t ¶ Nõ per ꝓcuratorẽ. nã quedã ſunt crimina in qbus ꝑ ꝓcuratorem agit ⁊ reſpondet vt que iponũt penã relegationis vel citra.ſ. minorẽ. vt.ff.an ꝑ aliũ cauſa ap. l.j.⁊.j.de iniur.l.fi.
v ¶ Urbe.ſcꝫ conſtantinopolitana.
x ¶ Mandauerit.i. delegauerit.
y ¶ Officii.alterius q̃ꝫ noſtri vel delegati a nobis. Accur.
z ¶ Fataliũ.q.d.licꝫ fatũ al's accipiat iã fatalibus diebus elapſis vt ĩ cauſa appellationũ hic tm̃ ſec⁹ eſt ſicut ⁊ qñ ꝓnceps cognoſcit. vt.j.de temp.ap.auſ.ſed lis.
a ¶ Sedẽdi.ſpeciale ꝓpter nobilitatẽ vt ſedeant ⁊ nõ dicant. ſecus ſi dicãt. vt.j.§.ita. ⁊.ſ. de offi.ci.iudi.l.j. ⁊ de offi.diuer.iudi.l.fi. ⁊ in auſ. vt ab illuſtribus. ⁊ qui.colla.v. Nobilib⁹ cõceditur qđ aliis ð negatur.
b ¶ Abſoluendo.q põt abſoluere nõ põt dãnare.ſic in auſ. vt cle.apõ ꝓpri.epi. conue.§. pe. col.vj.⁊ arg.ff.de carb. edic.l.iij.§. cauſe. Sed contra.ff.de reg.iur.nemo.hec ſpecialia.vl' dic ꝙ etiam Abſoluere qs põt q dãnare nõ põt.

q etiam hic cōdemnat: ſed prius conſulto principe in dicta auſ. prius cōſulto epiſcopo. Sed econtra regula eſt vera qui pōt dānare ⁊ abſoluere. vt. ff. de re iudi. l. iij. tarum principis vel ꝓcurator eius aliquem ꝓuincialem vexatus fuerit iniurijs patefactis cōtumelijs vel depredationibus qui fecit iniuriam publice viuus concremet. Et certe vt ait. P. in predictis criminibus tante pene tam horribili tam horrende cōſilium non dediſſem ſi eo tempore fuiſſem. Azo.

Dānat q abſoluit.

a ¶ Illuſtres. ſine adminiſtratione.

b ¶ Codicillis. id eſt litteris ab imperatore ſibi cōmiſſis vt aliquo honore vel dignitate gaudeant.

c ¶ Egiſſe. habent em̄ dignitatē illā ſine adminiſtratione ac ſi habuiſſent adminiſtrationem.

d ¶ Viri illuſtres. ſine adminiſtratione.

¶ In qbus cauſis militātes fori pſcriptione vti non poſſunt.

e Omnes domeſticos principū.

f ¶ Milit ia. armata. vel dic inermis ſm quoſdam. ⁊ ſic eſt ꝯtra. s. vbi quis decur. vel co. l. ij. Sol. vt ibi. ⁊ ſic hic non dicas de armata. Et dic q̄ iſti gaudētes aliqua dignitate ſi negociationē exercēt ſup publicis functionibus vl' ſup publicis debitis tantū apud preſides ꝓuinciarū cōueniunt ⁊ exiguntur: ⁊ excipiunt armata militia prediti: ⁊ qui oſtendunt ſe accepiſſe vnius anni cōmeatum ad propriā rem cōponendam. ⁊ hoc hic dicit.

g ¶ Si hac. ſcz preſcriptione.

h ¶ Occupatos. q ſunt de numero agentiū vel domeſticorum.

i ¶ Socianf. id eſt ſocietatem ꝯtrahunt. alſ negociantur.

k ¶ Militia. tūc enim ꝯducere nō poſſunt. vt j. loca. l. fin. ab his excipit poſtea niſi forte cōmeatū ⁊c. ſm. h. ſed ſm Azo. vt dixi a ſuperioribus: ibi excipit vt infra ſpacium non cōueniantur.

l ¶ Cōmeatum. ſcz a militia quā exercuerāt ſm h. nam tunc ꝯuenitur. Vel cōmeatū. i. relaxationem vt nō ꝯueniaf.

¶ Vbi cāe fiſca. ⁊c.

m ¶ Hominūqz. cauſe autē hominū diuine domus. ſiue ſint ſerui ſiue coloni vel inquilini: ſiue agāt ſiue cōueniantur in ciuili vel in criminali negocio audiunf: et examinanf apud ꝓpoſitum ſacri cubiculi ⁊ comitem domorū vel ꝓcuratorem ceſaris. vt j. eo. l. vlti. ⁊ l. cum aliquid. Et eſt hic notandum q̄ ſerui principis agunt ⁊ cōueniunf qđ eſt contra regulā. Item ⁊ illud notādum eſt: vt vt ſi actor rerum priuatarum principis vel ꝓcurator eius aliquem ꝓuincialem vexatus fuerit

auctoritas. ¶ Viros aūt illuſtres[a] in hac inclyta vrbe degentes: qui ſine adminiſtratione honorarijs decorati fuerit codicillis[b]: licet talē ꝓrogatiuā noſtre iuſſionis meruerint: vt qđ non egerint videātur egiſſe[c]: in criminalibus cāis magnifice tue ſedis et illuſtriſſime vrbicarie prefecture: necnō etiā viri magnifici magiſtri officiorum. quotiēs tamen ad eius iudiciū ſpecialis noſtre pietatis emanauerit iuſſio ſententijs reſpōdere decernimus. ¶ Ita vt huiuſmodi viri ſedēdi quidē in cognitionibus dicēdis minime ſibi vendicent facultatem. ¶ Sciant autē ipſi quoqz nec de ſe vel ſuis facultatibus iudicaturos aliqd nec ꝓbatis crimibus (niſi prius ad noſtrā pietatem retulerint) poſſe ſtatuere.

¶ Quotiēs aūt viri illuſtres[d] in ꝓuincijs cōſtituti: non hi tm̄ quoꝝ cognitio ad noſtrā maieſtatem vel ad iudicē vice noſtri numinis auditurū pertineat in querimoniā fuerint criminalē vocati: ⁊ ſedendi cū celebraf cognitio in ſecretarijs iudicantiū ius ꝯſequanf: ⁊ iudices patefactis quoqz criminibus ferēdis ꝯtra hmōi viros illuſtres vel facultates eoꝝ ſentētijs abſtineāt donec nr̄e pietatis ad ſuas meruerint relatiōes rn̄ſum. ¶ Supplicio videlz qđ accuſatoribus patefacta eoꝝ calūnia ingerēdū eſt: nec apud ꝓuiciales iudices ſi nō (ſicut ſuperi⁹ dictū eſt) ſimilē dignitatē habeāt differendo.

¶ In quibus cauſis militantes fori preſcriptione vti nō poſſunt.

¶ Militātes etiā in curia principis fori preſcriptionē non habent in publicis functionibus. vel ſi ꝓ priuatis negociationib⁹ cōueniuntur: niſi tpe cōmeatus. h. d. Bal. vel ſic. Conuēti ſuper publicis debitis vel publicis functionibus cuiuſuis ſint dignitatis nō poſſunt vti fori pſcriptione: niſi ꝓ tpe cōmeat⁹. hoc dicit vl' niſi ſint milites armate militie. h. d. cum glo. Saly.

¶ Impera. Theodo. ⁊ Valen. aa. Florē. p̄. pre. Tit. xxv. Lex. vnica.

Omnes oīno domeſticos[e] ⁊ agētes in rebus ⁊ quecunqz alia pretendaf militia[f] vl' dignitas ſub moderatoribus ꝓuinciaꝝ pro functionibus publicis reſpondere (nulla fori preſcriptione valitura) ſancim⁹: ſi hac[g] qui exigūtur ob publica debita vti tēptauerint: imo ⁊ in alijs priuatis actionibus occupatos[h] volumus reſpondere: q per ꝓuincias ſociantur[i]: vel ꝯductoꝝ vocabulis cū non armata militia[k] prediti ſunt defendunf ſiue domoꝝ diuinarum ue viroꝝ potentiū ſeu cuiuſlibet cōditionis ſint ꝯditores. ¶ Niſi forte cōmeatum[l] ad rē ꝓpriam cōponendā vnius anni inducias oſtēderint ſe accepiſſe: eadē forma ſeruanda in his: etiā q mercandi ⁊ militādi ſacra beneficia meruerūt: vt etiā ipſi rectorib⁹ ꝓuinciaꝝ reſpōdeāt.

¶ Vbi cauſe fiſcales vl' diuine domus hominūqz[m] eius agātur.

¶ De bonis auferēdis ab herede q mortem defuncti nō vindicauit nō pōt agi niſi cōuictis reis vel defunctis. Bal.

¶ Impa. Seue. ⁊ Ant. aa. Diaſco. Titu. xxvj. Lex. j.

Non defenſe[n] mortis queſtionē[o] apud ꝓcuratores noſtros nō oportere tractari ígs ignorat: nec bona a fiſco peti poſſe[p] priuſq̄z ſi de crimine[q] ꝯſtiterit apud eum[r] cui cōuictis[s] penā irrogare lz. ¶ Plane defunct[t] homicidij reis apud ꝓcuratores quoqz cām agēdam eſſe ratio permittit[v].

¶ Cauſa que ꝑtinet ad ꝓcuratorē ceſaris corā incōpetēti iudice tractari nō pōt. h. d. Bal. vl' ſic. Procurator ceſaris cognoſcit an qs mortē ſibi ꝯſciuerit metu pene criminis forte ꝓpter publicationē bonoꝝ cū fiſco petitā. h. d. Sal. vel ſic. Quādo de maleficio nō reſtat imponēda alia pena q̄ cōfiſcationis bonoꝝ tota cā venit tractanda corā ꝓcuratore ceſaris. Pau. de caſt.

¶ Iidem. aa. Ariſte. Lex. ij.

Non aiaduertimus cur cauſam ad officiū ꝓcuratorum noſtroꝝ ꝑtinentē: ad ꝓconſulis notionē aduocare velis: nā cū hoc q̄raf an pater tu⁹ mortē ſibi cōſciuerit metu alicuius pene: ac ꝓpterea bona fiſco debeāt[x] vendicari: iā nō de crimine aut pena mortui: ſed de bonis querendum eſt[y].

¶ Iudex q nō pōt facere executionē non hz ius ꝓnunciandi. Bal. vel ſic. Procurator q nō pōt penā deſerte accuſationis exigere ita nec ꝓnunciare vt exigaf. hoc dicit Jaco. bu. Vel ſic. Cui denegatur executio denegaf ⁊ ꝓnūciatio. vel cui denegaf cōſequens denegaf ⁊ antecedens. h. d. Saly.

¶ Imperato. Anto. a. Helidoro. Lex. iij.

Procurator meus qui vice preſidis prouincie non fungitur ſicut exigere penam[z] deſerte accuſationis non pōt[a] ita iudicare vt ea inferatur ſententia ſua non poteſt.

¶ Quo officio cogitur quis ad ſoluendū eodem officio cogitur ille pro quo ſoluitur hoc dicit Jaco. bu. Bal. vel ſic. Illud officium quo quis compellitur pro alio ſoluere: poteſt is qui ſoluit implorare. vt ille ꝓ quo ſoluit tantūdem debeat ei dare. hoc dicit Saly. qđ no.

n Non defenſe. i. nō vindicate. Titius conuenit gaium coram ꝓcuratore ceſaris. dicēs gaium inſtitutū a ſempronio interfecto ⁊ nō vindicaſſe necem eius ideo q̄z bona cōfiſcāda. Gaius dicit ſua morte mortuū nō occiſum. De hac queſtione ſit mortu⁹ vl' occiſus nō cognoſcit ꝓcurator ceſaris. Sz primo apud preſidem ſunt accuſandi occiſores ⁊ dānandi: deinde cōueniendus eſt gaius ⁊ dānandus ⁊ poſtea ſe intromittet ꝓcurator ceſaris: idē ſi mortui ſunt occiſores vt iam ꝯuinci nō poſſint vt hic. ⁊. ff. d carbo. edic. l. ij. Acc. Caſum.

o ¶ Queſtionem. poſt moram ergo heredum alius accuſat occiſores dicēs heredes nō defendiſſe ⁊ ſic ſe velle accuſare. vt ⁊ no. j. de his q bus vt indig. l. j. ⁊ l. ſororem.

p ¶ Poſſe. ſubaudi ꝑ uſq̄ ⁊c.

q ¶ De crie. extra ordinē facta accuſatione.

r ¶ Eum. ſcilicet preſidem prouincie.

s ¶ Conuictis. homicidis.

t ¶ Defunctis. homicidij reis: ⁊ ideo accuſare non poſſunt.

v ¶ Permittit. rō cur accuſari nō poſſunt: q2 nō pecūiaria ſed criminalis cā morte extinguitur. vt. ff. ad ſilleia. l. gaius. Itē contra. j. de his quibus vt indignis. ſi ea. Sed illa ſm iſtam.

x Non aiaduertimus. debeāt. vt. j. de bo. eo. qui ſibi mor. l. j. Accur.

y ¶ Querendū eſt. crimē enī morte criminoſi finif vt hic. ⁊. s. l. pxi. ⁊ j. ſi reus vel ac. mor. l. ij. ⁊. iij. ⁊. ff. de penis. ſi pena. ⁊ de calūnia. in herede. ſed nō pecuniaria qđ. vt. s. l. px. dixi. Ac.

z Procurator. penam. ſ. legalē. Accuſationis deſerte pena eſt q̄nqz librarum.

a ¶ Non pōt. qdā habent ſine nō vt hic ⁊ in fi. ⁊ tunc eſt plana. ⁊ loquif in ꝓcuratore ceſaris. ſ. de pena deſerte accuſationis que eſt q̄nqz librarum auri. vt. ff. de ꝓuari. l. iij. in fi. Si habes nō poteſt vtrobiqz.

tunc dices in ꝓcurato/
re fiſci: vel etiã dic ceſa
ris: ſʒ d pena dicet quã
accuſator ꝓmiſit accu/
ſato ſi d̃ſiſteret. vt. j. ad
turp. l. ij. hec em̃ eſt int̃
duos p̃uatos ⁊ ideo nõ
cognoſcit. Accur.

a Cam vẽdẽte. ꝓ
curatore. ſcʒ fi/
ſci. vt ptʒ in fine legis.

b ¶ Debes. nec põt fi/
des h̃ri de p̃cio vt trãſe
at dñium. vt. ff. de iure
fiſci. ſi ꝓcurator in fi.

c ¶ Emiſſe. ſcʒ a ꝓcura
tore ceſaris.

d ¶ Elegeris. cũ altera
pte nec em̃ tu ſufficis.
vt. s̃. de iuriſdi. om. iu.
l. j. ⁊ de peda. iudi. l. j.

e ¶ Soluẽde ſunt. a te
q nõ ſoluiſti precium.

f Ad fiſcuʒ. rõna/
lis. i. procurator
ceſaris.

g ¶ Decidat. vna cũ p̃
ſide. vt. s̃. ſi aduer. fiſcũ
l. ij. ⁊ hoc ſiue agat fiſc⁹
ſiue ꝯueniat: ⁊ idẽ ecõ/
tra corã ꝓcuratore fiſci
ſiue agat ſiue ꝯueniat ꝓ
curator ceſaris: lʒ qdaʒ
tunc tm̃ iſtos cognoſce
re dicãt qñ cõueniunt.
Sed verũ eſt qñ agunt
ſub p̃ſide qd nõ plʒ. Itẽ
ꝯ. ff. ne qd in lo. pub. l.
ij. §. ſʒ hoc iterdictũ vbi
coraʒ prefecto dicit agi
has cãs. Sʒ ibi ponit p̃
fectus ꝓ ꝓcuratore ce/
ſaris ſicut ⁊ al's de fidei
cõ. li. l. iiij. §. ſi bona.

Prefect⁹ qñqʒ ponit ꝓ procuratore ceſaris.

h ¶ Cõ cuſſionibus. q̃
no debẽt exigere a par/
tibus preciuʒ pro cauſe
cognitione.

i Si qs. comiti. i. ꝓ
curatori ceſaris.
vt. j. eo. vniuerſi.

k ¶ Iudici. p̃dicto. ſ. ꝓ
curatori. Vel dic aliij q
ſe intromittat de hoc.

l ¶ Eſtiatiõis. i. fame.

m ¶ Officio. i. officiali.

n ¶ Diſcrimẽ. i. piculũ
ſi faciat ꝯtra id qd dʒ.

o Dominicis. tuã
o p̃fecte ⁊ hoc
quãdo inter ſe. ſi aũt liti
gent cũ priuatis tũc ſer
ua. j. l. proxi.

p ¶ Militũ. al's limitũ.

q Cum aliqd. vel
ꝓcuratore. vel
ꝓ id eſt ideʒ habes. s̃. ſi
aduerſus fiſcũ. l. ij.

r ¶ Exereat. i. aperiat
in ipm. Sed videtur iu
dex comes rerũ priuata
rũ. vt. s̃. eo. ſi quis. que
eſt cõtra. Solu. ibi ciui
liter hic crimĩaliter cõ/
uenit colonus. vt. j. eo.
nullũ. Vel ibi inter ſe.
vt ⁊ in. l. dñicis. Vel
ibi comes ꝓ procurato
re ceſaris ponitur.

¶ Imp. Alex. Maxime. Lex. iiij.

Cum vẽdẽte ꝓcuratore[a] meo
emiſſe te p̃dia dicas: p̃ciũ eo
rũ neceſſario ſoluere debes[b] cũ his
ꝓ qbus mãdantibus eadẽ predia
emiſſe[c] te ⁊ tradidiſſe dicas: agẽte te
ꝓcurator me⁹ (ſi ei⁹ audiẽtiã elege
ris[d]) cognoſcet: vt pecuniã q̃ precij
noie tibi debet: ⁊ vſuras que fiſco
ſoluẽde[e] ſunt conſequi poſſis.

¶ Inter fiſcum ⁊ priuatum ꝓcurator ce
ſaris cognoſcit. h. d. Saly.

¶ Impa. cõſtan. a. aduſino. L. v.

Ad fiſcũ ptinentes cauſas ra
tionalis[f] decidat[g] omnib⁹ cõ
cuſſionibus[h] prohibendis.

¶ Procurator ceſaris cognoſcit etiã in
ter duos priuatos quãdo alter ipſoruʒ vel
ambo ſunt cõductores bonoꝝ ceſaris. hoc
dicit cũ. l. ſe. ſm Albe. Pau. de caſt.

¶ Idem. a. ad italicũ. Lex. vj.

Si qs aduerſus ꝯductorẽ no/
ſtrũ aliqd agendũ crediderit
viro illuſtri comiti[i] reꝝ p̃uataꝝ re/
ferri opʒ: ne ⁊ iudici[k] eſtiatiõis[l] ⁊ of/
ficio[m] ei⁹ ſalutis diſcrimẽ[n] imineat.

¶ De queſtionibus vertẽtibus inter do
minicos ⁊ patrimoniales colonos cogno
ſcit prefectus. i. ꝓcurator ceſaris. Saly.

¶ Idem. a. ad oleſerũ rationalem
ſumme rei. Lex. vij.

Dominicis colonis ⁊ p̃rimo
nialibus grauitatẽ tuã[o] cẽſuim⁹ di/
ceptatriceʒ eſſe debere. ¶ Duces
em̃ ⁊ prepoſitos militũ[p] ⁊ caſtroꝝ ⁊
rectores ꝓuinciaꝝ euocãdis ⁊ ac/
cerſendis colonis abſtinere opʒ.

¶ Leges precedẽtes loquunt in cauſa ci
uili iſta in criminali: ⁊ vult ꝙ colonus p̃n
cipis in cauſa criminali conueniatur corã
preſide: preſente tamen ꝓcuratore ceſaris.
Pau. de caſtro.

¶ Idem. a. ad thaurũ. Lex. viij.

Cum aliqd colonus aut ſeru⁹
rei priuate noſtre ꝯtra diſci/
plinã publicam aſſerat perpetrare
ad iudiciũ rectoris ꝓuincie venire
cogendus eſt. Sic videlicet vt p̃ſen
te rationali vel ꝓcuratore[q] domus
noſtre inter eũ ⁊ accuſatorẽ tractet
cauſa. Et ſi facinus fuerit approba
tum iuris ſeueritas exeratur[r].

¶ Familiares p̃ncipis debẽt ſe abſtinere
ab iniurijs ꝓuincialib⁹ inferẽdis al's igne
ꝯcremant. h. d. Saly. vel ſic. Hic punit ꝓ
curator ceſaris magna pena ſi faciat ꝯcuſ/
ſiones indebitas. h. d. Pau. de ca.

¶ Impa. valens ⁊ valenti. aa. ad
philip. vi. clariſſi. Lex. ix.

Uniuerſi fiduciã gerant vt ſi
qs eorũ ab actore rerũ priuataruʒ
noſtrarum ſiue a ꝓcuratore fuerit
vexatus iniurijs ſup ei⁹ ꝯtumelijs
vel depredationibus deferre que/
rimoniã ſinceritati tue vl' rectori ꝓ
uincie nõ dubitet[s]: ⁊ ad publice ſen
tentiã vindicte ſine aliqua trepida/
tione cõuolare: q̃ res cuʒ fuerit cer
tis ꝓbatiõibus declarata ſancim⁹ ⁊
edicimus[t]: vt ſi in ꝓuincialeʒ hanc
audaciã quiſq̃ʒ moliri fuerit auſus
publice viuus concremetur.

¶ Officiales ꝓcuratoris ceſaris in cã ci
uili debẽt cõueniri corã ipſo ꝓcuratore ſʒ
in cã criminali corã p̃ſide. h. d. pau. de ca.

¶ Impa. Gra. ⁊ Val. ⁊ The. aaa.
ad polenniũ. prefec. pre. Lex. x.

Nullũ ex officio[u] rationalis
qui exactioni vel chartis in
ſeruiat in alio iudicio adduci opor/
tet[x]. Niſi forte cuiuſpiã caput accu
ſatio inſtituta legibus pulſauerit.

¶ Colonus vel inquilinus ſeu ſeru⁹ reꝝ
priuataꝝ principis in cauſa ciuili vel cri/
minali conuenitur coram ꝓcuratore ceſa/
ris. hoc dicit Saly.

¶ Impa. Theo. ⁊ Val. aa. artari.
Prepoſitis ſacri cubiculi. Lex. xi.

Hac lege ſãcim⁹ vt ſiue agat
domoꝝ noſtraꝝ colonus[y]
inqlinus ſiue aut ſeruus: ſeu pulſet ab
aliquo ſup criminali ſeu ciuili nego
cio: nõ alibi q̃ʒ tui culminis ac viri
ſpectabilis comitis domoꝝ petat
examẽ[z]: nullius allegatiõe ſup fori
p̃ſcriptione penitus admittenda.

¶ Quãdo licet vnicuiqʒ ſine iudi
ce ſe vindicare: ⁊ ob publicã deuo/
tionem reſidere.

¶ Nocturnũ depopulatorẽ agroꝝ ⁊ ag/
greſſorẽ itineꝝ liceat occidere ꝓpria aucto
ritate. Idẽ i milite deſertore. Nec eſt ꝓmiſ
ſa defendendi facultas vbi offendendi eſt
data libertas. h. d. cũ. l. ſeq. Bal.

¶ Imp. Val. ⁊ arch. ⁊ Theo. aaa.
ad ꝓuinciales. Titu. xxvij. Lex. j.

Liberã reſiſtendi cũ
ctis tribuim⁹ facul/
tateʒ: vt qcunqʒ mi
litũ vel priuatoꝝ ad
agros nocturn⁹ po
pulator[a] intrauerit: aut itinera fre/
quẽtata inſidijs aggreſſionis obſe/
derit: ꝓmiſſa cuicũqʒ licentia digno
illico ſupplicio ſubiuget. ac morteʒ
quã minabat excipiat: ⁊ id qd inten
debat incurrat. ¶ Melius em̃ eſt
occurrere in tẽpore[b] q̃ʒ poſt exituʒ
vindicare. ¶ Veſtram igitur vo/
bis ꝓmittimus vltionẽ[c]: ⁊ qd ſeruũ
eſt punire iudicio: ſubiugamus edi
cto: vt nullus parcat militi cui ob/
uiare telo oporteat vt latroni.

¶ Milites transferẽtes ſe ad hoſtes poſ/
ſunt a quolibet ĩpune capi. ⁊ reſiſtẽtes pñt
ĩpune occidi vt publici latrones. h. d. ſaly.

¶ Impa. Arch. ⁊ The. adri. L. ij.

Opprimendorum deſerto/
ruʒ[d] facultatẽ ꝓuincialibus
iure permittimus[e]. ¶ Qui ſi reſi/
ſtere auſi fuerit: in his velox vbicũ
qʒ iubem⁹ eẽ ſuppliciũ. Cuncti etem̃
aduerſus latrões publicos deſerto
reſqʒ militie ius ſibi ſciãt ꝓ qete cõi
exercẽde publice vltionis indultũ.

¶ De inofficioſo teſtamento.

¶ Cõtra fideicõmiſſariũ vniuerſalẽ q bo
na poſſidet datur filio a matre preterito vl'
expreſſe exheredato inofficioſi teſtamenti
querela: ⁊ exinde petitio hereditatis. h. d.
Bal. vel ſic. Querela primo ⁊ ſubſequen/
ter petitio hereditatis poteſt cõtra fideicõ/

s Uniuerſi. nõ du
bitet. ſimilis ex
hortatio. j. d famo. li. l. j.

t ¶ Et edicimus. id eſt
gñaliter dicim⁹. Acc.

u Nulluʒ ex offi/
cio. i. ex officia
libus ꝓcuratoribus ce/
ſaris. Accur.

x ¶ Oportet. niſi coraʒ
eo. ⁊ hoc cũ ciuiliter: ſe
cus ſi criminaliter: q̃a
tũc p̃ſes adeſt ꝓuicie: vt
ſubijcit. ⁊. s̃. e. cũ aliqs.

y Hac lege colo/
nus inqlinus.
in his nõ eſt ſpeciale cũ
liberi ſint. vt. j. de agri.
⁊ cenſi. l. oẽs ꝓfugas. ⁊
l. hi. ⁊. l. ſi qui. ſed in ſer
uis eſt ſpeciale. vt ⁊ al/
legat. j. ſi p vim vel alio
modo. l. j. nã regularit
ꝯtra. vt. ff. d iudi. l. vix.

Serui qñqʒ etiã in cã ciuili poſſunt i iudicio ſtare.

z ¶ Examẽ. nihilomi/
nus ⁊ preſes prouincie
cognoſcere poterit. vt
s̃. eo. l. cũ aliquis.

¶ Quando licet vni
cuiqʒ ſine iudice ⁊c.
Quia qñqʒ eſt aliqs iu
dex ſuſp̃ſius ex ꝓmiſſio
ne legis. ideo de hoc dicit.

a Liberaʒ. po
pulator. id
eſt deuaſta
tor fructuũ
vel vineaꝝ de nocte.

b ¶ In tẽpore. ſic ⁊. s̃.
ex quib. cau. in integ. re
ſti. nõ eſt neceſ. l. ſi.

c ¶ Ultionẽ. id eſt de/
fenſionẽ. arg. ff. ad legẽ
aquil. ſciẽtiã. §. penul.
⁊. j. de metatis. l. deuo/
tũ. lib. xij. ſic ⁊ in pſal/
mo. Ut deſtruã inimi/
cũ ⁊ vltorẽ. vnde habʒ
ibi alia littera defenſo/
rem. ⁊ pro his facit ver
bum reſiſtẽdi qd eſt in
prin. huius legis poſi/
tum. Vel dic ꝓprie po
ni vltionẽ id eſt vindi/
ctam. alioqn nullũ pri
uilegiũ contra tales in
dulget: cũ cuilibet vim
vi repellere liceat. vt. ff.
de iuſti. ⁊ iure. l. vt vim
⁊. j. ad legeʒ cor. de ſic/
ca. l. ij. ⁊. ff. ad legẽ aql.
itaqʒ.

Ultio qñ'r accipitur i iure.

d Opprimendo/
rũ. deſertoruʒ.
ſcʒ militie.

e ¶ Permittimus. vt
j. de ſerui. l. j. ⁊ ſunt ſpe
cialia iura huius tituli.
Sed regulariter cõtra.
vt. s̃. de iude. l. nullus.
⁊ ne quis in ſua cã. l. j. ⁊
ff. qd me. cauſa extat.

¶ De inofficioſo teſta
mẽto. Poſt iudicia de
actionib⁹ dicturus pre
mittit de realibus ⁊ pri
mo de vniuerſali quaʒ
q̃ p̃cedit querela ideo
de hac dicit.

Cum de

a Cum de inofficioſo.accommodare.videbatur ꝙ non. quia vt dicunt quidam proponendo querelam proponitur petitio hereditatis que non datur contra poſſidentem titulo. vnde hic datur vtilis ⁊ titulus habetur pro non titulo: vt dicunt.

miſſarium intentari.h.d.Saly.

Impa. Seue. ⁊ An.aa. victori. T.xxviij. Lex.j.

Cum de inofficioſo ſue mr̃is teſtamento filius dicere velit aduerſus eũ qui ex cã fideicõmiſſi hereditatẽ tenet: non eſt iniquũ hoc ei accõmodare[a] vt perinde fideicõmiſſarius teneaẗ[b] acſi pro herede aut poſſeſſore poſſideret.

Bonoꝝ poſſeſſio cã litis agnoſcẽde nõ tribuit ius: ⁊ ideo eius virtute ſcriptis heredibus nõ põt poſſeſſio auferri.h.d. Bal. ⁊ Saly. vel ſic. Per bonoꝝ poſſeſſionem cã litis agnoſcẽde intentatã ⁊ obtentã per filiũ emãcipatũ exheredatũ volentẽ agere querela nõ obtinet hereditatẽ: nec eã a ſcriptis heredib⁹ põt auferre: q: nõ tribuit ius ſ; aperit viã querele: ideo neceſſe eſt poſtea querelã intẽtari: ⁊ poſt querelã petitionez hereditatis.h.d.tex.cũ glo. Pau.de caſt.

Iidem.aa.lacentio. Lex.ij.

Quãuis[c] de inofficioſo teſtõ acturũ te bonoꝝ poſſeſſionẽ accepiſſe ꝓponas: tñ ſcriptis heredib⁹ auferre poſſeſſionẽ icivile eſt.

Iſta lex eſt ſingularis ⁊ nõ eſt alibi ⁊ breuiter hoc intẽdit. Poſthumus preteritus a matre q mutãdi teſtamẽti nõ hẽbat facultatẽ: q: in puerpio deceſſit videẗ cũ aliis viriliter inſtitutus. ⁊ ideo teſtm̃ nõ rũpiẗ. Sed ſi eſſent extranei inſtituti querela agere debet: ⁊ rumpiẗ in totũ teſtm̃.h.d.Bal.

Iidem.aa.ianuario. Lex.iij.

Si mater filijs duob⁹ heredibus iſtitutis tertio poſt teſtm̃ ſuſcepto cõmutare idẽ teſtamẽtuz potuiſſet ſ; hoc facere neglexiſſet: merito vtpote non iuſtis rõnibus neglectus de inofficioſo[d] q̃relã inſtituere poterat: ſ; cũ eã in puerperio vitã exceſſiſſe ꝓponas repentini caſus iniqtas per cõiecturã[e] materne pietatis emẽdãda eſt. Quare filio tuo cui nihil ꝑter maternũ factũ imputari põt: ꝑinde virilẽ[f] portionẽ tribuendã eſſe cẽſemus: ac ſi oẽs filios heredes inſtituiſſet. Sin aũt heredes ſcripti extranei erant: tunc de inofficioſo teſtamẽto actionem inſtituere non prohibetur[g].

Reſciſſo teſtõ ꝑ querelã nõ reſcinduntur libertates diu obtẽte.Bal. vl' ſic. Per querelã nõ retractaẗ libertas relicta ꝑ fideicõmiſſuz ⁊ ſemel data.h.d. Pau.de caſt.

Iidẽ.aa.Sotheri.⁊ alijs. L.iiij.

Cum ex cã[h] fideicommiſſi ſm ꝑtoris[i] decretuz in libertate morati ſitis.filios[k] etiã ſuſceperitis (q̃uis poſtea dominij veſtri inofficioſum teſtamẽtuz ſit ꝓnunciatuz) agente filio: non eſt equum fieri vobis libertatis queſtionem[l].

Querela preparata tranſmittiẗ ad heredem.Bal.⁊ Saly.

Impa.Ant.a.elio. Lex.v.

Si pater tu⁹ poſt litẽ ꝯteſtatã vl' poſt q̃; ꝓpoſitũ[m] habuiſſet inofficioſuz fratris[n] teſtm̃ dicere te herede relicto deceſſit: cãm ceptaz vel quocũq; modo illi placitã exequi non ꝓhiberis.

Filius cui eſt relicta legitima que erat olim quarta nõ habet querelam inofficioſi h.d.ſm.Bal.⁊ Saly.

Idem.a.ingenuo. Lex.vi.

Cum queriẗ[o] an filij de inofficioſo patris teſtõ poſſint dicere: ſi quartaz[p] bonoꝝ partẽ mortis tpe teſtatori reliquit inſpicitur.

I
N auten. de triẽte ⁊ ſemiſſe.§. ⁊ auget quartã.colla.iij. Cõſti.vi.

Si ſunt quattuor liberi vel infra: legitima omniũ eſt tertia ps totius aſſis: ſi ſunt plures quattuor legitima eſt dimidia inter

b Teneatur.ſcil; ad reſtitutionem hereditatis cum agitur querela ⁊ vtili petitione hereditatis: quod idem eſt ac ſi poſſideret pro herede vel pro poſſeſſore ⁊ vero titulo: vt de ioſſicioſo ⁊ directa hereditatis petitiõe teneretur que eſſet idem ſm Guillermum. ⁊ ad id quod dicit pro poſſeſſore nõ referẗ querela. ⁊ ſm hoc querela ⁊ petitio hereditatis directa vel vtilis idem ſunt. vt.ff.eo. l.que ď inofficioſo. ⁊.j. eo.ſi quis filium quod nõ placet. immo aliud p̃ſus eſt q̃rela ⁊ aliud petitio hereditatis. vt plene diximus.dicta.l. qui de inofficioſo.i glo. huius legis.argu. ⁊c.⁊ hic expone vt perinde id eſt exinde ꝑlata querela.id eſt poſita ſiue mota ⁊ finita teneatur fideicõmiſſarius. id eſt vtili petitione hereditaria ac ſi pro herede vel pro poſſeſſore poſſideret.⁊ pro herede ſcilicet directa teneretur. ſcil; perlata querela contra inſtitutuz: ſimiliter vel non perlata quãdo nõ eſt heres ſed poſſidet ꝓ herede vel pro poſſeſſore. Sed contra primaz opinionem ⁊ ſecundaz cuz fideicommiſſarius habeat titulum teſtamẽti quomodo tenetur petitiõe hereditatis que nõ datur contra titulo poſſidentem. vt.ff.de peti.here. regulariter. Sed diſtingue aut qui habet titulum: habet titulum vniuerſitatis aut ſingularis rei. In primo caſu non tenetur petitione hereditaria: niſi quãdo ſciens fideicõmiſſo teſtamentum inofficioſum petit ſibi reſtitui hereditatez ab inſtituto: ⁊ ſic fuit hic: ſicut ⁊ emptor qui mala fide emit. vt.ff. de peti.here.nec vllam.§.ſi quis ſciens.ſm Guillermuz.vel perlata querela ſm nos: hic agitur petitione hereditaria ſi bona fide non niſi in duobus caſibus ſc; quando modico eſt diſtracta vel quando venditor non comparet. vt dicta.l.§.quod ſi quis. In ſecundo caſu non tenetur niſi quando titulus habetur pro nõ titulo. vt.d.l.§.omnibus.

Querela ⁊ petitio hereditatis quomodo idẽ ſunt.

c Quamuis. Caſus. Filius emancipatus petijt bonorum poſſeſſionem cauſa litis agnoſcende: vt ſic poſſit admitti ad querelam que eſt de iure ciuili, quod emancipatos non cognouit. vt inſtit. de here.que ab inteſta.defer.§.emancipati.quod potuit. vt.ff.eo. papinianus.§.j.licet autem hanc habeat prius tamen debet intẽdere querelam ⁊ poſtea petitionem hereditatis ꝙ̃ poſſeſſionem rerum habeat. ſic ⁊.j.quorum bono.l.j.⁊ ſm hunc caſum non obſtat ꝙ hec querela datur in ſubſidium: ⁊ hic habet poſſeſſionem bonorum ergo non datur querela. vt inſti.eo.§.tamdiu.quia loquitur ibi de tali que tribuit ius. Alij dicunt loqui hic in filio a matre preterito qui petit bonorum poſſeſſionem ſeptimam extraordinariam. vt inſtitu.de bono.poſſeſ.§. ſeptimam. Tertij dicunt ꝙ petijt in genere filius emancipatus bonorum poſſeſſionem nec ordinariam nec extraordinariam quod nõ placet. vt.j.qui admit.ad bonorum poſſeſ.l.quãdiu. Quarti dicunt ꝙ filius fuit inſtitutus ſub conditione caſuali ⁊ in defectum eius exheredatus: qua pendẽte petijt ſm tabulas. vt.ff.de bono.poſſeſ. ſm tabulas.l.ij.§.ſed ſi ſub cõditione.nec tamen aufert poſſeſſionẽ hoc nõ valet: quia alio iure poteſt venire ad querelam. Sed arg.cõtra.ff. de contra tabu.non putauit.j.reſpon.⁊.§.nõ queuis. Uel pone in filio preterito qui accepit cõtra tabulas ⁊ ita large diciẗ inofficioſuz: ſicut ⁊ als inſtitu.de ſucceſ.li.§.ſi vero teſtamentuz.⁊.ff. eo. pater. Uel pone ꝙ de facto accepit bonorum poſſeſſionem contra tabulas quia de iure non potuit accipere.

Caſum ponit.

d Si mater.de inofficioſo.i; nonne agnatiõe poſthumi rũpitur teſtamentũ. vt inſtitu.de exhered.li.§.j. Reſpon. illud in maribus teſtantibus non in feminis. vt.j.eo.titu.§. mater.⁊.ff.de liberis ⁊ poſthu.l.gallus.§.nũc de lege. Sed que eſt ratio diuerſitatis. Dic vt vt inſtitu.de exhereda. lib.§.mater.

Poſthumi agnatiõe rũpiẗ teſtm̃ maris ſed nõ femine.

e Coniecturaz. inſpiciẗ mens. vt ⁊.ff.de lega.j.ſi ſeruus plurium. in fi.

f Uirilem portionẽ. etiam ſi ſcripti heredes ſint inſtituti ex diſparibus portionib⁹. vt.ff.ď vulg.ſubſti.l.q cũ plures.⁊ de ſta. liber.q pecuniam. Sed arg. ꝯtra ff.de leg.iij.nũmis. Et no.aliud eſſe cum quis habetur pro inſtituto a lege ſine parte cõpleto aſſe a teſtatore quia vocatur in virilẽ: vt dixi. ⁊ aliud cũ a teſtatore q: tunc in alium aſſem. vt inſtitu.de heredi. inſti. §.ſi vero totus.

g Prohibetur. quid ſi filij vna cũ extraneis ſunt inſtituti. Rñ. querelaz habet ſm quoſdã cõtra extraneos tantũ. Arg. ꝯtra.j.famil.her. l.fi. Sed melius eſt dicere nullã cõpetere querelam cum iſte preſumitur inſtitutus cum fratres ſint inſtituti. ſed nullo inſtituto vel ꝓ inſtituto habito cõpetit querela interpretandũ em̃ eſt in benigniorẽ partẽ vt teſtm̃ valeat ⁊ vltima voluntas defuncti. vt.ff.eo.ſi pars.⁊.ff.de reg.iur.in teſtamentis.

h Cum ex cauſa.no.caſum paterfamilias extraneũ inſtituiẗ: fili⁹ egit de inofficioſo teſtõ: libertates non reuocantur.

i Pretoris. vt.ff.de fideicõ.liber.l.cuz vero.§.pe.⁊ fi.q: heredibus non venientibus decreuit libertatẽ vel cõpulit eos.

k Filios. quare graui⁹ videẗ libertatẽ reuocari nõ ꝙ de iure imutet.

l Queſtionẽ. forſan hoc ꝑpter ſententiã. Unde dicunt quidã ꝙ nihil preſtãt qõ non placet. Dic ergo ꝙ fideicõmiſſarie preſtande ſunt etiam ſi nõ ſint preſtite datis.xx.aureis a quolibet directe. non autem quinquennium. ſ; tunc ſic datis.xx.aureis. vt.ff.eo.papinianus.in fi. ⁊.l.ſequen.⁊ de manu.teſta.l.vxorem.⁊.j.de fideicõ.liberta.l.quãuis.

m Si pater. ꝓpoſitũ. qõ q̃cunq; ꝑparatiõe pateret. vt.ff.e.poſthumus.§.fi.⁊.l.ſeq.hodie ſecus hoc caſu. vt.j.eo.ſancimus in fi.

n Fratris. turpi perſona inſtituta. vt.j.eo.fratres.

o Cum queritur. ſc; an.

p Quartam. als quarta ⁊ deeſt ſi quarta ergo adminus excludit querelam. vt hic.⁊ inſti.eo.§.igitur.⁊.ff.eo. papinianus.§. qm̃ aũt. hodie autẽ etiã minus: ſed agiẗ ad ſupplementum. vt.j.eo. omnimodo.⁊.l.ſancimus in principio.

Sequitur auẗ. notiſſima que eſt de trien.⁊ ſemiſ.§.j.colla.iij. ⁊ auget quartam.

a Nouiſſima.triens.i.tertia pars eius qđ fuerāt habituri ab inteſtato.vt.j̄.e.parētibus.ꝛ.ff.eo.papinianus.§.ſi qs mortis.ꝛ j̄.de coll.l.penul.Accur.

b Semis.i.dimidia eius qđ ab inteſtato fuerant habituri. Et ſi bene cōputes tm̄ erat tertia cū ſunt quattuor: q̄tum dimidia cū ſunt ſex.

c Titulo.immo iure inſtitutionis hodie per aliā auť.in auť.vt cū de app.cog.§.aliud quoq; capl'm.coll.viij. Suſſicit tn̄ ſi ex certis rebus inſtituanť.vt.ff.e.ti.§.hec aūt diſponimus.ꝛ ſic corrigiť hic.vel refert vtrū fiat ſolēne teſtamētū:ꝛ tunc dꝫ inſtitui.an minꝰ ſolēne:puta inter liberos.ꝛ tunc ſufficit quoquo relicti titulo excipe filiū curiale qui nouē vncias dꝫ habere.qđ intelligo.i.tres ptes eius qđ eſſet ab inteſtato habiturus ne in ueniať plus habere q̄ alij. Uel ſm̄ Jo. dic q̄ illi habeāt nouem ꝛ alij trientē vel ſemiſſem:ꝛ de quolibꝫ decreſcat.cū q̄titas ei nō ſufficiat.vt ff.de here.inſti.interdū §.ſed ſi aliter.ꝛ.§.ſed et ſi exceſſerit. Item intelligo etiā in aſcendētibꝰ quartā auctā.vt in cor.§.j.ibi hoc obſeruantibus ꝛc.ſed de collateralibus non videť loqui. Alij tn̄ dicunt etiam in fratribus augeri.ſed in nouellis reſtringiť in liberis tm̄. Item quarta trebellianica vl' iure inſtitutionis debita non augeť p hanc auť. ſꝫ ea tantū que dať bis q ad querelā inofficioſi teſtamenti vocabanť. vt in cor.§.j. Et arg.j̄.de teſta.ſancimus.ꝛ de ap. precipimus.in fi.

Legitima an debeat relinq iure inſtitutionis vel quoq relicti titulo.

eos equaliter diuidēda:quā iā relinq ſufficit quoq relicti titulo ꝛ eiꝰ vſufructu liberi a parētibus nō poſſunt priuari.h.d.Bald.

Nouiſſima lege cautum eſt ſi q̄ttuor ſint filij vl' pauciores ex ſbſtātia deficiētis triēsᵃ ſi plures ſint ſemisᵇ debeť eis:quoq relicti titulo ᶜ ex equo ſcꝫ diuidēda inter eos cuiꝰ portiōisᵈ nec vſufructuᵉ defraudari poſſunt liberi quidē a parēte.

Autten. de imēſis bona.§. oduū.colla.vij. Conſtitu.v.

Immēſa donatio in vnū ex liberis collata p alios vſq ad legitimā reuocať.h.d.Bal.ꝛ Sal.vel ſic. Donatio inofficioſa facta vni ex liberis p alios retractať vſq ad legitimā ei debitā ꝛ nō vltra. Et filius donatarius lꝫ velit abſtinere ab hr̄ditate ꝛ retinere donationē nōpptrea euadit quominus fratribꝰ ſuis teneať ſupplere legitimā ſi eā itegrā nō hn̄t inſpecta q̄titate bonoꝝ que erat añ donationē.h.d.Pau.de caſt.

Uade etſi parēs in quendā liberoꝝ vl' in quoſdā fecit donationē imēſāᶠ q̄ſq; tn̄ feret ex hereditateᵍ noīe falcidieʰ q̄tū poterat añ donationē deberi.

ei qui largitatē meruit abſtinere ab hr̄ditate dūmō ſuppleat ex donatione ſi opus ſit ceteroꝝ portionē.

Neptis exhr̄data etiā ex filio emācipato nata hꝫ q̄relā breuiť hoc intēdit ſm̄ bal.

Idē.a.ſecūdo. Lex.vij.

Nepteſⁱ defuncti:actionē de inofficioſo teſtō (q̄uis pater eius emācipatꝰ fuerit defunctusᵏ) experiri poſſe ignorare nō debes.

Pater pōt hereditatē inter filios diuidere:dū tn̄ aſſignet cuiq; legitimā ꝛ ille q iudiciū defuncti approbat pdit querelā.h.d.ſm̄ Bal.vel ſic. Pater pōt bona ſua diuidere inter liberos put vult etiā inequaliter.dūmodo neminē fraudet ſua legitima

d Cuius.portiōis.id eſt triētis vel ſemiſſis.

e Nec vſufructu. immo vſufructu videtur poſſe fraudari:vt.ff. de vſufruc.leg.l.vxori mee.que eſt ptra.Solu.hic illa corrigiť. Uel vbi filius habebat pprietatē oium ꝛ ideo poterat vſufructu fraudari. Prima verior:ꝛ eſt hoc cōmune in omni quarta.vt.ff.ad legē falci. qđ de bonis.§.fructus.ꝛ ad trebel.l.mulier.§.ſi heres.

Uſufructu legitime an poſſit filiꝰ fraudari.

f Uade etſi.immenſam.ſcꝫ excedentē dodrantem.

g Ex hereditate.i.ex patrimonio qđ erat ante donationem. Sed arg.ptra de nup.§.quia vero.colla.iiij.

h Falcidie.pprie ponit hoc nomen pro falcidia debita iure.inſtitutionis:improprie poniť trebellianica:impropriſſime p debito bonorum ſubſidio. Sed qua actione reuocať. Rñ.querela inofficioſe donationis:ꝛ ea finita vtili reiꝰ vendicatione.dominiū em̄ fuit tranſlatū cuꝫ in fraudem hois nō legis facta fuit alienatio.ff.de iure patro.l.ſi libertus. Sed ſm̄. R.habet locuꝫ vtilis petitio hereditatis habito titulo p nō titulo:qđ nō placet.cū verus titulus donationis interuenerit. Sed cū nō valuerit donatio filio in poteſtate cōſtituto:ergo familie herciſcunde agiť.vt.j̄.de inoffi.do.l.ij̄. Sed. R.hic loquiť cū nō fuit inſtitutus ille cui fuit donatū.vnde donatio morte cōfirmať ſed reuocať quatenus eſt inofficioſa. Uel dic q̄ erat emācipatus. Uel tertio olim nulla erat hodie valet.cū ex omi cauſa aduētitio filio querať.hoc nō videť valere cū etiā per.l.que eſt iuſti.dicať filiū nō poſſe a patre ſtipulari.vt inſti.de inuti.ſtipu.§.item inutilis. Sed ibi erat ex profectitio peculio ſtipulatio vbi filius ſtipulabať.hic vt extraneo donať. Item alia ratio ne videť nulla:q̄ fuit inofficioſa re ꝛ cōſilio.ergo debet reuocari in totum ad inſtar querele inofficioſi teſtamēti.ff.de lega.ij̄.titia ſeia.§.ipe/

Donatio imenſa in vnū filio ruꝫ collata pquaꝫ actionem ab alijs re uocatur.

ratoꝛ. Sed rñ.ſemp reuocať legitima portio tantū.vt.j̄.ti.j.ꝛ.l.ij̄.ꝛ.l.ſi totas.nec ſunt omnino ſimilia querela inofficioſi teſtamenti ꝛ inofficioſe donationis.vt no.j̄.ti.j.l.ſi.ꝛ.j̄.de inoffi.dona.l.ij̄. Accur.

i Neptem.in hac.l.ſi q̄ fuerit dubitatio. Dic q̄ tā hic filius emācipatꝰ fuerit exhr̄datꝰ q̄ etiā neptis in ptāte retenta.ꝛ tpe mortis aui viuebat filius:ſꝫ poſt deceſſit.videbatur q̄ neptis nō admittere tur.q̄ alius eam preceDebat tempore mortis. ſed nō eſt ita quia ꝛ hic neptis ſimul cum eo p edictum de cōiungendis admittebatur ſi pater deceſſiſſet inteſtatꝰ. vt.ff.de piungen. cum emā.li.l.j.in prin.ꝛ.§.j.ꝛ.§.ſi pater.

que eſt quarta pars portiōis ſibi debite ab inteſtato. Et qui agnouit iudiciū defuncti perdit querelam quaꝫ habebat ex eo q̄ ſibi erat relictū minꝰ legitia.h.d.Pau.de ca.

Idem.a.Florentino. Lex.viij.

Parentibus arbitriū diuidēde hereditatis inter liberos adimendū nō eſt dū non minus isˡ. qui pietatis ſibi pſcius eſt ptis que ab inteſtato defuncto potuit ad eū ptinere:quartāᵐ ex iudicio parētis obtineat. Qui aūt agnouit iudiciū defuncti:eo q̄ debitū paternuꝫ p hereditaria parte perſoluitⁿ: vel alio legitimoᵒ modo ſatiſfecit etiaꝫ ſi minus q̄ ei debeať relictuꝫᵖ eſt:ſi is maiorᑫ viginti q̄nq; annis eſt accuſare(vt inofficioſam patris quaꝫ pbauitʳ)nō pōt voluntatem.

Querela teſtamēti inofficioſi nō hꝫ locū in militis teſtō.h.d.ſm̄ Bal.

Idem.a.Romane. Lex.ix.

De inofficioſo teſtamēto militisˢ vel iure militari vel ciuiliᵗ facto vel centurionisᵘ vel tribuni numeriˣ nec filios poſſeʸ q̄ri ius certum eſt.

Querela inofficioſi cōpetēs ꝯ heredeꝫ ſcriptū pōt pponi ꝯ fiſcū q ſucceſſit in bonis heredis ſcripti.h.d.Bal.vel ſic. Querela cōpetit ꝯ fiſcū ad quē bona teſtatoris vniuerſaliter puenerūt.h.d.Pau.de caſt.

Idem.a.Quintil iano. Lex.x.

Si heredū quintiniani quē patrem tuū eſſe dicis:aduerſus quos de inofficioſo teſtō acturus eras iure ſucceſſiōis bona ad fiſcuꝫ ptinētᶻ vel ipſius quintiniani bona vtpote vacātiaᵃ fiſcꝰ tenet cām apō pcuratorē meū agere potesᵇ.

Moꝛes quos qs in ſe approbat nō poteſt in alio reprobare.h.d.ſm̄ Bal.vel ſic.

k Defunctus.defunctum aūt ꝛ emancipatū eſſe ideo deſiderať:quia donec ille viueret preCederet eam filius.ꝛ ne q̄ iſta neq; alia via admitteretur. Item emancipatus q̄ videbatur ꝛ ipſa extra familiam cōſtituta ꝛ ſic nō admitti. ꝛ ideo hic dicit q̄uis.

l Parentibus.is ſcꝫ filius.ff.familie herciſcunde.cogitatione.ꝛ.l.queſitum. quia in teſtamēto.ꝛ inter viuos.

m Quartā.hodie tertiaꝫ.vt auť.nouiſſima.

n Perſoluit.per qđ agnoſcere videť.vt.j̄.d iure deli.l.ij̄. Accur.

o Legitimo.ſunt em̄ plures cauſe que repellunt querelaꝫ. Prima ingratitudo que fit ex xiiij.cauſis in deſcendētes:ꝛ ex ſeptem in aſcēdentes.vt in auť. vt cū de appel.cog.§.cauſas. ꝛ.§.hic autē.colla.viij. ex tribus in fratres. ſcꝫ inter collaterales.vt in auť.de nup.ingratitudinem.col.iiij.ſecundo curſus q̄nq; annoꝝ. vt.j̄.ſi quis filius.in fi. Item portio debita data.vt.§.eo.cum queriť. Item agnoſcendo volūtatem defuncti vel aduocando vel ſimilia faciendo.vt hic.ꝛ.ff.e.l.pe.ꝛ fi.ꝛ hic diciť. Item ſi habetalud auxiliū.vt inſti.eo.§.tam autem.

Querela inofficioſi ex multis cauſis pt repelli.

p Relictum.ꝛ illud accepit.

q Maior.ſecus ſi minor.vt.ſ.de in integ.reſti.l.j.

r Probauit.qđ probo non reprobo.vt hic.ꝛ.ff.de nego.geſt.l.pomponius. Queriť.hic filius mouit querelā.ſuccubuit.frater vult mouere ꝛ.dicit turpem perſonam inſtitutā.obtinet:filius vult habere. Queritur vtrum poſſit:videť q̄ non.ff.eo.qui repudiātis.ꝛ.l.filio.ꝛ.ff.de ſuc ceſ.edic.l.ſi.cōtra.ff.eo.pater filium. Accur.

s De inofficioſo.militis.id eſt militantis. vt.j̄.eo. teſtamentum aliud in veterano. vt.ff.e.pomponius.§.papinianus.niſi ſit filiuſfamilias veteranus.vt.j̄.e.l.ſi.

t Ciuili.id eſt cōmuni.

u Centurionis.qui preeſt centum militibus centurio diciť. Cēturio.

x Numeri habebunt tamen bonum ſubſidiū filij militis per auť.ſ. de epiſ.ꝛ cleri.preſbyteros.

y Poſſe.vt.ff.ea.ſi inſtituta.§.de inofficioſo.ꝛ hoc ſi exheredet vel pretereat ſciens ſe liberos habere ſecus ſi ignoret.vt.j̄.de teſtamē.mi li.ſi cuꝫ certi.

z Si heredū.pertinēt.ꝛ ſic eſt fiſcus heres heredis.

z Pertinēt.iure inſtitutionis.

a Uacantia.q̄ fiſcus credebat ea vacare ꝛ nullus eſt heres.

b Potes.priori caſu querela.ſecūdo directa petitione hereditaria.

In arenam

a In arenā nō dānato.nā tūc ſeruus pene nō ſuccederet. vt ff.de penis.l.qui vltimo.
b Conſtituto.ſ.cū beſtijs ad pugnandum.
c Fecit.aliū inſtituendo.
d Poſſeſſio.ſcʒ contra tabulas.
e Iudicat. in auſ. vt cū de appel. cog.§. cauſas.in fi.§.colla.viij.
f Cōditiōis.ſic ergo nil doloſius doloſo.vt ſ.dixi de he.q̄m vt hac ꝛ.j.de libe.cau.ſi filiuſ.ꝛ.ff.ſo.ma.l.viro atqʒ vxore.
g Si pater.ſupſtitibus.fratri ꝛ m̄ri.
h Inofficioſi.q̄ſi examinata ſit inſtitutio p fideicōmiſſuʒ.Et no.ꝙ nō ꝓprie dicit̃ actio vel accuſatio querela inofficioſi teſtamēti ſʒ medium tenet.vt.ff.eo.dixi mus.l.poſthumus.§.ſi quis ex his.

Querela inofficioſi mediuʒ tenet iter actionem ꝛ accuſatione.

i Poterat.i.poſſibile erat.ſic ꝛ.j.de vſur.l.ſi ea lege.ꝛ de ſolu.l.pe.Sed hodie dʒ ſine onere aliquo habere quartā.vt.j.eo.q̄m.ꝛ.ſ.eo.auſ.nouiſſima.
k Cum duobus.vno.ſ.filio.
l Altero.ſ.extraneo
m Allegas.hoc eſſe potuit cū alter forte eēt frater vel turpis pſona alter non.
n Reſolutum eſt. ex poſtfacto reſoluit̃ p pte vt.ff.e.l.circa.ſʒ ab initio nō pōt p parte valere:ꝛ ꝓpte nō.vt inſtit.de here.inſti.§.nō aūt.
o Preſtari.ab eo ſolo qui rogatus eſt.ſ.ꝙ poſt quinquēniū inofficioſum dictū ſit quo caſu pſtite vel cōpetiture durant.ꝛ.xx.aurei vel ſaltē ꝓ parte pſtant̃ victori ſm̄ quoſdā.vt.ff.eo.ſi naut.Uel dic aliō eſt cū totū reſcindit̃ teſtamētū vt ibi.Sed hic teſtamēti ps que durat facit vt etiā ante quinquēniū oēs valeāt ꝙ in pari cā ꝓ libertate iudicandū eſt vt nō.xx.aurei ei pſtent̃:ſʒ fiat eſtimatio totius damni:ꝛ ps preſtabit̃ a ſeruo ei qui obtinuit in querela vt.ff.de excep.rei iudi.l.iudica.ū.rn̄.ꝛ.ff.de libe.cau.duobus.in fi.ꝛ arg.de leg.ij.cū filius.in pn̄.ꝛ.ff.ad legē fal.l.falcidia interueniēte.
p Cum qui.delatā accuſationē.
q Nō tenuit.ideſt nō obtinuit.Accur.

Infamis nō ꝓhibet̃ a ſucceſſione inteſtati ſʒ teſtm̄ querelare nō pōt niſi teſtator etiāʒ fuerit infamis.h.d.Pau.de caſt.

Idem.a.ingenuo. Lex.xj.

In arenā nō dānatoᵃſed ſua ſpōte arenario ꝯſtitutoᵇlegitime ſucceſſiōes itegre ſunt ſicuti ciuitas ꝛ libertas manent. Sed ſi teſtm̄ parēs eiᵉ fecitᶜ:neqʒ de inofficioſo teſtō accuſatio:neqʒ bonoꝝ poſſeſſioᵈei ꝯpetit. Nā talē filiū merito ꝗs indignū ſua ſucceſſiōe iudicatᵉniſi ꝛ ipſe ſilis ꝯditionisᶠſit.

Propter fideicōmiſſū inuicē inter filios relictū neuter filioꝝ videt̃ grauatᵉ:ꝙ oēs ſunt in pari ſpe.ꝛ ideo nō hʒ locū querela inofficioſi teſtamēti.h.d.ſm̄ Bal.que lex eſt valde nota.vel ſic.Si inter filios in legitima inſtitutos fiat reciꝓca ſubſtitutio neuter dicit̃ grauatus:ꝛ ideo neuter hʒ querelā ratione dubiū euētus:ꝙ ita poteſt acquirere ſicut erogare.h.d.Pau.de ca.

Idē.a.lucia.ꝛ diogenia. Lex.xij.

Si pater puelle cuius vos curatores eſſe dicitis filio ex ſemiſſe:ipā aūt ex triēte ꝛ vxore ex reliquo ſextāte ſcriptis hr̄dibᵉ fidei filioꝝ ꝯmiſeritvt ſi ꝗs eoꝝ itra.xxv. ānos etatis decederet ſupſtitibusᵍ portiōeʒ ſuā reſtitueret.ꝑterea vxori vt id qō cā hr̄ditatis ad eā puenit ſet filiᵉ poſt mortē ſuā reſtitueret fideicōmiſit calūnioſaʒ iofficioſiʰactionē aduerſus iuſtū iudiciū teſtatoris iſtitue nō debet̃:cū exhmōi fidei cōmiſſaria reſtōe tā m̄ris ꝙ fris eius portio ad eā poterat̃ puenire.

Teſtamēto reſciſſo ꝓ parte legata diuidua ꝓ parte preſtant̃: indiuidua vero p ſolido ſunt preſtanda.h.d.Bal.

Impa.gordi.a.ꝯſtinia. Lex.xiij.

Cum duobᵏhr̄dibus inſtitut̃ vnoᵏ ex gnqʒ alteroˡ ex ſeptēvncijs aduerſus eū q ex ſeptēvncijſ heres ſcriptᵉ fuerat iuſta q̄rela ꝯtēdiſſe:ab altero aūt victū fuiſſe te allegasᵐ.p ea pte q̄ reſolutūⁿ eſt teſtm̄ cū iure iteſtati q obtinuit ſuccedat: neqʒ legata neqʒ fideicōmiſſa debētur:ꝗuis libertates ꝛ directe cōpetāt ꝛ fideicōmiſſarie pſtariᵒdebeāt.

Qui ſuccubuit in querela inofficioſi teſtamēti pōt redire ad querelā falſi ꝛ ecōtra ſm̄ Ja.bu.Bal.vel ſic.Succūbens in querela inofficioſi nō ꝓhibet̃ dicere teſtamentū falſum.h.d.Pau.de caſt.

Idem.a.priſco. Lex.xiiij.

Cum q inofficioſi querelā delatamᵖnō tenuitᵠ:a falſi accuſatione non ſummoueri placuitʳ.

r Placuit.dicunt quidā ſpeciale in petitione hereditaria vt ea ſimpliciter ꝓpoſita nō videat̃ omne ius deductū in iudiciū.ſed aliud in rei vendicatione.vt.ff.de excep.rei iudi.ſi mater.§.an eadem.Sed dic ꝙ hec querela nō peti.heredi.fuit ꝓpoſita.Alij dicunt ꝙ hic fuit ꝓpoſita cā adiecta.ſ.ex inofficioſo.ſic etiā eſſet in rei vendicatiōe cā adiecta.vt.l.ſi mater.§.j.Uel hic de accuſatione tm̄ falſi dicit.

s Et ſi ecōtrario.imo videt̃ cōtra.vt.ff.de bo.lib.l.ſi patronus.vbi patronus de falſo agendo repellit̃ a ꝯtra tabulas ſed nō ſic eſt patrono debita hereditas liberti vt filio patris.vt.ff.de ꝯtra tabu.illud.ꝛ.§.nā ꝛ ſi.vel ibi inſtitutus patronus fuerat.vnde p hoc a ꝯtra tab.repellit̃.

Idē obſeruat̃:ꝛ ſiˢecōtrario fal ſi crimie inſtituto victᵉpoſtea de inofficioſo actionē exercere maluerit.

Preteritio matris habet̃ ꝓ exheredatione.ſm̄ Bal.ꝛ Saly.

Imp.phili.a.ꝛ.ceſar affrodiſie.

Filiam preteritāᵗa matre ad ſucceſſionē eiᵉ citra inofficioſi querelam aſpirareᵘ non poſſeˣ: explorati iuris eſt. Lex.xv.

Donec ventilat̃ queſtio ſup ſolēnitate vel ſup nullitate teſtamēti nō currit tps ſuper querela inofficioſi.Bal.ꝛ Pau.de ca.vel ſic.Negligēti nō currit pſcriptio.h.d.Saly.vel ſic.Dn̄ actiones non pn̄t ſimul cumulari.vna mota nō currit tps in alia.vel ſic.Pendēte lite ſup vno iudicio non currit tēpus in alio priori ꝯtrario.h.d.Saly.vel ſic.Diligentia cōtra vnū auxilium pdeſt ꝯtra aliud auxiliū qō cū primo non potuit ꝯcurrere.h.d.ſm̄ Ja.bu.

Impa.valeri.ꝛ gallien.aa.valerio nobili Theodocio. Lex.xvj.

Contra maioresʸ.xxv.ānoꝝ duplicē actionē inferētes:primā q̄ſi teſtm̄ iure nō ſit pfectūᶻ:alterā quaſi inofficioſuʒ licʒ iure perfectū:pſcriptio ex prioris iudicij moraᵃ gnquēnalis tpis nō naſcit̃:ꝙ officere nō ceſſantibusᵇnon pōt.

Filius preteriens matrē videt̃ eā exheredare.Mater a filio preterita pōt vti q̄rela.h.d.ſm̄ vnā lectu.ꝛ cōmunem.Saly.

Impa.carus ꝛ carinus ꝛ Numerianus.aaa.flore. Lex.xvij.

Cum filium ᶜ tuuʒ te preterita ſororē heredē inſtituiſſe ꝓponas:inofficioſi querelā apud p̄ſidem ꝓuincie perſequi potes.

Nō dicit̃ ingratitudinē cōmittere que non vult diuertere a marito.h.d.Bal.vel ſic.Filia nō diuertēs a viro patris vel matris iuſſu nō meret̃ exheredari.ideo datur ei querela inofficioſi.h.d.Saly.

Imp.diocle.ꝛ maxi.aa.fauſtine

Cuʒ te pietat̃ religioᵃne ſi violaſſe ſʒ mariti ꝯiugiū qō fueras ſortita diſtrahere noluiſſe dicas:ac ꝓpterea offenſum atqʒ iratū patrē ad exheredatiōis notā plapſuʒ eſſe dicas:inofficioſi teſtamēti q̄relā inferre nō vetaberisᵈ. Lex.xviij.

Filia turpiter viuens pōt a patre exheredari.Bal.vel ſic.Turpis ꝛ inhoneſta vita filie eſt iuſta cauſa ipam exheredandi: niſi pater diſtulerit eam maritare vltra.xxv.annos.h.d.cū auſ.ſeq.Saly.Et idē in filio:vt in auſ.vt cū de app.cog.§.cās.niſi pater cām dederit.in auſ.hic poſita quam nota ꝛ tene menti ſm̄ Pau.de caſt.

Idē.aa.ꝛ.cc.appolinari. Lex.xix.

hic aūt exheredatus vl̃ preteritus filius.Item arg.ꝯtra.j.de codicil.l.fi.ꝛ.ff.de trib.qō in heredem.§.eligere.
t Filiā preteritā.inſerta cā pretertionis alſ nō valeret.vt in auſ.vt cum de app.cog.§.aliud.
u Aſpirare.ꝙ pteritio feminaꝝ ꝓ exheredatione habetur.
x Nō poſſe.naʒ cōtra tabulas nō hʒ.vt.ff.de cōtra tab.illud.§.ad teſtā.Itē ꝙ habet̃ ꝓ exheredata.vt inſti.de exhere.liber.§.mater ſed exheredatᵉ nō hʒ cōtra tab.vt.ff.de cōtra tab.nō putauit in pn̄.ꝛ.§.non queuis.
y Contra maiores nō ſolū ꝯtra minores de his em̄ magis dubitabatur.
z Perfectum agendo peti.heredi.in qua ſuccubuit.Accur.
a Mora.nam dū intendunt nō iure perfectuʒ cucurrit quinquēnium.Accur.
b Non ceſſantibus.vt.j.de anna.except.l.j.in fi.ꝛ.ff.de minori.l.intra.ꝛ in auſ.de ap.§.j.col.viij.ꝛ.j.de rei vendica.l.more.Sed arg.contra.ff.vi bono.rap.ſi ſeruus.ꝛ de euic.minor.§.j.Sed cuʒ quinquenniū ſit cōtinuum cur ceſſat per aliaʒ querelaʒ.Reſpon.vtile eſt quo ad qd quia ex quo currere incepit feriati ꝛ nō feriati dies currūt.ſed non illi quibus iuſta cauſa nō potuit agere vt hic.ſic.ꝛ.ff.quādo appella.ſit.§.dies.ꝛ.j.quomodo ꝛ quādo iudex.ab eo.Item ſecus in excuſatiōe tutorū.vt inſtitu.de excu.tuto.§.qui antē.ſʒ hoc ideo ꝙ omnes ſimul ꝓponere poteſt qō nō eſt hic.vt ff.de excuſa.tuto.l.ſcire oportet.§.ſcire.
c Cum filium.Caſus.filius pretērijt matrē vel ecōtra.ſororē pterijt ſororem ꝛ filium ſororis inſtituit q eſt turpis pſona.ꝛ ſic eſt hic amphibologia.vt.ff.de bo.libe.l.ꝛ ſi ex modica.ꝛ ſm̄ primum datur matri querela.ſed patri daretur cōtra tabulas.vt.ff.eo.pater.

Caſum ponit.

d Cum te.nō vetaberis.nam iuſte feciſti.vt.ꝛ.j.de inſti.ꝛ ſubſti.reprehendēda.ꝛ.j.de repu.diſſentientis.ꝛ.ff.de vſu ꝛ habi.ſʒ neqʒ.ꝛ.j.eo.l.filia.ff.de libe.exhi.l.j.ꝛ.ū.Accur.

a S J filiā.calore.ſecus ſi calore ire.vt.ff.de reg.iur.quicquid.
b C Arbitriū.vt.ff.de ɔtra tab.nō tantū.§.ſi emācipatus.idē p
a nt.colligit vn̄ ſequit aut.ſ3 ſi poſt.q̄ eſt vt cū de app.cog.§.deinceps.
c S Ed ſi poſt.libero.ſi ergo vel ſeruo ſe copulet vel ante peccet cū quocūq3 iuſta eſt cauſa exheredatiōis.nā his caſibus vetera iura nō corrigunt:remanet ergo.vt.j.de ap.ꝓci pimus.i n fi.

ſtitutus vel pater eius noie.R̄n.que facti eſt.vt hic.ꝛ.ff.de ſecun.tabu.l.j.§.ſi ſub ɔditione.Tu dic nō facti:ſed eā que iuris eſt ſm̄ Azo.vt.ff.de ſecun.tab.l.ij.§.ſi quis ita inſtituerit.ꝛ.ff.ad trebel.facta.§.ſi in danda.qui dicunt inſtitutū ſub conditione nō habere ſm̄ tab.ſ3 facti.Uel dic peti qō iuris eſt ꝛ facti ꝛ qō ille.ꝛ hec dicunt nō peti.ſ3 ꝙ remaneat in defectū cōditiōis.Uel quarto petitur qō iuris eſt: nō vt nunc ꝑſit:ſed in euentum cōditiōis.Uel dic hic nō peti vt ſibi pater teneat ꝛ ſm̄ hoc nec a principio nec conditione impleta tribuitur patri in bac.l.ius.ſ3 in.d.§.ſi quis ita.ɔfirmatur ſiue tribuit ius extante cōditione.vt ꝛ al's ſimile.ff.de offi.pcō.ꝛ leg.l.iij.§.ſi.Accur.

quedā eſt facti que dā iuris.

d F Ilia in orbitate q: mortu⁹ erat pater eius.
e C Ex momētarijs.re probaꝰ eīn incōſtantia.vt ꝛ.ff.de pcur.in cauſe.ꝛ facit.s.l.cum'te.
f F Ratris.dicūt.vt ꝛ.ff.eo.l.j.ſ3 hodie filij fratris videtur exequari fratribus.vt.j.de legi.he.auf.ceſſante.ſ3 illud in ſucceſſionibus ab inteſtato.
g C Sorore.cōſanguineis nō vterinis: ꝛ hoc turpibus perſonis ſcriptis heredib⁹.vt.j.eo.l.fratres.
h S J maritus.ꝓbeꝭ ſc3 iure.fuit tamen de facto exheredata.ſi aūt preterita dabatur ei ius accreſcendi hodie contra tabulas.Uel etiā dicit nullū.vt.j.de li.ꝓte.l.ſi.
i C Relictū eſt marie.nā idē ſi erat relictū aliqd qō eſſet minus quarta.vt.s.eo.cū queritur.Uel dic hoc fuiſſe additū a cōpoſitoribus noui iuris ex dicta.l.vt.j.e.omnimodo.Accur.
k C Conuincaꝭ.qō eſt eo ipo ꝙ eſt exheredata ſm̄ hec iura.vt.j.eo.liberi.Uel dic hoc eē additū a noui iuris cōpoſitoribus ex dicta.l.j.eo.omnimodo.
l C Oportet.ſi tale ſit debitū qō ab hr̄de poſſet exigi.vt.ff.de hered.vel act.ven.l.j.§.ſi.Jtē hoc verū niſi ſciuit hec vxor heres inſtituta q̄relā poſſe moueri cum hereditatē adit.nā tūc admitteret.vt arg.ff.de his quib.vt indig.l.herede.ꝛ ad filleia.l.propter.§.neptis.ꝛ ad trebel.l.penul.Accur.

Debita q̄dam ſunt q̄ ab herede exigi nō poſſunt.

m T Eſtamēti.per teſtatione.id eſt coram teſtibus.ꝛ ſic qō non fecit tunc.nam verba cū effectu ꝛc.vt ff.qō quiſq3 iur.l.j.vel dic ꝑ teſtatione ſubtractā.vt.ff.ſi quis aliquē teſt.pro.l.ſi quis dolo.

S J filiā tuā eo ꝙ turpiter ꝛ cū flagitioſa feditate viuit: a ſucceſſiōe tua eā excludēdā putes:ſi nō incōſulto calore^a:ſ3 ex meritis eius ad odiū incitat⁹ es:poſtremi iudicij liberū arbitrium^b habebis.

I Auten. vt cu3 de ap.cog.§.deinceps.coll'.viij. collatio.xj.

S Ed ſi poſt.xxv.ānos te differente filiam marito copulare in ſuū corpus peccauerit: vel ſine ɔſenſu tuo libero^c ſe copulauerit eam exheredare non potes.

C Non intelligiꝭ filia ingrata eo ꝙ contra matris voluntatē colit concordiam cū marito.Baldus.

C Jidē.aa.ꝛ.cc.ſabino. Lex.xx.

F Ilia in orbitate^d patris relicta:cū marito(cui mr̄e nolēte nupſit)colens ɔcordiā iuſtas offenſionis(poſt eiuſdē matris penitētiā)cās nō pſtat:nec ex momētarijs^e volūtatib⁹ matris nupta atq3 vidua eſſe iure cōpellitur.

C Filij fratrū vel ſororū nō habēt querelā inofficioſi teſtamēti.b.d.Bal.vel ſic.Cōtra teſtm̄ collateralis nō cōpetit alteri collaterali querela inofficioſi niſi tribus ɔcurrentibus.ſc3 ꝙ eſſet frater vel ſoror carnalis:ꝛ ſic in primo gradu ꝛ ex eodē patre:ꝛ ꝙ fuerit inſtituta turpis perſona.De falſo vero teſtō quilibet cuius intereſt: ſc3 q̄ ſuccederet ab inteſtato nō facto teſtamēto poteſt accuſare.b.d.iſta lex cum.l.fratris.j.eo.ſm̄ Pau.de caſt.

C Jidē.aa.ꝛ.cc.Alex. Lex.xxj.

F Ratris vel ſororis filij patrui vel auūculi amite etia3 ꝛ matertere teſtm̄ inofficioſu3 fruſtra dicūt^f:cū nemo eoꝝ q ex tranſuerſali linea veniūt(exceptis fratre ꝛ ſorore)^g ad inofficioſi q̄relā admittaꝭ. C De falſo ſane p accuſationem criminis queri nō prohibenꝭ.

C Reſciſſa aditiōe hereditatis p querelā reuiuiſcūt actiones p aditionē ɔfuſe.Bal.

C Jidē.aa.ꝛ.cc.tātille. Lex.xxij.

S J marit⁹ tu⁹ facto teſtō te q̄dē ex alſe hr̄dē ſcripſit filia autē(quā habuit i ꝓtāte)exhr̄data ſ̄cā minime iure ꝓbeꝭ^h:nihilq3 ei relictū eſt^i:neq3 iuſtas offenſe cās ꝓſtitiſſe ɔuincaꝭ^k eā de inofficioſo teſtō patris querentē:totā hereditatem obtinere poſſe nō ambigiꝭ. C Dō

ſi iā obtinuit:vel poſtea vincat qō/cūq3 marit⁹ mortis ſue tpe debuiſſe tibi ꝓbeꝭ^l:id ab ea reddi oportet.

C Qui impedit aliquē teſtari merito poteſt exheredari.b.d.Bal.

C Jidē.aa.ꝛ.cc.Phili. Lex.xxiij.

T Eſtamēti factionē per teſtationē^m vos iterdixiſſe matri pfitentes iuſtam cauſam offenſe manifeſte teſtamini.

C Teſtm̄ militis nō ſubiacet q̄rele.bal.

C Jidē.aa.ꝛ.cc.Succeſſo. Lex.xxiiij

T Eſtamētū militis filijfamilias^n in caſtrēſi peculio factum neq3 a pr̄e neq3 a liberis ei⁹ p inofficioſi querelā reſcindi^o poteſt.

C Cōditio que filij inſtituti fauorē reſpicit:nō facit locum querele:nec inſtitutum anullat.b.d.ſm̄ Bar.vel ſic.Cōditio que reſpicit fauorē filij inſtituti nō facit eſſe locū querele.Bar.vel ſic.Teſtamentū factū ꝑ ꝓliū nō pōt expugnari p querela3 neq3 p viam nullitatis.b.d.Bal.vel ſic.Cōtra ea que ſunt ꝓuiſionis filio nō daꝭ querela inofficioſi.b.d.Ja.bu.

C Jidē.aa.ꝛ.cc.modoro. Lex.xxv.

F Ilijs matrē q̄ de mariti moribus ſecus^p ſuſpicaꝭ:ita poſſe ɔſulere iure cōpertū eſt: vt eos ſub hac ɔditiōe inſtituat hr̄des: ſi a pr̄e emācipati^q fuerit:atq3 eo pacto^r ſ3 tabulas bonoꝝ poſſeſſionē patrem cū iure^s accipe nō videri:q ɔditioni minime obtēperauit^t: neq3 ei noie filioꝝ inofficioſi eo mō actionē poſſe cōpetere:qbus nullā iniuriā fecerit mater ſ3 potius putauerit ꝓuidendū^u:ꝛ ideo reſtituere^x debeꝭ^y.

C Directa ſubſtitutio pōt filio impuberi fieri in legitima inſtituto.b.d.Bal.

C Jidem.aa.ꝛ.cc.fera.ſuo ſa.

E X tribus vncijs Lex.xxvj. herede inſtituto:filio^z itra pubertatis^a annos directā^b:nō inutiliter a pr̄e fieri ſubſtitutiōe3 certū eſt.

C Nec lex nō eſt in materia ꝓpria ſingularis ꝛ tria intēdit.Primo eīn dicit ꝙ fratres vterini tm̄ nō habēt querelā ioffícioſi.Secūdo dicit ꝙ fratres vtrinq3 coniuncti vel ɔſobrini tm̄ habent querelā inofficioſi ɔtra teſtm̄ fratris in tribus caſib⁹.Tertio ꝙ cōtra neceſſariū heredē inſtitutū ꝙꝙ ſit vilis pſona nō datur inofficioſi teſtamēti querela.b.d.ſm̄ Bal.

C Impera.Conſtan.ad verinum.

F Ratres aut ſo Lex.xxvij. rores vterini^c ab inofficioſi

t C Obtemperauit.ſed an poteſt cogi vt obtēperet.R̄n.nō.vt.ff.de leg.j.l.filiuſfamilias.§.ſm̄ vulgarē ſed ſi patri eſſet legatū vel aliquid relictū vt eos emācipa ret:ſi quidē pater agnoſcit legatu3 cogitur eos emācipare.vt.ff.de cōdi.ꝛ demon.ſi cui.
u C Prouidendu3.ſic s.eo.ſi pater.ꝛ.j.l.pri.ꝛ.ff.eo.papinianus.§.ſi quis impubes.
x C Reſtituere.ſubaudi ergo vel igitur.
y C Debet.pater filio ſi eſt emancipatus:patre autem non emancipante filio adeunte iudicem curator datur hereditati cui reſtitutio fieri debet.vt.j.de bonis que libe.l.fina.ꝛ auf.vt li.mat.ꝛ aui.§.j.ꝛ.§.ſi vero forſan.colla.vij.ꝛ ff.ad trebel.l.impator.Alij dicunt reſtitutionem faciendam pretori ꝛ ipſe reſtituet filijs dato eis curatore.Jn caſu tamen etiam manenti in poteſtate fit reſtitutio.vt.ff.ad trebel.l.imperator.
z E X tribus.filio.qui erat vnicus ꝛ ſic quartam habet.vt s.eo.cum queritur.ſed quia ei erat ſubſtitutu3 videbaꝭ exinanita:ꝙ fieri non poteſt.vt.j.e.quoniam in prioribus.Sed nō eſt ita quia magis ei cōſulitur.ꝛ ſic valet.vt ꝛ.s.l.proxi.ꝛ.l.ſi pater.ꝛ.ff.eo.papinianus.§.ſi qs impubes.ꝛ de adop.l.ſi pater arrogator.ꝛ.j.ō impube.

n T Eſtamentum.filijfamilias.vt.j.eo.l.ſi.
o C Reſcindi.q: miles:ꝛ q: in caſtrenſi.
p S Ecus.ſec⁹.ſc3 ꝙ oportebat:q: forte ꝓdigus erat vel ſec⁹.i.male.
q C Emancipati fuerint.q̄vident impleri quotienſcūq3 fiant ſui iuris.vt.j.de inſti.ꝛ ſubſti.ſub condi.fa.l.ſi mater.
r C Pacto.al's pacto al's facto.
s C Cū iur e.al's iure al's cū re.Et dic.i.ad ſuū cōmodū vt pater ſibi re tineat cū effectu ſm̄ tabulas.Sed quā accepit bonoꝝ poſſeſſionem in

Bonoꝝ poſſeſſio

ꝛ alijs ſubſti.ſi teſtamento.
a C Pubertatis.ſec⁹ ſi poſt.vt.ff.de vulg.ſubſti.l.coheredi.§.cū filie.
b C Directā.ſi autē per fideicōmiſſariā vt plerunq3 faciunt:puta quādocunq3 deceſſerit illum ſubſtituo:trahitur etia3 pupillaris directa ad fideicōmiſſariam cū in vtrunq3 tēpus valeat vt fideicōmiſſaria:niſi in teſtamento militis.vt.j.de teſta.mili.l.in teſtamēto.ꝛ.ff.de vulg.ſubſtitu.hoc iure.ꝛ.l.centurio.
c F Ratres.vterini.quaſi ex eodem vtero nati:ꝛ non ex eodē patre.vt inſti.de leg.ag.ſuc.§.j.

Subſtitutio fideicōmiſſaria p q̄ vba fit.

C Arceantur

a ¶ Arceantur. nec coꝛrigitur hoc per auſ. de legi. here. auſ. ceſſante. vbi tollitur differentia agnationis ⁊ cognationis quia illud verum eſt ab inteſtato.

b ¶ Conſanguinei. qui ſunt ex eodem patre ſed matre eadem vel non vt inſtitu. eo. titu. §. j.

actione ꝯtra teſtm̃ fratris vel ſoꝛoris penitus arceātur[a]. ꝯſanguinei[b] aũt durante vel nõ[c] agnatiõe cõtra teſtm̃ fratris ſui vel ſoꝛoꝛis de inofficioſo queſtionē mouere poſſunt[d] ſi ſcripti heredes infamie[e] vel turpitudinis vel leuis note maculā aſpgunt̃: vel liberti q ꝑperā ⁊ nõ bene merētes: maximiſqꝫ beneficijs[f] ſuũ pr̃onum aſſecuti inſtituti ſunt excepto ſeruo neceſſario hr̃de iſtituto[g].

¶ Liberi exheredati p̃ſumunt̃ ingrati niſi ꝓbēt ſe gratos. hoc p̃mo. Parētes exheredati p̃ſumũt̃ grati niſi ꝓbent̃ igrati. bal.

¶ Idem. a. ad Claudium pꝛeſidē dacie. Lex. xxviij.

Liberi de inofficioſo querelã ꝯtra teſtm̃ parentũ mouētes pꝛobationes debēt[h] p̃ſtare q̄ obſequiũ debitũ iugiter[i] (ꝓut ipſi⁹ nature religio flagitabat) parētib⁹ adhibuerũt: niſi ſcripti hr̃des oſtendere maluerint igratos liberos ꝯ̃ parentes extitiſſe[k]. ¶ Si aũt mater ꝯ̃ filij teſtamētũ inofficioſi actionē inſtituat inquiri diligēter iubem⁹ vtꝝ filius nulla ex iuſta cã leſus matrē in nouiſſima leſerit voluntate: eo q̄ neqꝫ luctuoſaꝫ ei legitimã reliquerit poꝛtionē: vt teſtõ reſciſſo matri ſucceſſio deferat̃[l]. ¶ Si tñ mater inhoneſtis factis atqꝫ indecētibus machinationibus filiũ foꝛte obſederit inſidijſqꝫ eum vel clandeſtinis vel manifeſtis machinationibus appetijt: vl' inimicis eius ſuas amicitias[m] copulauit: atqꝫ in alijs ſic verſata eſt: vt inimica ei⁹ potius q̄ꝫ mater crederet̃[n]: hoc ꝓbato[o] inuita etiam acquieſcat filij voluntati[p].

¶ Sicut donatio ꝓpter nuptias ad ſimilitudinē dotis ꝯfert̃: ita in legitima imputat̃. h. d. Bald. vel ſic. Dos ⁊ donatio que venit ꝯferenda ad excluſionē querele ſimiliter eſt in quarta. h. d. Saly.

¶ Imp. zeno. a ſeba. Lex. xxix.

Quoniaꝫ nouella cõſtitutio[q]. diui leonis: añ nuptias donationē a filio ꝯferri ad ſimilitudinē dotis que a filia cõfert̃ pꝛecepit. etiã ante nuptias donationeꝫ filio in quartã pꝛecipim⁹ imputari[r]. Eodēqꝫ[s] modo cũ mater ꝓ filia dotem vel ꝓ filio ante nuptias donationē: vel auus paternus aut maternus: aut auia materna aut paterna pꝛo ſua nepte: aut ꝓ ſuo nepote vel pꝛo auus ſit paternus aut matern⁹ vel ꝓauia paterna vel materna ꝓ ſua ꝓnepte: vel ꝓ ſuo ꝓnepote dederit: nõ tñ eandē dotē vel donationē ꝯferri: verũ etiã in quartã partē ad excludendã inofficioſi querelaꝫ tã dotē datã q̄ꝫ ante nuptias donationē p̃fato mõ volumus imputari: ſi ex ſubſtantia eius ꝑfecta ſit de cuius hereditate agitur.

¶ Ille cui aliqd in teſtamento relinquit̃ nõ põt impugnare: ſꝫ debet ad ſupplemētũ legitime agere niſi ꝓbet̃ ingratus. In his vero in quibus nihil relinquit̃: iura vetera nõ mutant̃. h. d. Item militia que põt vendi vel trãſmitti a patre vel alio aſcendente ꝓueniēs in legitima imputat̃: excepta militia ſilentiarioꝝ. h. d. Bal.

¶ Impa. Iuſti. a. mēne. Lex. xxx.

Omnimodo teſtatoꝝ volũtatibus ꝑſpiciētes magnã ⁊ inumerabilē[t] occaſionē ſubuertēde eoꝝ diſpoſitiõis amputare cēſem⁹. ⁊ in certis caſibus in qbus de inofficioſis defunctoꝝ teſtamentis vel alio modo[u] ſubuertēdis moueri ſolebat actio: certa ⁊ ſtatuta lege tam moꝛtuis ꝯſulere q̄ꝫ liberis eoꝝ vel alijs ꝑſonis[x] qbus eadē actio cõpetere poterat: vt ſiue adijciat̃ in teſtõ de iplenda legitima poꝛtiõe ſiue nõ firmũ qdē ſit teſtm̃. liceat ꝟo his ꝑſonis que teſtm̃ quaſi inofficioſum vel alio mõ ſubuertēdũ queri poterãt: id qd̃ minus poꝛtione legitima ſibi relictũ eſt ad iplendã eã ſine vllo grauamine vl' moꝛa exigere[y]. Si tñ non ingrati legitimis modis arguant̃[z]: cũ eos ſcꝫ ingratos circa ſe fuiſſe teſtatoꝛ dixerit[a]. ¶ Nã ſi nullam eoꝝ quaſi ingratoꝝ fecerit mētionē nõ licebit[b] eius heredibus ingratos[c] eos noĩare ⁊ hmõi queſtionē introducere. ¶ Et hoc quidem de his ꝑſonis ſtatuimus quarũ mētionē teſtãtes fecerint: ⁊ aliquaꝫ eis q̄ꝫtitatē in hereditate vel legato vl' fideicõmiſſo[d] (licet minoꝛē poꝛtiõe legitima) hereditatis poꝛtionē reliquerint. ¶ Si uero pꝛeterierint aliquã eoꝝ ꝑſonã iam natã: vel ante teſtm̃ quidē cõceptã adhuc vero in ventre ꝯſtitutã: vel exheredatione: vel alia eoꝝ mentiõe facta nihil eis penitus reliquerint. tũc vetera iura[e] locũ habere ſancimus: nullaꝫ ex pꝛeſenti ꝓmulgatione nouationem vel permutationē acceptura.

¶ Filius cõputare tenet̃ ſibi in legitimã militiã ſeu redditũ annuũ ex defuncti pecunia emptũ: niſi ſit de ſilētiarijs. h. d. Saly.

c ¶ Vel nõ. quia ſunt emancipati. ⁊ hoc olim hodie contra per anaſtaſium. vt. j. de legi. tu. l. iij. ⁊. iiij.

d ¶ Poſſunt. vt inſti. eo. §. j. vltra non. vt. ſ. eo. l. fratris. ⁊. ff. eo. l. j.

e ¶ Infamie. que ſubdidit̃. ⁊ hoc eſt qd̃ ſubiungit vel turpitudinis ⁊c. vel dic infamie ipſo iure. vel turpitudinis qñ ſunt infames ꝑ ſententiam. macula ꝟo leuis eſt talis qualis dicitur. ſ. ex qui. cauſis infa. irroga. l. ea que. ⁊. l. verbum. ⁊. ff. de obſe. l. licꝫ. ⁊. l. honoꝛi. ⁊. j. de digni. l. ij. lib. x. ⁊ hic niſi qui agit laboꝛet ſimili nota. vt. ſ. eo. in arena. Vel niſi ſit ingratus q agit aliquo de trib⁹ modis quos habes in auſ. de nup. §. ingratitudinis. colla. iiij.

Infamia turpitudo ⁊ macula differũt.

f ¶ Beneficijs. i. maleficijs ſiue blãdicijs. ironice em̃ loquit̃. ſic. ff. d̃ fur. l. inter oẽs. in pꝛin. ⁊ de dam. in fec. l. ex dãni. §. quotiens.

g ¶ Inſtituto. q: etiam ſi turpis ſit: non põt de inofficioſo ꝯueniri. Et no. q̄ h̃ poſuit. M. quãdã auſ. ſed hodie querela locũ non habet: niſi inter fratres turpib⁹ ꝑſonis ſcriptis heredibus. per id qd̃ eſt. j. de libe. pꝛete. auſ. ex cauſa. ſꝫ iſta eſt falſa vt ibi notaui.

h Liberi. debent. hodie ꝓbãt heredes. vt. j. eo. oĩmodo que eſt cõtra.

i ¶ Iugiter. i. cõtinue. contra. ſ. de eden. q ac cuſare.

k ¶ Extitiſſe. ſuſcipiendo ꝓbationis onus in ſe. vt. ff. de ꝓba. circa.

l ¶ Deferat̃. vt. ff. eo. nam ⁊ ſi parentibus.

m ¶ Amicitias. hoc hodie nõ eſt. ſꝫ alie ſic que ſunt hic. vt i auſ. vt cuꝫ de appel. cog. §. ſꝫ hoc col. viij. Et no. hic arg. ad feudũ. vt. ff. de offi. pꝛefec. vꝛb. l. j. §. cũ patronus.

n ¶ Crederet̃. ſupple diligēter inquiri. iubem⁹. vt hoc ⁊c.

o ¶ Pꝛobato. ab heredib⁹ filij: nec em̃ mater hoc ꝓbat. ⁊ ita videt̃ differentia: tractet̃ de ingratitudine aſcendentiũ vbi ꝑ eis pꝛeſumit̃ an deſcendentiũ. ⁊ tunc contra. ⁊ eſt ratio: q: amoꝛ plus deſcendit q̄ aſcendat. vt. ff. qd̃ me. cau. l. iſti quidem. §. ſi. hodie vero heredes pꝛobant. vt. j. l. omnimodo.

p ¶ Voluntati. vt. j. de ſecundis nup. l. fina.

Amoꝛ deſcēdit.

q ¶ Voniã nouella cõſtitutio. quã habes. j. de col. l. vt liberis.

r ¶ Imputari. vt. ⁊. j. de rei vxo. act. §. videamus. ſꝫ nõ eſt bona ratio. vt ideo debeat cõputari in quartã q: ꝯfert̃. vt. j. de col. illud. ⁊. j. e. ſi quã do. ſꝫ ſic accipe ſimilitudinē: q: ſicut ante nuptias donatio cõfert̃ ad ſimilitudinē dotis ita ⁊ cõputet̃ i quartã ad ſimilitudinē dotis An aũt in doteꝫ poſſit inſtitui. dixi. ff. d̃ mino. l. iij. §. ſed vtruꝫ. in ſi. §.

s ¶ Eodēqꝫ modo. dixi cũ pater dedit nũc cũ mater vel alius aſcendens.

t Omnimodo. ⁊ innumerabilē. ſunt em̃ multi modi expugnãde vltime volũtatis ſcꝫ bonoꝛum poſſeſſio contra tabulas ⁊ inofficioſi querela. Iteꝫ ⁊ cum teſtamentũ ſit ipſo iure nullum.

Teſtamētũ multiplicit̃ expugnari poteſt.

u ¶ Vel alio modo. vt per contratabulas.

x ¶ Alijs perſonis. vt nepotibus ex filio. Vel dic parentibus vel fratribus. Vel dic etiã patronis: quia ⁊ ipſi debēt agere ad ſupplementũ. vt. ff. de bo. lib. l. etiam. §. totiens. ⁊ inſti. de ſucceſ. li. §. ſi vero teſtamētũ. Sed nõ videtur hoc nouum eſſe qd̃ dicit de repletiõe. vt. ff. eo. ſi nõ moꝛtis. Sed ibi a compoſitoꝛibus noui iuris fuit appoſitum.

y ¶ Exigere. conditione ex hac lege.

z ¶ Arguant̃. ab heredibus. ⁊ ſic coꝛrigit̃ qd̃ eſt. ſ. eo. l. liberi.

a ¶ Dixerit. ⁊ cauſam ingratitudinis iſeruit. vt in auſ. vt cũ de app. cog. §. ſiue igitur.

b ¶ Non licebit. argu. q̄ heredes domini non poſſunt auferre feuduꝫ pꝛopter felloniam domino commiſſam ſi dominus nihil dixit dum vixit: vt hic ⁊ argu. j. de reuo. do. l. j. §. fin. ⁊. ff. de pꝛobatio. pꝛocula. ⁊ ff. ad ſilleia. l. j. §. fina. ⁊ ſ. eo. ſi mater. Item no. ex verbo arguãtur quē pꝛeſumi bonuꝫ niſi malus pꝛobetur. vt dixi. ff. de pꝛobatio. non eſt neceſſe.

Feudum an poſſit auferri ab heredibus dñi ꝓpter feloniã i ipm dñm cõmiſſam.

c ¶ Ingratos. ſunt em̃ multi modi exheredandi. vt. ff. de lib. ⁊ poſth. l. j. ij. ⁊. iij.

d ¶ Vel fideicõmiſſo. hodie vero iure inſtitutionis. quod dic vt diximus. ſ. eo. auten. nouiſſima.

e ¶ Vetera iura. vt poſthum⁹ rumpat. vt. j. de poſtu. here. l. j. natus ſuus ipſo iure infirmet. vel per cõtra tabulas ſi fuerit pꝛeteritus emancipatus autē per contra tabulas. Sed exheredatus vel pꝛo exheredato habitus agit querela. vt j. de libe. pꝛete. vel exhere. l. fina.

a ℂ Imputari. ⁊ illa nõ ſolũ predicta hac.l. Et no. q̄ quedam eſt militia: id eſt redditus ſiue officium: vnde reddit⁹ prouenit que põt vẽdi. Quedam que certũ gd heredi dari permittit li cet vendi non poſſit: de quibus hic dicit. ⁊.j. de pig.l.fi. ⁊ in auf. de ex/ hi. ⁊ intro. reis. §. opti/ mũ. colla. v. ⁊ hoc com putatur in quartã ⁊ cõ ferſ vt hic. Alia que cũ perſona finiſ ⁊ nihil ad heredẽ tranſit. ⁊ illa nõ cõputaſ nec cõferſ. vt in cõtrario. ff. de colla. bo.l.j. §. ſed an id. Uel ibi datum precium pro militia dicit nõ cõferri nõ id qḋ militia hodie valet vt hic.

Militia q̄liter acipitur.

b ℂ Eo q. quaſi dicat aliquis: quomodo po/ teſt lucrari.

c ℂ In morte teſtatoꝛ. puta erat ſtatutũ: vt ſi ſuccederet militãs poſt decẽ ãnos denſ decẽ he redi eius a domino mi/ litie: ⁊ militia reddit ad dñm. ſi poſt viginti an/ nos tunc quinq̄.

d ℂ Obtinet. ſc; ſi tunc decederet militãs q̄tu; ad heredem tranſmitte ret tantũ nunc in quar tam imputabit.

e ℂ Silentiarijs. quib⁹ impatoꝛ ſua ſilentia ſub ſecreto cõmittit.

f ℂ Capitulis. vt.j. de ſilen.lib.xij.l.j. ⁊.ij.

g ℂ Computentur. eſt ẽm caſtrenſe peculium eius vel quaſi. vt.j. de ſilen.l.fi.lib.xij.

h Q Ue nuper ſan cimus. ſic.s.e. l.proxi.

i Q Uoniã in prio ribus ſanctio/ nibus. vt.s.l. omnimo do. ⁊.l.proxi.

k ℂ Cenſem⁹. addiſ hic vt ſine aliq̄ grauamine.

l ℂ Grauamen. velu/ ti vſufructum. ⁊ ſic eſt cõtra. ff. de vſufruc. le/ ga.l. vxori. ſolu. illa coꝛ rigiſ vt dixi.s. eo. auſ. nouiſſima.

m ℂ Tollaſ. vt ar. ff. ḋ iure patro. ſiue. §. exclu diſ. niſi fecerit pſpiciẽs filio. vt.s.e.l. filius. ⁊.l. ſi pater. ⁊. ff. de vulga. ſubſti. cui; filio. vel niſi voluerit ei facere teſta/ mentũ ſubſtituẽdo dire cto non per fideicõmiſ ſum. vt.s.eo. ex tribus. ⁊.j.l.pxi. §. fi. ⁊.j. de im pu. ⁊ ali. ſubſti.l. huma nitatis. ſed aliũ dicũt le/ ges predictas.s. eo. coꝛ

ℂ Imputari^a vero filijs aliſq̄ p/ ſonis q̄ dudũ ad inofficioſi teſtamẽ ti q̄relã vocabanſ in legitimã poꝛ/ tionẽ: ⁊ illã volum⁹ que occaſiõe mi litie ex pecunijs moꝛtui iiſdẽ perſo nis acq̄ſite poſſe lucrari eas mani/ feſtũ eſt: eo q^b talis ſit militia vt vẽ/ daſ: vl' moꝛtuo militãte certa pecu nia ad eius heredes pueniat: ita tñ vt ille grad⁹ eiuſdẽ militie inſpiciaſ quẽ in moꝛte teſtatoꝛis^c militãs ob/ tiner^d: vt tãta ei pecunia i legitimã poꝛtionẽ cõputeſ quantã dari ſta/ tutũ eſt: ſi in eo gradus moꝛtu⁹ eſſet is q militiam ex pecunijs teſtatoꝛis adeptus eſt. exceptis ſolis viris ſpe ctabilib⁹ ſilẽtiarijs^e ſacri noſtri pala cij: q̄bus pſtita iam ſpecialia benefi cia tã de alijs capitulis^f. q̄ de pecu nijs ſup memoꝛata militia a parẽti bus eoꝝ datis: ne in legitimã poꝛ/ tionẽ eis cõputenſ^g: rata eſſe pcipi/ mus. ℂ In ceteris vo pſonis pdi ctã obſeruationẽ tenere volumus.

ℂ Statutũ in.l. omnimodo in teſtamẽto in ſcriptis habet locũ in teſtamẽto nuncu/ patiuo. h.d. Bal. vel ſic. Dicta in pcedẽti l. de imputatione ⁊ ſuppletione quarte ha bent locum ſiue teſtamentu; fuerit in ſcri/ ptis ſiue nuncupatiuum. h.d. Saly.

ℂ Idẽ. a. mẽne. pfec. p. Lex.xxxj.

Q Ue nup ad teſtamenta ꝯſer uãda nec facile retractanda ſancim⁹: vt rõne falcidie minime il lis pſonis derelicte que ad iofficio/ ſi teſtamẽti q̄relã ex prioꝛib⁹ voca/ banſ legib⁹ nõ pcliteſ teſtamẽta.

ℂ Sed qḋ deeſt legitime poꝛtioni id eſt quarte parti ab inteſtato ſuc/ ceſſionis tñ repleaſ. Exceptis illis q̄bus nihil in teſtõ derelictũ eſt: in q̄bus priſca iura illibata ſeruam⁹. Etiã ad teſtamẽta ſine ſcriptis faciẽ da locum habere ſancimus^h.

ℂ De legitima ſubduciſ omne grauamẽ ꝯditiõis vel tpis vel alterius grauaminis. h.d. Bar. vel ſic. Onus dilationis ꝯditio/ nis vel cuiuſcũq̄ grauaminis inſertũ a te ſtatoꝛe in debita iure nature hr̄ p nõ inſer to ⁊ valet relictũ tãq̄ purũ. h.d. vel ſic. De poꝛtione vel legato relicto filio q̄tu; eſt p debito iure nature auferſ omne grauamẽ dilationis vel conditionis. h.d. Saly.

ℂ Idẽ. a. mẽne. pre. pre. L.xxxij.

Q Uoniã in prioꝛibus ſanctio nibus^i illud ſtatuimus: vt ſi quid min⁹ legitima poꝛtiõe his de/ relictũ ſit q ex antiq̄s legibus de in officioſo teſtõ actionẽ mouere po/ terãt hoc repleaſ: ne occaſione mi/ noꝛis q̄ntitatis teſtm̃ reſcindatur: hoc in preſenti addendũ eſſe cenſe/ mus^k vt ſi ꝯditionib⁹ quibuſda; vel dilationibus: aut aliqua diſpoſitio ne moꝛã vel modũ vel aliud graua men^l introducẽte ne eoꝝ iura q ad memoꝛatã actione; vocabanſ mi/ nuta eſſe videanſ: ipſa ꝯditio vel di latio vel alia diſpoſitio moꝛam vel q̄cunq̄ onus introducẽs tollaſ^m.

⁊ ita res pcedat quaſi nihil eoꝝ te/ ſtamento additum eſſet.

ℂ Qui in danda legitima que ſola reli/ cta eſt vſq̄ ad fnia; fuerit ꝯtumax: ipſa; du plicatã reddere cogiſ. h.d. vſq̄ ad. §. legis Bar. vel ſic. Heres q legitimã filio relictã nõ ſoluerit: ⁊ iudicioꝝ ſtrepitũ expectaue/ rit in pena tertũ pluris ꝯdenari dz. Saly.

ℂ Idẽ. a. Iohãni p.p. Lex.xxxiij.

S I q̄s in ſuo teſtõ maximã qui dẽ poꝛtione; libero^n derelin/ quat: minuſculã^o aũt alij vl' alijs de ſua ſtirpe pgenitis ipam tñ legiti/ mã^p ſiue in legato vel hr̃ditate^q: vel in fideicõmiſſo: vt nõ poſſit loc⁹ de inofficioſo teſtõ q̄rele fieri: ⁊ ille qui dẽ q ex paruulo genitoꝛis ſui ꝯſeq/ tur^r ſubſtantiã eã ſuſcipe maluerit: q aũt ex maioꝛe pte eã amplexus ẽ: ſiue vn⁹ vel plures ſint nõ ſtatim ⁊ ſine ꝯtẽtioſo pppoſito vel vlla moꝛa eã reſtituere voluerit: ſ; expectato iudicioꝝ ſtrepitu ⁊ multis varijſq̄ certaminib⁹ habitis poſt longũ tps ex ſentẽtijs iudicis vix eã reddide/ rit crudelitatẽ ei⁹ cõpetẽti pena ag/ gredimur. vt ſi hec fuerit ſubſecuta nõ tñ in id qḋ teſtatoꝛ voluit eũ re/ ſtituere ꝯdẽneſ: ſ; etiã aliã tertiã p/ tẽ q̄ntitatis^s que fuerat in teſtõ de relicta: modis oĩbus reddere coga tur: vt auaritia ei⁹ legitimis ictib⁹ feriaſ^t: alijs oĩb⁹ que in eodẽ teſtõ^u vel elogio^x ſcripta ſunt: p ſui teno/ re ad effectũ perducẽdis.

ℂ In poſthumo nõ cadit iuſta cã exhere dationis: cũ nõ poſſit eſſe ingrat⁹: nec alie/ no odio pregrauari. h.d. Bal. vel ſic. Fili⁹ nõ dz odio patris pgrauari. ⁊ is q non põt iuſtã cãm ingratitudinis cõmittere nõ põt exheredari. ⁊ filius põt ſub ꝯditione emãci pationis a matre inſtitui. h.d. Saly.

ℂ Legis aũt veteris iniq̄tatẽ tollẽ tes: vt nõ diutius erubeſcat poſita lex quã iulius paulus i ſuis ſcripſit q̄ſtionibus: hãc piſſima; aggredi/ mur ſanctionẽ. ℂ Cũ ẽm infantem ſuũ nõ poſſe ingratũ a mr̃e ſua vo/ cari ſcripſit: neq̄ pter h ab vltia ſue mr̃is hr̃ditate repelli^y: niſi hoc odio^z ſui mariti ex quo iſans pgeni tus eſt: h iniquũ iudicãtes vt alieno odio alius pgraueſ^a: penit⁹ delẽdũ eẽ ſancim⁹: vt hmõi cãm liberis nõ tñ infantib⁹. ſ; etiã quãcunq̄ etatẽ agẽtib⁹ opponi minime ꝯcedimus cũ poſſit ſub ꝯditiõe^b emãcipatiõis hr̃ditatẽ ſuã maſ filio derelinquẽs ⁊ pris odiũ punire ⁊ iuri filij ſui mi/ nime nocere nec ſuã naturã fallere.

ℂ Satſ ẽm crudele eẽ nobis videſ eũ q non ſentit ingratũ exiſtimari^c.

ℂ Querela cõpetẽs vel q̄ ſpectaſ cõpete/ re tranſmittiſ ad liberos etiã nõ pꝛeparata ſed nõ cõpetẽs vel extincta trãſmiſſionem nõ recipit. h.d. Bal. q valde melius ſumat q̄ Bar. ſm Pau. de caſt. vel ſic. Querela etiã nõ preparata trãſmittiſ ad liberos cõ/ tra quos poterit opponi de ingratitudine trãſmittẽtis ⁊ de inſtitutione de eo facta: ⁊ de repudiatione ⁊ de tpis curſu. h.d. Bar.

rigi per iſtam. Ite; no. hic vtile p inutile. non viciari. ſic.j. de teſta.l. teſtamentũ. ⁊. ff. de he/ re. inſti.l. hereditas in diem. ⁊. ff. quãdo ap. fit l.j. §. biduũ. ſed arg. cõ tra. ff. ⁊ arbi.l. pedius.

Utile p inutile non vitiatur.

n S I quis libero. i plurali numero tantũ cõſueuit declina ri. vt. ff. de verbo. ſig.l. non eſt.

o ℂ Minuſculã. dan/ dã ab vniuerſali here/ de. Uel dic q̄ totum oc cupauit.

p ℂ Legitimã. ergo le/ gitimã hic appellat mi nuſculam.

q ℂ Hr̃ditate. puta par ticula reſtituenda ſibi a fratre vniuerſali here/ de vt habeãt locũ ſequẽ tia. Et q̄ ſubijcit de le/ gato dic hodie iure in/ ſtitutionis. vt in auſ. vt cũ de app. cog. §. illud. coſ. viij. Uel ambo fue rant inſtituti: ſed alter totum occupauit.

r ℂ Conſequſ. ſpe.

s ℂ Quãtitatis. illi⁹ mi nuſcule. ⁊ accipe quãti tatis nomẽ large. vt. ff. de leg.iij. quiſq̄s. ſed vi deſ in totũ amittere. vt j. de fideicom.l.fi. in fi. Solu. vt ibi. Accur.

Quãtitaſ q̄ſq̄s ſu/ miſ large

t ℂ Feriatur. ſic.s. de plus peti.l.j. Accur.

u ℂ Teſtamento. ſc; in ſcriptis facto.

x ℂ Elogio. ſine ſcri/ ptis.

y ℂ Legis aũt. repelli. ⁊ in hoc bene.

z ℂ Odio. ⁊ i hoc male.

a ℂ Pregraueſ. no. vt ⁊.j. de pe.l. ſancimus. ⁊ ff. de pe.l. crimen. ⁊. ff. ḋ his q. vt indig.l. tuto rem. in fi. ⁊ illud filius nõ poꝛtabit ⁊c. Sed fal lit hoc in caſibus. vt.j. ad.l. iuliã maie.l. pe. ⁊ ſi. Itẽ fallit. ff. de ꝯtrata bu.l. iij. §. ſi emãcipat⁹ ſm quoſdã. ſed minus bene legẽ illã intelligũt nõ ẽm loquiſ de nepo/ te exheredato ſed de fi/ lio. Itẽ fallit. ff. de offi. pco.l. obſeruare. §.j. ſ; certe magis ibi pter p pꝛiam culpã teneſ. Itẽ fallit. ff. de inſti.l. ſed ⁊ ſi pupillus. §. ceterũ. in fi. §. ⁊. ff. qḋ quiſq̄ iur. l. iij. §. ſi is. ſ; ibi põt eo/ dem modo reſponderi.

b ℂ Sub cõditione. vt s. eo. filius matrem.

c ℂ Exiſtimari. ⁊ ſic ex heredari nõ põt. vt hic. j. de libe. prete.l.fi. §. fi. diximus. Accur.

Si quis

¶ Idē.a. Iohāni.p̄.p̄. L.xxxiiii.

Si quis filium ſuū exheredatū fecerit: alio ſcripto herede reliquerit aūt ex eo nepotē viuum vel in ventre nurus ſue cōſtitutū[a] deliberante vero ſcripto herede filius deceſſerit: nulla hereditatis petitiōe ex ei⁹ nomine de inofficioſo[b] cōſtituta vel preparata omne adiutoriū[c] nepotē dereliquerit. ¶ Nec eñ pater[d] nepoti[e] aliqđ ius cū deceſſerit ꝯ patris teſtamētū dereliquit[f]: q2 poſtea ⁊ adita eſt ab extraneo hereditas ⁊ ſuperuixit auo pater eius vt neqꝫ ex lege velleia[g] poſſit in locū patris ſui ſuccedere ⁊ reſcindere teſtamētū. ¶ Et hoc nōnulli iuriſcōſulti i medio ꝓponētes inhumane reliquerūt. ¶ Sꝫ nos q oēs ſubiectos noſtros ⁊ filios ⁊ nepotes habere exiſtimam⁹ affectiōe paterna ⁊ imitatiōe ſꝫ ꝙ eſt poſſibile omniū cōmodū pſpicientes iubem⁹ in tali ſpecie eadē iura nepoti dari: que filius habebat. ⁊ ſi[h] preparatio facta nō eſt ad inofficioſi q̄relā inſtituēdā tñ poſſe nepotē eādē cauſā[i] ꝓponere: ⁊ ſi[k] nō heres apertiſſimis probationibus[l] oſtenderit ingratū patrē nepotis circa teſtatorem fuiſſe teſtamēto remoto[m] ab inteſtato eū[n] vocari niſi certa q̄ntitas pr̄i ei⁹ minor pte legitīa ei relicta eſt. ¶ Tūc etenī ſm nouellā noſtri numinis cōſtitutionē repletio ptis quarte nepoti ſupereſt: ſi qua patri ei⁹ ꝯpetebat: ⁊ pfruat noſtro beneficio a vetuſtate qdē neglect⁹: a noſtro aūt vigore recreat⁹ niſi pat adhuc ſupſtes vl' repudiauit q̄relā vl' p qnquēniū[o] tacuit ſcꝫ poſt aditā hereditatem[p].

¶ Cōceſſio teſtādi libere intelligit legitie ⁊ iuris ſolēnitate ſuata.h.d. Bal.⁊ Saly.

¶ Idem.a. Iohanni prefecto pretorio. Lex.xxxv.

Si quando talis cōceſſio imperialis ꝓceſſit: p quā libera teſtamēti factio cōcedit[q] nihil aliud videri principē cōcedere: niſi vt habeat cōſuetā ⁊ legitimā teſtamēti factionē[r]. ¶ Neqꝫ eñ credendum eſt romanū principē q iura tuet[s] huiuſmodi verbo totā obſeruationē teſtamentorum multis vigilijs excogitatam atqꝫ inuentam velle euerti.

¶ Per pactū habitū inter patrē ⁊ filium nō pōt tolli filio ius agēdi ad ſupplementū legitime: ſecus ſi hoc fiat cum herede eius poſt mortē defuncti.h.d.no.Bal.vel ſic. Pactū factū patri per filiū de nō agendo querela vel petendo ſupplementum legitime nō nocet filio quo minus poſt mortē patris agere poſſet.h.d.

¶ Illud etiā ſancim⁹ vt ſi qs[t] a patre certas res vel pecunias accepiſſet: ⁊ pact⁹ fuiſſet quaten⁹ de inofficioſo q̄rela aduerſus teſtamētū paternū minime ab eo moueret: ⁊ poſt obitū patris filius cognito paterno teſtamēto nō agnouerit[u] ei⁹ iudiciū ſꝫ oppugnādū putauerit veteri iurgio exploſo hmōi pacto filiū minie pgrauari[x]: ſm papiniani rñſū: in q̄ diffiniuit meritis filios ad paterna obſeqa magis ꝓuocādos q̄ꝫ pactionib⁹ aſtringēdos. ¶ Sꝫ hoc ita admittim⁹ niſi trāſactiōes ad heredes paternos fili⁹ celebrauerit in quib⁹ aptiſſime iudiciū patris agnouerit.

¶ Qui accipit ſimpliciter qđ eſt ſibi donatum vel relictū pro legitima non perdit ius agendi ad ſupplementū: ſi interceſſerit renūciatio ſpecialis agēdi ad ſupplemētū. h.d.ſm Bal.vel ſic. Supra dixit ꝙ prim⁹ actus pactionalis nō nocet niſi ſequat ſecūdus actus amiſſionis. nunc dicit hic generali⁹ verū vt primi actus nō noceāt niſi ſecūdi ſequant de remiſſione.

¶ Et gñaliter diffinimus qñ pater minus legitima portione filio reliquerit: vel aliqd dederit: vel mortis cauſa donatōe: vel inter viuos ſub ea ꝯditiōe vt hec inter viuos donatio in quartā ei cōputet[y]: ſi filius poſt obitū patris hoc qđ relictū vel datum eſt ſimpliciter agnouerit forte ⁊ ſecuritatē heredibus fecerit: qđ ei relictū eſt accepiſſe: nō adijciēs[z]

a ¶ Si quis. conſtitutū. ſi eñ viuo auo non ſit ꝯceptus nullo iure ad hereditatem eius admittit. vt.ff.de iniuſt.teſta.ſi quis filio.§.ſꝫ hic.⁊.j.de ſuis ⁊ le.l.titius.⁊.l.ſequen.

b ¶ De inofficioſo. innuit querelā ⁊ petitionē hereditatis eſſe idē: qđ eſt falſum: vt diximus.ff.e.qui de inofficioſo ⁊ hic expone q2 agendo querela parat petitionē hereditatis.

c ¶ Omne adiutoriū. ꝓpriū. cū pater eū precederet. vnde non debuit exheredari vt hic ſubijcit ⁊ ſuperuixit ⁊c. vt.ff.de iniuſ.teſta.l.ſi quis filio.§.j. Itē ⁊ hereditarium: ⁊ h̄ ſubijcit neqꝫ enim ⁊c.

d ¶ Pater. q ⁊ fili⁹ eſt.

e ¶ Nepoti. ſcꝫ defuncti aui.

f ¶ Dereliquit. nō eñ habuit. ⁊ quia ⁊ poſtea ⁊c. ⁊ ſic ſe pparare non potuit. vt.j.eo.l.pe.§.ſi. Si autem non adijſſet: nepos ſuccederet vt ſuus. vt.ff. vnde lib.l. ſcripto.

g ¶ Ex lege velleia. iđ dixit ſupuixit. q2 lex velleia. dicit filium eo caſu loco patris ſuccedere cum pater viuo auo deceſſerit. vt.ff. de libe.⁊ poſthu.l.gallus.in pn.⁊.§.nunc de lege.

Lex velleia qd ſtatuebat.

h ¶ Et ſi.i.q̄uis.

i ¶ Cauſam.i.querelā. ipſo autem iure reſcindere nō poteſt. vt.ff.de iniuſ.teſta.ſi quis exhere.j.reſpon.⁊ de libe.⁊ poſthu.ſi quis poſthumos.§.ſi filium. Item no.hic querelā nō preparatam tranſmitti: q2 ſpem pater habuit vt ⁊ in conditionali obligatione. vt inſti.de verb.obli.§.ex cōditionali.

k ¶ Et ſi. id eſt q̄uis.

l ¶ Probationibus. vt.ſ.eo.omnimodo.

m ¶ Remoto. per querelam.

n ¶ Eum. nepotē. ſed ⁊ ſi ponamus filium ingratum cur repellit nepos ex ſua pſona. vt.ff. eo.ſi is qui. que eſt ꝯtra inſti.de ſucceſ.liber.§.ſi vero teſtamētū. Rñ. h̄ ex pſona patris volebat admitti: ibi ex ſua. Uel dic ꝙ h̄ etiā ex ſua pſona nō admittit q2 hic nepos erat preteritus: ⁊ preterito nō dat querela: ſecus ſi fuiſſet exheredatus hic nepos. vt in.l.cōtraria.

o ¶ Per quinquennium. ad hoc.ſ.in qui.cau.in integ.reſti.non eſt neceſſaria.l.adoleſcentie.

Querela repudiari nō pōt añ aditā hereditatē.

p ¶ Hereditatem. hoc referas ad vtrūqꝫ. nā neqꝫ ante aditā hereditatem repudiatio querele valeret: vtpote cū hereditate adita naſcat. vt ff.eo.papinianus.§.ſi conditioni.⁊ de acquir.heredi.is qui heres.in prin. nec quinquēnium etiam apud heredem niſi demum adita hereditate vt.j.e.ſcimus.§.penul.⁊.§.ſi.

q Si quādo. conceditur. qui al's nō poterat teſtari. vt.ff.de teſta.l.eius.§.j.⁊.l.de ſtatu. ſi autem al's poterat teſtari. vt.ff.de teſta.l.eius. etiam ſolennitas remiſſa videtur ne nihil operetur conceſſio. vt ff.ad municipales.l.j.⁊.ff.de lega.j.ſi quando.⁊.ff.de conſtitu.principum.l.fina.

r ¶ Teſtamenti factionē. ⁊ in actiua accipe ſignificatione. vt inſti. de here.qualita.⁊ dif.§.teſtamenti. Sed videt libere concedi. vt.ff.de bo. liber.l.etiam.§.j.que eſt contra. Sol. ibi ſciens princeps alienū libertum teſtamenti conceſſit factionem hic neſciebat habere liberos. Uel ibi dixit nō obſtante.l.aliqua. hic vero nō dixit. Uel magis liberis debet hereditas q̄ꝫ patronis. Item cōtra.ff.de iniuſt.teſta.l.ſi quis ex.§. ſed ⁊ ſi quis fuerit. Sol. cum conceditur priuilegium militi videtur ei concedi quaſi militi. et ideo iure militari teſtari poteſt. arg.ff.de teſtamento militari.l.ex militari.§.ſed vtrūqꝫ. Cū autem pagano conceditur facere teſtamentū videtur ei concedi quaſi pagano vt iure communi teſtari poſſit. vt hic. vel ibi expreſſit index vt iure militari teſtari poſſit. vel hic princeps: ibi ali⁹ iudex. Ecōtra videtur ꝙ conceſſio non valeat vt etiam iure cōmuni teſtetur. vt ff.de bo.liber.l.paulus reſpondit.§.patroni. ſꝫ illa corrigitur.ſ.de bo. liber.l.ſi. Uel aliud cū concedit princeps. vt hic. ⁊ aliud cum patronus. vt ibi.

Priuilegiū alicui cōceſſum videt ꝯcedi ſꝫ qualitatē ſue perſone.

s ¶ Tuetur. ⁊ facit.ſ.đ teſta.l.omnium. Item nota generali cōceſſione ea videri cōcedi que veriſimile eſt ſpecialiter conceſſa. vt.ff.de pecu.qui peculiū.⁊.ff.que in frau.credi.ſi pater.⁊ ff.manda.l.creditor.§.pen.⁊ de pigno.l.obligatione.

t ¶ Si quis. ſ. filius.

u ¶ Non agnouerit. i. non aliqd ceperit.

x ¶ Pregrauari. q. d. ſolo pacto iſpecto q̄ cōuenit ne ageret querela nō preiudicat ei. q2 pactum de futura ſucceſſione ſiue ſit vt ſuccedatur ſiue vt nō ſuccedat: nō valet vt hic.⁊.j.de pac.dota.l.hereditas.⁊ j.de colla.l.pactū etiā ſi iuretur. vt.ſ.de legi.⁊ conſti. nō dubiū. ſed qđ accepit cōputatur i quartā ⁊ ſic denegatur querela ⁊ agit ad ſupplementū: nō ergo grauatur vt hic quo min⁹ agat ad ſupplementū. vt.ſ.eo.omni mō. Uel illud imputat qđ accepit ex vltima volūtate: hic accepit inter viuos. Uel h̄ non imputat in odium patris q filium aſtringere voluit. ſed videt hmōi pacta inter patrem ⁊ filium valere. vt.ff.ſi quis a pa.ma.fue.l.j.§.ſi parens. que eſt cōtra. Solu. aliud in patre cui nō adeo filij debetur hereditas. vt patris filio. vt.ff.eo.nam ⁊ ſi. Uel hic habet minus quarta. ⁊ qđ hic dicit non grauat. ſcꝫ quominus agat ad ſupplementū. vt hic ſtatim innuit. ⁊ generaliter ⁊c. ⁊ hic ⁊ ibi valet. Uel ibi habebat integrā quartam. vel ibi non iure pacti: ſꝫ iure exceptionis doli. vel verius iure veteri ex pacto. ſcilicet ſi cōtracta fiducia emancipet filio ſuccedebat pater: ſic ⁊ ecōtra per pactū perdere poterat. ſed hodie non pacto ſuccedit: ⁊ ſic nec pacto amittit. vt inſtitu.de legi.agna.ſuc.§.fina.

Pactū đ de futura ſucceſſiōe nō valet.

y ¶ Computetur. non al's. vt hic.⁊ inſti.eo.§. igitur. Secus in quarta iure inſtitutionis vbi computatur etiam ſi non fuerit dictum. vt.ff. ad.l.falcidiā.cum quo.§.fina. que eſt contra. Uel dic quod ⁊ ibi fuit dictum.

z ¶ Non adijciens. ecce quare dixit ſimpliciter.

vllã ſibi ſupereſſe de repletione queſtionem: nullũ filiũ facere ſibi preiudicium[a] ſed legitimã partẽ repleri: niſi hoc ſpecialiter ſiue in apocha ſiue in tranſactione ſcripſerit vel pactus fuerit ꝙ contentus: relicta vel data parte de eo qḋ deeſt nullã[b] habebit queſtionẽ. ¶ Tũc eteniʒ omni excluſa querela paternum amplecti cõpellitur iudiciũ[c]. Que oĩs ſanctio ſuas radices extendat: non ſolum ad filiũ ⁊ filiam ſed etiã ad omnes perſonas que de ĩofficioſo querelam contra mortuorũ vltima elogia poſſunt mouere.

¶ Sicut ſi ab initio minus legitima relinquitur ad ſupplemẽtum: ita ſi ex poſt facto legitima minuat̄ per euictionem. Per falcidiam aũt nõ põt minui legitima. ⁊ debet fieri ſuppletio de ſubſtantia patrimonij teſtatoris. ⁊ in legitima nõ imputat̄ qḋ caſu querit. h. d. vſq; ad. §. cum aũt Bal. vel ſic Si res filio relicta vel data ꝑ legitiã euincatur a filio: non ꝑpterea teſtamentum eſt nulluʒ quaſi nihil ſibi videat̄ relictũ: q2 loco eius rei cenſet̄ relicta extimatio eius ſed ad ſupplementũ agendũ eſt ſi non ſufficit. Item de eo qḋ eſt relictũ ꝑ legitima nõ detrahit̄ falcidia: q2 legitiã plus ẽ debita filio ꝙ̄ falcidia ſit debita hr̄di. Itẽ ſupplemẽtũ legitime dʒ fieri de ipĩs reb⁹ hereditarijs: ⁊ illa que aduẽticio lucro veniũt in eã nõ imputant̄. h. d. vſq; ad. §. cũ aũt. Pau. de ca.

¶ Idem. A. Joanni. p̄. p̄. L.xxxvj.

Scimus antea ɔſtitutionẽ[d] relatam fuiſſe: qua cautuʒ eſt: ſi pater minoreʒ debita portione filio ſuo reliquiſſet omnimodo ⁊ ſi non adijciatur viri boni arbitratu repleri: filio attamen ipſo iure[e] ineſſe eandem repletioneʒ. ¶ Querebat̄ itaq; ſi quis rem donatã vel inter viuos vel mortis cauſa vel in teſtamẽto relictã agnouerit ⁊ pro parte ſua habuit: deinde eadem res euicta vl̄ tota vel pro parte fuit: an debeat ex noſtra conſtitutione pars legitima poſt euictioneʒ ſuppleri: vel ſi ex lege falcidia minuantur legata vel fideicommiſſa vel mortis cauſa donationes: debet tñ ex hoc caſu ſupplementũ introduci: ne dũ totã falcidiam accipere heres nititur[f]: etiã totũ commoduʒ[g] hereditatis amittat[h]. ¶ Sancimus itaq; in omnibus iſtis caſibus ſiue in totũ euictio ſubſequatur ſiue in partẽ emendari vitiũ: ⁊ vel aliã rẽ vel pecunias reſtitui vel repletionẽ fieri nulla falcidia[i] interueniente[k]: vt ſiue ab initio minus fuerit derelictũ ſiue extrinſecus qualiſcũq; cauſa interueniens aliquod grauamẽ imponat: vel in quãtitate vel in tẽpore: hoc modis oĩbus repleri: ⁊ noſtrũ iuuamẽ purũ filijs inferri: repletionẽ aũt fieri ex ipſa ſubſtantia patris[l]: nõ ſi quid ex alijs cauſis filius lucrat⁹ eſt: vel ex ſubſtitutione[m] vel ex iure accreſcẽdi[n] (vtputa vſufructus). ¶ Humanitatis etenim gratia ſancimus ea quidẽ omnia quaſi iure aduentitio euʒ lucrari. repletionẽ aũt ex rebus ſubſtantie patris[o] fieri[p].

¶ Conditio inſerta fideicõmiſſio vniuerſali filio relicto vſq; ad legitimam remouetur: ſed abinde infra conditio expectatur. h. d. ſm Bal. vel ſic. De fideicõmiſſo vniuerſali relicto filio ſub ɔditione vel in diẽ vſq; ad legitimam ſibi debitam detrahitur conditio vel tenpus: in reſiduo vero manet. Pau. de caſtro.

¶ Cuʒ aũt[q] quis extraneo herede inſtituto[r] reſtituere filio ſuo eũ hereditatẽ ſuã cũ moriat̄ diſpoſuerit: vl̄ in tp̄s certũ reſtitutionẽ diſtulerit: q2 nr̄a ɔſtitutio q̃ antea cõpoſita eſt oẽm dilationẽ oẽmq; morã cenſuit eſſe ſubtrahendã: vt quarta ꝑs puta mox filio reſtituat̄ in hm̃oi ſpetie quid faciẽdũ ſit dubitabat̄. ¶ Sancimus itaq; quarte quidẽ partis reſtitutionẽ iam nũc celebrari[s] nõ expectata morte heredis nec tp̄is interuallo. reliquum aũt qḋ poſt legitimã portioneʒ reſtat: tunc reſtitui quando teſtator diſpoſuit. ¶ Sic etenim filius ſuã habebit portioneʒ integrã: ⁊ qualẽ leges ⁊ noſtra ɔſtitutio diffininit: ⁊ ſcriptus heres cõmodũ qḋ ei teſtator dereliquit: cuʒ legitimo moderamine ſentiet.

¶ Quinquennium datur ad querelam mouendaʒ: ⁊ currit a die adite hereditatis ad quam adeundam heredi ſcripto terminus aſſignat̄. h. d. vſq; ad. §. in medio tamen. Bal. vel ſic. Tempus querele incipit currere adita hereditate que dʒ adiri infra ſex menſes vel annũ quando filius eſſet exheredatus. al's habetur pro repudiãte. Et querela etiam non preparata vel non nata que tamen naſci ſperat̄ tranſmittitur ꝑ filium ad ſuos deſcendentes. h. d. vſq; ad finem. Pau. de ca.

a ¶ Preiudicium. ſecus iure veteri ⁊ in hoc caſu. vt. ff. eo. l. pe. §. fi. ⁊ l. papinianus. §. ſi ex conditione. Et no. ꝙ eligendo vnum ius ſibi cõpetens circa aliud ſibi nõ preiudicat. ſic ⁊. ſ̃. de tranſac. ſi quideʒ. ⁊. ff. de inoffi. teſta. mater. Sed arg. contra. j̃. de poſi. l. iiij. ⁊ de vſur. l. ꝙ̄uis ⁊ de lege cõmiſ. l. cõmiſſoria.

b ¶ Nullam. ſ. ad ſupletionẽ cauſe quarte.

c ¶ Judiciũ. quid auteʒ ſi filius patrẽ vel matrẽ vel econtra vult inſtituere ⁊ inſtituẽdus dicat nolo: ⁊ ſic alium inſtituit ille adit ⁊ exheredatus vel preterit⁹ querelam inſtituit: vl̄ dicit ipſo iure nullũ teſtamẽtuʒ cũ nõ ſit inſtitutus vel exheredat⁹ ergo nõ tenet teſtamentũ: ſicut in ſimilibus eſt arg. ff. de actio. ⁊ obli. l. obligationũ fere. §. placet. ⁊ de his qui ſunt ſui vl̄ alieni iuris. l. patre. nec ɔſenſus inſtituendi firmat qḋ ipſo iure nõ valet. vt argu. ff. qui. mo. pig. vel hipo. ſol. ſi debitor. in fi. ⁊ de iur. pa. ſicut. ⁊ quãdo pater filio vel princeps ſubiecto: vel patroni filius liberto. vt. ſ̃. eo. in p̄n. ⁊. ff. de bo. libe. l. paulus. §. patroni. ⁊ inſtitu. q̄bus nõ eſt permiſſum facere teſtamentũ. in prin. q2 non nocet exheredatio: niſi ſit ingratus. vt j̃. de lib. prete. vel exhere. auť. ex cã. ergo non nocet ɔſenſus. vt inſti. de here. quali. ⁊ differẽ. §. ij. Itẽ nõ preiudicat ɔſenſus vi pacti vel repudiatiõis. vt. ff. de acqui. here. q ſuperſtitis. ⁊. j̃. de capti. nec nos. ⁊ ſ̃. e. l. §. j. Ecõtra videt̄ ꝙ nõ põt dici inofficioſum cũ voluit filius pietatem ſeruare ⁊ ſtetit ꝑ inſtitutum quominus fieret: ergo volenti non eſt facta iniuria. vt. ſ̃. ꝺ tranſact. l. cuʒ donationis. nec inuito confert̄ beneficium. vt. ff. de re. iur. inuito. h. Item hic videt̄ iuſta cauſa quare poſſet preteriri. vt. ff. ſi quis ali. teſt. ꝓ. l. j. Iteʒ conſenſus matris filij preteriti facit tenere: qḋ al's ipſo iure eſſet nullũ vt arg. ff. de iniuſt. teſt. l. filia preterita. ⁊ de iure doti. ſi res. §. j. q2 res paciſci potuit cõſentiẽte filio. vt. ff. de liber. ⁊ poſthu. l. filio. eſt enim nullũ teſtamentũ ſi hoc filius dicat patre cõſentiente vt alius habeat bona filij decedentis vel ecõtra. vt. ſ̃. de pac. l. fi. arg. ff. ſi a patre quis ma. fue. l. j. §. ſi parens. ⁊ alia ꝓhibita toleranda voluntate partium. vt. ff. de fer. l. j. ⁊ ſpem future ⁊c. vt. ff. de pactis. l. pactum.

Teſtamẽtũ an poſſit dici inofficioſuʒ ſi pater extraneũ inſtituit filio dicẽte nolo eſſe heres.

d ¶ Scimus. conſtitutionẽ. ſ̃. eo. l. omnimodo.

e ¶ Ipſo iure. i. etiam ſi nil dicat teſtator ſi tamen filius hoc allegat. vt ſ̃. l. pxi. ſic in teſtamẽto dico filio ſuo p̄terito. vt. ff. de iniuſt. rup. teſt. l. filio. ⁊ in ɔtratabulas. ⁊ in cõpenſatione. vt. j̃. de cõpen. l. fi.

f ¶ Heres nititur. ex legato relicto filio.

g ¶ Cõmodũ. nã dato ꝙ hr̄s retinet falcidiã ⁊ fili⁹ nõ poſſit petere ſuppleri ceſſat lex omnimodo ⁊ ſic hʒ locum lex illa: cum querit̄. nam poſito ꝙ non oportet ⁊c.

h ¶ Amittat. reſciſſo teſtõ ꝑ querelã inofficioſi. Sʒ ɔ̃ ad ſequẽs rñſum ff. de leg. ij. cuʒ pater. §. euictʒ. Sed aliud eſt in legato qḋ hʒ aliq̃s noie q̃rte vt agat de euictiõe ne intẽtet querelã vt h. aliud i alijs. vt ibi. Vel illud in preceptoribus Itẽ eſt ɔ̃. ff. de bo. lib. ſi vo. §. ſi patron⁹: vbi dicit totũ auferri ꝑ ɔ̃tabulas ꝑte legati euicta. Sʒ dico ꝙ aliud eſt in iſto filio ꝙ̄ in pr̄ono ꝙ magis eſt debita filio pr̄is hereditas ꝙ̄ liberti patrono. Itẽ ɔ̃. ff. ꝺ leg. ij. cũ pater. §. euictis. Sed in precepto. ibi dicit agi de euictione.

i ¶ Falcidia. ſʒ in hac ꝑte ſic. ergo ꝑ falcidiaʒ nõ minuit̄ lʒ vtreq; libertates minuãt. vt. ff. eo. papinian⁹. §. q̃rta.

k ¶ Interueniẽte. ꝑ falcidiã vel ꝑ euictionem.

l ¶ Subſtantia patris. ex hoc verbo corrigit̄ qḋ eſt. ff. eo. papinian⁹ §. vnde queritur. vel illud in quarta trebellianica: hoc in quarta iure nature. vt. ff. ad trebel. l. mulier. §. ſi heres vel ibi certum tempus erat appoſituʒ infra qḋ tempus poteſt percipere tot fructus qui ſufficiunt ad quartam: hic nõ. ⁊ de hoc habet̄ etiã j̃. ad trebel. l. iubemus.

m ¶ Ex ſubſtitutione. cuʒ forte ſubſtitutus ſit in legato.

n ¶ Accreſcendi. a fructuario: cũ ipſe erat proprietarius tantũ vt dicit ſtatim.

o ¶ Subſtantie patris. ſed an fructus dicatur res. ſubijcit ꝙ ſic. vt. ff. de verb. ſig. l. bonoruʒ arg. cõtra. j̃. ad trebel. l. iubemus.

Fructus an dicat̄ res.

p ¶ Fieri. ſic ergo queritur vnde ⁊ a quo fuit repletio. ⁊ ſic ſunt ar. ff. de peti. heredi. item veniũt. §. a quo. ⁊ de verbo. ob. cũ ſeruus. ⁊. ſ̃. ꝺ preci. impe. off. l. vniuerſis. accur.

q ¶ Cũ aũt. ſi minus legitima portione relinquat̄ q̃liter repleri debeat dictũ eſt. ſ̃. Si aũt ex tempore relictuʒ eſt ⁊ plus vt non careat debita portione dicendum eſt.

r ¶ Inſtituto. ſ̃. e. l. quoniam in prioribus.

s ¶ Celebrari. ɔdictione ex hac. l. ⁊ nõ ꝑ querelã qḋ apparet ex ſequẽtibus. Nã ſi ꝑ querelã nõ valeret ſm iura iſta que teſtõ relicta eſſent q̃ſi a demẽte relicta. vt. ff. e. ticia. Sed hodie aliud videt̄ ꝙ̄ lex iſta dicat ꝑ auten. vt cũ de ap. cog. §. aliud. col. viij. cũ debeãt hr̄e iure inſtitutiõis niſi velis dicere iſtũ intelligi quaſi inſtitutũ. nã p̄tor fideicõmiſſariũ reputat ꝑ inſtituto. vt inſti. de fideicõ. here. §. reſtituta. ⁊ eſt ſimile ad. §. iſtum in auť.

Fideicõmiſſarius reputat̄ ꝑ inſtituto.

iſtum in auf. de triente z ſe.§.j.col.iij.
a ¶ Et tépora. ſcʒ gn/quénij. vt.ſ.eo. ſi qs filium in fine.
b ¶ Hereditate. q: tūc naſcit. vt.ff.e. papinia/nus.§.ſi odítioni. Sed ʒtabulas ex die mortis. vt.ff.de ɔtratabu.illud in prin.z.l.qō vulgo.
c ¶ Nō liceat. ſubaudi tū. Uel dic qſi diceret. ideo computat ab adita hereditate ne liceat be/di adire qñcūqʒ ſibi placuerit.imo infra certuʒ tps cogem⁹ eū adire: vt ſtatiʒ ſequif.ſi aūt a tpe mortis cōputaret baberet liberā ptāte ad eūdi qñ vellet heres.
d ¶ Adire.ſed aliud videf ſtatui tps.vt.j. ð in re deliberādi.l.fi.§.j.q; eſt ɔtra.Sol. vt ibi.
e ¶ Hoc facere.al's re/pellat in ppetuū. vt.ff. de cur. bo. dan.l.j.pñt ergo poſt annum adire qð eſt ɔ Pla. vt diximus.j.de iure delibe.l. cū antiquioribus.
f ¶ Ad extraneos.j. ð iure deliberā. ſancim⁹.
g ¶ Antiqs libris. vt ff.eo.quéadmodum.
h ¶ Qm antiqs. vt ſ.eo.l.de inofficioſo. z.ff.e. ſi inſtituta §.de inofficioſo. Acc.
i ¶ Antiqs legib⁹. vt ff.eo.quéadmodū.
k ¶ In caſtrenſib⁹.ammodo de filijſfamilias tantū dicit. Accur.
l ¶ Paganū eſt.ſ.pfectitiū vel adūetitiuʒ. vt j.de bo.que.liber. cum opʒ.in quibus ɔſtat filiūfamilias nō poſſe teſtari.vt.j.de bo.que libe.l.fi.§.filij autem.
m ¶ Concedit.i. cōcedebat ante legem iſtā.
n ¶ In cōſulibus. qui erant filijfamilias.z ſic expone ſequentia.
o ¶ Nō phibenf.no. licito etiā quo ad exheredationē. vt.ff.e.l. papinianus.in pnci.z.j.ibi q: militib⁹ zc.z ſm hoc qſi in caſtrēſi finita etiā dignitate poſſet exheredare.qō ſecus in caſtrēſi a veterano.Sʒ cur ſecus. Allū idē pro gbus dicta.l.papinianus. q: dicit patriſfamilias.
p ¶ Cōceſſum eſt. ante hāc.l. vt predictū eſt.
q ¶ Quia. merito qro an oēs qui habēt quaſi caſtrēſe poſſint. nā oēs q habēt caſtrēſe pñt.
r ¶ In memorialibus. id eſt notarijs qui ſcribunt cauſa memorie.
s ¶ Archiatris. id eſt

¶ Illō pterea ſancim⁹. vt tpa a de inofficioſi q̄rela ab adita hr̄ditate b ſʒ vlpiani ſniaʒ currāt: herēdij modeſtini ſnia recuſata. q: morte teſtatoris illico curſuʒ de inofficioſo q̄rele tpibus dabat. ¶ Ut nō liceat c hr̄di qñ voluerit adire d: ne p hmōi tramitē iterum fili⁹ defraudef debito naturali. ¶ Sācimus itaqʒ vbi teſtator deceſſerit alio ſcripto hr̄de z ſperaf de inofficioſo q̄rela neceſſitatē hr̄e ſcriptū hr̄dē: ſi qdē preſto eſt in eadē cōmanēs pūincia intra ſex mēſiū ſpaciū ſinaūt ſeorſuʒ vtraqʒ ps in diuerſis pūincijs degit tūc intra ānale tm̄mō ſpaciū: ſimili mō p ɔtinuū a morte teſtatoris numerādū oimodo adire hmōi hr̄ditatē vel māifeſtare ſuā ſniaʒ q hr̄ditatē minime admittit: expedit⁹ etem ita tractat⁹ iducif filio memoratā mouere q̄relā. ¶ Sinuero ſcript⁹ heres itra ſtatuta tpa minime adierit p offiñ qdē iudicis hr̄dē ſcriptū cōpelli h facere e. ¶ In medio tñ tpe id eſt a morte qdē teſtatoris z ante aditā hereditatē. z ſi deceſſerit fili⁹ hmōi q̄relā(lʒ nō pparauit)ad ſuā poſteritatē traſmittet. ¶ Ad extraneos f vo hr̄des tūc tm̄mō qñ antiqs libris g inſertā faciet pparationē

¶ Sicut in caſtrēſi ita in quaſi caſtrēſi peculio filiuſfamilias hʒ duplex priuilegiuʒ. q: pōt teſtari: z teſtamētū ei⁹ nō ſubiacet q̄rele. ſʒ paterfamilias effectus quia deſinit eſſe peculiū z cū reliqs bōis ɔfundit: dicta priuilegia non meretur. Saldus.

¶ Idē.a.Iohāni.p.p. L.xxxvij.

Qm h antiqs legib⁹ i declaratū eſt vt militaria teſtamēta de inofficioſo q̄relā euadant: multi alij caſus emergūt in gbus dubitationes exortas ſopiri neceſſe eſt. ¶ In caſtrēſibus k etem peculijs introducta eſt z alia ſubdiuiſio z peculij triplex inuenif cā. ¶ Uel etem paganū l eſt peculiū vel caſtrēſe: vel qō medietatē iter vtrūqʒ obtiet: qō qſi caſtrēſe nūcupaf. ¶ In tali igit peculio qō qſi caſtrēſe appellaf: quibuſdā pſonis licentia ɔcedit m cōdere qdē teſtamēta: ſʒ nō quaſi militibus quo voluerint mō: ſed cōi z licito ɔſueto ordine obſeruādo quēadmodū fuerat in cōſulibus n ɔſtitutū z prefectis legionū z preſidib⁹ puinciarū: z oibus gñaliter q i diuerſis dignitatib⁹ vel adminiſtrationibus poſita nr̄a ɔſequunf māu: vel ex publicis ſalarijs quaſdā largitates. ¶ Sed he qdē pſone teſtamēti faciēdi habēt ptātē in ipſis tm̄mō peculijs que iaʒ enumerata ſunt: id eſt qſi caſtrēſibus. ¶ Sʒ z veterani q tpe quidē militie ſibi peculiū acquiſierūt militiā aūt depoſuerūt: teſtari(licito tñ modo)non phibenf o. ¶ In bis itaqʒ oib⁹ qſi caſtrēſib⁹ peculijs dubitabaf: ſi ɔtra hmōi teſtamēta de inofficioſo q̄relā extēdi oportet. ¶ Sed prior queſtio erat ſi oēs q quaſi caſtrēſe peculiū habēt teſtari in hoc poſſint. q: non oibus paſſim: ſed qbuſdā pſonis hoc priuilegij loco ɔceſſum p eſt. ¶ Quia q militib⁹ quidē z veteranis teſtamēta facere in caſtrēſi peculio vndiqʒ ɔceſſum fuerat: ſʒ militibus qdeʒ in expeditione ɔſtitutis iure ſuo: veteranis aūt iure cōi. ¶ De alijs aūt pſonis oibus que nō p ſpeciale priuilegiū hoc acceperūt: ſi poſſint teſtari dubitatū fuerat: vtputa viris diſertiſſimis patronis cauſar vtriſqʒ duotiſſimis memorialib⁹ r z agētibus in rebus: necnō magiſtris ſtudior liberaliū artium Archiatris s quoqʒ z alijs oibus oino q ſalaria vl' ſtipēdia pcipiūt publica t. ¶ In bis itaqʒ oibus ſancimus gbus ad imitationē peculij caſtrenſis quaſi caſtrēſe peculiū ſupuenit: oibus qui tale peculiū poſſidēt ſup ipſis tantūmodo rebus que quaſi caſtrēſis peculij ſunt vltima cōdere (ſm leges tñ) poſſe elogia. Hoc nihilominus eis adito pūilegio vt neqʒ eor teſtamēta u de inofficioſi q̄rela expugnenf. ¶ Si eñ patronus aduerſus res quas libertus ei⁹ ex caſtris acquiſiuit: ſui iuris indubitāter cōſtitutus: z ſi pterit⁹ fuerit ab ingrato liberto tñ ɔtra hmōi peculiū x cōtratabulas bonor poſſeſſionē non hʒ ſm veterū legū ſanctionē y: quēadmodū oportet prefata peculia q̄ ad inſtar caſtrēſis peculij introducta ſunt de inofficioſo q̄rele eſſe ſuppoſita. ¶ Sʒ hoc obtinere opʒ: donec in ſacris parentū ſuor ɔſtituti ſunt hi q quaſi caſtrēſe peculiū poſſidēt. ¶ Si eñ ſui iuris efficianf pculdubio eſt eor teſtamenta z p ipſis rebus qs antea quaſi ex caſtrēſi peculio. habebāt poſſe de inofficioſo q̄relā ſuſtinere: cū neqʒ nomē peculij pmanet: ſʒ alijs rebus cōfundif: z ſimilē fortunā recipit quēadmodū z cetere res eor z advnū cōgreganf ex oibus patrimonium.

¶ De inofficioſis donationibus.

¶ Si per inofficioſam donationem filij fraudantur in quarta.i.in legitima portione competit eis querela inofficioſe donationis que eſt introducta ad ſimilitudineʒ inofficioſi teſtamenti. h.d. ſecunduʒ. Bal.

¶ Impa. Philip. nicaroni z papiniane. Titu.xxix. Lex.j.

SI(vt allegatis a) mater veſtra ad b deludendū inofficioſi c q̄relā pene vniuerſas facultates ſuas duʒ ageret in reb⁹ hūanis factis donationib⁹: ſiue in qſdā liberos ſiue extraneos exhauſit e: ac poſtea vos ex duab⁹ d vncijs fecit heredes: eaſqʒ

medicis.
t ¶ Publica. vt.ſ. de aduoca. diuer. iud. fori.
u ¶ Teſtamēta. duo puilegia dat filijſfamilias. vt z teſtenf in quaſi caſtrēſi z nō timeat querelā vt hic. z.j.de teſta. mili.l.fi. ſʒ hodie timēt. vt.ſ.de epiſ.z cleri.l.ſacroſancta.auf. preſbyteros.z in auf. vt cū de app. cog.§. ſancimus. colla.viij.

Filijſfamilias teſtādo duo puilegia olim habebant.

x ¶ Peculiuʒ. ſic dico reſpectu preteriti tpis quo fuit ſeruus. z ſic accipif p patrimonio: vel alijs modis. vt.ff.de pecu. ſuper rubrica.
y ¶ Sanctioneʒ. vt.ff. de bo.lib. ſi filius.§. papinianus. Et no. q miles filiuſfamilias etiā ſi ſui iuris efficiaf nihilominus hʒ hoc idē priuilegiū in bonis caſtrenſibus. ſed in bonis qſi caſtrēſibus ſecus vt h: ſecus etiā in veterano. vt ff.de teſta.mili.l.fia milite.§.fi. z.l. nā in bona.z.ff.eo.papinianus ɔtra veteterani. veteranus eñ z filiuſfamilias nō habet hoc pūilegiuʒ vt ceſſet q̄rela inofficioſi teſtamēti lʒ teſtari poſſit. vt.ſ.ea.l.§. ſed z veterani. ſed libertus etiā veteranus hʒ hoc priuilegiū. vt hic dicit. nec eñ ita ſubuenif ſpono vt filijs z parētibus.

¶ De inofficioſis donationibus. Dictuʒ eſt ſ.de querela inofficioſi teſtamēti. Sʒ q: ſepe in fraudē legis excogitanf donationes vt ceſſet q̄rela inofficioſi teſtamēti. vt.j.eo.l.j. Ideo ponit de ioffícioſis donationibus. Azo.

Cōtinuatio.

3 SI vt allegatis. vos duo fratres.
a ¶ Ad deludenda.i. excludēda.
b ¶ Inofficioſi.ſ.teſtamēti. naʒ illa ad ſubuertenda teſtamēta tm̄ eſt inducta.
c ¶ Exhauſit. excedendo dodrantem.
d ¶ Ex duab⁹ vncijs. Sed quō bis duob⁹ filijs pōt dari q̄rela cum quartaʒ habeat z plus. q: alij duo erāt vt in littera ponif: z due vncie plus quarta ſunt. ſcʒ dimidie eor duor filior que eis debebanf ab inteſtato. Rñ. promptuʒ eſt dicere q ex duabus vncijs nō pimonij qō erat añ donationē fuerūt inſtituti: ſed eius qō remanſit puta donauit

legatis vel fideicōmiſſis exinanire geſtiuit: nō iniuria iuxta formā de inofficioſo teſtamēto cōſtitutorum ſubueniri vobis vtpote quartam partē non habentibus deſideratis.

¶ Si pr̄ donat filio in poteſtate quaten⁹ immoderate donauit morte non cōfirmatur. ⁊ iō ad reuocandū nō eſt opus querela ſi aūt dōauit filio emācipato ab initio valet ⁊ querele eſt locus. h. d. Barto. ⁊. Bal. vel ſic. Donata iofficioſe a pr̄e filio in poteſtate ꝯſtituto reuocanť familiehercifcūde iudicio. dōata v̄o emācipato reuocanť per querelam iſtam hoc dicit. Salycetus.

¶ Imper. Galie. ⁊ valē. aa. Euc. Lex. ij.

Pater ſi omne patrimoniū ſuū ipetu quodaʒ immēſe liberalitatis in filium effudit: aut in poteſtate[a] eius is ꝑmāſit arbitri[b] familiehercifcunde[c] officio cōgruit vt tibi quartā debite ab inteſtato portiōis preſtet incolumē[d]: aut ſi ante emācipatus is fuerit: ⁊ qꝛ donatio nō indiget alieno adminiculo[e]: ſʒ ſuis virib⁹ nititur[f] iuxta cōſtitutiones: is qui prouinciā regit ad ſimilitudinē[g] inofficioſi teſti querele: auxiliū tibi impartiet.

¶ Propter eādeʒ rationē eqtatis illud qđ diſponit in cā teſtati hʒ locū in cauſa inteſtati. Bal. vl' ſic. Querela inofficioſſe donationis habet locum etiam ſi ſuccedatur donationi ab inteſtato. h. d. Salycetus.

¶ Iidem. aa. helieno. Lex. iij.

Precib⁹ quidē tuis ꝓpoſita preſcripta eos parētes denotāt[h] qui cū teſtō facto viui patrimoniū ſuū immēſis donationib⁹ exinaniſſent: ⁊ inane nomē heredū liberis reliqſſent. ¶ Sʒ ad iteſtatos[i] quoqʒ eadē ratio eqtatis[k] extendiť.

decem vncias ⁊ remāſerunt due: has duas vncias diuidit in. xij. ⁊ ita ex duabus vncijs eius qđ remāſit fuerūt inſtituti. Vel ſi ex groſſis fuerunt inſtituti. dic ꝙ fuerūt exinanite legatis ⁊ fideicōmiſſis. Scđo qro cū aliqd habeat noie quarte: cur hāc querelā intētāt. Rñ. qꝛ ſupiorem querelā de inofficioſo teſtō habebat olim ſi minus quarta habuit: ſʒ hodie remittiť om̄e grauamen. vt. s̄. ti. j. ſcimus. ⁊. l. oīmodo. ⁊. l. qm̄. in pnci. Dico ergo ꝙ ſiue habeāt q̄relā ſm leges veteres ꝯtra legatarios in modū exceptiōis: qđ eſt ſi ipſe poſſidet res legatas. ⁊ legatarij agāt: vt al's vides. vt. ff. de inofficioſo teſtō. papinianus. §. ſi filius ſiue ſm nouas remittiť omne. Dico etiā hodie hanc q̄relā ꝓponēdā ꝯtra donatarios ſi id qđ apud eū eſt ad quartā nō ſufficit. ⁊ ita vtrūqʒ habebit. Tertio opponiť quia ſi hēat qđ ſufficit ſibi ad quartā remiſſo ſibi onere. per. l. ſupioris ti. nō videtur velle lex iſta ꝙ hanc q̄relā ꝓponat. ſic em̄ dicit vtpote quartā ⁊c. Sed dic nō habētibus inſpecta quātitate bonoꝝ que erat ante factā donationē. vt. s̄. ti. j. auť. vnde ⁊ ſi parens. ſi aūt de reſiduo intelligeres: bene habēt quartā. vt ⁊ dixi plus. Vel dic etiā ei⁹ reſidui nō videnť habere quartā cuʒ ſit exinanita legatis ⁊ fideicōmiſſis. ⁊ ita nō ipſo iure tolliť omne grauamen. lʒ hoc ſit in ti. ſupiori. Quarto quero qūo dicit iuxta formam ⁊c. ibi em̄ ageret tm̄ ad ſupplementū. vt. s̄. ti. j. l. ſcimus. in prin. ⁊. l. oīmodo. hic aūt agiť q̄rela. Rñ hic habuit reſpectū ad id qđ olim fiebat in illa nā ibi olim hēbat querelā. ſi minus quarta haberet. Vel ſcđo hodie idē eſt in hac qđ in illa. Quinto q̄ro inquātū fit reuocatio ꝑ hāc q̄relā. Rñ. ſm Azo. q̄tenus imoderate eſt facta. vt. j. e. l. ſi mater. ⁊. l. ſi totas qđ ſatis dici pōt. Nec obſtat. ff. de leg. ij. ticia in prin. ⁊. l. oīmodo. §. imperator. vbi ſuā dimidiā integraʒ reuocat vnus duoꝝ filioꝝ. Sed dic ſm. B. ⁊. R. dimidia eius qđ eſt vltra dodrātē. vt. j. e. l. ſi mater. Vel diſtingue ſm. B. in q̄ſtione p̄dicta an ſit inofficioſa donatio re ⁊ ꝯſilio an re tm̄. pmo caſu in totū ſit reuocatio. ſcđo in id tm̄ qđ eſt imoderate geſtū. ⁊ hoc ſm veteres leges. Sʒ ꝑ auť. s̄. ti. j. vnde ⁊ ſi parēs ſit ſemꝑ q̄tenus eſt geſtū imoderate. vel illa auť. ſm hāc diſtinctionē intelligiť. vel loquiť qñ in aliū filiū eſt collata. ſecus ſi in extraneū. Huic diſtinctioni videť obſtare. j. e. l. fi. vbi parificat querelas: ſʒ in ſupiori non refert re tm̄ an etiā ꝯſilio fecit: nec ergo ⁊ h̄. Sed illud regulare: hoc ſpeciale. Itē ob. j. de reuo. do. l. ſi vnq̄. Sed ibi ſolui. ⁊ hoc ſm. B. ſed ſm Azo. dici pōt ꝙ indiſtincte reuoceť tm̄ debitū bonoꝝ ſubſidiū. vt. j. e. ſi liqueat. Ibi em̄ poniť de inofficioſa donatiōe re ⁊ ꝯſilio. Sexto quero qd ſi donaui primo dodrantē ⁊ hec nō eſt inofficioſa: qꝛ adhuc ſupeſt in bonis debitū bonoꝝ ſubſidiū: poſtea facio teſtm̄ ⁊ te filiū iſtituo in reliqs tribus vncijs: ⁊ a te multa legata relinquo: an hic filius querı poterit aliquo modo. ecce em̄ querelā inofficioſi nō hʒ qꝛ quartaʒ hʒ vel habet petitionē triū vnciaꝝ que ſupſunt ⁊ remāſerunt factis donationibus tpꝛ mortis. vt. s̄. ti. j. cū queriť. Itē hanc nō videť habere: qꝛ nō fuit inofficioſa. qđ ſi eſt: ergo ſic pater poterit donando fraudare filiū qđ eſt ꝯtra mentē huius tituli qđ quidē negari nō pōt qn aliquo caſu fraudare poſſit filium. Quid em̄ ſi in mari oīa ꝓijciat. ad hoc rñ. ſm Azo: ⁊ Io. ꝙ ſi donatio illaꝝ. ix. vnciaꝝ in fraudē facta fuit ꝙ fiat reuocatio. ix. nec ꝓdeſt ſi dicat nō fuit fraudatus re in illis. qꝛ ⁊ ſi tunc non erat fraudatus fraudabať tñ ſicut in vſucapione al's ſolem⁹ dicere. vt s̄. de reſtitu. mili. l. qđ tpe. ⁊ al's. vt. ff. qđ me. cau. l. ſʒ ⁊ partus. ⁊ al's. ff. qđ met. cauſa. l. extat. Itē etiā vltima relicta inducūt falcidiā de primo relictis que prima nō inducebāt. vt. ff. ad. l. fal. penales. §. annua. ⁊. l. in quātitate. §. ſed ⁊ ſi legata. l. plautius. ⁊. l. lineā. Si v̄o re tm̄ fuit inofficioſa donatio omni remedio videť excludi niſi ꝑ auť. de immē. dona. que gn̄aliter loquiť vbi donatio fuit immēſa. qꝛ quartā bonoꝝ que erat ante donationē oīno dʒ habere filius. Idem ergo in. vij. q. dici poteſt: ⁊ ſi pluribus ſingulariter donauit ⁊ vltima reddat alias inofficioſas. vt. ff. de iure patr. ſi libertus. §. fi. Item octauo q̄ro qd ſi ab initio donauit qs totū ſuū patrimoniū: poſtea aūt multo plus acqſiuit ⁊ totū filio reliquit. Rñ. nō dari ei querelā. vt argu. in auť. de nup. §. qꝛ vero hactenus. col. iiij. ⁊. ff. ad. l. fal. in ratione in prin. Ar. ꝯtra. s̄. tit. j. auť. vnde ⁊ ſi parens. Nono quero ecōtra. Quid ſi donādo nō exceſſit dodrantē ſʒ poſtea reliqua bona amiſit caſu an fingeť mō inofficioſa donatio fuiſſe que nō fuerat tpe donationis inofficioſa. Rñ. nō qꝛ legitime fuit facta. ar. j. de admi. tu. ſancimus. Sed vt. s̄. diciť in. viij. q. pendet interim dum viuit. Decimo quero que actio ꝓponiť ꝓ reuocanda huiuſmodi donatione. Quidā dicūt vt. R. vtileʒ petitionē here. quaſi titulo habito ꝓ nō titulo: qđ nō eſt verū: cū h̄ donatarius factus fuerit dominus: ⁊ bona ſide. Alij dicūt dari vtilē rei vēdicationē. qđ ſatis dici pōt ꝓpoſita pri⁹ iſta querela. nō aūt dať directa. qꝛ q accepit factus eſt dn̄s traditione vtpote cū nō in fraudē legis ſed bois facta ſit alienatio. vt. ff. de iure patro. ſi libertus. Non aūt hoc dixi vt per oīa ſimilis ſit patrono hic filius. qꝛ hic ſola donata. ibi quoquo mō alienata: dolo tñ reuocanť hic. ⁊ ſine dolo vt puto vt. j. eo. ſi totas. Sed vt dixi prius eſt ꝓponēda querela: ⁊ ea perlata datur vtilis in rem ſicut in querela inofficioſi teſtamēti. nec tñ omnino ſic qꝛ ipſo iure ibi deſijt heres dn̄s eſſe. vt. ff. de vulg. ſubſti. l. in ſubſtitutione. at hic nō ita credo: ⁊ merito qꝛ h̄ cui donatū eſt nō ſola volūtate vt heres hʒ dn̄ium. ideoqʒ lʒ infirmeť volūtas ꝑ hanc querelā remanet tñ dn̄ij trāſlatio ꝑ traditionē factā. at inde infirmata volūtate defuncti nō pōt dici penes eū aliqd remanere. Itē pōt dici ꝙ deť cōditio ex hac lege. nā ſm leges veteres nō fiebat hec reuocatio. Accur.

Donationis inofficioſe q̄rela inq̄tuʒ reuocat.

Falcidia iduciť qñ qʒ de primo relictis occaſione vltimoꝝ relictoꝝ.

a ¶ Pater. in ptāte. no. ergo qñqʒ patrē filio poſſe donare vt trāſeat dn̄ium ſtatim: qđ eſt verū in caſibus. ſ. in dote ⁊ donatione ꝓpter nuptias. vt. ff. fa. her. pōponius filadelphus. ⁊. ff. de col. bo. ꝑ totū ti. ⁊ de col. do. Itē eunti ad caſtra res mobiles. vt. j. fa. her. l. iiij. Itē aliqđ diurnū ꝓ alimētis vel remittere vſūfructū in aduētitijs. vt. j. de bo. q̄ lib. cū opʒ. §. ſin aūt res. ⁊. l. fi. §. ſin aūt pr̄e. ⁊ his caſibus non eget ꝯfirmatione. imo eget ſm Azo. in ſum. de bo. q̄ lib. Itē videť hodie ex q̄libet cā cū ſibi hr̄e poſſit aduētitia q̄ntum ad ꝓprietatē: maxime ꝑ auť. de imēſis dona. q̄ eſt. s̄. ti. j. lʒ reuoceť ſi fuerit inofficioſa. nā ibi indefinite poniť de filijs. olim aūt ante iuſtinianū erat nulla. qꝛ ſi qua eēt patri quereret vnde ꝑinde erat acſi ſibijpſi donaret niſi morte ꝯfirmareť vt hic. Alij dicunt ꝙ ibi in. d. auť. erāt emancipati vñ valebat. Tertij ꝙ erat ibi in morte ꝯfirmata. ⁊ ideo dať querela. qꝛ ille cui donatio erat facta nō erat heres. alioquin dareť ei actio familie herciſcunde vt hic: ſic ⁊ ſm iſtos nō tenet etiā hodie donatio inter patrē ⁊ filium. vt hic.

Donatio pr̄is in filiuʒ qñqʒ ſtatiʒ trāſfert dn̄ium.

b ¶ Arbitri. ſubaudi ⁊ tunc arbitri ⁊c.

c ¶ Familie herciſcunde. videť nō habere locū actio familie herciſcūde qꝛ talis donatio retrotrahiť. vt. j. de dona. inter vi. ⁊ vxo. donationes. actio aūt familie herciſcūde nō niſi ꝓ his q̄ erāt in bonis tpe mortis intentať. Rñ. trahiť retro non q̄ntum ad dn̄ium. vt q olim expreſſa volūtate nō potuit eſſe dn̄s. nūc videať volūtate ficta fuiſſe. ſʒ q̄ntum ad fructus. Itē q̄ntuʒ ad hoc vt nō teneať de dāno dato. vel illud de iuris fictiōe. ſecus eſt q̄ntum ad veritatē quā hic reſpicit. Vel dic ꝙ nō ꝯfirmať morte hec donatio ꝓ eo qđ eſt imenſe donatū: ⁊ ſic nō retrotrahiť ꝓ eo qđ eſt imenſe donatū: ſʒ ꝓ alio ſic. Itē ꝙ hic dicit de iudicio familiehercifcūde intellige ſi vterqʒ filius ſit heres al's nō haberet locū hec actio: ſed querela inofficioſe donationis. vt. ff. fa. her. l. j. ⁊. ij. Item no. hic ꝙ venit heres cōtra factū defuncti: ⁊ eo modo quo nō veniret niſi eēt hr̄s qđ eſt mirū. Itē eſt ꝯ̄ huic dicto. j. đ col. ſi donatiōe. Sol. vt ibi.

Actio familie herciſcunde an retro trahitur.

d ¶ Incolumē. per hoc apparet ꝙ dʒ habere quartā ſine onere legatorū ⁊ fideicōmiſſoꝝ. ſic ⁊ in ea que erat ad excludendam querelā inofficioſi teſtamenti. vt. s̄. ti. j. ſcimus. Item ꝯtra. ff. de leg. ij. l. ticia. §. imperator. vbi dimidiam reuocat. Sol. vt no. s̄. l. proxi.

e ¶ Adminiculo. qꝛ adminiculū eſt vt a morte donatoris ꝯfirmeť donatio. vt. j. de dona. inter vi. ⁊ vxo. l. donationes.

f ¶ Nititur. vt. j. de dona. ſiue emancipatis.

g ¶ Ad ſimilitudinē. vt de ꝯtrahen. emp. l. cū res. ſʒ fratribus inter ſe nō datur ſm Ir. ſed nos cōtra. vt hic ⁊. j. e. l. fi. Accur.

h ¶ Precibus. denotant. ſ. feciſſe hoc qđ ſequiť qui cum ⁊c.

i ¶ Ad inteſtatos. ſecus in querela inofficioſi teſtameti q̄ tm̄ facto teſtamēto cōpetit. Itē illa ꝯtra ſcriptos hr̄des tm̄ ⁊ ꝯtra donatarios tm̄. Item illa in totū reuocat hec eatenus quatenus eſt bonoꝝ ſubſidium lʒ qñqʒ ⁊ totum ſm quoſdam. vt dixi. s̄. eo. l. j.

Querela iofficioſi teſtamēti ⁊ querela iofficioſe donatōis differunt

k ¶ Equitatis. ſic. ff. ad. l. aqui. illud. ⁊. j. ad. l. fal. l. fi.

a Si filius. ſicut eniꝫ filii agunt ſic ⁊ parentes: ⁊ ita agit hic mater ⁊ idem in fratre. vt dixi. ṡ. eo. l. ii.
b Subueniet. ſcilicet dando reſtitutioneꝫ ex perſona filii. vt ⁊. ff. de in integ. reſti. l. nō ſolum. ⁊. ff. de minori. l. patri ꝑ filio. ⁊ hoc ſi tenuit donatio alr̄ directo vendicaret. vt. ṡ. ſi aduer. dona. l. ii.

p Quarte partis. totius aſſis. ⁊ hic eſt caſus quē etiā habes. ff. de lega. ii. l. ticia. §. imperator.
q Donationibus. ſ. modicis.
r Reuocabit. vſqꝫ ad debitū ſubſidiū. vt dicit. ṡ. eo. ſi totas.
s Si liqueat. i. liquido apparet.

c Neceſſariū. in ſubſidiū ergo daꝉ hec querela ſicut querela inofficioſi teſtamēti. vt inſti. de inoffi. teſta. §. tā aūt. ⁊ facit. ṡ. de ioffi. teſta. cum filium. ⁊. ĵ. eo. cuꝫ donationibus.
d Si totas facultates tuas. o p̄. ac.
e Ad ſubmouendas. no. cōtra factum ſuū in p̄iudiciū ēt alterius venire poſſe. ⁊. ĵ. de patribus qui fili. di. l. ii.
f Neceſſe ē. oliꝫ quarta hodie triens vel ſemis. vt. ṡ. ti. ĵ. cum queritur. ⁊ auē. nouiſſima.
g Detractū. ipo iure. vt dicunt ar. ĵ. de reuo. dona. ſi vnqꝫ. Sed tu dic ſꝫ Jo. ꝑ q̄relā inofficioſe donatiōis. tenuit enim donatio. vt. ṡ. ꝑ xi. ibi vacuas ⁊c. ⁊ hoc ſubſicit cū dicit reuertatur. vt dixi. ṡ. e. l. j. Iteꝫ no. ipſum patrem cōtra ſuū factū venire etiaꝫ ſe viuente qđ nō eſt in q̄rela ioffitioſi teſtamēti. nam nō intentaꝉ viuente illo q fecit teſtamentuꝫ. Vel dic qꝫ demū poſt mortem reuocaꝉ. vt. ĵ. de ſecun. nu. l. hac edictali. ⁊ in auē. de nup. §. q: vero. col. iiii.
h Debitū. imo videꝉ totū. vt. ĵ. de reuo. do. l. ſi vnqꝫ. ſed ibi ſolui. Itē cōtra. ff. de le. ii. ticia. §. iperator. Sol. vt dixi. ṡ. eo. l. j.
i Reuertiꝉ. qꝫtū ad id qđ de fcō euenit. vt ṡ. ſi ſa. ſan. ec. l. iubem⁹. in fi. Azo. Sed Joh. cōtra vt modo notaui.
k Cum donatōib⁹. ꝑ ris tui. filie loquitur.
l Nō agnouiſti. exp̄ſſe renunciando. vel tacite excipiendo legatū. Et ſic no. pagnitioneꝫ ceſſare. vt. ⁊. ṡ. ti. j. l. parentibus. Itē ceſſat curſu quinquēnii. vt. ſ. e. l. ſi. Itē ⁊ ingratitudine. vt auē. de immē. dona. §. ſi. colla. vii. Itē ſi datur aliud auxiliū extraordinarium vt ſubſicit: nec beneficio ⁊c. ⁊ idē ſi aliud ordinariū competat. vt. ṡ. e. l. ſi pater.
m Fratris. paterne. ex cuius ſnia reſtitutionē habes. vt ⁊. ṡ. eo. ſi filius. Vel etiā tue q: fuiſti facilis in agnoſcēda voluntate. vt. ṡ. de in integ. reſti. l. j. Item ideo dicit nec beneficiꝫ ⁊c. q: ſi hoc auxiliū locū hꝫ denegareꝉ hic querela. vt. ṡ. eo. ſi filius.
n Ad exemplū. vt. ṡ. eo. l. ſi pater. de ꝯtraben. emp. l. cū res.
o Si mater tua. exhauſit. ĵ. ſubſicit. vt ⁊c.

Factuꝫ ꝑ p̄ii quādoqꝫ lꝫ infringere.

Querele inofficioſe donatōnis multipliciter renunciaꝉ.

Querela inofficioſe donationis nō hꝫ locū vbi hꝫ locuꝫ reſtitutio in integrum: ⁊ ſic auxiliū minus ſubſidiariū excludit auxiliū magis ſubſidiariū. h. d. bal. vel ſic. Querela inofficioſe donationis eſt ſubſidiaria nec cōpetit cū alio remedio etiā extraordinario cōpetēte ex defuncti pſona. h. d. Sa.

Impa. Diocle. ⁊ Maximi. aa. Ariſtine. **Lex. iiij.**

Si filius[a] tuus immoderate liberalitatis effuſiōe patrimonium ſuū exhauſit: preſidis, puincie auxilio vteris: q diſcuſſa fide veri: ſi in integrū reſtitutionē ex filii perſona cōpetere tibi ob iprobabilē donationis enormitatē animaduerterit: in remouēdis his que perperaꝫ geſta ſunt tibi ſubueniet[b]. Ideo qꝫ nō eſt tibi neceſſariū[c] aduerſus imodicas donationes auxilium ad inſtar inofficioſi teſtamenti.

Quod imoderate liberū eſt donatum ꝑpter ſupuenientes liberos vſqꝫ ad debitū bonoꝝ ſubſidiū reuertiꝉ ad patrimoniū donatoris. h. d. Bal. ⁊ Saly.

Jidē. aa. Cartabeo. **Lex. v.**

Si totas[d] facultates tuas ꝑ donationes vacuas effeciſti qꝫs in emancipatos filios ꝯtuliſti: id qđ ad ſubmouēdas[e] inofficioſi teſtamēti querelas: nō ingratis liberis relinqui neceſſe[f] eſt: ex factis donationibus detractatū[g]: vt filii vel nepotes qui poſtea ex quocūqꝫ legitimo matrimonio nati ſunt: debitu[h] bonorū ſubſidiū conſequanꝉ: ad patrimonium tuum reuertitur[i].

Impediꝉ intētare iſtā querelā qui iudiciū patris agnouit: vel aliud remediū hꝫ vl̄ hꝫ legitimā. h. d. Bal. vl̄ ſic. Debita portio itē in integrū reſtitutio: itē voluntatis defuncti agnitio hāc q̄relā excludit. h. d. Saly.

Jidē. aa. Demetriane. **Lex. vi.**

Cum donationib⁹[k] in fratrem tuū collatis facultates patris tui[l] exhauſtas eſſe eundēqꝫ patrem veſtrū ea que ſu pfuerant codicillis inter vos diuiſiſſe, pponas: ſi volūtatē eius non agnouiſti[l]: nec beneficio etatis[m] aduerſus h̄ iuuari poteris: nec tantū dos a patre data: ⁊ fideicōmiſſum cōtineret quantū ad ſummouendā querelā ſufficiat: de enormitate donationū ad exēpluꝫ[n] inofficioſi teſtamēti, puincie preſes iuriſdictionis ſue partes exhibebit.

Donatio reuocaꝉ qꝫtenus modus excedit. bal. vl̄ ſic. Donatio mr̄is inofficioſa reuocaꝉ qꝫtenus modus excediꝉ. h. d. Saly.

Jidem. aa. Damiano. **Lex. vii.**

Si mater tua ita patrimoniuꝫ ſuū, pfunda liberalitate in fratrem tuum euiſceratis opibus ſuis exhauſit[o]: vt quarte partis[p] dimidium qđ ad excludendā inofficioſi teſtamēti querelā aduerſus te ſufficeret: in his donationibus[q] quas tibi largita eſt nō habeas: qđ immoderate geſtum eſt reuocabitur[r].

Donatio facta vni ex liberis etiam re ⁊ conſilio inofficioſo nō reuocatur: niſi in debitū bonoꝝ ſubſidium. h. d. primo. Iteꝫ qđ vxoꝛ donat de bonis viri eo ꝯſentiente vir nō vxoꝛ videꝉ donare. ⁊ pſona viri ſeu patrimonii eius attendiꝉ. h. d. ſcdo Bald. vel ſic. Donatio facta vni ex liberis lꝫ fuerit inofficioſa re ⁊ ꝯſilio nō reuocatur: niſi vſqꝫ ad debitū ſubſidiū. Et donatio inter virū ⁊ vxorē nō valet ipſo iure. ideo ſi rem ſibi donatā a viro vxoꝛ dōauerit filio emācipato ꝯſentiente marito reuocaꝉ. tanqꝫ de bonis viri nō vxoris ſi reperiaꝉ iofficioſa. h. d. Salycetus. ⁊ nota Salycetum.

Jidē. aa. Domiano. **Lex. viij.**

Si liqueat[s] matrē tuā iteruer[t] ſtēde queſtionis inofficioſi[u] cā patrimonium ſuum donationibus in vnū filiū collatis exhauſiſſe: cuꝫ aduerſus eoꝝ cogitationes qui ſupremū cōſiliis[u] ſuis iudiciuꝫ anticipare ꝯtendūt ⁊ actiōes filiorū exhauriūt additu querele ratio depoſcat: qđ donatuꝫ eſt pro ratione[x] quarte ad inſtar inofficioſi teſtamēti conuicti diminuetur. Nam qđ vxoꝛ a marito in ſe matrimonii tēpoꝛe donatio nis cauſa collatū emancipato filio cōmuni cōſentiente domino[y] donauit: velut ex patris bonis de cuius ſubſtantia prohibente matrimonio non potuit exire[z] datū accipi rationis eſt: in cuius[a] bonis ſi idem conſiliū ⁊[b] euentus cōprehendantur: lex quam de patrimonio matris ediximus[c] obſeruabitur.

Querela inofficioſe donationis in tēporis duratione ⁊ in ratione ingratitudinis excluſione: ſimilis eſt querele inofficioſi teſtamēti. h. d. Bal. vel ſic. Iſta querela aſſimilatur querele inofficioſi teſtamēti. ⁊ ideo durat qnquēnio tm̄ ⁊ non vltra. h. d. ſm Pau. de caſtro.

Impe. Cōſtā. a. Olibrio. **Lex. ix.**

Non cōuenit dubitari q: imo dicaꝝ donationū omnibus[d] q̄rela ad ſimilitudineꝫ inofficioſi teſtamēti legibus fuit introducta vt ſit in hoc actionis vtriuſqꝫ vel vna cauſa[e] vel ſimilis[f] eſtimāda: vel idē[g] ⁊ tempoꝛibus[h] ⁊ moribus[i].

t Inoffōſi teſtamēti.
u Conſiliis. ſcꝫ malignis.
x Pro rōne q̄rte. i. ratione quarte quā nō hꝫ. Vel. i. ꝑpter rationē quarte quā nō hꝫ totam partē ſuā reuocat: cū donatio fuerit inofficioſa re ⁊ ꝯſilio: vt dicit principiū legis. Iteꝫ pro hac diſtinctiōe eſt qđ ſubſicit ad iſtar ⁊c. vt ẽꝫ ꝑ querelā inofficioſi teſtamēti in totum fit irritatio: ita ꝑ hāc q̄relam ſm Jo. ⁊ ꝑ eo. ĵ. de reuocā. dona. ſi vnqꝫ. ⁊. ff. de leg. ii. ticia. §. impatoꝛ. Sed azo dicit indiſtincte reuocari vſqꝫ ad debitū bonoꝝ ſubſidiū tantū etiā quādo re ⁊ conſilio interuenit fraus ꝑ legem iſtam: vt diximus. ſ. eo. l. j. ⁊ pro hoc facit verbuꝫ qđ eſt ĵ. diminuetur. Accur.
y Domino. ſcꝫ marito eodemqꝫ patre.
z Exire. vt. ĵ. de donatio. inter virū ⁊ vxo. l. etiā ſi. ⁊. ff. de iure do. tū. l. profecticia. §. ſi qs certam.
a In cuius. ſ. patris.
b Cōſiliū ⁊ euentus. Nota ergo duo neceſſaria vt fiat reuocatio: cōſiliū ⁊ euētus ſm quoſdā. qđ nō placet: immo ⁊ ſolo euētu fit reuocatio vt colligitur. ṡ. eo. l. ii. vbi dicit impetu ⁊c. Qđ hic dicit verū eſt ſi a primo incipias. non enim ſufficit fraus niſi etiā euētus ſequereꝉ. ſic ⁊. ĵ. de iure delibe. l. potuit. ⁊. ff. de acqui. poſ. quēadmoduꝫ. ⁊. l. iii. §. in amittenda.
c Ediximus. vt. ṡ. ea. l. in pꝛin.
d Non ꝯuenit. oibus ſcꝫ legib⁹ qđ eſt. ſ. ſcꝫ tractantib⁹ de hac materia.
e Vel vna cauſa. in ſpecto genere: q: iniq̄ excluſio ab hereditate.
f Vel ſimilis. in ſpecta ſpecie: q: vt illaꝫ inducit excluſio facta i teſtamento: ſic hec donatio inter viuos nimia.
g Vel ideꝫ. ſcꝫ ius ſit in vtraqꝫ i bis q̄ ſubſicit
h Et tēpoꝛibus. quia vtraqꝫ quinquēnii durat. vt. ṡ. ti. proxi. ſi quis filium. §. ſi.
i Et moribus. q: vtrunqꝫ tollit ingratitudo. vt in auē. eo. ti. §. ſi. Sꝫ differunt in tribus: q: hec ex teſtamēto ⁊ ab inteſtato: illa ex teſtamento tm̄. vt. ṡ. eo. precibus. Iteꝫ illa datur cōtra ſcriptos heredes tm̄: hec contra donatarios. Item illa non intētatur vbi quis habet aliquid: lꝫ

Querela inofficioſe dōationis an irritet in totum.

Donatio dꝫ eſſe inofficioſa euētu ⁊ cōſilio anqꝫ poſſit reuocari.

minus in hac contra. vt diximus. e. l. j.

¶ De inofficioſis dotibus.

a ¶ Cum oīa. a matre. trāſeunte ad ſcđas nuptias ⁊ faciēte pa/ctū cū viro de dote lucrāda. alioqn. i. ſi nō eēt factū tale pa/ctū ꝙ ea mortua dos ad filiū rediret nō haberet locū quere la ſm legem primam.

b ¶ Cōcordare leges. ſcꝫ adhuc nouū caſum.

c ¶ Promptū eſt. vt i auť. ď exhi. re. dixi. §. fi.

d ¶ Actiōis. hodie filiū primi matrimonij hn̄t ꝯditionē ex lege vſqꝫ ad talē quātitatē qlibet qua lē dat ſcđo viro. vt. j. de ſecū. nup. l. hac edictali ⁊ in auť. de nup. §. quia ꝟo. colla. iiij. Unde di/cit azo ceſſare hāc q̄relā hodie. Uel dic ſm. H. eā cōpetere etiā cū auxi lio lꝫ ſecus ſit in p̄cedēti bus q̄relis. vt inſtit. de inoffi. teſt. §. tā auť. ⁊. ſ̄. tit. pxi. l. ij. ⁊. l. ſi filius. Uel tertio ſm. p. loqui tur cū dotabat filiā vel extraneā. ⁊ ſic ceſſat di/cta oppoſitio. Itē ꝯtra huic. l. j. de iu. do. l. nul la. So. vt ibi. Itē facit ſ̄. ſi aduer. do. l. j. ⁊ no. ꝙ demū mortua matre agit h̄ filius. ⁊ eodē mō h̄ agit. vt in ſupiori. vt dixi. ſ̄. ti. pxi. l. j.

Dos inof/ficioſa ꝑ quos pōt reuocari.

¶ De petitione here/ditatis. Poſt querelā inofficioſi teſtamenti q̄ eſt p̄paratoria venit ad petitionē hereditatis. Et not. ꝙ mixtim de oī dicit cū in. ff. ſint quat/tuor tituli.

e Senatuſcō/ſultum. De quo ſenatuſ cōſulto hic loquit̃: ⁊ qđ i eo ꝯtinea tur habes. ff. eo. item ve niunt. §. in priuatorū. ⁊ §. pridie. ⁊. §. cū anteꝙ̄ ⁊ ſequētibus vſqꝫ ad. §. aptanda.

f ¶ Euicta. q: verꝰ hr̄s euicit poſſeſſori q poſſi det ꝓ hr̄de vľ poſeſſore.

¶ De inofficioſis dotibus.

¶ Si per donationē in dotē filij in legiti/ma defraudant̃ reuocat̃ per querelā inoffi cioſe dotis. h. d. Bar. vſqꝫ ad debitū bono rū ſubſidiū. Bal. ⁊ Sali. vel ſic. Sicut dōa tio inofficioſa reſcindit̃ ꝑ q̄relam inofficio ſe donatiōis: ita ⁊ dos inofficioſa reſcindit̃ per querelā inofficioſe dotis. Pau. de ca.

¶ Idem. a. Maxi. preſidi cecilie. Tit. xxx. Lex. vnica.

Cum omnia bona a matre[a] tua in dotē dicant̃ exhauſta: leges legibus ꝯcorda re[b] promptū[c] eſt: vt ad exemplū in officioſi teſtamēti aduerſus dotem imodicā exercende actionis[d] copia tribuat̃: ⁊ filijs ꝯquerentibus emo/lumēta debita deferantur.

¶ De petitione hereditatis.

Senatuſconſultū factū in petitiōe he/reditatis in fiſco porrigit̃ ad priuatū: bone fidei poſſeſſor tenet̃ quatenus factus eſt lo cupletior ⁊ nō vltra. malefidei vel bonefi/dei poſt litis conteſtationē ſunt pares: ⁊ iō tenent̃ de fructibus ꝑceptis ⁊ ꝑcipiēdis ⁊ de vſuris pecunie in hereditate inuentis: vel ex hereditate redactis. h. d. ſm Bal.

¶ Impato. Titus: Elius: Anto. aaa. Augurio procōſuli africe. Titu. xxxi. Lex. j.

Senatuſcōſultū[e] au/ctore diuo adriano auo meo factū quo cautū eſt quid ⁊ ex quo tp̄e euicta[f] hereditate reſtitui debeat: nō ſolum ad fiſci cauſas ſed etiā ad priuatos hereditatis petito res ꝑtinet[g]. ¶ Uſuras[h] vero[i] pecu niarū ante litis ꝯteſtationem ex die venditionis hereditariarū rerū ab eo facte qui antea poſſidebat colle/ctas: necnō etiā fructus bonefidei poſſeſſores reddere cogēdi nō ſunt niſi ex his locupletiores[k] extiterūt. ¶ Poſt litem[l] auť ꝯteſtatā fructꝰ tam nō venditarꝫ rerꝫ nō ſolū quos perceperint ſꝫ etiā quos percipere poterāt[m] ꝙ̄ꝫ vſuras precij rerū ante litis ꝯteſtationē venditarꝫ ex die cō teſtationis cōputandas: omnimo/do reddere compellantur.

¶ Imperatores Seue. ⁊ Antoni. Marcello militi. Lex. ij.

Si poſt motā controuerſiam menecratis[n] bonorum partē dimidiā muſeus ab herede ſcripto q̄ſtionis illate non ignarus cōpara uit[o]: tam ipſe quaſi malefidei poſſeſ ſor ꝙ̄ꝫ heredes[p] eius fructus reſti/tuere coguntur. ¶ Si vero vendi tionem lite antiquiorē eſſe liquido ꝓbaret̃[q] ex eo die fructus reſtituā/tur ex quo lis i iudiciū deducta eſt[r].

pit. ⁊ ſic intellige. ff. e. l. heres furioſi. §. fi. lꝫ. M. aliter illū. §. intellexit.

i ¶ Uero. pro igitur vel pro certe.

k ¶ Locupletiores. qđ tempus rei iudicāde inſpicitur. vt. ff. eo. ſi a pa/tre. §. quo tempore.

l ¶ Poſt litē. vel qualēcunqꝫ ſcientiā vel ꝯtrouerſiā vt dixi. Et no. quoddā ſpeciale circa hmōi vniuerſales actio nes: ſcꝫ petitionē here/ditatis ⁊ fa. herci. vt tm̄ operet̃ ꝯtrouerſie mo/tio ꝙ̄tum litis ꝯteſtatio ꝙ̄tum ad vſuras ⁊ fru/ctus ſecus in rei vendi catione ⁊ cōi diuidūdo Hinc eſt ꝙ in familie/herciſcūde iudicio etiā poſt motā ꝯtrouerſiam tm̄ impedit̃ alienatio. vt hēs. ff. fa. herc. l. alie nationes. ⁊. ff. eo. diuꝰ.

¶ Maleſidei ēptor hereditatis tenet̃ peti tione hereditatis titulo nō obſtāte hoc pri/mo. in qua petitiōe tanꝙ̄ in vniuerſali fru ctus icludunt̃ hoc ſcđo ſed bonefidei em/ptor nō tenet̃ de fructibus niſi ex die litis ichoate hoc tertio. Et nō tenet̃ petitiōe he reditatis: ſꝫ tenet̃ rei vēdicatiōe tanꝙ̄ poſ/ſeſſor rei ſingularis hoc q̄rto ſm Bal. vel ſic. Emptor hereditatis ad aliū ſpectantis ꝙ̄ ad venditorē tā ipſe ꝙ̄ꝫ heredes eius te/nent̃ ad fructus etiā nō ꝑceptos ſꝫ qui ꝑci pi potuerūt. h. d. primo. Sed bonefidei em ptor nō tenet̃ ad illos niſi poſt litē ꝯteſtatā ⁊ hoc ſcđo. Item fructus rerū hereditaria/rū augent hereditatē ideo veniūt in petitio ne hereditatis ſimpliciter intētata: lꝫ de ip/ſis nulla ſit facta mentio. hoc tertio. Nō ſic in iudicio particulari vt in rei vēdicatione ꝓpoſita ꝓ re in qua nō venirēt fructus ni/ſi fuerint petiti. ⁊ hoc vult gloſa ⁊ docto. Emptor vero ſingulariū rerū hereditaria rū nō totius hereditatis vel quote non te/net̃ petitione hereditatis ſꝫ rei vēdicatione hoc quarto ⁊ vltimo. Et eſt difficilis ⁊ ma le declarata ꝑ doctores ſm Pau. de caſt.

m ¶ Poterāt. vt. j. de fru. ⁊ lit. expē. l. litigator

n Si poſt motā. me necratis. mene/crates fecit ticiū heredē qui heres ſcriptus ꝯuē tus petitiōe hereditatis a legitio q dicebat teſtm̄ nō valere: vēdidit ꝑtē dimidiā muſeo. Diſtin gue tn̄ vtrum emit poſt motā ꝯtrouerſiā: vt tūc ipſi ⁊ heredes ſui ſicut malefidei poſſeſſores cō ueniant̃ de fructibꝰ ſcꝫ ꝑceptis ⁊ ꝑcipiendis. ⁊ ad hūc caſū eſt adaptā da lr̄a que ſequit̃: fructi bus em̄ ⁊c. An ante vt tūc nō niſi a tp̄e litis cō teſtatiōis vel mote cō/trouerſie. vt. ſ̄. l. proxi. dixi cenſeat̃ malefidei ꝙ̄tum ad fructꝰ ⁊ ꝙ̄tū ad vſuras reſtituēdas. Et lꝫ ſupiori caſu bene aptet̃ lr̄a que ſequit̃ fru ctibꝰ em̄ ⁊c. tn̄ ⁊ ad hūc pōt aptari: ⁊ in p̄mo ca ſu ſubaudi totis. nam ⁊ ante litis ꝯteſtationem auget̃ fructibus etiā bo nefidei poſſeſſore poſſi/dēte: ſꝫ nō totis. nō em̄ ꝯuenit̃ niſi ſcꝫ inꝙ̄tum locupletior eſt: ſꝫ poſtea tenet̃ de oībus. ⁊ hoc vbi empta eſt vniuerſitas. Si ꝟo qs fuerit emptor rei ſingularis vel re rū ſingulariū nō tm̄ tenet̃ reſtituere fructus ſꝫ etiā rei vendicatione te/net̃ ꝓ illis ſingularibus rebus. nō auť petitiōe hereditatis q: titulo mu nitus eſt. Itē no. ſm Bul. q̄ttuor caſus hic poni. ſ. cū qs emit poſt litis ꝯteſtationē. Itē cū ante litē. Itē tenet̃ de oībus fructibus. Itē tenet̃ de illis quos ꝑcepit ⁊ locupletior eſt. ſicqꝫ reddit̃ quartū ſcđo: ⁊ tertiū pri mo. Itē notāt hic qdā emptorē vniuerſitatis ſemꝑ teneri petitiōe here/ditatis per legem iſtā. Sed tu diſtingue: q: cum quis emit vniuerſita/tem ſi malefidei tenet̃ vtili. vt hic. ⁊. ff. eo. etiam. §. ſi quis. ſi bona fide nō tenet̃ niſi modico eſt diſtracta: vel venditor nō cōparet. vt. ff. eo. l. etiā. §. ꝙ ſi quis. ſi tamē nō habet regreſſum ꝓ euictione. vt. ff. e. ⁊ ſi. §. item ſi res. Item tenet̃ ſi titulus habet̃ pro nō titulo. vt. ff. eo. nec vllā §. j. Si vero rem ſingularem ſiue bona fide ſiue mala nō tenet̃ niſi titu lus habeatur pro non titulo.

Uniuer/ſitatis em ptor q̄ ac tiōe tenet̃

g ¶ Pertinet. no. ergo ar. ꝙ iura in fiſco ſtatuta ⁊ in priuatis obtinēt. ſic. ff. eo. item veniūt. §. in priuatorꝫ. ⁊ de iur. ⁊ fac. igno. l. pe. §. pe. ⁊ de compen. idem iuris. Sed ar. ꝯtra. j. de cōpē. l. j. ⁊. iij. ⁊ loquit̃ vt hic di cit hoc ſenatuſcōſultū in cauſa fiſci: cū olim deferebatur hereditas ca/duca ſed hodie ſeruatur qđ eſt. j. de cadu. tol. §. in nouiſſimo.

h ¶ Uſuras. de pecunia redacta ex venditione rei hereditarie ante litē ꝯteſtatā ⁊ de eius vſura loquit̃ ſm Io. ⁊ azo. ⁊. h. ⁊ ſm hoc dicit colle ctas ante litē ꝯteſtatā. ⁊ ſic cū ſit bonefidei nō tenet̃: niſi inquātū locu pletior eſt. ⁊ idē de fructibus ante litem ꝯteſtatā ꝑceptis dicit. ſꝫ poſt li tem ꝯteſtatā tenet̃ etiā de oībus ſcꝫ fructibꝰ ⁊ vſuris dicte pecunie cur rētibus poſt. Alij dicūt etiā hāc legē loqui in vſuris pecunie in heredi tate inuēte. ⁊ qđ dicit rerū hereditariarꝫ vſuras ſubaudiūt etiā: qđ non placet q: de tali vſura nemo tenet̃ etiā ante vel poſt litē ꝯteſtatā: niſi eā attingat malefidei. vt. ff. eo. ſi poſſeſſor. in principio. ⁊ de rei vendi. ſi nauis attingere auť videt̃ ſi ꝯſumit vel erogat. ſecus ſi cōtemplatione hereditatis latius vtat̃ rebus ſuis: vľ ſi pignori obligat rē que eſt in he reditate. vt. ff. e. ſꝫ ⁊ ſi. §. ſi qs ⁊. §. qđ auť. Item qđ eſt qđ dicit poſt litē ꝯteſtatā: nōne idem eſt ⁊ ꝯtrouerſia mota. Rn̄. ita. nā fit malefidei ſola ꝯtrouerſie motione denūciatione facta. vt. ff. e. itē veniūt. §. petitā. ⁊. l. ſed ⁊ ſi. §. ſi ante. ⁊. j. de his qui. vt indig. l. j. niſi quo ad fatalitatē. vt. ff. eo. illud. Item qđ de vſuris fructuū a quo vel qualiter p̄ſtari debent. ⁊ qdem bonefidei poſſeſſor poſt litē ꝯteſtatā tenet̃ preſtare vſuras fru/ctuū ꝑceptorꝫ aū litē ꝯteſtatā: ſꝫ ꝑceptorꝫ poſtea nō: q: ex neceſſitate ꝑce

Bonefi/dei poſſeſ ſor in pe/tiōe here/ditatis qđ reſtituere tenetur.

o ¶ Comparauit. poſt motā enim litē prohibet̃ poſſeſſor aliquid alie/nare: niſi in caſibus. vt. ff. eo. diuus.

p ¶ Quā heredes. etiā illatā queſtionē ignorantes. vt. j. de fruc. ⁊ li/ti. expen. l. ij. ⁊. ff. de diuer. ⁊ temp. preſcrip. l. cū heres. ⁊. ff. de publi. ſi ego. §. partus. nec ſibi prodeſt ꝙ vere eſt heres. vt. ff. eo. nec vllam. §. neratius. ⁊. §. heredem. Accur.

q ¶ Probaretur. hoc ipo ꝙ ꝯtrariū nō probat̃ ſic. j. de preſcrip. long. temp. l. ſuper. ⁊. ff. de proba. l. verius.

r ¶ Deducta eſt ꝯtrouerſia mota. vt diximus. ſ̄. l. proxi.

¶ Fructibus

a ¶ Fructibus eñ augetᷓ.adeo vt eadem actione veniãt lꝫ non ſic in rei vendicatione.vt dixi.ff.e.ité veniunt.§.fructus.⁊ ad hoc.ĩ.ſa.her. l.nõ eſt.⁊.ff.de verb.ſig.l.pecunie verbum.§.j.

b ¶ Peti põt.vt q꞉ poſſidet ꝓ herede vel ꝓ poſſeſſore꞉vel titulo habito ꝑ non titulo꞉nõ al's.vt.ff.eo.regulariter.⁊.ĩ.qui.cau.ceſſ.preſcrip. lon.temp.l.hereditaté.

di.inde.l.ſi pene cauſa.§.j.nec.ĩ.de condi.inde.l.ſi a patre.⁊ plene de his diſtinxi.ff.eo.ſi quid poſſeſſor.in glo.in omni caſu ⁊c.

n ¶ Exoluiſſe.de tuo.

o ¶ Bona fide.ꝯtra.ĩ.de ꝯdi.inde.ſi a patre.Sol.hic noie hereditario illic ſuo vnde põt repetere꞉tñ hic põt agere actione negociorꝫ geſtorꝫ.

¶ Fructibus eñ[a] augetᷓ hereditas cũ ab eo poſſidetᷓ a quo peti poteſt[b].

¶ Emptor aũt qui proprio titulo poſſeſſionis munitus eſt etiã ſingularium[c] rerũ iure cõuenitur[d].

¶ Excluſus a petitiõe hereditatis ex vna ſucceſſione propoſita nõ excluditᷓ ſi ex alia ſucceſſione ꝓponatur꞉licet ad eaſdem res. Item excluſus a querela poteſt hereditateꝫ ex alia cauſa védicare.h.d.Bal.vel ſic.Siue actum ſit petitione hereditatis ſiue querela abſolutoria lata non nocet agenti ex alia perſona vel cauſa.Sali.

¶ Idẽ.aa.Epicte. L.iij.

Hereditas[e] matertere petita[f] nõ infringit alteri⁹ hereditatis[g] petitionẽ que euenit ex alia ſucceſſione.

¶ Sꝫ ⁊ ſi q̃ſtionis[h] titulus prior inofficioſi teſtaméti cãm habuiſſet꞉ iudicate rei p̃ſcriptio nõ obſtaret eãdem hereditatem ex alia cauſa vendicanti[i].

¶ Poſſeſſor a quo euincitᷓ hereditas deducit ſumpt⁹ quos ſe feciſſe ꝓbat ĩ ĩfirmitate ⁊ funere defuncti.h.d.Bal.idem Sali.

¶ Impera.Anto.a.Vitelliano.

In reſtituẽda here- L.iiij. ditate[k] cõpẽſatio[l] ei⁹ habebitᷓ qꝺ te in mortui infirmitatẽ꞉ in ſumptũqꝫ fueris bona fide ex proprio tuo p̃rimonio erogaſſe ꝓbaueris.

¶ Poſſeſſor qui hereditatẽ reſtituit deducit qꝺ creditoribus hereditariĩs hereditario nomine ſoluit.h.d.Bal.idem Sali.

¶ Idẽ.a.Poſthumiane. Lex.v.

De hereditate quaꝫ bona fide[m] poſſidebas ſi cõtra te ꝓnunciatũ eſt in reſtitutione eius detrahetur qꝺ creditoribus eius hereditatis exoluiſſe[n] te bona fide[o] probaueris꞉nam repeti a creditoribus qui ſuum receperunt nõ poteſt.

¶ Ratione dubitationis tenet iudicium cum minus legitimo tutore iter auum ⁊ nepotẽ in eius poteſtate cõſtitutũ.h.d.ſm veriorem lecturam.Ja.bu.Bal.

¶ Impa.Alexander.a.Firmino.

Si putas nõ iure tuto- L.vj. res datos nepotibus tuis eo ꝙ eos dicas in tua[p] eẽ ptãte petere[q] ab his[r] hereditatẽ filiĳ tui emãcipati nõ moreris꞉cuius cõmodum[s] ad te[t] pertinere dicis iudice ſtatuturo an a preſidalib⁹ actis diſcedenduꝫ[u] ſit qui eis tutores dedit꞉cum in tua poteſtate negarentur[x] eſſe.

¶ Petitio hereditatis nõ datur cõtra titulo poſſidentem.⁊ ideo non excluditᷓ preſcriptiõe longi téporis꞉ſed ſpeciales actiones in rem contra titulo poſſidentẽ danᷓ. ⁊ ideo poſſunt excludi preſcriptione longi temporis.h.d.ſm Bal.vel ſic.Petitioni hereditatis preſcribitur.xxx.an.Sed rei vendicatione preſcribi poteſt longo tempore cum titulo.h.d.Pau.de ca.

¶ Impatores Dio.⁊ Maxi.aa.⁊ ⁊.cc.Veſtituto. Lex.vij.

Hereditatis petitioneꝫ[y] que aduerſus pro herede vel ꝓ poſſeſſore poſſidentes exerceri poteſt꞉preſcriptione longi tẽporis nõ ſummoueri nemini incognituꝫ eſt[z] cum mixte perſonalis actionis[a] ratio hoc reſpondere compellat[b].

c ¶ Singulariũ.i.non ſolũ facit fructus ſuos꞉ cũ eſt bonefidei꞉ ſꝫ etiaꝫ ſingulorꝫ ⁊c. Vel aliter.i.nõ tm̃ fructuũ exiſtentiuꝫ noie tenetᷓ꞉ ſed etiã ſingulariũ ⁊c. Vel ſm alios non tenetᷓ tm̃ petitione hereditatis꞉ſꝫ etiã ⁊c. Vel põt hic recitari caſus ſuperior ſcꝫ cũ emit vniuerſitatẽ꞉⁊ dices nõ tm̃ tenetᷓ petitione hereditatis ſꝫ etiã ſingulariũ rerũ rei vendicatiõe.Sed an vtraqꝫ poſſit ſimul intẽtari põt dubitari.arg.ꝙ nõ.ĩ.de noxa.l.ſi.⁊ dic vt ibi in ſi.magne glo. Vel dic cõtra diuerſos ſimul intẽtari꞉ꝯtra vnũ petitio꞉ ꝯtra aliũ rei védicatio. ff.eo.ſi bonefidei.§.ſi.ꝯ eundẽ ꝓ diuerſis rebus poſſunt ſimul intẽtari. vt q꞉ ꝓ omiſſa petitiõe hereditatis agitᷓ rei vendicatio.vt.ff.eo.ti.ſi qs libertatẽ.§.ſi.ꝓ ĩiſdẽ rebus nõ poſſunt꞉q꞉ lata ſnĩa in petitiõe hereditatis parit exceptionem rei iudicate in rei védicatione.ff.de excep.rei iudi.l.ſi qs cuꝫ totũ.§. pe.⁊ ideo ſimul intentari nõ pñt.arg.ff.de excep.l.fundi.⁊.l.fundũ.

Petitio hereditatis ⁊ rei védicatio an ſimul intentari poſſint.

d ¶ Cõuenitur.ſcꝫ rei védicatiõe.⁊.ff.eo.nec vllam.§.ꝙ ſi quis.⁊.l. ꝙ ſi in dies.§.fina.in fine.§.

p ¶ Si putas.in tua eſſe.nã tutor datur ei q ſit ſui iuris vt ħ ⁊ inſti.de tute.in prin. ſic ⁊ al's nõ tenet decretũ iudicis in dandis tutorib⁹.vt.ff.de tu.⁊ cu.da ab his.l.ſeie.⁊ ħ dicit an a preſidalib⁹ ⁊c. ⁊ acta ꝑ talem tutorem nõ valent.vt.ff.de reb.eo.q neqꝫ.in prin.Sed hoc videtᷓ iniquũ decipi꞉ſcꝫ ꝯtrahentes q decreto iudicꝫ crediderũt vt.s̃.de his q ve.eta.impe.l.j.Sed ibi erat decretũ venie ad ꝑmittendas alienatiões ⁊ ad cõtractus faciẽdos.hic tutorꝫ eſt datio ad ꝯſeruãdum magis.

Tutor datur illi q eſt ſui iuris.

q ¶ Petere ad gubernandum.

r ¶ Ab his.ſcꝫ tutoribus.nã nepotes poſſident ꝓ herede vel pro poſſeſſore hereditatẽ꞉⁊ tutores eorꝫ noie debẽt rñdere꞉etiã ſi dicanᷓ nõ iure dati.⁊ valet tale iudiciũ ratione incertitudinis.arg.ff.de iudi.ſi qs ⁊ ſic nõ eſt ꝯtra in eodem ti.l.lis nulla.nã incertũ eſt an ſint in poteſtate aui ⁊ ꝑ ꝯſequẽs an ſit queſita auo hr̃ditas ⁊ an tenuit datio tutorꝫ Sed ar.ꝯtra.ff.e.l.etiaꝫ §.ſi qs.⁊ hec p̃dicta petit auus ſuo noie dicẽs ſe heredẽ filĳ ſui.Et ſi obĳcitᷓ ꝙ prima cã eſt in ſucceſſione liberorũ. vt inſti.de heredi.que ab inteſt.§.j.Rñ.ꝙ illud ſit verũ ſi ſint in ptãte aui paterni morientis꞉nepotes hic nõ erãt ſꝫ aui paterni.qꝺ nõ placet vt.ff.de ꝯtratabu.ſi retentus.⁊.ff.de inoffi.teſta.l.filia.§.j.vel hic de hereditate extranea.Dices ergo caſum ꝙ hic auus noie nepotũ agit ꝯ datos tutores tenẽtes hereditatẽ vt predones꞉nõ ꝯtra tutores vt tutores.Et dic nepotes infantes꞉⁊ ſic nõ eſt opus eorꝫ ꝯſenſu.vt.ĩ.de iure delibe.ſi infanti.al's eſſet eorꝫ volũtas neceſſaria ⁊ aui iuſſus.vt.ĩ.de iure delibe.potuit.⁊.ĩ.de here.inſti.cũ proponas.⁊.ff.de acqui.heredi.ſi quis mihi.§.iuſſum.niſi in caſu.vt.ff.de acqui.here.l.vj.§.interdũ.⁊ hoc eſt qꝺ dicitᷓ in hereditate eſſe aliquatenus opere.vt.ff.de acqui.rerum domi.liber homo.lꝫ in legato ſit ſecus.

Judiciuꝫ validatᷓ qñqꝫ rõne incertitudinis

e Hereditas.quidã ſic intelligũt.peto a te hereditateꝫ matertere꞉ demũ ſuccũbo꞉decedis me herede relicto.⁊ ego eandẽ hereditatẽ modo peto a quodã poſſidentẽ.Videbatᷓ ꝙ nõ poſſem꞉q꞉ in eadeꝫ hereditate ſemel ſuccubui.ſꝫ nõ eſt ita꞉q꞉ ex alia ſucceſſione nũc ago꞉ ſꝫ certe eſt hic ⁊ alia ratio꞉quare nõ obſtat exceptio rei iudicate꞉q꞉ nõ eſt eadẽ ꝑſona que ꝯuenitᷓ qꝺ eſſet opus.vt.ff.de excep.rei iudi.l.cũ queritᷓ ⁊.l.ſeq.Dic ergo ſm Jo.⁊.P.ꝙ peto a te hereditatẽ matertere꞉ q̃ non ad te nec ad me ꝑtinebat ſed ad ticiũ꞉ſuccubui.poſtea ticius me heredẽ inſtituit.ſi agã ꝯtra te꞉nõ ideo q꞉ ſemel ſuccubui ꝯtra te repelles me꞉q꞉ nũc ex alia cã.id eſt alia ſucceſſione ago.ſꝫ ⁊ ſi nulli ſucceſſiſſem꞉ſi tñ ex alia cauſa nũc agerẽ ⁊ ex alia egi.puta primo védicabã hereditatẽ꞉q꞉ teſtamentũ matris mee dicebaꝫ inofficioſum modo ex alia cã peto꞉puta ex fideicõmiſſo vel falſo vel irrito bene poſſum.⁊ ſic eſt hec lex in arg. ꝙ q ꝓponit querelã videatᷓ intendere petitionẽ hereditatis.vt dixi.s̃.de inoffi.teſt.l.j.Unde dic ꝙ primo egi q̃rela ⁊ ſuccubui꞉⁊ ꝑ cõſequẽs in illa petitione hereditatis que erat mouenda poſt querelam.

Caſum ponit.

f ¶ Petita.⁊ ſuper ea ſententia dicta cõtra petitorem.

g ¶ Hereditatis.lꝫ ſit eorundem bonorꝫ꞉⁊ tranſitiue lege.

h ¶ Queſtionis.qꝺ ſupra facit diuerſitas ſucceſſionum꞉facit ħ cauſarum diuerſitas.Accur.

i ¶ Vendicanti.vt.ff.eo.lucius.⁊.s̃.de inofficio.teſta.l.eũ qui.⁊.ĩ.ad exhibendum.l.neqꝫ.⁊.ff.de excep.rei iudica.⁊ an eadem.l.ſi is.⁊.s̃.de iur.⁊ fac.igno.l.cum falſa.Accur.

k In reſtituenda hereditate.a bone fidei poſſeſſore.

l ¶ Cõpenſatio.i.retẽtio.Vel dic cõpenſatio ad actionẽ negociorꝫ geſtorꝫ.vt.ff.eo.l.hereditas.§.j.⁊ ad hoc.ff.de reli.impenſa.

m De hereditate.bona fide.inſpecta cauſa hereditaria.i.q꞉ hereditas dꝫ.nã noie hereditatis ſoluit.ſi vero ſuo noie q꞉ ſe debere vt heredẽ putabat꞉nõ al's detrahit ꝙ̃ ſi ꝯditionẽ indebiti ceſſerit euincenti hereditatẽ.vt.ff.eo.ſi qd poſſeſſor.⁊ ſic nõ obſtat huic.l.ff.de cõ-

s ¶ Commodũ.loquitᷓ ſm antiqua tépora quãdo omnia patri ꝑ filiuꝫ querebanᷓ.vt.ĩ.eo.ſi filius.⁊ inſtitu.per quas perſo.§.j.ſed certe ideꝫ hodie cũ noie nepotum agit.ſ.vt adminiſtrator.

t ¶ Ad te.ſcꝫ nomine nepotum pupillorum.

u ¶ Diſcedendum.nã qñqꝫ nõ diſcedit.vt.ĩ.de patria pote.l.j.

x ¶ Negarenᷓ eſſe.i.nõ dicerenᷓ eſſe al's ſi eſſet negatũ ⁊ ſuꝑ eo iudicatum ſtaretur ſententie.vt.d.l.j.de patria poteſtate.

y Hereditatis petitionẽ.vt.ff.eo.l.regulariter.

z ¶ Incognitum eſt.vt.ĩ.de iure delibe.licet.

a ¶ Actionis.qui petitiõe hereditatis tenetᷓ nõ habet iuſtũ titulum.

b ¶ Cõpellat.eſt eñ regula ꝙ ꝑſonales actiones durãt.xxx.annis.vt ĩ.de conſti.pecu.l.ĩĳ.hec nõ videtᷓ bona ratio꞉q꞉ multe ꝑſonales anteriori tépore tollunᷓ.Sed melior ratio eſt꞉q꞉ nõ datur petitio hereditatis contra titulo poſſidentẽ꞉niſi in caſibus.vt.ĩ.in qbus cau.ceſ.long.temp.preſcrip.l.hereditatẽ.⁊ nulli cõpetit preſcriptio lõgi téporis niſi titulũ habeat ⁊ bonã fidem.ĩ.de preſcrip.long.tép.l.diutina.Sed hoc qꝺ hic dicit põt eſſe ratio eius qꝺ ꝯſueuit queri quare regulariter non datᷓ petitio hereditatis cõtra titulo poſſidentẽ.q꞉ cũ debeat durare regulariter.xxx.annis ſi poſſidens titulo tuetᷓ ſe minori tépore iam eſſent

Petitio hereditatis nõ datur ꝯ titulo poſſidẽtem.

ſibi iura ꝯtraria: ⁊ eſſet quedā repugnantia: ⁊ ideo ſic fuit ſtatutū. Uel dic vt no. j. in qui. cau. ceſ. lon. tēp. pſcrip. l. hereditatē. Sꝫ videt. x. an. vel. xx. eā tolli. vt. j. de edic. diui. adria. tol. l. fi. in fi. q eſt ꝯ. Sol. vt ibi.

a ¶ A ceteris. titulo poſſidentibus.

b ¶ Per vſucapionē. triennij ſi res eſt mobilis.

c ¶ Longum. ſi eſt im/mobilis.

d ¶ Exploſa ſit. id eſt excluſa.

e Liber. teſtator. qd obijci pōt i modū exceptionis.

f ¶ Ante oia. ſi tempore mortis fuerat ei mota queſtio ſtatꝰ als ſcriptus heres prius mitteret in poſſeſſionē. vt. j. de edic. diui. adri. tol. l. ij. que eſt cōtra. Uel ibi agit poſſeſſorio hic petitorio: ⁊ ſic etiā non obſtat. ſ. de or. iudi. l. j. pput in poſſeſſorio hic ponit caſus. vt. j. de carb. edic. l. j. Accur.

g ¶ Diſquiri. bene dicit diſquiri: nō tñ pnūciari. vt. j. de ordi. cog. l. ij. ⁊. d. l. ſ. de ord. iud. l. j. Si ergo fuerit huꝰ nō pōt agi petitione hereditatis pro hereditate eiꝰ cū nulla ſit vt. j. cō. de ſuc. l. ſeruus. Acc.

h ¶ Petat. per petitionem hereditatis.

i Si ſcripti. cognati nominatiuus.

k ¶ Honorario. qꝛ cognatꝰ es ⁊ ab inteſtato p vn cognati ſuccedis.

l ¶ Uel ciuili. quia es agnatus. Accur.

m ¶ Queſiſti. ſcꝫ aīo.

n ¶ Durant. ſcꝫ hereditaria neqꝫ deperdita neqꝫ diminuta. Uel aliter. i. que ꝯſiſtunt apud ſcriptos heredes vel id eſt que poſſident p herede vel pro poſſeſſore ab aliquo. Accur.

¶ A ceteris[a] aūt tm̄ ſpecialibus in rem actionibꝰ vēdicari poſſe manifeſtū eſt: ſi nō agētis intētio p vſucapionē[b] vel longū[c] tp̄s exploſa[d] ſit.

¶ Exceptio preiudicialis ſtatꝰ defuncti oppoſita ad pceſſum petitionis hereditatis dꝫ āte diſcuti q̄ vlterius pcedat. h. d. vl ſic. Perſona defuncti pꝰs eſt fundāda ī iudicio q̄ pcedat in petitione hereditatis ppoſita ex teſtamēto. hoc dicit Baldus.

¶ Idē. aa. ⁊. cc. Aſtergio. L. viij.

Liber necne fuerit teſtator[e]: ante[f] oia diſquiri[g] debet cuꝫ hereditas petatur[h].

¶ Heres ad quem ptinet hereditas ex repudiatiōe alteriꝰ hꝫ cōtra repudiantē ⁊ quēlibet detinētez petitiōez hereditatis de iure ciuili vl ptorio. h. d. bal. vl ſic. Repudiātibus ſcriptis heredibꝰ ſuccedētibꝰ ab īteſtato de iure ciuili vl ptorio cōpetit hereditatꝫ petitio. Salycetus.

¶ Idē. aa. ⁊. cc. Demophile. L. ix.

Si ſcripti[i] heredes delatā ſibi ſucceſſionē cognati tui repudiauerūt ⁊ hāc honorario[k] vl ciuili[l] iure queſiſti[m] res hereditarias que ī eadem cauſa durant[n]: hereditatis[o] petitione vendicare potes.

¶ Ex diutia poſſeſſiōe pſumit ſolēnitas extriſeca pceſſiſſe. h. d. bal. vl ſic. Ex diutina filij poſſeſſione cū pris ſciētia: pſumitur pris iuſſus pceſſiſſe. h. d. Salycetus.

¶ Idē. aa. ⁊. cc. Theodo. Lex. x.

Si filiuſfamilias delatam[p] ſibi hrditatē p lōgū tp̄s detinuit[q] eo ipſo (vtpote agnita hrditate) pri ſuo eius cōmodū acquiſiſſe videt[r].

x ¶ Preter. eū. vt huius legis habeat noticiā ſic premitte ſm. B. certū eſt ꝯuentū rei vēdicatione debere rńdere an poſſideat. vt. ff. de interro. acti. l. q ſeruū. §. in iure adeo vt ſi de mēdacio ꝯuincat puniat. vt. ff. de rei ven. l. fi. Sicut ergo in rei vendicatiōe cogit dicere poſſideat vl nō: ita in petitione hereditatis cogit dicere poſſideat p herede vel nō: tm̄ facit ſimplex poſſeſſio in rei vendicatione q̄tum hmōi modificata detentio in petitione hereditatis. nam vt ibi poſſeſſio parit actionez in rē. vt. ſ. de alie. iudi. l. j. ita hic poſſidere pro herede vl poſſeſſore parit hāc actionē. vt. ff. eo. l. regulariter. merito ergo cogit rńdere hoc vl illo mō poſſideat. Nec cogit dicere alterū: ſed ſub alternatiōe ſufficit. ⁊ hic eſt vltimus caſus huius legis. Dicit ergo bul. nullus poſſeſſor cogit dicere modū ſiue q̄litatē poſſidēdi: ſꝫ excipitur in hac petitione in qua qs tenet dicere modū ⁊ qualitatē ſue poſſeſſionis. ⁊ ita improprie ponit ti. j. p modificatione quadā ſicut ⁊ ponit cū adiacet pnomini hic. vt. ff. eo. nec vllam §. j. Et hec lectio placet multis modis rōne inducte ſiltudinis: ſed tm̄ aliqd ſcrupuli hꝫ in ſe. nec em̄ dicit lex iſta pro herede vel p poſſeſſore: ſꝫ dicit p herede an pro poſſeſſore: ſed ipſe Bul. addebat vl p poſſeſſore. ⁊ an ptermiſſuꝫ iterū ſumebat vt diceret an nō poſſideat p herede vel p poſſeſſore. P. autem hic ſomniauit ⁊ mirabilia locutus eſt dixit em̄ q etiā in rei vendicatione quis cogitur dicere titulū per pximū cognatū agentē. ⁊ arg. forte p eo. j. de pba. ſiue poſſidetis: qd falſum eſt. Item dixit in petitio hereditatis rńdere p quēlibet cognatū nō p extraneū: nō vt cogat dicere poſſideo p herede vel p poſſeſſore. ſic em̄ q̄ſi furioſus cōtra ſe loqueret: ſꝫ vt niſi pbet titulū iuſtū preſumat eū p herede vel p poſſeſſore poſſidere: que ſomnia ſunt. Jo. ⁊ Azo. ⁊. H. qbus aſſentio tenēt ſniam Bul. ⁊ modicū ex eo qd dicit. P. ſic ſcꝫ ponēdo caſum vt Bul. ſed interrogatio eſt faciēda hoc modo: vt poſſeſſor debeat in pmis interrogari an poſſideat ⁊ ſi reſpondeat nō poſſideo: certū eſt quid debeat eſſe. Si vero dicat poſſideo: interrogabit ſecūdo an putet ſe heredē. ſi dicat puto expeditū eſt qꝛ ꝯuenit. ſi dicat nō puto: tertio interrogabit quomō vel qualiter poſſideat. ſi dicat quid ad te. vel nō dicam tibi qꝛ nolo: vel ſimilia. ecce ego ſcio q poſſidet p poſſeſſore. Si vo dicat qꝛ emi poſſideo: querā a quo vt ſciam an titulus habeat p nō titulo. ⁊ ſi dicat: a compote mentis emi ſi quidez pbet bene eſt: nec hac actione cōueniet. Si vo nō probet preſumit q p poſſeſſore poſſideat. Et q ita faciende ſunt interrogationes innuit lex que eſt. ff. e. pro herede. ⁊. l. qui interrogatus. ⁊. l. ſeq. ⁊. ff. de interro. in iudi. faci. l. voluit. in prin. ⁊. l. ſeq.

Rei vēdicatiōe cōuētus tenet dicere poſſideat: nec ne

Petitiōe hereditatis ꝯuentus qualiter eſt interrogandus.

¶ Qualitatē poſſeſſionis conuentus reali iudicio non tenetur dicere niſi in petitione hereditatis. hoc dicit. Baldus.

¶ Imperat. Archa. ⁊ Hono. aa. Eternali procōſu. africe. Lex. xj.

Cogi poſſeſſorem[s] ab eo qui expetit[t] titulū ſue poſſeſſiōis dicere: inciuile[u] eſt. Preter[x] eū qui dicere cogitur: vtrum pro poſſeſſore an pro herede poſſideat.

¶ Quādo eſt ꝯtrouerſia de hereditate legatarij poſſunt agere cōtra heredē ſcriptuꝫ ⁊ ꝯſequūt legatū preſtita cautione vel expectatione litis euentus. ſꝫ creditores agere poſſunt ꝯtra poſſeſſorē vel petitorē hereditatis cautione nō preſtita: ⁊ qd pceperit a poſſeſſore: ſi poſſeſſor poſtea ſuccūbet deducet. ſi vo a petitore ⁊ petitor ſuccūbat repetet petitor a poſſeſſore hereditatis. ſi vo petant libertates differt ad annū: poſt annū vero preſtabunt ⁊ nō reuocabunt niſi teſtm̄ ſit falſum: ⁊ hi ſerui ad libertatem pducti tenent de ante geſto reddere rōnem. Itez petitio hereditatis eſt bone fidei. hoc dicit tota lex.

¶ Imp. Juſti. a. Jo. p̄. p̄. Lex. xij.

Cum hereditatis[y] petitiōi locus fuerat[z] exceptio aſſumebatur[a] que tuebatur hereditatis petitionem ne fieret ei preiudicium[b].

¶ Magnitudo etenim ⁊ auctoritas centūuiralis[c] iudicij nō patiebatur p alios tramites[d] viā hereditatis petitionis infringi. Cūqꝫ multe varietates ⁊ cōtrouerſie veterū exorte ſint: eas certo fine ꝯcludentes ſancimus. ſi quis hereditatis petitionē ſuſceperit vel ſuſcipere[e] ſperat[f]

o ¶ Hereditatis petitione. vtili. ⁊ p vnde cognati. cū vero ſis agnatus: tūc directa. Et ſic apparet ex littera iſta q eadē eſt ex vtraqꝫ in ſubſtantia ſꝫ diuerſa eſt q̄litas. ſic dico de vtili q intendit iure ceſſo: vt ſit eadem cū directa. Hec ergo in hac lege erat dubitatio. qꝛ videbat q tu nō poſſes habere petitionē hereditatis: qꝛ cognati qui te precedebāt repudiauerūt. vel ideo qꝛ non videbat tibi cōpetere cū ſit ciuilis. tu vero ſuccedis per pretorem cū es cognatus: ſed tu intendis bonorū poſſeſſoriam hereditatē petere eo caſu nō directā. Accur.

Hereditatis petitio quedā eſt directa quedā vtilis.

p Si filiuſfamilias. delatam. contra de bo. lib. l. ij.

q ¶ Detinuit. ſed quomodo adiuit: cū ſine iuſſu adire nō poſſit. vt. ff. de acqui. here. l. ſi qs mihi bona. §. iuſſum. aliter em̄ nō videt per filiū patri acquiri hereditas: niſi prius precedat. Quidā dicūt q hic fingit itercessiſſe iuſſus in poſteriori cōprobatiōe. Alij q tm̄ facit ſequēs ratihabitio quātū ſi prius coprobaſſet: q non placet. vt. d. §. Dic ergo ſm Jo. q iuſſit: ⁊ tunc filius renuit: ſed poſtea mutato pposito paruit. ſic. ff. de reg. iur. ſemp qui nō phibet. Uel vere mādatū preceſſit: ſꝫ nō cōſtabat filiū mādato paruiſſe vel voluiſſe. preſumit tm̄ q voluit ppter tēporis interuallū quo res ipſas detinuit. ⁊ idez ſi pater detinuiſſet. vt ff. de acqui. here. qui in aliena. in prin. Et q dicit longū dic trienniuꝫ vel decēniū ſm quoſdā. arg. j. de fideicō. l. j. vel dic per. x. vel. xx. ānos. arg. ff. qui ⁊ a qui. ma. lib. nō fi. ſi cum fideicō. §. ariſto. ⁊ inſtit. de vſucapio. in prin. ⁊. j. de patria poteſtate. l. j. Accur.

Filius an poſſit hereditatez adire iuſſu pris nō pcedente

r ¶ Uidet. olim in totum: hodie quo ad vſufructum. vt. j. qui admit. ad bo. poſ. l. j. de bo. que lib. l. fi. §. vbi autem.

s Cogi poſſeſſorem. rei ſingularis vel vniuerſitatis.

t ¶ Expetit. peti. here. vt. j. de fur. ⁊ ſer. cor. l. inciuilē. ꝯ. ſol. vt ibi.

u ¶ Inciuile eſt. vt. j. ti. pxi. l. fi. ⁊ de pba. l. poſſeſſiōes. ⁊. ff. de iu. fiſ. eſt decretū. ⁊. ſ. de edē. l. j. Sꝫ ꝯ. j. de pba. ſiue poſſidetis. Sol. vt ibi. Item ꝯtra. j. de fur. ciuile. Sol. vt ibi. Itē nō cogit dicere an ſit ſua. vt. ff. de rei ven. in ſpeciali. ſed an poſſideat cogitur dicere vt ſtatim dices.

y Cum hereditatis. locus inter legitimū ⁊ ſcriptū qui poſſidet.

z ¶ Fuerat. vel re vel ſpe.

a ¶ Aſſumebatur ꝯtra creditores ⁊ legatarios que tuebat ⁊c.

b ¶ Preiudiciū. q̄le quale. vt. ff. de arb. nō diſtinguemꝰ. §. ſi is faciat.

c ¶ Centūuiralis. fuit em̄ inducta a ſenatoribus qui erant centum numero. vt. ff. eo. item veniunt. §. cū prediximus. Accur.

d ¶ Per alios tramites. id eſt per extraneos agere volentes. ſ. ſi erat lis mota vel ſperabat moueri.

e ¶ Uel ſuſcipere. vt ſcriptus.

f ¶ Sperat. aliud eſt ſi iam eſt ꝯteſtata lis in petitione hereditatis etiaꝫ olim. vt. ff. de excep. ſi poſt litem ſm quoſdaꝫ. Uel dic ibi loqui lite cōteſtata cōuenio debitores hereditarios: ⁊ negligo: etiā petitor cōueniet eos qui agit cōtra me poſſeſſione hereditatis: vt. ff. eo. ſi bonefidei. ⁊. l. diuus. hic

dimus. hic autem loquitur ecõtra quando creditores conueniunt poſſeſſorem vel petitorem. Accur.

a ¶ Vel mouere. vt legitimus.

b ¶ Vel reum. qui conueniunt petitione hereditatis.

c ¶ Vel agentem. petitione hereditatis.

d ¶ Cautione. ſ. euicta hereditate legata reddi vt. ff. ſi quis omiſ. cau. teſt. l. j. §. quicūq; ⁊. ff. q ſatiſd. cog. l. de die. §. item legatarius. ⁊. ff. ad l. fal. l. dolo carere. ⁊. ff. ſi cui pluſꝙ per. l. fal. l. pe. ⁊. l. fina. ⁊. j. de leg. ſi in fraudeʒ. Item hoc verū in legatis directo relictis. ſecus ſi ꝑ fideicõmiſſum. vt. j. e. l. §. fi. ⁊. ff. eo. ſi quis li. vel verius ſpeciale in legibus illis in libertate legata que differt. q: res eſt fauorabilis ⁊ cito daretur ſicq; de facili p̄iudiciuʒ fieret peti. heredi. ⁊ nõ poſſent repeti. Item ei qđ dicit ſtatiʒ agi eſt cõtra. ff. de excep. rei iudi. l. ij. ⁊. ff. de act. ⁊ obli. l. qui cū herede. ⁊. ff. de interrog. acti. l. ⁊ q:. §. j. ⁊ ff. de iu. fiſ. l. apud. Solu. hec corrigit omnes. Vel in. l. illa apud ſpeciale eſt in fiſco. Iteʒ ꝑ hoc qđ hic dicit ꝙ ſcriptus heres cõuenit: videt ꝙ cõtra poſſeſſoreʒ ſi alius ꝙ̄ ſcriptus poſſideat nõ poſſit agi ꝓ legato niſi in caſu qñ agitur ↄtra vtrunq;. vt. ff. ſi cui pluſꝙ. ꝑ. l. fal. hoc aūt. §. ſi duo. Si aūt depoſitor vel ſimilis agit tunc tm̄ ↄtra poſſeſſorē illius rei ſiue ſit poſſeſſor illius hereditatis ſiue petitor. Si vero agit fenerator vel creditor ꝓ pecunia fenerata: tūc cõtra vtrūq;. vt hic põt colligi. ⁊. j. eo. §. ſinautē ex ↄtractibus. ſʒ verius puto ſm Azo. ꝙ in cõtractibus ſemper ſit electio actoris. Accur.

vel mouere[a]: alius autem ſuperueniens vel ex depoſito: vel cõmodato: vel legato: vel ex fideicõmiſſo: vel ex alijs cauſis inquietare vel reum[b]: vel agenteʒ[c] ex pſona defuncti crediderit ſibi eſſe neceſſariū ſiqdeʒ ꝓ legato vel fideicõmiſſo hoc faciat rem expedite queſtionis eſſe: cuʒ poſſit ſcriptus heres cautione[d] interpoſita nõ differre hāc petitiõeʒ: ſʒ recte exigi vel legatū: vel fideicõmiſſum ſub ea cautela[e] vel ſatiſdatione[f] ꝓ qualitate perſonaruʒ. ¶ Qđ ſi non obtinuerit eius iura reſtituet legatarius vel fideicõmiſſariꝰ ei dataʒ pecuniā cū vſuris ex q̄rta cēteſime[g] parte currentibus: vel agrū cū fructibus quos ꝑcepit: vel domuʒ cū penſiõibus[h]. ſ. in vtroq; eorū expenſis antea neceſſarijs ⁊ vtilibꝰ deductis[i]: vel[k] ſi ipſe maluerit litem q̄deʒ cõteſtari[l]: expectari aūt hereditatis petitionis euentū hoc ei liceat facere: vt reſtitutio ſi cõpeteret[m] cū legitimis augmētis: legatario vel fideicõmiſſario accedat. ¶ Sinautē ex cõtractibus[n] defuncti agaꝛ[o] cõtra poſſeſſorē[p] hereditatis vel eiꝰ rei de q̄ agiꝛ. Si qdē res ſint vel depoſite: vel cõmodate: vel pignori date: vel alie q̄ extāt nõ differri ſub pretextu hereditatis petitõis memoratū iudiciū: queādmoduʒ ſi ꝓ fenerata pecunia vel alia pſonali actõe agaꝛ cõtra poſſeſſorē vel petitorē: nõ dʒ iudiciū differri ſʒ exitū ſuū acciperꝛ. ¶ Poſtq̄ eniʒ hereditatis petitõnis iudiciū finē accipiat: tūc iter petitorē hereditatis ⁊ poſſeſſorē rationibꝰ cõtractis nõ aliter poſſeſſor (ſi victus fuerit) hereditatē reſtituere cõpellaꝛ niſi pro oibus q̄ rite ab eo geſta ſunt petitor[q] ei ſatiſfaciat. Qđ ſi petitor fuerit victꝰ ſimili mõ a poſſeſſore iudicis officio[r] ei ſatiſfaciat: vl' ſi hoc fuerit ꝑ̄termiſſuʒ negociorū geſtorū[s]: vel ex lege cõditione[t]. ¶ Sinaūt libertates vel a poſſeſſore vel a petitore fideicõmiſſarie petanꝛ: vel directe ipſo iure dicanꝛ cõpetere: annale tantūmõ ſpaciū expecteꝛ a morte teſtatoris numerāduʒ. ¶ Et ſi quidem hereditatis petitionis iudicium intra id ſpaciū terminuʒ accipiat ſm euentū iudicij ⁊ libertates vel effectuʒ habeant[u] vel euaneſcant[x]. ¶ Sinaūt tp̄s annale emanauerit: tunc libertatis fauore ⁊ humanitatis intuitu competāt q̄deʒ directe[y] libertates ex fideicommiſſarijs autem in libertatem ſerui eripiantur[z]. Ita tamen ſi non falſum[a] teſtamentum approbetur ſub ea[b]. ſ. conditione vt ſi actores[c] ſint[d] vel al's rõcinijs ſuppoſiti (etiā poſtq̄ perueniant in libertatem) neceſſitas eis imponatur res hereditarias ⁊ ratiões reddere[e] iurepatronatus videlicet competente ei qui ex legibus ad id poſſit vocari. ¶ Illo ne in poſterum dubitetur obſeruando: vt et ipſa hereditatis petitio omnimodo bonefidei iudicijs cõnumeretur[f].

¶ De rei vendicatione[g].

¶ Per ſeruū bõa fide poſſeſſuʒ poſſeſſio queriꝛ ex re ipſiꝰ poſſidētis ⁊ opera poſſeſſi: malefidei vero poſſeſſor ex dictis cauſis nõ acqrit. h. d. bal. vel ſic. Per ſeruū bõa fide poſſeſſuʒ q̄riꝛ poſſeſſori ēt dominiū rerū q̄ſitarū ex rebꝰ poſſeſſoris vel opera poſſeſſoris: malefidei vero nihil queritur ideo reſtituere tenetur. Salicetus.

¶ Impera. Seue. ⁊ Anto. aa. Cecilie. Ti. xxxij. Lex. j.

t ¶ Conditione. ſcʒ ex. l. iſta. Sed qualiter habet locū cū obligatio erat ꝑ veteres leges: ⁊ hic nõ datur niſi ꝓ noua obligatione. vt. ff. de cõdi. ex le. l. j. Rñ. cõdictio ex lege datur tunc quādo iniuſte amiſit petitor. ſi vero iuſte tunc habet locū actio negocioꝝ geſtorum. Vel dic hanc eſſe nouā: q: poſt legem duodecim tabularum.

u ¶ Habeant. ſi ꝓnunciet pro teſtamēto.

x ¶ Vel euaneſcāt. ſi ꝓnunciet cõtra teſtamētum. Et dic. i. euaneſcere videnꝛ prima facie: nõ dico ꝙ ex ſentētia lata inter alios fiat alijs preiudiciū. vt. ff. de excep. rei iud. l. j. ⁊. j. de fi. inſtru. l. ij. niſi vbi faceret ius vt in querela inofficioſi teſtamēti. vt. ff. de ioffi. teſt. papinianꝰ in fi. ⁊. l. qui repudiantis. §. fi. vl' hic ſpeciale.

y ¶ Directe. immo nec dum annus: ſed etiam ꝑ quinquēniū debet expectari. vt. ff. de inoffi. teſta. papinianus. §. fi. ⁊. l. ſeq. que ſunt cõtra. Sol. ibi diciꝛ inofficioſum: hic minus ſolēne: vel ruptum per poſthumi agnationeʒ: vel alia cauſa reſcindebatur.

z ¶ Eripianꝛ. huius legis poteſtate. Accur.

a ¶ Falſum teſtamentum. q: tunc nõ fiunt liberi ꝑ legem iſtam cum non obſiſtat eis lex: ſed nec reſiſtat. non dico ꝙ reuoceñ in ſeruituteʒ illi quibus directa competit. Itē intelligiꝛ hoc tunc ꝓnunciatū ex falſo cõtra legatarios ⁊ ſeruos libertati donatos. nam nõ ſufficeret ↄtra ſcriptuʒ tantū. vt dicta lege de excep. rei iudi. l. j. Sʒ videꝛ ex falſa ſcriptura libertatē datā valere. vt. j. de fideicom. liber. l. ꝙuis. ⁊. ff. de ma. teſta. cum ex falſis in principio. que ſunt cõtra. Solutio. hic nõ fuit data libertas per hominē ſed nec lex dedit cū falſa eſſet ſcriptura. ibi data fuit ab homine. Vel dic ex falſo teſtamēto nõ valet: vt h: ſed ex falſis codi. ſic: vt in cõtrarijs. Et eſt ratio q: ſi teſtamentū eſt falſum ſcriptus heres nõ eſt dñs. vnde nec ipſe nec lex ꝓ eo manumittere põt. Sed codicillis falſis exiſtētibus nihilominus heres eſt dominus. ⁊ ideo ꝑ ſe ⁊ per aliū cui dederit dominiū manumittere põt. Itē videtur ꝙ etiaʒ ex teſtamēto falſo data libertas teneat. vt. ff. de ma. teſta. cum ex falſis. in fi. que eſt contra. ſed ibi ſeruus erat heredis non hereditarius. alij dicunt ꝙ hec corrigit illas.

Libertas ꝑ falſam ſcripturā data an valeat.

b ¶ Sub ea. redit ad ſuperiorem non ad ꝓximum.

c ¶ Actores. id eſt caſtaldiones.

d ¶ Sint. id eſt fuerint.

e ¶ Et rationes reddere. nota manumiſſum debere reddere rationē. ⁊ ſic eſt ↄtra. ff. de neg. geſt. eum actum. ⁊. l. que vtiliter. §. j. ⁊. s. de nego. geſt. ſi cognati. ⁊. j. an ſeruus ex ſuo facto. l. j. Solu. dicas hic ſpeciale q: ⁊ aliud pro eo ſpāle inducitur vt ſit liber etiam ex teſtamento qđ forte non valebit. ſic. ff. de iureiuran. eum qui.

Manumiſſus teneꝛ rõnē reddere.

f ¶ Connumeretur. vt inſti. de acti. §. actionum.

g ¶ De rei vendicatione. Poſt actionē de vniuerſitate ſubijcit actionem ꝑ quā ſingularia petunꝛ. vt. ff. eo. l. j. in prin. Et dic ꝙ datur directa ei qui eſt dñs de iure gentiū vel ciuili. vt. ff. eo. in rē actio. vtilis daꝛ ſuperficiario emphiteote ⁊ ſimilibus. vt in eodem titulo ſuperficiario. ⁊. l. pretor. ⁊. ff. ſi ageret vecti. l. j. ⁊ datur contra eū qui poſſidet vel dolo deſijt poſſidere. ⁊ ideo de hoc interrogatur ante litis conteſtationē.

e ¶ Cautela. cum res immobilis petiꝛ. vel cū pſona nõ eſt ſuſpecta.

f ¶ Vel ſatiſdatione. cū res eſt mobilis. vel cū pſona eſt ſuſpecta. arg. ff. qui ſatiſda. cogan. ſi fideiuſſor. §. fi. ⁊ ideo ſubiungit pro q̄litate pſonaꝝ. Sed quare nõ preſtaꝛ cautio legis: cū agitur ex cõtractibus. Rñ. q: credita nõ poſſunt fieri indebita: ſed legata ſic.

g ¶ Centeſime. centeſima eſt que equiparaꝛ ſorti in anno. quarta centeſime que in quattuor annis.

h ¶ Cum penſionibus. quas percepit.

i ¶ Deductis. ex ipſis fructibus vel penſionibus.

k ¶ Vel ſi ipſe. ſcʒ legatarius.

l ¶ Conteſtari. ſuper legato: ſcʒ magis q̄ʒ cautionem exponere.

m ¶ Si cõpeteret. q: valeret teſtm̄. ⁊ ſic ſint ſoluenda legata.

n ¶ Sinaūt ex cõtractibus defuncti agatur. cum vtrunq; poſſit conuenire. arg. ff. ſi cui pluſꝙ per. l. falci. l. hoc autem. §. j. ⁊. ij. ⁊. ff. eo. ſi qd. ⁊. l. ſi poſſeſſor.

o ¶ Agatur. ſubaudi contra poſſeſſorem.

p ¶ Contra poſſeſſorem. ſ. ſcriptum.

q ¶ Petitor. qui de ꝓprio ſoluerat creditoribus heredum.

r ¶ Iudicis officio. vt. ff. de edil. edic. l. ediles. §. item ſciendum.

s ¶ Negocioꝝ geſtorum. cū noīe hereditario fecit ab initio fuit nata ſibi hec actio. ſi vero ſuo tunc videtur negocium eſſe veri heredis cum obtinet: q: tunc incipit ei exceptio competere. ⁊ ſic tunc naſcitur actio negociorum geſtorum ſm quoſdam.

vt.ff.eo.qui petitorio.§.ꝙ ſerui.

a Etiam per alienum.non ſolum ꝑ ꝓprium de quo conſtat. vt inſti.per quas perſo.no.acqui.§.item ꝙ ſerui.

b ¶ Bona fide.ſaltē ab initio ſm Jr.vt.ff. de vſur.qui ſcit §.fi.ſed aliud in libero hoīe poſſeſſo vbi ꝯtinuo exigit̃ bona fides.vt.ff.de acqui.rerum do.l.qui bona fide §.tandiu.

Etiam per alienum[a] ſeruū bona fide[b] poſſeſſum[c] ex re ei⁹ q eū poſſidet:vel ex operis ſerui acqri[d] dñiū vel obligationē placuit[e].Quare[f] tu quoqȝ ſi bona fide poſſediſti eundē ſeruū ⁊ ex nūmis tuis mancipia eo tpe[g] cōparauit potes ſm iuris formā vti defenſiōibus tuis[h]. ¶ Mancipiū aūt alienū malafide poſſidēti nihil pt̄[i] acqrere:ſȝ q tȝ nō tm̄ ipm̄ ſed ēt operas[k] eius necnō ancillarū partū ⁊ animaliū fetus reddere cogit̃.

¶ Superior ps edificij cedit pti inferiori h.primo. Edificiū cedit ſolo.h.ſcdo Soluto edificio materia redit ad p̄ſtinuȝ non ad edificantē.h.d.ftio. Al'ad edificātē ſi non edificauit aīo donādi hoc q̄rto ⁊ vltio.Bal.

¶ Jidem.aa.Ariſtine. Lex.ij.

Si inferiorem[l] partē edificij q̄ ſolū cōtingit[m] ad te ꝑtinere ꝓbare potes:eā[n] quā vicinus ipoſuit acceſſiſſe dominio tuo nō ambigit̃[o] ¶ Sȝ id qđ in ſolo[p] tuo edificatuȝ[q] eſt quoad in eadē cā manet:iure[r] ad te ꝑtinet. ¶ Si vero fuerit diſſolutuȝ: materia eius ad priſtinū dñm[s] redit[t]: ſiue bōa[u] fide: ſiue mala fide edificiū extructū[x] ſit: ſi nō donandi aīo edificia alieno ſolo ipoſita ſint.

¶ Rem meam nō nomine meo venditā vendicare poſſum : ⁊ poſſum ratuȝ habere

c ¶ Poſſeſſum.qꝛ putauit eū eſſe vēdētis. vt ff.de ꝯtrahē.emp.l.ſi a quolibet.⁊ de ſtip.ſer.l.ſi ſeruus teſtamēto.

d ¶ Acquiri.ſcȝ poſſidenti.

e ¶ Placuit.al's niſi ex his duabus cauſis querit dño dñium ⁊ nō poſſeſſionē.vt.ff.de acqui.poſ.l.j.§.fi.⁊ de acqrē.re.do.homo liber.in fi.⁊.ff.de dona.inter vi.⁊ vxo.ſi vxor.⁊ contingit etiā al's.vt dñiuȝ alicui ſine poſſeſſione queraf̃ vt.ff.de fun.do.ſi fundū.Sed ꝯtra.ff.de acq.re.do.ſi ſeruus.vbi innuit ꝙ etiam extra has cauſas nō querit domino. Sed expone ibi litterā:vbi dicit nō querit dño ſcȝ qñ ex re poſſeſſoris vel opa ſerui. nec poſſeſſori vt ibi ſubijcit nec ex re nec opa q̄rit.

f ¶ Quare.dixit in genere nūc dicit in ſpecie.

g ¶ Eo tempore.quo poſſidebas.

h ¶ Tuis.agendo ⁊ excipiēdo vt reſtituendo ſeruū non cogaris reſtituere queſita ꝑ eū.i. illa predia empta ex re tua.

i ¶ Nihil pōt.imo videt̃ ꝙ poſſit ex re poſſeſſoris.vt.ff.eo.p̄terea. que eſt ſ.nā ibi erat malefidei cū lis erat ꝯteſtata.vt ⁊.s.ti.ꝓxi.l.j.§.poſt litem ꝯteſtatā.Sol.ibi remāſit bonefidei poſt lit. cōteſtationē. Vel hic fuit ſemp malefidei.ibi fuerat bonefidei ante litis ꝯteſtationem.

k ¶ Operas.i.operaꝝ eſtimationeȝ.eedē em̄ reddi non poſſunt. vt.ff. de condi.inde.ſi non ſortem.§.libertus.

l Si inferiorem.puta fundamentum.

m ¶ Cōtingit.al's ſec⁹ ſi nō coheret ſolo.vt.ff.de acq.re.do.l.lucius.

n ¶ Eam.ſcȝ partem.

o ¶ Ambigit̃. vt.ff.de acquir.re.do.l.ſi ſupra.⁊ inſti.de re.diui.§.cū in ſuo.⁊.ff.de acqui.re.do.l.adeo.§.cū in ſuo.Sed poſſeſſio cuius eſt. Videt̃ vtriuſqȝ.nam dñs ſolū poſſidet alter poſſidet ſuperficiē. vt.ff. vti poſſidetis.ſi duo.§.idē videamus.⁊.§.labeo.Vel dic ꝙ edificator tm̄ poſſidet.vt.ff.de acqui.poſ.l.j.in prin.⁊ in dicta.l.ſi duo. de alia ſuperficie dicit que nō vſqȝ ad ſolum eſt.

p ¶ In ſolo tuo.tn̄ ſi eſſet horreū qđ ſeparari poſſet remoueret.

q ¶ Edificatum.a vicino.

r ¶ Jure.gentiū.quo iure.Quicquid plantatur ſeritur vel edificatur.

Verſus. Omne ſolo cedit radices ſi tamen egit.

s ¶ Dominum.ſcȝ vicinum.

t ¶ Redit.etiam poſt tēpus vſucapionis.vt.d.l.adeo.⁊.ff.de acquir.re.do.§.cū in ſuo.⁊.ff.eo.l.in rem.§.fi.⁊.ff.de ſol.qui res.§.fi.

u ¶ Bona fide.hic non quero a quo vel vnde ſit.

x ¶ Extructū ſit.i.factū.Extructum inqnā ab eo cuius eſt ſolum:ſiue ab alio ex aliena tn̄ materia.ſi aūt ex ꝓpria tūc ſi bona fide idē.vt ſubijcit.ſi mala tunc donare videtur.⁊ hoc eſt qđ ſubijcit:ſi nō donādi ⁊c. Sed.M.arg.colligebat h malefidei edificatorē poſſe repetere ſi nō feciſſet animo donādi:in caſu tn̄ ſeruat̃ q̄dā media via.vt.ff.e. ſi in area.

Edificiū factū i ſolo alieno ex ꝓpria materia cuius eſt.

y Mater tua.nō potuit.quantū ad hoc vt tranſeat dominiū.⁊ ſic ſoluitur cōtra.ff.de cōtrahen.emp.l.rem alienā.Vel dic nec etiam q̄tum ad obligationeȝ ſi emptor ſciebat.vt.ff.de ꝯtrahen.empt.ſi in emptione.§.ſi emptor.

z ¶ Poteris.vt.j.eo.ſi mācipiū.⁊.j.de fur.l.ij.⁊.j.ad velleia.l. ſi ſciēs Sed ꝯtra.ff.e.l.emptor.vbi dicit demū reſtituto precio reſtitui. Sol. ibi cōuerſum fuerat in vtilitatē eius cuius eſt res.vt.j.ſi ven. pig.aga.

l.ij.⁊.iij.⁊.j.de predi.mino.l.ſi predium.⁊.l.vtere.

a ¶ Venditione.ſed nomine tuo geſtum poteris habere ratū.⁊ ſic loquit̃ hic in cōtrarium.ff.de nego.geſt.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.ibi loquit̃ quando nomine tuo geſtum non eſt.

b ¶ Conſenſiſti.hoc caſu ſtatim datur ex ratihabitione actio negociorū geſtoꝝ vt ſubijcit.⁊ s.de neg.geſt.ab vno.⁊.j.fami.her.familie.

quo ad ꝑdendū dominiū rei mee:⁊ quo ad parandaȝ actionē negocioꝝ geſtoꝝ in ſubſidiū.h.d.ſm bart.bal.vel ſic.Vēditio rei aliene ꝯſentiēti nō inuito vl' ignorāti preiudicat.in ſubſidium .tamen p̄ciū actione negocioꝝ geſtoꝝ recupat.h.d. ſȝ Ray. Sal.

¶ Imperator Alexander.a.Dominice. Lex.iij.

Mater tua vel marit⁹ tu⁹ fundum tuū inuita vel ignorante te vendere iure nō potuit[y]:ſed rē tuā a poſſeſſore vēdicare etiā nō oblato p̄cio poteris[z]. ¶ Sin aūt poſtea de ea vēditiōe[a] cōſenſiſti[b]:vel alio mō[c] ꝓprietatē ei⁹ amiſiſti[d]:aduerſus emptorē quidē nullā habes actionem:aduerſus venditriceȝ vero de precio negociorum geſtorum actionem exercere nō prohiberis[e].

¶ Ab eo qui emit res a malefidei poſſeſſore poterit res vendicari niſi vſuceperit vel preſcripſerit.h.d. ſm. Bar.bal.vel ſic. Vſucapio vel preſcriptio quaȝ mala fides auctoris non impedit rei vendicationē tollit et excludit.hoc dicit Salycetus.

¶ Imperator Gordi.a. Mutiano militi. Lex.iiij.

Aduerſus eos qui a male fidei poſſeſſorib⁹ fundū bona fide cōparauerūt ita tibi actio cōpetit ſi priuſq̄ȝ vſucapionē implerent vel longe[f] poſſeſſionis p̄ſcriptionē adipiſcerent̃ dñiuȝ ad te ꝑuenerit[g].

¶ Malefidei poſſeſſor tenet̃ de re ⁊ fru-

c ¶ Vel alio modo.puta vſucapio.vel preſcriptio.vt.j.de re.alie.nō alienā.l.j.⁊.j.de cōmu.re.alie.l.j. Vel qꝛ in rerum natura res eſſe deſijt.vt.ff.de neg.geſt.l.fina.in prin.

d ¶ Amiſiſti.quo ad effectum.

e ¶ Non ꝓhiberis.hoc ſi habes ratum ⁊ vēditio facta eſt noīe tuo fieri em̄ potuit etiam te inuita:alioquin ſi nō nomine tuo ratū habeas lȝ tibi preiudicet q̄tuȝ ad rem petendā vt hic.nō tn̄ ꝓdeſt ratihabitio ad preciū petendū.naȝ nō potes habere ratū non tuo noīe geſtum. vt.ff.de preca.ſi ſeruus.⁊.ff.de neg.geſ.ſi pupilli.§.ſed ⁊ ſi. ſm.B. ⁊ hoc ſi res extat nō preſcripta al's bene cōcedebat.B.in ſubſidiū habere ratū vt.ff.de neg.geſt.l. fi.⁊ de re.alie.nō alie.l.ij.cū ſuis cōcordantijs. Sed M.dicebat me poſſe habere ratū ⁊ nō meo nomine geſtū.⁊ etiā re extante nō vſucapta.pro quo eſt .j.de his q a nō do.ma.l.j. ſed ibi ſpeciale fauore libertatis.Tu dic aut habeo ratū ꝙ vendideris noīe meo:cuȝ vendideris noīe tuo ⁊ tunc nihil preiudicat mihi.aut ꝙ vēdideris tuo ⁊ tunc ſi nō credebā me ꝑdere actionē agā.ad rē adhuc ⁊ ſic ſi repellar exceptione replicabo.vt arg.ff.de pac.l.ſi cū te.Iteȝ q̄uis ignorat ius certat tn̄ de damno.Itē quid ſi tantū petij precium qđ nō meo noīe eſt geſtū an preiudicio mihi in repetitione rei mee dic ꝙ non qꝛ cū petitio precij qđ eſt principale nō valet nec qđ tacite ineſt dȝ valere.arg.ff.de ſerui.ruſti.predi.l.itē.§.qui hȝ.aliud ſi expreſſe haberet ratuȝ vt modo dixi.Item ſi tu vēdidiſti paruo precio an repetā iuſtū vel acceptū.⁊ puto iuſtū ſi eras malefidei poſſeſſor:al's acceptū.vt.ff.de peti.here. ſi poſſeſſor.§.fi.⁊.§.ait.Item qd ſi nō noīe meo vēdidit deinde ꝑ plures manus ambulauit deinde ſit vſucapta ⁊ ego in ſubſidiū ratuȝ habeo an a primo tantū petā preciū an ab oībus qui vendiderūt . Rn̄.a primo qui hȝ lucratiuā cām nā nec alij vident̃ habere p̄ciū cū eis tantūdem abſit vt arg.ff.de mi.plane.⁊ de verb.ſig.l.labeo.§.j.Sed pone te vēdidiſſe rē meā titio poſtea titium donaſſe meuio.Item meuiū vendidiſſe ſempronio hic nō pōt ſuperior ratio locū habere cū tu ⁊ meuius lucratiuā cām habeatis nungd ergo vterqȝ ꝯueniet̃.quidā dicūt primū. ⁊ eſt rō hic ⁊ ſuperiori caſu:qꝛ cū ratas habeo oēs ergo ⁊ primā ergo hi q emerunt a primo rē eius ꝓpriam emerunt.deinde ſuā dñi facti vendiderūt vnde nō debēt teneri:qꝛ rem ꝓpriā vendiderūt.Alij dicūt vtrunqȝ teneri.ſȝ poſſet dici in ſuperioribus caſibus ꝙ vltimus tm̄ debeat cōueniri ꝓpter cuius factū rē meā illo vſucapiēte amitto.Vel dic in ſecunda q̄one aliud in eo qui hȝ lucratiuā cām qꝛ nō trāſit ad eū exceptio ex ꝑſona primi.vt.ff.de pac.qđ dictū.⁊.ff.ſi fami.fur.fe.dica.l.iij.§.plane ſi emptor.⁊.§.ſed an.ſȝ pone ꝙ cauſam nō hȝ vltimus a primo vtputa rē meā vendis deinde emptor habet eā ꝓ derelicto: occupat eam quis ⁊ poſtea vendit quis primo cōuenit̃.Quidā ꝙ vterqȝ.alij ꝙ vnus Tu dic ꝙ primus.vt.s.in ſimili.queſtione.

Ratū habere non poſſuȝ qđ meo noīe nō eſt geſtum.

f Aduerſus eos.vel longe.vel ꝓ id eſt.nō enim poſſet loq̄ in vſucapione triennij que in rebus mobilibus locū hȝ.vt.j.de vſucapi.transfor.l.j.vel ſubaudi in rebus mobilibus.

g ¶ Peruenerit.ex ſucceſſione vel legato.Et no.ꝙ hec lex loquit̃ ſm ſua tēpora.⁊ illa.j.de vſucap.ꝓ emptore.l.ſi partē aliud nouo iure qꝛ male fidei poſſeſſor al's ⁊c.vt.j.de preſcrip.long.tēpo.auf. male fidei.

Item nota

Item nota φ hec lex facit pro Mo. qui dixit preſcriptione longi tēpo/ris dominiū acquiri qđ nos ſm . B. negamus. vt dices. ſ. de preſcrip. xxx. an. ſi quis emptionis. in prin.

a O Omnium. occupatā. impropꝛie dicit cū res immobilis dicatur inuadi mobilis occupari. vt inſti. vi bo. rap. §. pe.

lis. vt. ſ. de rei vxo. actione. §. ⁊ cum lex.

m ¶ Requiſiſſe. niſi ad inopiam maritus vergat. vt. ſ. de iure dotiū. vbi Vel dic φ ibi agit hypothecaria nō rei vendicatione. Item dicūt hic quidā intelligi ſi vendicat vxor vt ſuā: ſecus ſi vt dotalem per legez. s. de pcu. φ abſente. in fi. Item no. ex hac. l. φ maritus dñs eſt rei dota/lis ſm opinionē noſtrā de ciuili ⁊ naturali iure vt. ff. de auro ⁊ arg. leg. l. qntus. §. argēto. φ id demū vendicare poſſumus qđ noſtrū eſt: vt ibi dicit. ⁊ per hoc. ſ. de iure do. de his. Dotalis rei dñs ē maritus.

b ¶ Damni dati. remiſſa actione. l. aql. ſi hoc petitor elegerit. vt. ff. e. l. nō ſolum. ⁊ l. ſequēti.

c ¶ Nullam. tribus em̄ modis repetunt expenſe per a. ⁊ e. ⁊ i. ⁊ o. i. actione exceptione iudicis officio quorū nullo repetuntur h. vt ⁊. ſ. de edi. p:iua. l. ſi is. ⁊ de ex cep. do. l. paulus. Expenſe trib⁹ modis repetuntur.

d ¶ Fecerint. quos ſeruant officio iudicis nō exceptione doli cū ſint male fidei. Sed ɔtra. ſ. de infan. expo. l. j. vbi etiā neceſſarias nō ſeruat per officiū iudicis. Sol. ſpāle in fure. Itez cōtra. ff. de cōdi. inde. l. ſi in area. in fine. vbi dicit in nullo modo etiaʒ neceſſarias vel vtiles poſſe peti. Sol. ibi in faciendo de nouo hic in reficiendo. Differunt em̄ hec inter ſe. vt. ff. de iti. actuqʒ p:iua. l. iij. §. penul. ⁊ circa hoc plene dixi. ff. e. l. in fundo.

e S I ex ea. iniurioſuʒ eſt. vt ⁊. ſ. cōmunia vtriuſqʒ iudi. ſi patruus. ⁊. ſ. ſi quis alteri vel ſibi. l. j. ⁊ arg. ſ. de pig. Quis ea. ⁊ de diſtra. pi. ſi maritus. ⁊. ſ. depoſi. ſi is. Sʒ ɔtra. ſ. eo. ſi vt pponis. Sol. vt ibi. Item nota hic qua ratione rē emptā ex pecunia mea nō poſſuʒ petere: nō meo noīe ēptā: eadē cōtra preciuʒ rei mee nō ōbeo petere nō meo noīe vēdite. vt. s. eo. l. mater. notaui. ⁊. ff. ſi cer. peta. ſi pecuniā.

f P Artuʒ. in hac ſpecie. i. in dominio: vt illius ſit fili⁹ cuius eſt mater. vt iſti. de inge. ⁊. ſ. de lib. cau. l. ſi. ⁊. ff. eo. ſi frumentū §. ſi equa. ſecus autē in honoribus ⁊ quibuſdā curialibus ⁊ alijs ɔditionibus. vt. ſ. de decu. l. nullus. ⁊ l. exēplo. ⁊ l. eos. ⁊. ſ. de murile. l. fin. ⁊. ſ. de ſer. fugi. l. ſi. ⁊. ff. de ſtatu bo. l. cū legitime ⁊ ibi dixi. ⁊. ſ. de inuti. ſtipu. l. ſi.

g S I vt proponis. ſupple o miles.

h ¶ Nō negabit. cōtra ſ. eo. ſi ex ea pecunia. Sol. hic ſpeciale in milite. ſic ⁊ in minoꝛe. vt. ſ. arbi. tute. l. curatoꝛ. ⁊. ff. qñ ex fac. tu. aga. l. ij. ⁊ eadē ratione in eccleſia idē in vxoꝛe ⁊ viro. vt. ff. de dona. inter vi. ⁊ vxo. l. vxoꝛ marito.

ctibus pceptis vel pcipiendis ſumptibus nō ɔputatis niſi neceſſarios vtiles vo p deductionē. h. d. ſʒ Ja. bu. bal. vl ſic. Poſſeſſor malefidei tenet ō fructib⁹ pceptis ⁊ pcipiēdis ⁊ oī cā dāni. Et ſumpt⁹ p eū factos nō iputat iure actionis nec ppꝛie exceptionis lʒ p neceſſarijs ei ſuccurrat offō iudicis et vtiles ei tollere pmittit ſine leſione prioꝛis ſtatus hoc dicit et notabiliter. Salyce.

¶ Idē. a. Meroſiano. Lex. v.

D Omū quā ex matris ſucceſſione ad te ptinere dicis: et ab aduerſa pte iniuria occupatā[a] eē oſtenderis pſes ꝓuincie cū pēſionibus quas percepit aut percipe poterat ⁊ cū oī cā dāni dati[b] reſtitui iubebit. ¶ Eius aūt qđ impēdit rōnē haberi nō poſſe merito reſcriptū eſt cū malefidei poſſeſſores ei⁹ qđ in rē alienā impendūt nō eoꝝ negociū gerētes quoꝝ res eſt nullā[c] habeāt repetitionē niſi neceſſarios ſumpt⁹ fecerint[d]. ¶ Sinaūt vtiles licentia eis permittitur ſine leſione prioꝛis ſtatus rei eos auferre.

¶ Res empta cum pecunia mea non eſt mea ⁊ iō a me vēdicari nō pōt. h. d. B. ⁊ S.

¶ Idēʒ. a. Veſtranio. L. vj.

S I ex ea pecunia quā depoſueras is apō quē collocata fuerat ſibi poſſiones[e] cōpauit ipiqʒ tradite ſūt tibi vl oēs tradi vl qſdā ɔpēſatiōis cā ab iuito eo i te ɔferri iniurioſū ē.

¶ Partus ſequit matrē ꝙtum ad ſtatus conditionem ⁊ dominiū: ſʒ ꝙtuʒ ad dignitatem ⁊ honorem ſequit patrē: q: ex virili ſexu eos metimur. h. d. Bal. vel ſic. Cuius eſt mater et partus. h. d. Salycetus.

¶ Idem. a. Anthonio. Lex. vij.

P Artū ancille mrīs ſequi ɔditionē: nec ſtatū in hac ſpē patris ɔſiderari explorati iuris eſt.

¶ Res empta cuʒ pecunia militis poteſt ſpeciali fauore a milite vendicari: pōt etiaʒ agi negocioꝝ geſtoꝝ vel mādati ſi interceſſit mandatum. h. d. ſm Bar. ⁊ Bal.

¶ Idēʒ. a. ⁊ c. Philippo prefecto militum. Lex. viij.

S I (vt pponis[g]) pars aduerſa pecunia tua quedam nomine ſuo cōparauit: preſes ꝓuincie vtilem vendicationem obtentu militie tibi eo nomine impartiri deſideranti: partes equitatis non negabit[h].

¶ Idem mandati[i] quoqʒ ſeu negociorum geſtorum actionem inferenti tibi iuriſditionē prebebit.

¶ Res dotalis eſt in dominio mariti: nō mulieris. h. d. ſʒ Jac. bu. Bal. vel ſic. Dominium rei dotalis eſt mariti: ideo cōſtante matrimonio rei vendicatio non cōpetit vxori. hoc dicit Salycetus.

¶ Impera. Carus. Carin⁹ ⁊ Numerian⁹. aaa. Anthonino. Lex. ix.

D Oce[k] ancillā de qua ſupplicas dotalem[l] fuiſſe in notionem preſidis: quo patefacto in dubium non erit vendicari ab vxore tua nequiſſe[m].

¶ Dominium poteſt pꝛobari per teſtes vel per inſtrumenta: ⁊ interdum adhibentur tormenta. hoc dicit. Baldus.

¶ Impera. Diocle. ⁊ Maxi. aa. ⁊ cc. Januario. Lex. x.

C Um ſuper[n] vernis mācipijs nulla inſtrumēta te habere aſſeueres: in iudicio in quo negociuʒ ceptū eē ꝓponis. id[o] qđ in prece contuliſti poſtulare debuiſti. ¶ Judex eniʒ non ignorat ſeruoꝝuʒ dominia etiā citra inſtrumentoꝝū exhibitionem alijs[p] probationibus vel ipſorum interrogatione[q] poſſe oſtendi.

¶ Quicquid plantat ſerit vel edificatur totū ſolo cedit: radices ſi tñ egit. h. d. vel ſic Eius ſunt redditus cui⁹ eſt ꝓprietas hoc dicit bal. vl ſic. Quicqd plātat: ſerit vel ſeminat: totū ſolo cedit: radices ſi tñ egit: bona fide tñ faciēs ſi poſſidet ſumpt⁹ deducit doli exceptione. h. d. concoꝝ. l. ideo. in fine. ⁊. ff. de agrēdo rex dominio. Salycetus.

¶ Idēʒ. aa. ⁊ cc. Gaiano. Lex. xj.

S I quis[r] ſciens agruʒ alienum ſeuit vel plātas ipoſuit poſtꝙ he radicibus terrā fuerint amplexe ſolo cedere rationis eſt. ¶ Domini enim magis ſegetē vel plātas ꝙ hmōi[s] factū[t] ſolū[u] ſuū[x] facit. ¶ Sane euʒ qui bona fide poſſidens hoc fecerit p doli mali exceptionē ɔtra vēdicātēʒ dominiū ſeruare[y] ſumpt⁹ iuris auctoꝛitate ſignificatum[z] eſt.

¶ Licet nō ſoluat pciuʒ res vēdita ⁊ tradita vēdicari vel ɔdici nō pōt. h. d. bal. vel ſic. In ɔtractib⁹ nominatis licet altera ps nō obſeruet qđ debet nō habet locū penitētia. bal. vel ſic. Alienatio nō reuocat ex reſcripto lʒ agi poſſit ad pciū nō ſolutū. Sal.

¶ Idē. aa. ⁊ cc. Alexan. Lex. xij.

I Nciuile atqʒ inuſitatum eſt qđ poſtulas vt mancipium[a] quod tradidiſti: ⁊ hoc modo dñiuʒ eius tranſtuliſti: inuito eo ex noſtro reſcripto tibi aſſignetur[b]. ¶ Unde intelligis ſemel ancille emptoꝛis facte filios etiā poſtea natos eius dominiū ſeq: cuius mater eo tpe fuit[c].

n C Um ſuper vernis. i. domeſticis q naſcunt ex ancillis que domi ſunt. vt in ſtitu. de leg. §. ſi quis in nomine. Accur.

o ¶ Id qđ. i. ſine inſtrumentis audiri alias tuas probationes.

p ¶ Alijs puta teſtib⁹.

q ¶ Interrogatiōe. vt ſ. de pba. ꝓpꝛietatis. Et not. diligenter tres modos pbādi. Itē not. φ quidam intelligūt. l. iſtā cū inter aliqs de ꝓprietate ſeruoꝝ querit. ceterꝝ ſi agit ɔtra aliquē qui ſit in poſſeſſione libertatis: iniquū eſſet eū torqueri ɔtra ſemetipm Tu dic nō ſolū ſi inter alios eſt de aliquo ɔtrouerſia dʒ torqri. vt. ſ. de ſer. fugi. l. quicūqʒ. ⁊ l. cū ſeruū. ⁊ hic ſed etiaʒ cū ipſemet eſt in lite dʒ interrogari vt hic: cum ſit tanꝙ liber in iudicio liberali. vt. ff. ō iudi. vix certis ⁊ torqueri in poſſeſſorio. nō petitoꝛio. vt. ſ. de queſti. quotiens. ⁊ dixi. ſ. de lib. cā. ea que. Seru⁹ an torqueri poſſit ſi ē qſtio de ipſi⁹ dñio

r S I quis ſciens. ſi enim bona fide etiā poſtꝙ emiſit radices daſ vtilis in reʒ ſm Mo. vt. ff. e. ſi frumētuʒ §. de arboꝛe. qđ nō placet: immo daſ actio in factū ad inſtar ferruminatoꝝ. vt. ff. e. in reʒ. §. item ſi quecunqʒ.

s ¶ Huiuſmodi. q. d. ſolū facit ſegetē vel plantam domino.

t ¶ Factū. i. ſeminatio.

u ¶ Solum. i. terra.

x ¶ Suum. i. ſibi querit dominiū magis ꝙ ſciētiam plantātis vel plantatio. vt h. ⁊. ff. de vſur. qui ſcit.

x ¶ Suuʒ. nutriēdo radices.

y ¶ Seruare. ſʒ poſſidet

z ¶ Significatū eſt vt inſti. de re. diui. §. ſi titius. ⁊. ff. de acq. re. do. qua rōne. ⁊ hoc ſi poſſidet alſs ſecus. vt. ff. de cōdi. inde. ſi in area.

i ¶ Mandati. ſi forte pcurator erat is qui cōparabat vel negocioꝝ geſtoꝝ. Idem tñ ſi nō eſſet ſm quoſdam.

k ¶ Oce. viro loquitur.

l D ¶ Dotalem. eſtimatam vel ineſtimatā: q: ꝓpꝛie dicit dota

a I ¶ Nciuile. vt mancipium. id eſt ancilla.

b ¶ Aſſignet. qſi ob cām datum id eſt ob preciū. ⁊ cā nō ſecuta id eſt precio nō ſoluto cū in alterius preiudiciū talia reſcripta nō cōcedantur. vt. ſ. de emā. nec auus. ⁊. ſ. de dona. ante nup. l. cū te. ⁊. ſ. de reuocā. dona. ſi donationem.

c ¶ Fuit. quo nati fuerunt: non quo concepti. vt ⁊. ff. de acquiren. re.

ꝺo.l.fi.⁊ hoc tantũ quãdo fuit habita fides de precio:al's ſec⁹. vt inſti. de re.diui.§.vendite vero.Sed qd ſi ſtatim credidit habere preciũ nõ aũt ſolutũ eſt.Rñ.vẽdicare põt.ar.ff.de pig.act.ſi quaſi. Quid ſi vſq3 ad decez dies.Idẽ dicunt quidã ad ſimilitudinẽ legis cõmiſſorie ſ3 magis placet ꝯtra vt ſc3 non poſſit tunc res vendicari.

ſtituitur pro dimidia repellif ꝓ dimidia fundi.⁊ ſi hereditatis dimidia nõ h3 preciũ dimidie fundi vt dictũ eſt:⁊ debitũ nature ageret ꝯtra heredes.Et ſi obijcif:filius non põt grauari in quarta.vt.s.de inoffi.teſta.l.qm̃.Rñ.verũ eſt a patre: ſ3 creditoribus licet vnũquẽq3 ꝓ parte hereditaria cõuenire vel poſſidentibus ſe tueri cõtra heredes ꝓ hereditaria portione.

a ¶ Cõueni.vt hic.⁊.j. de ꝯtrahẽ.emp.l.nõ idcirco.in fine.

b O Rdinarij. qui libet ſe poſſidere ꝯtendit ⁊ dñm eſſe ⁊ alter celat rez. Primo agendũ eſt ad exhibendu3.Secũdo vtrobiq3. Tertio de proprietate. Uendicabat ſeruos titius alius pretẽdebat ſe poſſidere ⁊c.

c ¶ Juris eſt.vt.j.de interdi.incerti.⁊.j.fini.regũ.l.ſi qs. ⁊.ff. de iudi. ſi de vi.⁊.ff.de acq.poſ. erit⁹.⁊ ar.j. de app.l.j.

d ¶ Queſtione. ſc3 duplicis ꝓprietatis ⁊ poſſeſſionis.

e ¶ Exhibitis.ꝓ actionẽ ad exhibẽdũ que preparat etiã cauſa3 poſſeſſorij iudicij. vt hic dicit ⁊.ff. ad exhiben.l.iij.§. pomponius.

f ¶ Judice. ne diuidaf ꝯtinẽtia cauſe. vt.s. de iudi.nulli.Sed nunqd in eode3 libello poterit cauſa poſſeſſionis ⁊ ꝓprietatis intẽtari. Joh. ⁊ Azo. indiſtincte dicũt ꝙ nõ:⁊ ſic indiſtincte loquif hec lex. Tu dic diſtinguendũ inter ea q̃ ſunt retinende poſſeſſionis ⁊ alia que diximus.ff.de iudi.ſi de vi. ⁊ ſic loquif h lex in interdictis retinẽde poſſeſſionis.Uel hic ab vno vnũ ab alio aliud ꝓponef.vide hic plenius de materia per Jo.fabri in ſuo breuiario.

Poſſeſſoriũ ⁊ petitoriũ an ſimul poſſint intẽtari.

¶ Sane de ꝑcio:ſi nõ hoc probatum fuerit te recepiſſe conueni[a] aduerſarium tuum.

¶ Poſſeſſorium d3 prius terminari per ſniam ꝙ petitorium.h.d.bal.vel ſic.Poſſeſſorium ꝑferf petitorio ei contrario ſi de vtroq3 ſimul eſt queſtio.h. d. Salycetus.

¶ Jidem.aa. ⁊.cc. Cincio. L.xiij.

O Rdinarij[b] iuris[c] eſt:vt mãcipiorum orta queſtiõe[d] prius exhibitis[e] mancipijs de poſſeſſione iudicetur:ac tunc demũ ꝓprietatis cauſa ab eodem iudice[f] decidatur.

¶ Filius venit ꝯtra factũ mřis:niſi quaten⁹ ſit ei⁹ heres.h.d. vł ſic. Pro ea parte qua qs ſuccedit ꝺfuncto ꝓ ea eius repreſentat ꝑſonã: ⁊ eaten⁹ ꝯtra factũ eius venire nõ põt.h.d.ſ3.bar.bal.vł ſic. Cõtra factũ defuncti nõ venit heres ẽt proprio nomine pro hereditaria portione .h.d. Salycetus.

¶ Jidẽ.aa.⁊.cc.Septime. L.xiiij.

C Um a matre[g] domum filij te ſciente[h] comparaſſe ꝓponas aduerſus eũ dñiũ vendicãtez:ſi mři nõ ſucceſſit nulla te exceptiõe tueri[i] potes. ¶ Qð ſi venditricis obtinet hereditatez:doli mali exceptiõe ꝓ qua portione[k] ad eu3 hereditas pertinet vti nõ prohiberis[l].

¶ Jn duob⁹ habẽtibus cã3 ab eodẽ dño melior eſt ꝯditio ei⁹ q ꝑ traditiõe3 recepit. h.d.vł ſic.Jlle ẽ potior in dñio cui res ꝑus tradif:l3 ali⁹ in titulo peruenerit.Bal.

¶ Jidẽ.aa.⁊.cc. Proculio. L.xv.

Q Uotiens[m] duobus inſolidũ prediũ iure[n] diſtrahif manifeſti iuris eſt eum cui priori[o] traditũ eſt:in detinẽdo dñio[p] eẽ potiorẽ[q]. ¶ Si igitur antecedenti tempore te poſſeſſionem[r] emiſſe[s] ac precium exoluiſſe[t] apud preſidẽ ꝓuincie ꝓbaueris:obtentu nõ[u] datorũ inſtrumẽtorũ expelli te a poſſeſſiõe nõ patietur[x]. ¶ Erit ſane in arbitrio tuo ꝑciũ qð dediſti cũ vſuris recipere[y]:ita tñ vt ꝑceptorũ fructuũ[z] ⁊ ſũptuum ratio habeaf. ¶ Cũ ⁊ ſi ex cauſa donatiõis vtriq3 dominium rei vendicetis: eum cui priori poſſeſſio ſoli tradita eſt: haberi potiorem conuenit.

¶ Quod in cõmuni edificatur cõmune efficitur:ſed edificãti bona fide expenſe debent reſtitui.h.d.ſm.bar.Bal.

¶ Jidẽ.aa.⁊.cc. Januario. L.xvj.

S J in area cõmuni domũ aliquis[a] extruxit:hanc vobis cõmunẽ iuris fecit ratio:cuius portionem ab eo q bona fide poſſidẽs edificauit. ¶ Si velis vendicare ſumpt⁹ offerre debes:ne doli mali poſſis exceptione ſummoueri[b].

¶ Denũciatio facta a dño ne qs emat:cõſtituit ẽptorẽ malefidei poſſeſſorẽ.Baldus.

¶ Jide3.aa.⁊.cc.Sabino. L.xvij.

S J fundũ veſtrũ vobis per denunciationẽ admonẽtib⁹ volentem ad emptionẽ accedere ꝙ diſtrahẽtis[c] nõ fuerit:nõ recte[d] is cõ

m Q Uotiẽs duobus.i. diuerſo tempore.

n ¶ Jure.id eſt in preiudiciũ ſuũ nõ teneatur vtriq3.Uel iure.i.non dolo.iure id eſt bona fide vł ſine dolo ſm quoſdam. Uel iure ꝙtu3 ad vendẽtis preiudiciũ.nõ aũt iure:q2 incidit in legem corneliam de falſis . vt.ff.ad.l.corn. de fal.qui duobus.

o ¶ Priori.nam remãſit vẽditor: nã domin⁹ etiã poſt venditione3 ⁊ ideo erit dñs cui prius tradidit vt hic. ⁊ .j. de here.vẽdi.qui tibi. ⁊.j. de his qui a non domino.l.qui tibi.

p ¶ Dominio.i. poſſeſſiõe.ſic ecõtra.ff. de verbo.ſig. interdum. Uel ſm Pla.dño ſcil3 preſumpto: q2 interim ei⁹ eſſe credif.arg.j.de proba.l.ij.vel cõſtabat vẽdentẽ dominũ eſſe.

q ¶ Potiorem. ſiue agat ſiue ꝯueniatur.

r ¶ Poſſeſſionem.i.rẽ poſſeſſam emptã ꝑ traditionẽ accepiſſe.

s ¶ Emiſſe.id eſt quaſi poſſeſſionem rei empte accepiſſe.

t ¶ Exoluiſſe. tractaf eñ directa rei vendicatione:⁊ ideo hic queritur.vt iſti.de re.diui.§.vẽdite.ſec⁹ ſi publiciana.vt.ff.ꝺ pub.l.de ꝑcio.

g C Um a matre.vendicante rem ratione dominij.

h ¶ Te ſciẽte.idẽ ſi te ignorãte.vt.s.e. aduerſ⁹.⁊ ſbaudi maxie.

i ¶ Tueri.vt.s.e.aduerſus.

k ¶ Pro qua portione.ideſt pro quota.

l ¶ Nõ ꝓhiberis.vt.ff.de reg.iur.ex q̃ ꝑſona.⁊.j.de bo.auct.iudi. poſ. ſi vxor.⁊.s.de neg.geſt.ſi ab eo.⁊.j.de libe.cã ſi ab eo.⁊.ff.de pig. act. ſolutũ.§.ſolutam.Et habẽt hec locũ etiã eo caſu qñ nõ preſtaf euictio: q2 ſciens emit.nec fuit ſtipulatus de euictiõe.vt.j.de euic.ſi fundũ. eadem eñ eſt heredis ꝯditio que ⁊ vẽditoris fuit qui oĩmode poſſet repelli.vt.j.de fruc.⁊ lit.expen.l.ij.⁊.ff.de diuer.preſcrip.cũ heres.Jte3 qð dicit hec lex in matre idẽ dicas ⁊ in patre.vt filius heres nõ poſſit vendicare.vt.ff.de lib.cauſa.filium.Alij cõtra qui dicunt etiam heredem filiũ poſſe vendicare.vt.j.de bo.ma.l.j.⁊.j.de bo.que lib.l.cum oportet.§.nõ autẽ.nã ⁊ ipſe pater poteſt cõueniri nomine filij vt legitimus adminiſtrator cũ ꝯtra legem ſit venditum.vt.j.de agri. ⁊ cen. quẽadmodum.lib.x.multomagis ergo filius:cũ plerũq3 etiã plus heredi ꝑmittaf ꝙ defuncto.vt.j.de euic.l.fi.Jtem ſic eſt in patrono etia3 herede liberti:⁊ ex teſtamẽto vel ab inteſtato q agit reuocatoria. vt.ff. ſi qd in frau.pa.l.iij.§.patronũ.⁊.§.ſi inteſtatus.Sed prima opinio verior eſt:nec obſtant dicte leges.de bo.ma.⁊ de bo.que lib.q2 ibi nõ erat heres.Jtem nec ꝙ ipſe pater reuocat: facit eñ vt legitimus adminiſtrator:quã legitimã adminiſtrationẽ nõ tranſmiſit ad filium.Jtẽ nec ſuo nomine vẽdicat filius:q2 ſucceſſit ei qui ſuo ꝓprio noĩe nõ poterat vẽdicare.Jtẽ nec obſtat de patrono:q2 etiã in vita nõ põt diminuere iura patroni libertus:qð in patre nõ ſic qui libere alienat. Jtem qd ſi in debito bonoꝝ ſubſidio inſtituaf.rñ.ſi in re vna que cõtinet debitũ nature inſtituaf heres:alijs etiã heredibus relictis loco heredis nõ eſt: ſ3 legatarij.vt.j.de here.inſti.l.quotiẽs.⁊ ideo vẽdicare non prohibef. ſi vero ꝓ debito nãe ninſtituaf hřs in quota portione:puta tertia repellitur ꝓ tertia ſed agit cõtra heredes quaſi eo euicto qð ſibi derelictu3 eſt. vt.s.de inofficio.teſt.l.ſcimus.q2 nõ h3 debitum nature. Si vero in

Fili⁹ ſuccedẽs mři an poſſit reuocare rẽ ab ipſa alienata3.

Filius in debito bonoꝝ ſubſidio iſtitutus an ſit heres vel legatari⁹.

u ¶ Non datorum.i.factoꝝ. Uel dic nõ datorum inſtrumentoꝝ que habuit ab actore ſuo venditor.

x ¶ Non patief.nam nõ ideo minus valet ꝯtractus ⁊ traditio ꝙ inſtrumenta nõ interueniũt.vt.j.de fide inſtru.l.cũ inſtrumentis.⁊ de contrahen.empt.l.non idcirco.

y ¶ Recipe.omiſſa ꝑcedenti via:vel excipiẽdo ab eo qui agit.

y ¶ Recipe.ꝑ officiũ iudicis excipiẽdo ſm quoſdã. Uel dic.i. agendo ſm quoſdã ex empto re euicta.S3 cũ poſſit rem retinere excipiendo ⁊ ꝓbando hec que hic dixit.ſc3 ſe emiſſe ⁊ preciũ ſoluiſſe ⁊ ſibi primo traditã fuiſſe:videf nõ poſſe agere de euictione.vt.ff.de euic.l.ſi rem.§.j. Sed tñ hoc nõ põt vẽditor obijcere cũ ipſemet euincit:vel alius qui h3 ab eo cãm vt hic fuit.⁊.ff.de euictio.l.vendicante3. in fi.⁊.l.ſeq.Uel dic ꝙ loquif hic cũ nõ poterit ꝓbare ꝑdicta lic3 interceſſiſſent ⁊ ſic ſine culpa tua euincif tibi.Uel dic tertio ꝙ cõuertit ſermonẽ ad eũ cui ſecundo eſt tradita.qð non placet.

z ¶ Fructuũ.fruct⁹ cõpenſanf cũ vſurijs ꝑcij ſoluti.ſic.ff.e.emptor.itẽ ſumptibus.vt hic ſubijcit.vt.ff.e.ſumpt⁹.Et potes hic diſtinguere vt dixim⁹.ff.de pub.l.ſi.§.ꝙ ſi a diuerſis.⁊ ꝯcor.j.de ꝓba.cũ res.⁊ de diſtrac.pig.l.qui prediũ.⁊ ſi quis alteri vel ſibi.l.multum.

Fructus cõpẽſanf cũ vſurijs ⁊ ſumptibus.

a S J in area.aliquis.ſocius vel extraneus ⁊ bona fide.

b ¶ Summoueri.vt.j.de edi.pri.ſi vt ꝓponis.⁊.ff.de ꝯdi. inde.ſi in area.in fi.⁊.ff.de excep.do.paulus.⁊.ff.de act.emp.idẽq3.⁊ inſti.de re.diui.§.ſi quis.⁊.ff.de pig.paulus.

c S J fundũ.diſtrahentis.hec eſt admonitio.

d ¶ Non recte.id eſt ſciẽs alienũ. S3 qd ſi nõ credidit ⁊ ſic retinuit bonã fidẽ.Uidef nõ nocere admonitio.vt.ff.qð fal.tu.auc.l.ij. ⁊ .j.de reſcin.vendi.ſi maior.⁊.ff.ꝓ emptore ſi alienã.Sed certe imo habef ꝓ malefidei.ꝑ.l.iſtã.⁊.ff.que in frau.cre.ait ꝑtor.§.ſi qs particeps ⁊ de le.ꝑſtan.l.virilis.§.penul.⁊ arg.s.de epiſ.⁊ cleri.auf.ſi captiui.⁊ auf.liberi.vbi dicit de hmõi atteſtatione.nec ob.d.l.qð fal. tu.auc. q2 nõ nocet admonitio ibi. ſc3 quominus ꝯ falſum tutorẽ iactantẽ ſe tutorẽ.⁊ ſic doloſum agaf actione in factũ vt.e.ti.l.nouiſſime.in prin.

Uel alio

a ¶ Uel alio modo. ſine denunciatione.
b ¶ Percepiſſe. de percipiēdis eī nō tenet vt hic innuit ꝓpter titulū quē hꝫ. Sed fallit in quattuor caſibus qbus titulus nō excuſat a pcipiē dis. Primus. ff. qꝺ me. cauſa. ſed ⁊ ptius. in prin. Secundus in eo qui emit in fraudē creditorꝫ. vt. ff. que in frau. cre. ait pretor. §. p hac. Tertius in eo qui emit contra legis iterdicta ſciēs. vt. ſ. de agri. ⁊ cen. quē admodū. i fi. li. x. Quartus in eo q emit a fiſco nō ſolēniter vendente. vt. ſ. de fi. inſtru. ⁊ iur. baſ. fiſ. l. ij. lib. x. Idē poſſet dici in eo qui fruct⁹ maturos patit corrūpi ⁊ ſtudioſe.

Fructus pcipiēdi i quattuor caſib⁹ nō reſtitui ēt ab habēte titulum.

c ¶ Re tua. ⁊ pone exemplū. ſ. fa. berciſ. ſeruū coēm. Itē ſ. de tranſac. ſub ptextu ſpecierū. Itē. ſ. loca. qui rem. Item ponunt qui dā ſi preſtiti patrociniū vel aduocationē alicui eū vendicāti vel defendenti. vt. ff. de rei vēdi. l. inter officiū ⁊ tūc erit cōtra. ff. de inoffi. teſta. l. ſi. Sꝫ dices q hic fuit ignorās ibi ſciens. Uel ibi odio querele ⁊ fauore vltie volūtatis. Uel hic ſciebat ius ſuū vbi, q durare. vt ar. ff. qui. mo. pig. vl hypoth. ſol. ſicut. §. nō videtur.
d ¶ Error. tuus.
e ¶ Alia. veluti vſucapio vel pſcriptio.
f ¶ Indicia. i. argumēta ſic dicta. q rē indicāt. Accur.
g ¶ Fidē. vt. ſ. de fi. inſtru. l. in exercēdis. ⁊ l. j. ⁊. ff. de pig. ꝯtrahitur. ⁊. ſ. de iure do. l. cū ci, tra. Sed fallit in caſib⁹ vt dixi. ſ. de pac. pactū.
h ¶ On ſeruū. ga in iudicio eſſe nō pōt. vt. ſ. de iudi. ſeruus. niſi in criminibus vbi corpaliter puniet. vt. ſ. ꝺ noxa. l. diui. ⁊ l. ſi ſerui. ⁊. ff. de acc. hos accuſare. §. omnibus.
i ¶ Poſſidētibus. omnibus.
k ¶ Impleueritis. ſup ple nō poſſe accipe contra te. Accur.
l ¶ Intentionē. ceſſante exceptione.
m ¶ Reſtituantur. ſcꝫ dolo.
n ¶ Iuriſiurādi. In litē. vt. ſ. ad exhi. nō ignorabit. qꝺ ſolēniter deferter. ſ. a iudice. ſ. in hac actione ⁊ in ceteris arbitrarijs. vt. ff. de in lit. iur. in actionibus in pn. ⁊. l. videamus. §. penul.

tra quē pces funditis cōpanit: vel[a] alio modo mala fide ꝯtraxit: tā fundum veſtrum conſtitutū. pbātibus q fructus quos mala fide eū percepiſſe[b] fuerit probatū: aditus preſes prouincie reſtitui iubebit.

¶ Qui errat in ꝓprietate nō preiudicat ſibi in dominio. hoc dicit ſm. Ja. bu. Bal. vel ſic. Si dn̄s aliqd facit in re ſua tāq in aliena per errorē iuris non preiudicat ſibi in proprietate. h. d. pau. de caſtro.

¶ Iidem. aa. ⁊. cc. dare. L. xviij.

Re tua[c] apud aliquē manente ꝓprietatis error[d] tibi nocere potuit niſi alia[e] rō cā interuenerit.

¶ Dominium pbatur per indicia et argumēta. h. d. Bal. vel ſic. Judex debet omnem ſpeciē pbationis admittere et per indicia. h. d. Ja. bu. Uel ſic. Dn̄iū pbat etiā p indicia vel regulariter non minus probāt teſtes q inſtrumēta. h. d. Salycetus.

¶ Iidē. aa. ⁊. cc. Caliſtra. Lex. xix.

Indicia[f] certa que iure nō repuuntur: nō minorē pbationis q inſtrumenta continent fidē[g]

¶ Quo iure ſi de ꝓprietate dom⁹. ambigis: negociūq integrum eſt: vti non prohiberis.

¶ Seruus licet detineat nō pōt conueniri rei vendicatione. h. d. Idē in monacho quia debet indiciū cum abbate fundari nō cum monacho. h. d. Bal.

¶ Iidē. aa. ⁊. cc. Quintile. Lex. xx.

Non ſeruū[h] quē res tua detinere aſſeueras ſed ei⁹ dominum de rebus repetendis cōueniendum eſſe perſpicis.

¶ Contra non reſtituētem in rei vendicatione iuratur in litem. h. d. Baldus.

¶ Iidē. aa. ⁊. cc. herodi. Lex. xxi.

A Poſſidentibus[i] vendicata mācipia quoꝝ dn̄iū ad vos ptinere intēditis: ſi poſtq impleueritis[k] intentionem[l] hec non reſtituātur[m] iuriſiurādi[n] ſolennitate ſecuta condemnatio procedere debet.

¶ Maleſidei poſſeſſor tenetur de fructibus perceptis et percipiendis bone fidei ꝺ extantibus. ſed poſt litem ꝯteſtatā de omnibus. h. d. ſm. Ja. ⁊ Bal.

¶ Iidē. aa. ⁊. cc. Diodoro. L. xxij.

Certum eſt maleſidei poſſeſſores[p]: oēs fructus[q] ſoluere cū ipſa rē preſtare. ¶ Bona[r] fide ꝓ extantes[s]: poſt litis autem conteſtationem vniuerſos[t].

¶ Uendicāti rē propriam neceſſitas offerendi pciū nō incūbit. h. d. bal. vel ſic. Emptor rei nō reſtituit pciū in vtilitatē vēdicantis non cōuerſum. h. d. Salicetus.

¶ Iidem. aa. ⁊. cc. Manifero. Lex. xxiij.

Si mācipiū tuū p vi vl furtū ablatū: alij ex nulla iuſta cā diſtraxerūt: vēdicanti tibi dn̄iū ſoluēdi[u] pciū: nulla neceſſitas irrogetur.

¶ Sine iuſto titulo vſucapio vl pſcriptio ñ pcedit. vl ſic. Rei vēdicatio ñ pſcribit lōgo tpe ab eo qui nō hꝫ titulū. h. d. Bal.

¶ Iidē. aa. ⁊. cc. Julia. Lex. xxiiij.

Nullo iuſto pcedente titulo poſſidētes rō iuris qrere, p hibet dn̄ium. ¶ Idcirco cū etiam vſucapio ceſſet intētio dn̄ij nūq ab ſumitur. vñ hoc cān poſtliminio reuerſo citra bñficiū actōis reſciſſorie directa[y] pmanet integra vēdicatio.

¶ Deſcriptio incēſuū nō facit quē dn̄m h. d. bal. vel ſic. ſoluens p alio pēſionē publicam rei dominus non efficit. h. d. Sali.

¶ Iidem. aa. ⁊. cc. Eugnomono.

Solēnibus penſioni L. xxv. bus[z] rei. p alio ſatiſfaciētē non interueniente venditione[a] ſolutiōis cauſa minime dominū facit[b].

¶ Litis ꝯteſtatio pſcriptionē lōgi tēporis interrūpit. h. d. vel ſic. Poſſeſſio poſt litē conteſtatam ꝯtinuata non pdeſt poſſidenti ad preſcriptionem. h. d. Bal. ⁊ Saly.

¶ Iidē. aa. ⁊. cc. eliodro. L. xxvj.

Mora litis[c] cām poſſeſſoris nō iſtruūt ad iducēdā lōge poſſeſſionis pſcriptionē: que[d] poſt litē conteſtatam in pteritum eſtimatur.

¶ Titulus ſine traditione non eſt cauſa transferendi dominū. h. d. Bal.

¶ Iidem. aa. ⁊. cc. Philadelpho.

Seruum emptor Lex. xxvij. non traditum ſibi preſentem[e] vendicare[f] non poteſt[g].

¶ Non curamus de iure poſſeſſoris ſi nō conſtat de iure petitoris. h. d. Bald. vel ſic. Actore nō pbante reus debet abſolui ſiue poſſideat iuſte ſiue iniuſte. h. d. Saly.

¶ Iidē. aa. ⁊. cc. Sopat. L. xxviij.

Res alienas poſſidens: licet in iſtam cauſam tenendi nullā habeat: non niſi intentionem ſuam implenti[h] reſtituere cogitur[i].

s ¶ Extantes. cōſumptos vero lucratur niſi in duobus caſibus quos hēs. ff. eo. emptor. ⁊. l. ſumptus.
t ¶ Uniuerſos. q2 male fidei incipit eſſe quo ad fructus poſt litē ꝯteſtatā. vt. ⁊. ſ. ti. j. l. j. Et dicas hic diſtinctionē quā habes. ff. e. l. ex diuerſo. in prin. in glo. que incipit etiā perceptorum.

u ¶ Si mācipiū. ſoluē di pciū. vt. ſ. e. l. mater. ⁊. ſ. ad velleia. ſi ſciēs. ⁊. ſ. de fur. ciuile. ⁊ ff. q in frau. cre. l. ſi debitor. Sed ꝯtra. ſ. qꝺ metus cā. l. iij. Sol. vt ibi.
x ¶ Nullo iuſto. rō vt. ſ. de pſcri. long. tēp. diutina. ⁊ de vſucap. p herede. l. fi. ⁊ famil. her. ſeruū. ⁊. ſ. ne de ſta. defun. l. fi.
y ¶ Directa. vt. ſ. de cap. ab hoſtibus.
z ¶ Solēnibus penſionib⁹ qdā poſſidebat fundū de q nō ſatiſfecit fiſco i pēſione: ali⁹ p eo ſatiſfecit per duos ānos: nō acqrit dn̄ium.
a ¶ Interueniēte vēditione. ſ. fiſcali que a pcuratore fiſci ſolēt fieri de bitore ceſſante.
b ¶ Facit. vt. ff. ꝺ acq. rer. do. que gſq. ⁊. ſ. de dona. l. ſi functiones. ⁊ l. cēſualis. ⁊. ſ. de actio. empt. ſi pater tu⁹. ff. rñ. ⁊ ar. ſ. de pigno. res obligatas. lꝫ ſm Jo. preiudiciū generet ei ad quē res ptinet ſi ſciat ⁊ patiatur longo tempore.
c ¶ Mora litis. i. dicere poſt litem ꝯteſtatā nō pcedit preſcriptio quāq lis duret anno vel plus ſꝫ tūc in ſpicimus in preteritum an ſit finita vel nō naꝫ ſi nō eſt finita nō finiet āmodo. Itē hoc eſt verū ſi fiat lis ꝯ pſcribētē. ſi aūt fiat ꝯtra alium nō nocet cū ſit ciuilis interruptio. vt. ff. ꝺ diuerſis pſcrip. l. intra. ſecus de naturali. vt. ff. de vſuc. l. naturaliter. Itē hic in preſcrip. ⁊. vel. xx. annorū loquit: ſecus in vſucapione triēnij que currit etiā poſt: lꝫ nō cū effectu. vt. ff. p emp. l. j. ⁊ fi. ⁊. ff. eo. l. ſi poſt. Et no. ex hac. l. agēti nō currere pſcriptionē lōgi tpis vt ⁊. ſ. de pſcri. lon. tēp. l. nec bona. ⁊. ſ. de inoffici. teſta. l. ꝯtra maiores. ⁊. ff. de mino. l. itra.
d ¶ Que. ſ. preſcriptio.

Preſcriptio an interrūpat p litis cōteſtatiōē

Preſcriptio lōgi tpis agēti nō currit

e ¶ Seruum. preſentem. i. preſentialiter.
f ¶ Uēdicare. ⁊ h eſt rō. q2 rei vēdicatiōi intedēs hre dꝫ dn̄iū.
g ¶ Non pōt. vt. ff. eo. ſi ager. ⁊. ff. de act. emp. quintus. ⁊. ſ. de here. vē. qui tibi. ⁊ de diſtrac. pig. qui prediū. ⁊. ff. de acq. poſ. ſi ex ſtipulatione. ⁊. ſ. de pac. l. traditionibus. lꝫ hoc fallit in eccleſia ⁊ ciuitate. vt. ſ. de ſacroſan. ecc. l. ſi. Itē aliud eſt in vltimis volūtatib⁹. vt. ff. de fur. a ticio.
h ¶ Res alienas. implenti. id eſt pbanti ſe dominum vel quaſi. vt ſ. de probatio. ſiue poſſidētes.
i ¶ Cogit. vt. ⁊. ſ. de edē. g accuſare. ⁊. ff. de iure fiſci. l. extat decretū ⁊ inſti. de interdi. §. cōmodū. ⁊. ſ. de excep. l. ſiquidē. ⁊. ſ. de pba. l. ij. ⁊. ſ. de lib. cau. nō idcirco. ⁊. ſ. de acti. ⁊ obli. negātes. ⁊. ſ. ti. pri. l. cogi.

o ¶ Procedere. ſi res nō ſit preſens. al's manu militari auferē poſſeſſio vt. ſ. eo. domū. ⁊. ff. e. qui reſtituere. ſed certe idē ſi ſit preſens. Sunt ergo qttuor auxilia ꝯtra nō reſtituentē. ſ. manus militaris qn eſt pns. Itē iuramentū in litē qn̄. ſ. dolo deſijt poſſidere. Itē ad itereſſe qn̄ p culpā. Itē ad verā rei eſtimationē. vt h plene no. ⁊. ff. e. q reſtituere. ⁊. l. ſe.

Poſſeſſor nō reſtitués qttuor remediis compellitur.

p ¶ Certum eſt. poſſeſſores. etiam ſine titu. Uel dic ſm. M. cum titulo. vt ſtatim patebit.
q ¶ Fruct⁹. ſ. pceptos. vt. ſ. e. ſi fundū. ⁊. ſ. ꝺ ꝯdi. ex le. mala fide. Ac.
r ¶ Bona fide. cum titulo vel ſine titulo.

Cõtinua tio. Uſufru ct⁹ qd eſt.

De vſufructu ꝛ habitatione. De dominio corporalium dixit. Se quitur de dominio incorporalium. vel ſic. Dictum eſt ſupra de domi nio corporalium rerum. nunc tractare intendit de dominio incorpo ralium rerum ꝛ premittit de vſufructu ꝛ habitatione ꝛ miniſterio ſer uorum q: in eis quedam ſpecialia obtinent vt ex ſequentibus patebit q̄ in ſeruitutibus aliis nõ ſeruantur. Azo.

a Uſufruct⁹ Uſufructus eſt ius vten di falſa rerū ſubſtantia. Jmpropꝛie quo ad ea que vſu cõſu muntur. ſed ꝓpꝛie ad ea que vſu nõ cõſumunt. vt inſti. eo. §. cõſtituit. ſicq̈ verbū ſemel poſi tum propꝛie ꝛ impꝛo pꝛie ponit. vt. ff. de offi. ꝓcon. l. ij.

b Solutã. ſ. heredib⁹.

c Poteris. ſ. ab here dibus. ꝛ idem de aliis q̄ vſu conſumunt.

d Senatuſcõſulti. de fauoꝛe hereditatis ꝛ nõ fauoꝛe legis vel teſta toris.

Cautiões q̄dã remit ti poſſunt ꝛ q̄dã nõ.

e Cautionē. ſ. de tan ta pecunia reſtituenda ſi moꝛiat. vel capite mi nuatur. vt. ff. ð vſufru. ea. re. que vſu cõſu. l. ij. ꝛ. iij. ꝛ hec cautio remit ti non põt ſicut nec illa ſe vſurum ꝛ fruiturum arbitrio boni viri ꝛ fini to vſufructu reſtitutu rū. ſed ſatiſdatio legato rum ſic vt hic. ꝛ. j. vt in poſ. le. l. ij. ꝛ. l. ſcire. Et eſt ratio q: hec vltima remiſſa nõ preſtat occa ſionē delinquēdi vt ſu perioꝛes. Jtē illa de vſu fructu magis foꝛmandi vſufructus gratia q̄ ſer uande vltime volunta tis eſt inuenta. Sed an heres pt remitter. Qui dã q̄ nõ. vt. ff. de regu. iur. heredē. Sed certe il la regula hic fallit. vt ff. ad. l. fal. q̄ de bonis. §. j. ꝛ. §. fi. ꝛ. l. põt. Jtẽ quõ fit cõtra volũtatez. vt in auſ. de nup. §. di ſponat col. iiij. ſed. R. videt dicere q̄ leges lo cū nõ habent q̄õ nõ pt. vt. ff. de le. j. nemo põt. Jem an hec cautio ſit ð ſubſtantia vſufructus dixi. ff. e. l. j.

De vſufructu ꝛ habitatione et miniſterio ſeruorum.

Cautionē quã vſufructuarius pꝛeſtare d₃ teſtatoꝛ nõ põt remittere ꝛ ante eã pre ſtitã vſufructuarius ꝓ vſufructu vel qua ſi non poteſt actionē intentare. hoc dicit ꝛ eſt lex multū. no. Bal.

Jmpa. ſeue. ꝛ an. aa. Poſſido. Titu. xxxiij. Lex. j.

Si vſufructus[a] oĩu₃ bonoꝝ teſtõ vxoꝛis marito relictus eſt q̄uis cautionē a te ꝓhibuerat exigi nõ tñ aliter debitoꝛib⁹ ſolutã[b] pecuniã accipe poteris[c] q̄ꝫ oblatã ſm foꝛmã ſenatuſconſulti[d] cautionē[e] ꝓbueris.

Dñs põt ꝓꝓꝛietatem ſuã obligare lic₃ alius habeat vſufructum. h. d. Bal.

Jidem. aa. Felici. Lex. ij.

Uerbis[f] teſtamēti que preci bus inſeruiſti vſumfructū le gatū tibi aiaduertim⁹.[g] Que res nõ impedit ꝓꝓꝛietatis dñm obliga re[s] creditoꝛi ꝓꝓꝛietatem. manente ſc₃ integro vſufructu tui iuris.

Uſufructus patris nõ tranſit ad filiū₃ hoc pꝛimo. Moꝛte ꝓꝛietariꝫ nõ finit vſu fructus fructuariꝫ. hoc ſecundo vel ſic. Jn vſufructu ꝑdendo attendit moꝛs vſufru ctuariꝫ nõ ꝓꝓꝛietariꝫ. Bal.

Jmpatoꝛ. Anto. a. Antoniano. Lex. iij.

Si patri tuo vſufru ctus legatus eſt defuncto eo nihil ad te pertinet cum moꝛte eius tibi cui fuerat legatus vſufructus vel[h] alio modo acquiſitus ad ꝓꝛie tatē regredi ſolet[i]. Uſufructuario aūt ſuperſtite l₃ dñs pꝛopꝛietatis re bus humanis eximatur ius vtendi fruendi nõ tollitur[k].

Ex quacunq̄ cauſa competat vſufru ctus habet cauere vſufructuarius q̄ vtet ꝛ fruetur arbitrio boni viri. hoc dicit ſm Ja. bu. Bal. ꝛ Saly.

Jmpa. Alex. a. Uerbitio. L. iiij.

ne ſed eo caſu q̄ñ d₃ ſatiſdare. Quid erit ſi nõ pt ꝛ velit iurare ſup eiſdē. Dicunt quidã ſufficere. vt ar. j. de aſſer. tol. l. j. §. ſup. Alij dicunt ſeq̄ ſtrandū. vt. j. de agri. ꝛ cē. litibus. Tertij dicūt q̄ certū quid ꝓmittat ꝓ ꝓꝛietari⁹ ꝓ vſufructuario. ſ. nomine vſurarū vſq̄ ad tertiã centeſime. vt. j. de ſecun. nup. hac edictali. §. his illud. ſed nõ placet. ꝛ eſt ſpecia le ibi i matre. Dic ergo q̄ non habet vſumfru ctum. vt. ff. de vſufruc. leg. l. vxoꝛi. Sed op. in ſti. de here. inſti. §. im poſſibilis. Sed dic illū §. habere locum vbi na ture vel iuris ē impoſ ſibilitas. ſec⁹ ſi facti tñ. vt. ff. de verbo. obli. cõ tinuus. §. illud.

Uſufructu ꝯſtituto ꝯſequēs eſt vt ſatiſdatio boni viri[l] ar bitrio ꝓbeat ab eo apud quē id cõ modū puenit: q̄ nullã leſionē ex vſu ꝓꝓꝛietati afferat. Nec itereſt ſi ne ex[m] teſtõ ſiue ex voluntario ꝯtra ctu[n] vſufructus cõſtitutus eſt.

Uſufructuarius fruct⁹ pceptos poſt tēpus vſufructui adiectū₃ tenet reſtituere. h. d. Bal. vel ſic. Uſufructus põt relinqui vſq̄ ad tēpus: quo finito fructus poſtea ꝑ cepti dñt ꝓꝛietarie reſtitui. Saly.

Jdē. a. Enocato ꝛ aliis. Lex. v.

Si pater vſumfructū predio rū in tempus[o] veſtre puber tatis matri veſtre religt: finito vſu fructu poſtq̄ vos adoleuiſtis poſte rioꝛis tēpoꝛis fructus perceptos[p] ab ea repetere poteſtis: quos nulla ratione ſciens de alieno percepit.

Maritus vſufructū in dotē recipiens ꝓꝛietatē obligare nõ poteſt: ꝛ idem ſi pꝛo ꝓꝛietatē ineſtimatam in dotem recipiet. Si vero rem eſtimatã in dotem recepit obli gare eam põt. h. d. ſm Bal.

Jdem. a. Sardonice. Lex. vj.

Intereſt[q] an vſumfructū ſo lū maritus tuus in dotē ac ceperit: an ꝓꝛietas[r] quidē doti da ta ſit. Uerū pactū₃ interceſſit vt moꝛiente eo tibi eadē poſſeſſio red deret. Nã vſufructuarius quidē ꝓ ꝓꝛietatem pignoꝛare non potuit. Qui aūt ꝓꝛietatē eſtimatam in dotem accepit: nõ ideo minus obli gare eã potuit[s]: q̄ñ ſoluto m̄rimo nio reſtituenda tibi eſtiatio ei⁹[t] fuit.

Modica expẽſa ptinet ad vſufructua rium magna a pꝛopꝛietario repetitur. h. d. Bal. vel ſic. Modica impenſa ſpectat ad fructuarium: magna ad ꝓꝛietarium. Sa lyce. ꝛ Pau. de caſtro.

Jmpa. Goꝛ. a. Ulpia. Lex. vij.

Eam[u] ad quem vſufructus[x] pertinet: ſartatecta ſuis ſum ptibus pꝛeſtare debere explorati iu

l Nõ nullã. Jtē de re ſtituēdo. vt. ff. vſufruc. queãd. ca. l. j. §. h₃ auſ.

m Ex teſtamēto. q̄tū ad ſatiſdationē preſtan dam. intereſt tñ quo ad alia q̄nq̄. vt. ff. e. l. vj. in pꝛinc. ꝛ. ff. queãd. ſerui. amit. ſi partē. §. fi. Jtem no. duobus modis con ſtitui vſumfructū. Con ſtituit ꝛ tertio. ſ. ſup iu dicio familieherciſcun de. vt. ff. fami. herciſcū. ꝛ puto. ꝛ. ff. eo. l. vj. §. j.

n Ex ꝯtractu. ſc₃ in ter viuos.

o Si pater. in tp̄s. i. vſq̄ ad tempus.

p Perceptos. no. ꝑ ceptos. Eſt ergo ſpãle in matre ꝑpter mater nam pietatē vt de perci piēdis nõ teneatur ſm quoſdã. S₃ arg. ꝯtra. j. de vſur. l. ſi mater. vſu re eñ vicem fructuū ob tinent. vt. ff. de vſur. l. vſure. vnde ex iure cõ muni videt teneri de ꝑ cipiēdis. vt. ff. de rei vē di. ſi nauis. §. ꝛ gñalr.

q Intereſt. tres po nit caſus. ſ. cum vſufructus eſt datus in dotē. Uel ꝓꝛietas ple na data eſt ieſtimata vt viro defuncto reddere tur. Tertius ſi extimata data ſit. Eſt ergo diffe rētia inter pꝛimū ꝛ ſecū dū cum pꝛimo iure cõi nõ poſſit ꝓꝛietatē obli gare cū nõ ſit ſua. vt. j. que res pig. obli. poſ. qui filios. Secūdo iure ſpe ciali. ſ. ꝑpter. l. iuliã fundi dotalis. vt inſti. qui. alie. li. in prin. ſm Jr. l₃ hic nõ reſpondeat eidem ſecūdo caſui. vel dic differētiam notat inter duos pꝛimos ex vna parte ꝛ tertium ex altera. vt pꝛimis duobus non poſſit obligare: l₃ diuerſis rationibus tertio ſic. Alij dicunt q̄ hec lex ponit q̄nq̄ caſus: q̄õ nõ põt eſſe. de q̄ttuoꝛ vero ſatis dici poſſet. Acc.

r An ꝓꝛietas. plena eſt ꝛ ineſtimata: vel extimata ad hoc vt ſciat ſit deterioꝛ vel non. vt. j. de iure do. ſi inter virum. Poſſet hic addi an vero nuda pꝛopꝛietas.

s Potuit. ſ. iure cõmuni. l₃ contra. ff. de vſur. l. fi. ꝛ de reg. iur. l. fru ctus. Sol. ille loquunt in domino rei. Uel dic q̄ vſumfructū₃ põt ob ligare. vt ibi. ſed non ꝓꝛietatem. vt hic.

t Eius fuit. l₃ q̄d ſi datus fuit inextimatus: ſed electionē habeat ma ritus: vtrum extimationē an fundū velit reſtituere. Dicam tunc eum fundū poſſe obligare. vt. ff. de fundo do. erit. ꝛ. l. ſi fundū. Aliud econ tra ſi mulier habeat electionē. vt. j. de fun. do. l. j. Accur.

u Eam ad quē vſufructus. refert an gratia fructuū ſui aut gratia rei. vt. ff. de impen. in re. do. fa. l. ij.

x Uſufructus. vt. ff. eo. l. vſufructu legato. §. fi. ꝛ. l. hactenus. ꝛ hoc niſi reficiat põt ꝓhiberi a dño vti frui. vt. ff. de dam. infec. l. vti frui in fi. niſi velit vſumfructū relinquere. vt. ff. eo. l. cum fructuarius.

f Uerbis teſtamenti. cõtinebatur ibi: vſufructum tibi lego.

g Obligare. Jtem ꝛ vendere. vt. ff. de vſufru. lega. l. fundi trebatiani.

h Si patri. regredi ſolet. inſti. e. §. fi. ꝛ. ff. ſol. ma. l. vſufructum.

i Nõ tollit. fallit hoc ſm Pla. in vſufructu quē habet pater in rebus obuenientib⁹ filio ex materna linea q̄õ falſum eſt. vt. j. de bo. mater. l. ij. ꝛ. j. ad tertu. l. ſi. §. ſinautē. ſed fallit cū pater habet filiū emã cipatū ꝛ ex eo nepotes. nã filio moꝛtuo ſuccedit pater cū nepotibus in virilem poꝛtionē vſufructus nõ aūt totum h₃. vt. j. de bo. ma. l. pe. §. q̄ ſi nepotes. Jtē fallit cum habeo ſolum filiū₃. ꝛ ipſe moꝛitur nõ relictis liberis nec fratribus nec matre. Jtē fallit hodie ꝑ auſ. cū ſuccedit aſcen dens cū fratribus. vt in auſ. de here. ab inteſta. §. ſi vero colla. ix.

Uſufru ctuarius nõ ſemp eſt ſatiſda tione one randus.

k Uſufructu. boni viri. idoneis fideiuſſoꝛibus datis ſm arbitriū boni viri. hoc tamen fallit in caſibus vbi nõ ſatiſdat vt cū re linquit fiſco. vt. ff. vt leg. vel fideicõ. l. j. §. ſi ad fiſcum. Jtē q̄õ h₃ pater in bonis filij. vt. j. de bo. que lib. l. cū nõ ſolū. §. vbi. Jtē i tertio qñ vſu fructus pure legat l₃ ꝓꝛietas ex die ꝛ ad diē. Jtē multomagis ſi relin quit ꝓꝛietas q̄ncūq̄ vſufructus finiet. q: his caſib⁹ veriſimiliter gſ q̄ re ſua vtit. vt. ff. vſufru. queãd. ca. l. ſi vſufruct⁹ noie. §. illõ. ꝛ. §. pla

Jmpendi

a ¶ Impendi debeat.i.ꝙ expendi ſit neceſſe.
b ¶ Repoſces.ſ.actione negocioꝝ geſtorum tu fructuarie cũ ob perpetuã rei vtilitatẽ impenderis nõ gratia fructuũ: poteris quidẽ repetere licz nõ in totũ.vt.ff.de impen.in re.do.fa.l.iij.§.nos.⁊.ff.de furt. inter omnes.§.j. Uel loquit̃ in ꝓprietario ſi gratia rei vel fructuũ impenderit.vt.ff.eo.ſi abſente.

m ¶ Sub certo tẽpore.i.vſqꝫ ad certũ tẽpus forte.x.an.ſi aũt ad incertum diſtinguitur.j.e.l.§.ſinautem talis.
n ¶ Peruenit.lego ticio vſumfructuꝫ per decennium donec vixerit filius meus.
o ¶ Siue nõ.vt.j.quãdo dies lega.cedit.l.ex his.⁊.ff.ad trebel.l.ſeius ſaturnin⁹.⁊.ff.ð alimẽ.leg.libertus.§.ab heredibus.⁊.j.de fideicõ.liber.ſi fideicõmiſſaria ⁊ j.de nup.ſancim⁹.⁊.ff.quãdo dies leg.cedit.ſi cũ prefinitiõe.⁊.l.ſi cuꝫ heres. Sed cõtra.ff.de ma.teſta.ſi ita ſcriptum fuerit. Sol.hic ad certũ tempus ibi ex certo tempore ſiue ſub cõditione. Unde hic nõ perit relictum lꝫ ille ad etatẽ illam nõ ꝑuenerit cuꝫ ſit purũ.ibi vero perit ius ⁊ eodẽ mõ ſoluit̃ aliud ꝯtra vt.ff.de lega.j.l.ſi cui.§.hoc autẽ.⁊ aliud vt.j.de ma.teſta.l.cum teſtator.⁊ aliõ.ff.de ſta.libe.ſi ſeruus.

c Neqꝫ fructuariũ.ꝓprietatẽ.⁊ hoc q: ſerui noie non poſſidet.
d ¶ Preſcriptio munit.tũ q: nõ poſſidet ciuiliter tum q: ſcit alienam.vt inſti.ꝑ quas ꝑſo.no.ac.§.fructuari⁹.⁊.j.de preſcrip.xxx.an.male. Et no.ꝙ dicit ex ea cã.q: ſecus ſi iteruertiſſet ⁊ dominũ reuertẽtem nõ admiſiſſet.nam ex tunc.xxx.an.preſcriberet ſicut ⁊ fur.vt.j.ð anna.excep.l.j.⁊.j.de preſcrip.xxx.an.ſi quis emptionis.§.ſi.
e Uſufructu.interdicta eſt.generaliter nõ ſpẽaliter.i.ꝑ iudicẽ vt ſit illis q̃bus bonis interdicitur.
f ¶ Miniſteriũ.miniſteriũ eius accipit̃ ſerui cuius nulle ſunt in artificio ope vt mediaſtini.
g ¶ Pertinentia.ſcilꝫ mancipia.
h Si domina.duobus modis ponẽ caſum. Primo dñã locat vſufructuꝫ ſi moriatur dñã locatrix nõ extinguit̃ vſufruct⁹ vt hic.⁊.s̃.e.ſi patri.⁊ ſm hoc ponit̃ ꝯductricis.i.locatricis.⁊ locauit.i.cõduxit.vel etiã ex alio ꝯtractu ꝯceſſit.vt.ff.de actio.emp.veteres ⁊.l.idẽ eſt ſm.M.⁊ nihil eſt ꝯtra. Aliꝗ dicunt ꝙ ſi morit̃ fructuaria que ꝯduxit redit quidem ad dñam ⁊ extinguit̃ quãtum ad fructuariã ⁊ cõſolidat̃.⁊ ſic oĩa ꝓprie ponunt̃.⁊ illud etiã ſuperabundat.vt hic ⁊ inſti.eo.§.finit̃.⁊.s̃.eo.ſi patri circa mediũ.⁊ ſm hoc eſt ꝯtra.j.de iu.do.ſi ſocrus.⁊.ff.de peri.⁊ cõmo.rei ven.qð ſi pẽdente.§.ſi. Sed his legibus fructuaria locauit vel vendidit vñ nõ ꝯductricis vel emptricis morte finit̃.ſꝫ locantis ⁊ vendentis in hac autẽ.l.dñã locauit etiaꝫ ſm vtrunqꝫ caſum. Itẽ eidẽ ſecũde poſitioni eſt ꝯtrariũ.j.locati.viam. Solu.ibi in ꝯductione ꝓprietatis dicit trãſire ad heredẽ hic vſufructus erat locatus ſm Az.

Caſus ꝓ... dupl...

ris eſt. ¶ Proinde ſiquidẽ vltra ꝙ impendi debeat[a]: erogatũ potes docere: ſolẽniter repoſces[b].
¶ Uſufructuarius vel eius heres nõ preſcribit proprietatem.h.d.Bal.
¶ Impera. Diocle.⁊ Maxi.aa.⁊ cc.ad Hieronymum. Lex.viij.
Neqꝫ fructuariũ ad obtinendam proprietatem[c] reruꝫ: quarum vſumfructuꝫ hꝫ: neqꝫ ſucceſſores eius temporis vlla ex ea cauſa tenentes preſcriptio[d] munit.
¶ Uſufructuarius vl' ille cui relicte ſunt ope ſerui alienãdi facultatẽ non hꝫ Bal.
¶ Iidem.aa.⁊.cc. Arantiſſe. L.ix.
Uſufructu matri tue prediorum ⁊ mancipiorum relicto tam alienatio ꝙ manumiſſio interdicta eſt[e]. ¶ Sane mancipia quorum teſtamento miniſterium[f] matri relictum eſt: cuꝫ in his dominium non habet: nec tradendo cuiqꝫ: nec manumittendo ad teſtatoris heredem pertinentia[g] quicꝙ facit.
¶ Morte domini non extinguit̃ locatio vſufructus.h.d.ſm Bar.⁊ Bal. Saly.dicit ꝙ hoc ſummariũ violat litterã licꝫ in ſe ſit verũ.ſed alia eſt glo.ſm quã ſic ſummatur. Morte cõducentis vſumfructum finit̃ vſufructus.h.d.Saly.
¶ Iidem.aa.⁊.cc. Pompo. L.x.
Si domina[h] proprietatis vxori tue vſumfructum locauit ſub certa annua ꝑſtatione morte cõductricis ei q̃ locauit ẽt vtendi fruẽdi cauſa non eſt deneganda.
¶ Seipam ſũmat ⁊ nõ idiget ſũmario.h.
¶ Idem.aa.⁊.cc. Theo. L.xj.
Habitatio morte finitur[i] nec proprietatem qui habitationem habuit legando: dominij vendicationem excludit[k].
¶ Quando tẽpus certe etatis apponitur iuri iam queſito in dubio facit tẽpus nõ cõditionem.hoc primo ⁊ vſufructus morte extinguit̃.h.d.ſm Bar.vel ſic. Uſufruct⁹ relictus vſqꝫ ad tempus certe etatis alicuius non perit morte illius.ſed demũ cum tẽpus euenerit.vel ſi legatarius morte preuentus fuerit. Relictus vero vſqꝫ ad tempus ꝯditionis incerte finit̃ conditione eueniẽte q: non eueniẽte vel ad impoſſibilitatem eueniẽdi deducta vſufructus intelligitur vſqꝫ ad vitã legatarij relictus. Saly.
¶ Imp. Iuſti.a. Iuli.ꝑ.ꝑ. Aphri. L.xij.
Ambiguitatẽ[l] antiq iuris ðcidẽtes ſancim⁹: ſiue qs vxori ſue ſiue alij cuicũqꝫ vſumfructũ reliquerit ſub certo[m] tpe in quo vel filius eius vel quiſꝙ alius peruenerit[n] ſtare vſumfructũ in annos ſingulos in quos teſtator ſtatuit ſiue ꝑſona de cuius etate cõpoſituꝫ ẽ ad eã ꝑuenit[n] ſiue nõ[o]. ¶ Nec eniꝫ ad vitã hoĩs proſpexit: ſed ad certa curricula niſi ipſe cui vſufructus legatus ſit ab hac luce fuerit ſubtractus.tũc eteñ ad poſteritatẽ vſũfructũ trãſmitti nõ ẽ penit⁹ poſſibile cũ morte vſũfructũ penit⁹ extingui iuris idubitati ſit. ¶ Sinãt[p] talis fuit iſerta ꝯditio donec i furore fili⁹ vel alius qſꝙ remãſerit: vel i alijs ſimilib⁹ caſibus: quorũ euent⁹ in icerto ſit: ſiquidẽ reſipuerit filius vel alius ꝓ quo hoc dictũ eſt: vel cõditio extiterit vſumfructũ finiri. ¶ Sinãt adhuc in furore is cõſtitutus deceſſerit: tunc quaſi in vſufructuarij vitam eo relicto manere vſumfructũ apud eum[q]. ¶ Cum enim poſſibile erat vſqꝫ ad omne vite tempus vſufructuarij nõ ad ſuam mentẽ venire furentem vel conditionem impleri.humaniſſimũ[r] eſt ad vitã eorũ vſumfructuꝫ extendi. ¶ Quemadmodum enim ſi deceſſerit vſufructuarius ante impletã conditioneꝫ vel furorem finitum extinguit̃ vſufruct⁹: ita humanũ ẽ ⁊ extẽdi eũ i vſufructuarij vitã: ⁊ ſi antea deceſſerit furioſus vel alia cõditio defecerit.
¶ Siue leget̃ mihi habitatio ſiue vſufructus habitationis videt̃ legatum ius habitandi: ⁊ per me poſſum habitare ⁊ alij locare: non tamen ꝓprietas ad me pertinet niſi ꝓbetur de volũtate teſtantis.h.d.ſm Ja.bu.Bal.⁊ Saly.
¶ Idem.a. Iuliano. Lex.xiij.
Cum antiquitas dubitabat vſufructu habitationis[s] legato: ⁊ primo quidẽ cui ſimilis ẽ: vtrũne vſui vl' vſufructui an neutri eoꝝ: ſed ius proprium[t] ⁊ ſpecialem naturaꝫ ſortita eſt habitatio[u]. ¶ Poſtea[x] aũt ſi poſſit is cui habitatio legata ẽ eandẽ locare: vel dominiuꝫ[y] ſibi vendicare.auctorũ iurgium decidentes cõpendioſo reſpõſo omnẽ huiuſmodi dubitationẽ reſecamus ¶ Et ſiquidem habitationeꝫ quis reliquerit: ad humanioreꝫ declinare ſententiam nobis viſum eſt: ⁊ dari legatario locatiõis licẽtiã[z]. Quid enim diſtat ſi ipſe legatarius maneat.ſiue alij cedat vt mercedem accipiat[a]: ⁊ multomagis ſi habitatiõis[b]

p ¶ Sinaũt talis.incipit ſecũdus caſus.⁊ de eo dicit vſqꝫ ad finem.
q ¶ Apud euꝫ.vt ⁊.ff.de vſufruc.lega.generali.§.duas.in ſi. Ac.
r ¶ Humaniſſimum.nõ eſt hec bona ratio: quia eadem poſſet aſſignari in ſuperiori caſu. Sꝫ ideo eſt hic aliud q: iſte nondum peruenit ad ſanã mentẽ cum eſt mortuus.⁊ ideo extendit̃. Item eſt illa potior ratio.q: ſuperiori caſu teſtator reſpexit ad certa temporis curricula: hic non. Põt etiaꝫ eſſe ratio vbi enim imminebat onus reſtituendi.ante ita liceat ⁊ lucrũ ſperare.vt.j.de cadu.tol.§.ꝓ ſecundo.
s Cum antiquitas habitationis.i.id eſt habitationum.
t ¶ Proprium.prime q̃ſtioni reſpondet.tres enim facit.
u ¶ Habitatio.neqꝫ eñ vſus neqꝫ vſufructus eſt. Uſus.nõ: quia locari poteſt.vt hic. vſufructus non: quia hic non finit̃ niſi morte ſed vſufructus multis modis. vt.ff.eo.l.ſi habitatio.⁊ j.eo.corruptionem. — Habitatio differt ab vſu ⁊ vſufructu.
x ¶ Poſtea.ſcdã queſtio.
y ¶ Uel dominiuꝫ.tertia queſtio.
z ¶ Licẽtiaꝫ.⁊ ſic eſt ſoluta ſecũda queſtio. Sꝫ contra.ff.de vſu ⁊ habita.l.certum.in prin.⁊ l.ſꝫ neqꝫ.vbi dicit in vſuario ꝙ nõ locat ſine ſe. Sol.ibi dicit in vſuario.nec obſtat huic ſolutioni.s̃.eo.titu.habitatio vbi parificat vſum ⁊ habitationem q: ibi dicit pene.

i Habitatio morte finit̃.vt.ff.de vſu ⁊ habi.ſi habitatio.⁊.ff.de capi.dimi.l.penul.
k ¶ Excludit.arg.j.de iure do.l.res quarum.
l Ambiguitatẽ.h lex ponit duos caſus.primus qñ ſub certo titulo. Secundus quãdo ſub incerto.
a ¶ Accipiat.vt ⁊ inſti.de vſu ⁊ habita.§.ſi tibi.⁊ arg.ff.de vſufru.l.arbori.§.vſufructuarius.
b ¶ Si habitationis.id eſt per hec verba quorum ſenſus eſt.id eſt ha-

bitationē nec enim pōt eſſe ſeruitus ſeruitutis. vt. ff. de vſufruc. leg. l. j.
a ¶ Vſumfructum. in hoc ſcilicet locando. Sed in eo q̄ non finitur niſi morte antecellit ſed ⁊ minor eſt quandoq̄ʒ cum nō niſi in domo cōſtituatur. vſufructus autem in omni re.
b ¶ Nec dominium. ſolutio tertie queſtionis. Ac.
c ¶ Eſſe relictum. nec enim aliter ⁊c. vt. ff. de leg. iij. nō aliter. probatur aūt ex eo q̄ teſtator ſolebat vti vocabulo habitationis ꝓ domo. vt ff. de leg. j. ſi ſeruus plurium. §. fi. ⁊ argu. ff. de ſuppel. leg. labeo. ſecus vbi v̄ba teſtatoris nullo mō ſnīe cōuenirent. vt. ff. de leg. j. l. iiij.
d ¶ Modis. al's locis.
e ¶ Cōſtitui pōt. cōſtituitur enim vt vſufructus. vt inſti. de vſu ⁊ habi. §. penul.
f Antiquitas. quatenꝰ id eſt hoc modo.
g ¶ Heredē. ſ. legantis.
h ¶ Nunq̄ʒ. ad ſuā redit ꝓprietateʒ. Ar. q̄ liber homo nō p̄t locare operas ſuas in perpetuum ne inutilis ſit libertas. Jr. ꝓ eo. inſti. eo. §. ne tn̄. ⁊. ff. de lib. ho. exhi. l. ij. ⁊. ff. de cōdi. ⁊ de. titius. §. titio. Jo. ⁊ nos cōtra quoniam poterit per aliū operari. vt. s̄. ꝺ epiſ. ⁊ cle. l. quiſquis. ⁊ l. ad ſimilitudineʒ. ⁊. ff. de vſufru. leg. l. iij. Jtē no. q̄ q̄dam ad tp̄s valent q̄ in ꝑpetuū nō valent. vt. ff. cōi diui. i hoc iudicio. §. ſi conueniat.

Homo liber an poſſit i ꝑpetuum opas ſuas locare

i ¶ Videnť. vt ⁊. ff. de verb. ſig. l. heredis. ⁊. l. ſciendū. ⁊. j̄. de here. inſti. l. ſi. ⁊. ff. de peti. he. l. iiij. Fallit tn̄ in duobꝰ caſibꝰ. ſ. i pupillari ſubſtitutiōe ⁊ in operis. vt in illa. l. de verbo. ſig. l. ſciendū. ⁊. ff. de vulga. ſubſti. l. q̄ liberis. §. hec verba. ⁊ i caſu huius. l.
k ¶ Solitis modis. q̄ nō morte ſm̄ predicta.
l ¶ Exiſtimauerunt. ⁊ bene.
m ¶ Vſumfructum. q̄ꝛ t alia ſunt ſubiecta qualia ꝑmittūt p̄dicta q̄ꝛ talis ē natura vſufructꝰ.
n ¶ Cum herede. prio niſi conſtet cū ſecundo ſenſiſſe ⁊ tūc erunt duo vſufructus. ⁊ quilibet ſolitis finitur modis. vt ff. de verbo. ob. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita. ⁊ hic. Jtem in eo qđ dicit moriente prio finiri eſt arg. ff. de iure imu. l. iiij. ſed ibi fuit cōceſſa imunitas ſibi ⁊ poſteris generaliter. Jtē arg. cōtra j̄. de leg. in annalibus. ⁊ ibi ſolui.
o ¶ Amittente. ſ. ꝑ capitis diminutionem.

vſumfructum reliquerit: cum ⁊ nimie ſubtilitati ſatiſfactuʒ videatur: etiam nomime vſufructus addito. ¶ Jntantum etenim valere habitationem volumus vt non antecellat vſumfructuʒ[a]: nec dominiū[b] habitationis ſperet legatarius: niſi ſpecialiter euidentiſſimis ꝓbationibus ipſe legatarius poſſit oſtēdere: ⁊ dominiū ei domus eſſe relictuʒ[c]. Tunc etenim volūtati teſtatoris ꝑ omnia obediendū eſt. ¶ Quā deciſionem locum habere cēſemus in omnibus modis[d] quibus habitatio conſtitui poteſt[e].

¶ Appellatio heredis relatiua ad id qđ de ſui natura non eſt tranſmiſſibile ad heredes in perſona primi heredis finitur. h. d. ſm̄ Bar. vel ſic. Si teſtator legat ꝓprietateʒ deducto vſufructu mortuo primo herede finitur vſufructus: ⁊ conſolidatur cū proprietate. h. d. Sali.

¶ Jdem. a. Juliano prefecto pretorio. Lex. xiiij.

Antiquitas dubitabat ſi q̄s fundum vel aliam rem cuidam teſtamento reliquerit: quatenus[f] vſufructus apud heredeʒ[g] maneat ſi huiuſmodi conſtat legatum ⁊ quidam inutile legatum eſſe exiſtimabat quia vſufructus nunq̄ʒ[h] ad ſuam redit proprietatem ſed ſemꝑ apud heredem remanet: ⁊ forſitan hoc exiſtimabant: quia ⁊ ſecūdi heredes ⁊ deinceps ſucceſſores vnius eſſe videntur[i]. ⁊ non poteſt huiuſmodi fructus ſm̄ veterē diſtinctionem ſolitis[k] modis extingui. Alij āt huiuſmodi legatum non eſſe reſpuendum exiſtimauerunt[l]. ¶ Tales altercationes decidentes ſancimus huiuſmodi legatum firmum eſſe: ⁊ talem vſumfructum[m] vna cum herede[n] finiri: ⁊ illo moriente vel alijs legitimis modis eum amittente[o] expirare. ¶ Quare enim iſte vſufructus ſibi tale vendicat priuilegium vt a generali interpretatione vſufructus ipſe ſolus excipiatur[p]. ¶ Quod ex nulla iduci rationabili ſententia manifeſtiſſimum eſt. ¶ Et propter hoc ⁊ vſumfructū finiri ⁊ ad ꝓprietatem ſuam redire: ⁊ vtile eſſe legatū ſcientes huiuſmodi pauciſſimis[q] verbis totam eoruʒ ambiguitatem deleuimus.

¶ Si per ſeruum fuit vſufructus acquiſitus alienatio eius non tollit acquiſitioneʒ iam factaʒ. h. d. nec manumiſſio nec mors Bal. vel ſic. Per alienationem partis ſerui non extinguitur vſufructus ſeruo conceſſus. h. d. ſm̄ Bar.

¶ Jdem. a. eidem. L. xv.

Inter antiquam prudentiaʒ diſſenſio incidit ſi per ſeruuʒ vſufructus domino fuerit acquiſitus[r]: ⁊ ex quibuſdam caſibus (multi[s] enim caſus rebus inciduut mortalibus) pars huiuſmodi ſerui i alium peruenerit: vtrum omnis caſus vſufructus qui antea per ſeruū ad aliquem peruenit apud eum remaneat: an totus tollať vel ex parte diminuatur: ex parte auteʒ apud eum reſideat. ¶ Et[t] ſuper huiuſmodi dubitatiōe tres ſententie vertebantur. Vna que dicebat ex particulari alienatiōe ſerui totū vſumfructum diminui. Alia intantum vſumfructum[t] diminui inquantuʒ ſeruus alienatur. tertia que diffiniebat partem quidem ſerui alienari poſſe: vſumfructum autem totum apud eū remanere qui antea ſeruū inſolidum habebat: ⁊ in nouiſſima ſententia ſummum auctorem iuris ſcientie ſaluium iulianuʒ eſſe inuenimus. ¶ Nobis auteʒ hoc decidētibus placuit ſaluij iuliani admitti ſententiam: ⁊ aliorum qui in eadem fuerunt opinione: quibus humanius viſum eſt non interemptionem vſufructus ſtudioſam eſſe ſed magis retentionem[u] quatenus ⁊[x] ſi ꝑs ſerui alienetur tamen nec pars vſufructus depereat ſed maneat ſm̄ ſui naturam integer atq̄ʒ incorruptus. Et quemadmodum ⁊ ab initio fixus eſt ita conſeruetur: ex huiuſmodi caſu nullo deterioratus modo.

¶ Hec eſt ſubtilis lex ⁊ materia eius eſt de apicibus iuris. ⁊ breuiter hoc intendit. Vſufructus non vtendo et perſonalis actio pro eo ſeu pro patientia competeris ſpacio longi temporis finitur non minori ſpacio. Jtem vſufruetus non finitur minima capitis diminutione: ſed media que ciuitatem adimit vel maxima vel morte naturali. h. d. Bal.

¶ Jdem. a. Juliano prefecto pretorio. Lex. xvi.

Corruptionē[y] vſufructꝰ multiplicē eſſe veteribus placuit vel morte vſufructuarij: vel capitis diminutione[z]: vel non[a] vtendo: vel alijs quibuſdam[b] non ignotis modis. Sed de vſufructu quidem hoc indubitatū fuerat: de perſonali[c] aūt actione q̄ ſuper vſufructu naſcitur: ſiue in ſtipulatiōe vſufructus deductus: ſiue ex teſtamento relictus eſt dubitabatur. ¶ Morte quidē vſufructuarij ⁊ capitis diminutiōe eaʒ tolli[d] omnibus concedentibus non vtendo[e] autem ſi[f] per annū vel biēniū forſitan eundem vſumfructum non petierit vſufructuarius vt ſic ꝑſonalis actio tollať altercantibus[g].

p ¶ Excipiať. qđ ergo generaliter dicitur generaliter intelligať. vt. ff. de leg. pſ̄. l. j. §. generaliter. ⁊. ff. de publi. de precio. ⁊ in decre. xix. diſtinctio. c. ſi romanorum.
q ¶ Pauciſſimis. no. q̄ multa verba pauciſſima appellat ſicut faciunt allegantes qui dicunt vnum verbum dicam ⁊ multa ꝓferunt. ⁊ facit ad hoc. j̄. de bonis vacan. l. ij. lib. x.
r Inter antiquaʒ. acq̄ſitus. re vel ſaltem dies ceſſit. al's ſecus. vt. ff. quādo di. le. ce. l. ſi poſt. §. fi.
s ¶ Multi. iterpoſitio. eſt Accur.
t ¶ Vſumfructum. diſtinguenduʒ eſt vtrum contemplatione domini vel ſerui.
u ¶ Retentioneʒ. vt. j̄. l. proxi. ⁊. ff. de re. dub. l. quotiens in nationibus.
x ¶ Et ſi pars. vt hic. ⁊ arg. ff. de ſer. vt pomū. §. j. idē etiā ſi totus alienetur. vt. ff. q. mo. vſufru. amit. l. ſi ſeruo. ⁊. l. repeti. §. ſi quis. ⁊. j̄. eo. l. fi. ⁊ arg. ff. de dona. cā mor. l. fi. Sed cōtra. ff. ꝺ vſufruc. l. qui vſumfructū. §. fi. prout eſt ibi in littera ſeruo ticij. Solu. ibi contēplatione ſerui erat relictus: hic domini. Vel hic corrigit. vel ibi eſt ſeruus mortuus hic alienatus. Si auteʒ habeas ibi vſumfructū ſerui titio nō eſt cōtra.
y Corruptionem. idē ſt amiſſionē.
z ¶ Diminutione. etiaʒ minima. Accur.
a ¶ Vel nō vtēdo. per annum vel biennium.
b ¶ Quibuſdam. vt rei interitu vel mutatione vel conſolidatione. vt inſtitu. eo. §. finitur.
c ¶ De ꝑſonali. ſ. ex ſtipulatu ſi ꝑ ſtipulationē fuit ꝓmiſſus vel ex empto ſi fuit venditus: vel ex teſtamento ſi fuit legatus.
d ¶ Eam tolli. ſ. actionē ꝑſonalem. Ac.
e ¶ Nō vtendo. i. nō deducendo eā in iudiciuʒ vel etiā nō vtendo vſufructu ꝑ traditionē. vel quaſi amittit actionem vt ſtatim dices.
f ¶ Si. id eſt an.
g ¶ Altercātibus. Sʒ certe nō iuſte videť q̄ri vel dubitari de actiōe ꝑſonali an tali tp̄e tollať niſi cū in teſtamēto eſt relictus. ⁊ quis per biēniū nō petūt. tunc eniʒ pōt iuſte q̄ri de vſufructu an tollať nō vtēdo: q̄ꝛ ſtatiʒ competit adita hereditate. vt. ff. quēadmodū ſer. amit. ſi patrē §. j. Jteʒ pōt iuſte queri de actiōe ex teſtamento que ſimul cōpetit. Cuʒ aūt per

Actio ꝑſonalis ꝑ vſufructu competens q̄nto tp̄e tolliť.

aūt per cōtractū inter viuos in cōuentionē deducitur: aut eſt traditus τ tūc tollitur actio ſolutione. vt inſtitu.qui.mo.tol.obli.in prin.τ ſic nō pōt eſſe qḋ an debeat tolli tempore vel nō. Aut nō eſt traditus: τ tunc nō amittitur tempore vſufructus cū nō fuerit. vt.ff.de vſufru.leg.l.ſempronius.τ.ff.qui.mo.vſufruc.amit.l.j.§.ſed ita demū.τ.§.fi. Sed nec actio perſonalis poteſt tūc tolli niſi.xxx.an. vt j.de cōſti.pecu.l.ij.τ.j.qui.nō ob.lon.tempo.pſcriptio.l.neqʒ mutui. Ad hoc rn̄.qꝛ procedit qḋ vbi etiā inter viuos cōſtituitur: ſed nō ante traditionē ſed poſt. naʒ nō eſt verū ꝙ per traditionē tollatur actio pro eo competens cū in eo nō fit traditio. vt.ff.eo.l.iij.§.dare.τ.ff.de acq.rerum do.ſeruus.§.in corporales. Sed in rebus corporalibus illud tenet ꝙ ſolutione eius qḋ debetur tollitur ois obligatio. Nec obſtat ꝙ mihi cōſtitutus per patientiā τ me viuēte dicitur mihi debere: ſicqʒ res mea mihi debetur: qꝛ: vt dixi: cum nō ſit ibi vera traditio non mere efficitur meus qḋ ſtudioſus lector pōt notare: qꝛ pluries dicitur: iſte vtitur ſeruitute debita. Preterea τ res mea qn̄qʒ mihi debetur.ſ.rōne eius qḋ meū non eſt.ſcilʒ reſtitui. vt ff.de verbo.obli.nemo rem. Secundo videtur ꝙ iuſtinianus nō reſpondeat huic queſtioni de pſonali actione. ſed dico ꝙ plene reſpōdet cuʒ dicit niſi talis exceptio vſumfructū τc. Aduerbium enim niſi τc. excipit de eo gn̄ali qḋ dixerat.ſ.nec actionem nec vſumfructū non vtendo tolli τc. tūc ergo vſufructus τ actio tollitur. Et ſic eſt mirabile ꝙ actio pſonalis cōpetens pro vſufructu tollitur.x.an.inter preſentes: τ inter abſētes.xx. vt hic dicit. Sʒ an ipſo iure. Rn̄. nō: ſed per exceptionē qꝛ tps τc. vt.ff.de acti.τ obli.l.obligationum fere.§.placet. ſed ſi capitis diminutiōe vel aliis modis.amittitur tunc ipſo iure.

Mea res qn̄qʒ mihi debet.

Sed nos hoc decidentes ſancimus: non ſolum actionem que pro vſufructu naſcitur: ſed nec ipſum vſumfructum non vtendo[a] cadere niſi tantūmodo morte vſufructuarij τ ipſius rei interitu: ſed vſumfructum quem ſibi aliquis acquiſiuit hunc habeat duʒ viuit intactū: cuʒ multe τ inumerabiles cauſe rebus incidunt mortalibus: per quas homines iugiter detinere quod habent non poſſunt[b]. Et eſt ſatis durum per huiuſmodi difficultates amittere quod ſemel poſſeſſum eſt: niſi talis exceptio vſufructuario opponatur: que etiam ſi dominiuʒ vendicabat: poterat eum preſenteʒ vel abſentem excludere[c]. Sed nec per omnem capitis diminutionem huiuſmodi detrimentum imminere noſtris patimur ſubiectis. Quare eniʒ ſi filiuſfamilias fuerit is qui vſumfructum habet: forte ex caſtrēſi peculio vbi nec vſufructus patri acquiritur ei: poſſeſſuʒ per emancipationem eum amittat[d]: ſed ſm ꝙ diffinitum eſt: tunc eum tantummodo deſinere: cū vſufructuarius vel res pereat: vel tantummodo eum cum anima[e] vel rei ſubſtantia expirare: niſi predicte exceptionis vigor reclamauerit: excepta videlicet tali capitis diminutiōe: que vel libertatē vel ciuitateʒ romanaʒ poſſit adimere tunc etenim vſufructus omnimodo ereptus ad ſuam reuertatur proprietatem.

Vſufruct⁹ filiofamilias vl' ſuo alieno relict⁹ agritur p̄ri τ dn̄o l3 fili⁹ vl' ſuus moriantur vel ſtatū mutēt reſidet nihilhomin⁹ penes p̄reʒ τ dn̄m. ſʒ p̄re mortuo vl' mediaʒ ſeu maximā capitis diminutiōeʒ paſſo vſufruct⁹ redijt ad filiū a quo habuit origineʒ: τ ad quem teſtator preſumitur habuiſſe cōtemplationem. h.d. Bal.

Idem.a. Joanni. p̄.p̄. Lex.xvij.

a Non vtendo. vt olim ſcʒ per annum vel biennium.
a Non vtendo. cadere nec alio modo.
b Non poſſunt. ſic.j.de preſcrip.xxx.an.l.fi.τ.ſ̄.l.proxi.
c Excludere.x.annos.vel.xx. Sed qd ſi in re mobili eſt vſufructus an tolleretur actio perſonalis triennio. Rn̄. nō cū vſufructus rei immobili cōparetur. vt.j.de preſcrip.longi tempo.l.fi.in fi.τ.ff.de vſucapio.l.iuſto.§.non mutat.τ.j.ti.j.l.ſicut.
d Amittat.q.d.nō τ ſic non tollitur minima capitis diminutione. vt inſti.de acqui.per arrog.in prin.τ inſtitu.de vſufruc.§.fi.
e Anima.i.morte.
f Ex libris.quos non habemus.
g Emancipatione.hoc reſpicit antecedentē legē corruptioneʒ.
h Intactuʒ.immo videtur amitti. vt ff.de vſufructu.§.fi.τ.l.qui vſufructum.§.fi.prout eſt.ibi.ſeruo ticij. Sol.refert cōtemplatōe domini tm̄ ſit relictus an filij: τ tunc dn̄o perit.aut dubiuʒ eſt τ tunc obtinet hec lex τ eo modo ſoluitur aliud contra.ff.de dona.cā mor.l.ſi filiofamilias.τ.ff.de vſu τ habita.plenū.§.ſi vſus. Arg.ꝯtrariū huic ſolutioni j.in fi.huius.l. Alij dicunt ꝙ illa qui vſufructum corrigitur.alie due in aliis caſibus loquuntur. nam aliter quantūcunqʒ dixeris vſufructuariū ſtare non pōt. vt dicunt preterea lex illa plenum. nō eſt contra.qꝛ hic tractat cuius morte finiatur ibi nōdum finitur ad quē porrigatur. Vel pōt dici ꝙ principium.l.huius dicit.quando contēplatiōe patris finis vero qn̄ contemplatione filij. Itē adhuc eſt contra.ff.de verb.ſig.ſi ita ſtipulat⁹.vj.charta.τ.ff.de mino.l.iij.§.ſed ſi legatuʒ ſit.τ.ff.de niu.ſʒ ſi vnius.§.fi. Solu. ibi loquitur in his que pſone coherent filij vel ſerui. Itē adhuc contra.j.de bo.que lib.cuʒ oportet.τ.l.fi. nā nec in aduenticiis nec in pfecticiis nec in caſtrenſi vel quaſi locuʒ habere pōt hec lex. ſed rn̄deo hic loqui cum dubium eſt cuius contemplatiōe. vel hic corrigitur.

Vſufructus ſuo relict⁹ qn̄qʒ dicit fi nīri.

Ex libris[f] ſabinianis queſtio nobis relata eſt per quā dubitatur ſi vſufructus per ſeruū acquiſitus: vel per filiumfamilias capitis diminutōe filij magna vel media vel morte vel emancipatione[g] vel ſerui quacunqʒ alienatione vel morte vel manumiſſione poteſt adhuc remanere. Et iō ſancimus i huiuſmodi caſibus neqʒ ſi ſeruus vel filiuſfamilias in prefatos caſus iciderit interrumpi patri vel domino vſumfructum qui per eos acquiſitus eſt: ſed manere intactum[h]. Neqʒ ſi pater[i] capitis diminutionem magnā vel mediam paſſus fuerit: vel morte ab hac luce fuerit exemptus: vſumfructuʒ perire: ſed apud filium remanere etiam ſi heres a patre nō relinquatur. Vſumfructū eniʒ per eū acqſitū apud euʒ remanere ēt poſt patris calamitatem opʒ cum plerūqʒ veriſimile eſt τ teſtatoreʒ cōtemplatione[k] magis filij qʒ patris vſumfructuʒ ei reliquiſſe.

De ſeruitutibus τ aqua.

Iſta ē notabilis lex τ hʒ tres lecturas τ ſm primā lecturā. hoc intēdit. ſeruitus q̄ hʒ cām cōtinuā acquiritur ſpacio longi tpis ſi pſcribens fuerit bone fidei. h.d. Bar. vel ſic ſm Sali. Seruit⁹ habēs cām cōtinuā pſcribitur longo tpe ab eo q poſſidet bona fide: qꝛ nō vi nō clā vel pcario. h.d. ſm primā lecturā. vel ſic. Libertas cōtra ſeruitutē altius nō tollendi longo tpe pſcribitur ab eo q̄ bona fide fuit in q̄ſi poſſeſſiōe libertatis. h.d. ſm ſcdam lecturā. vel ſic. Patientia eius q poſſidet vi clā vel pcario nō ſufficit in pſcribenda ſeruitute: ēt ab eo q poſſidet bona fide. h.d. ſm tertiam lecturam.

Imperator. Anto.a. Calphurnie. Titu. xxxiiij. Lex.j

Si quas[l] actiones aduerſus eum qui edificium contra veterem formaʒ extruxit:

i Neqʒ ſi pater. quid de dn̄o. Reſpō. ſecus. nā ſeruus nō habʒ nec ad heredem tranſit. at filius habet nō vt heres ſed vt vſufructuarius.
k Magis contemplatione. cōparatiue. τ no. arg. ꝙ in dubio contemplatione filij relictuʒ pſumitur. vt arg.j.arbi.tu.ſi defunctus.

De ſeruitutibus.

De ſeruitutibus dixit pſonalibus nunc de ſeruitutibus rerū. vt τ.ff.eo.l.j.τ ſpecialiter ponit de aqua generaliter de aliis qꝛ quedā ſpecialia in ea eſt dicturus. vt j.l.ij. ſic τ diuina ſcriptura. Dicite diſcipulis eius τ petro.

l Si qs. pone caſuʒ trib⁹ mōis. Primo ſm ātiquos. Domus tua debebat ſeruituteʒ domui mee altius nō tollendi q̄ acquiſita erat domui mee tpe nunc tu altius exaltas cōtra ſeruituteʒ debitā agā contra te vel vti poſſidetis vel cōfeſſoria. τ vincā ſi bonam fidē habui in pſcribendo nō aūt ſi vi vel clam vel pcario ſim vſus ſeruitute. Et ſm hunc caſum dic ꝙ hec ſeruitus pōt q̄ri tpe cū habeat ppetuā cām. τ incipit ab eo tpe quo vicinus meus fuit aliqn̄ a me phibitus edificare. nā ex tunc incipit poſſidere iure ſeruitutis qḋ eſt neceſſe. vt ff.quēadmodū ſer.amit.l.fi. alioquin clā poſſidere videretur: qḋ nō dʒ eē vt hic dicit. Itē qḋ dicit lōgi tēporis pprie dicit ſʒ nos lʒ qdā dixerint cui⁹ temporis non eſt memoria. per.l.ff.de aqua plu.ar.l.j. in fi. τ.l.ij. Item ꝙ dicit vicē ſeruitutis cōſtitute.ſ.per pactum vel per vltimā voluntatem τ ſic cōſuetudo equiualet veritati. Item ꝙ dicit ſi modo is q pulſatur dic id eſt tu qui pulſaris.i.inquietaris edificatione illius. vel eo agente negatoria. Et ꝙ dicit poſſidet.i. quaſi poſſidet ſeruitutem. quia vere non poſſidentur.ff.de acquiren.rerum do.ſeruus.§.incorporales. Item hec verba vi τc. expone vi. vt.ff.de vi τ vi arma.l. vim facit clam expone. vt.ff.de acquir.poſſeſ.clam.precario expone. vt.ff.de preca.l.j.in prin. Vel dic ſecūdo. domus tua debebat ſeruituteʒ domui mee altius non tollendi per conſtitutionem altius edificatam habuiſti longo tempore contra veterem formam. id eſt ſeruitutem. ſi ago contra te iudex te abſoluet ſi modo nec vi nec clam nec precario ſic tenuiſti. Et ꝙ dicit vicem ſeruitutis ſcilicet amiſſe per pactum vel proprie ſcilicet acquiſite ſcilicet illi cui domus ſeruiebat contra meam domum. nam libertas eius quodammodo dicitur ſeruitus mee.

Caſū pōit tripliciter

Item q̄ dicit pulſat̄ ꝓprie ponit. Et ſm̄ vtrunq̄ ſupradictū caſuȝ que ro an ſufficit ſi ab aduerſario nō teneat̄ precario vi vel clam lȝ ab alio teneat. Sed dic a nemine debere habere precario cū bonā fideȝ debeat habere. vt. ff. queádmodū ſerui. amit. l. fi. ꝛ de aqua plu. arcē. l. fi. licȝ ſit arg. ꝯ. ff. vti poſſi. l. j. §. fi. ꝛ. l. ij. Vel dic tertio domus tua debebat ſeruitutem domui mee altius nō tollēdi tpe mihi queſitam vt aſſero. ſi tu edificas ego agā ꝛ vincam te. ita demū ſi tu ꝯ quē preſcripſi nō poſſidebas domū tuā eo tpe quo p̄ſcripſi cōtra te. vi vel clam vel p̄cario. nā tūc ſicut nō poſſes mihi in ea p pactū ꝯſtituere ſeruitutē. ſic nec per p̄ſcriptionē in ea querā ſeruitutē. dic ergo ſi q̄s ꝛc. Sȝ que ſunt actiōes q̄ p ſeruitutibus cōpetunt. Rn̄. ꝯfeſſoria. Itē interdictū vti poſſidetȝ vtile. vt. ff. ſi ſer. ven. l. ij. in p̄n. ꝛ. §. ij. ꝛ de ſerui. l. pe. Itē negatoria q̄ dat̄ ecōtra ſȝ non ſimul q: hoc eſſe non poſſet.

Additio. Iohā. fabri in ſuo breuiario plȝ tertia lectura q: notabilior. lȝ doctores primā approbāt. q: aptior. ꝛ ſi videre optas q̄to tpe acq̄rat̄ ſeruit⁹. ꝛ a quo tpe incipit poſſideri. ꝛ an req̄rat̄ ꝛ preſumat̄ bona fides vide hic plene ꝛ familiariter p ip̄m dn̄m Iohā. fabri in ſuo breuiario.

a Ut luminibus. vt ꝯſecutiue ponit̄ nō cauſatiue. ſic. ſ. de iudi. properandū. §. j.

b More ſolito. per libellū. vt. ſ. de lit. ꝯteſt. aut. offerat̄.

c Nō ꝓhiberis. vt ꝛ ff. de ſerui. vrb. predi. l. qui in luminibus. ꝛ. ff. de itine. actuq̄ priua. apparet. §. pe.

vt luminibus[a] tuis officeret cōpetere tibi exiſtimas more ſolito[b] per iudicem exercere non prohiberis[c].

Is qui iudex erit longi tp̄is[d] cōſuetudinē vicē ſeruitutis[e] obtinere ſciet. modo ſi is qui pulſatur[f] nec vi nec clam[g] nec precario poſſidet.

Iſta lex eſt ſingularis ꝛ eſt clauis in tota materia. ꝛ. h. d. Seruit⁹ q̄ hȝ cām ꝯtinuā ꝯq̄rit̄ lōgo tēpore niſi fuerit interrupta. nec repetit expēſas q̄s fecit in re cōtēplatione ſuitutis. h. d. Bald. Et diuidit̄ in tres partes. In prima loquit̄ de ſeruitute preſcripta. In ſcd̄a loquit̄ de ſeruitute nō preſcripta. ꝛ. h. d. q̄ ea interrupta ille qui fecit expenſam contemplatione ſeruitutis eam non repetit. Tertio rationeȝ reddit huius ſecūda ibi q̄ ſi an̄. tertia ibi cū in aliēa. Bal.

Idem. a. Marciali. Lex. ij.

Si aquam p poſſeſſionē marcialis eo ſciente[h] duxiſti: ſeruitutem exemplo rerū immobiliuȝ tempore queſiſti[i]. Quod ſi ante ſpaciuȝ eius vſus tibi interdictus[k]. eſt fruſtra ſumptus in ea re factos[l] preſtari tibi poſtulas. Cū in aliena poſſeſſiōe operis facti dominiū quoad in eadem cauſa manet[m]: ad eum pertinet cuius eſt poſſeſſio[n].

Prouinciales licet eorū predia ſint tributaria habēt dn̄iuȝ. ꝛ ideo poſſunt ſeruituteȝ ꝯſtituere ꝛ agrere. bal. vl' ſic. In prouinciali predio lȝ tributario pōt ſeruitus imponi ꝛ onus ſeruitutis impoſite comitatur rē ad quēcunq̄ tranſeat. h. d. Salycetus.

Idem. a. Rucane. Lex. iij.

Et in ꝓuinciali predio ꝯſtitui ſeruitus aqueductus vl' alie

d Longi temporis. cui⁹ nō extat memoria ſȝ quoſdaȝ. vel. x. vel. xx. anno. ſm nos. Accur.

e Seruitutis. cōſtitute vel amiſſe ſm diuerſos caſus.

f Pulſat̄. proprie ꝛ improprie ſm diuerſos caſus.

g Nec clam. ꝛ dic ille qui pulſatur opere facto.

Seruitus pōt p̄ſcribi ſine titulo.

h Si aquā. ſciente. iure ſeruitutis nō p̄cario vel clā vel vi. ꝛ no. nō deſiderari titulū in preſcribēda ſeruitute. vt hic ꝛ. ff. ſi ſer. vē. ſi q̄s diuturno. ꝛ. ff. de iti. actuq̄ priua. l. j. §. ſi quis aūt. ꝛ. §. ſi tibi fundū in fi. ꝛ. j. de preſcrip. long. tēp. que p lib. l. ij. Itē no. q̄ dicit ſciente. q: aliud eſt in preſcriptione rerū corporaliū vbi nō exigitur ſciētia. vt. j. de preſcrip. long. tēp. l. fi. in fi. ꝛ de preſcrip. xxx. an. l. ſicut. ꝛ eſt ratio. q: hic dn̄s poſſidet: ibi nō. nec ob. q̄d dicit̄ in eadē. l. de preſcrip. long. temp. ibi eodē iure obſeruando ꝛc. q: idē eſt q̄tum ad tēpus nō q̄tum ad ſcientiam ſm Azo. Aliȷ̄. vt. M. ſubaudiunt hic maxime.

i Queſiſti. ꝛ ſic. x. an. inter preſentes. xx. inter abſentes. q: ſic eſt in immobilibus. vt. j. de vſucap. trāſfor. l. j. Sed ꝯtra. ff. de aqua quoti. ꝛ eſti. l. hoc iure. §. ductus. vbi exigit̄ tp̄s cuius nō extat memoria. Sol. ibi de aqua ex flumine publico dicit vel fiſcali. hic priuato. vel hic hȝ ppetuā cām: ibi nō arg. ff. de ſerui. vrb. predi. l. foramē. Itē q̄d ſi aqua nō fluxit ſemp ſed fiſtule ſemp parate fuerūt ad aquā recipiēdā. Idē videt̄ q̄d in ſtillicidio vt videat̄ hr̄e perpetuā cām. arg. dicte. l. foramen. Et dicas hic que ſeruitutes ꝛ qualiter p̄ſcribant̄. vt no. ff. de ſerui. l. ſeruitutes. Sed negatoria quāto tpe tollit̄. Rn̄. xxx. an. ſȝ quoſdā: cū omne ius tāto tpe tollat̄. vt. j. de anna. excep. l. j. §. j. Sed ſi mihi tollit̄ negatoria: ergo tibi acquirit̄ ſeruitus tpe quo negaui. mō in illa que non hȝ ppetuā cām. Sed dices ſm illos nō ſequit̄. nā pōt eſſe q̄ ſeruitus non eſt queſita: ꝛ tn̄ nō pōt ei negari: vt ꝛ alibi. ff. de ſerui. ruſti. predi. p fundū. Aliȷ̄ dicunt q̄ etiā elapſis. xxx. annis. intendit̄ negatoria ꝓ preſenti. itione: nō ꝓ preteritis que fuerūt iā ſunt. xxx. āni vel plus. naȝ quot

Seruitus negatoria quāto tpe p̄ſcribit̄.

ſunt itiones tot ſunt facta ꝛ tot preſcriptiones. vt. ff. de verb. ob. ſi ſic ſtipulatus fuerim: nec vna eſt ꝯtinua alteri. vt. ff. de ſerui. l. ſeruitutes. ꝛ aliud in poſſeſſione rei corpalis que pōt ꝛ dȝeſſe ꝯtinua. ſed cū prohibeā ꝛ q̄ ámodo nō vadat. ꝛ q̄ intereſſe reddat ꝓ itionibus a. xxx. ānis citra vno iudicio pōt agi: lȝ plura vt dictū eſt petant̄. arg. ff. ꝓ ſocio. cū duob⁹. §. ſi plures. ꝛ. ff. famil'. her. heredes. §. d pluribus. ꝛ ſi ꝓ q̄buſdā egi nō repellar exceptione rei iudicate agendo poſtea pro aliȷ̄s: ſicut ſi fuiſti aliq̄n abſolut⁹: q: nō poſſidebas: nūc poſſides. vt. j. ad exhi. l. ne q̄ȝ. Predicta aūt procedunt in ſeruitutibus q̄ nō querunt̄ longo tpe. als tollit̄ negatoria eodem longo tempore.

k Interdictus eſt. naturali interruptiōe. vt ff. de vſucap. naturalr. ſicut ꝛ retinet̄ p ꝯtinuatione vſus. vt. ff. de vſufruc. arboribus. §. ideȝ tractat. Itē p lit. ꝯteſta. nō p ſolā denūciationē. nō em̄ ſola denūciatio vſucapionē interrūpit. ſ. de rei ven. mote litis. ꝛ. ff. ꝓ emptore. alienā. Vel forte eſt. ſp̄ale vt ſola denunciatio interrūpat ſic vt facilius currat preſcriptio: q: ſine titulo ꝛ ſine poſſeſſione. nā incorpalia nō poſſident̄. vt. ff. de acq. rer. do. l. ſeruus. §. icorporales. ꝛ no. ff. de vſufruc. arboribus.

Incorpalia nō poſſidentur.

l Factos. poſt interdictionē cū videat̄ velle donare. vt. ſ. de rei ven. domum.

m Manet. vt. ſ. tit. ij. l. ij.

n Poſſeſſio. i. res poſſeſſa ſiue dn̄iuȝ. ſic. ſ. ti. ij. l. quotiens.

ſeruitutes poſſunt[o]: ſi ea p̄ceſſerint que ſeruitutē ꝯſtituūt[p]. Tueri[q] em̄ placita inter ꝯtrahētes debent[r]

Quare nō ignorabis: ſi priores poſſeſſores[s] aquā duci per p̄dia ꝓhibere iure nō potuerint: cū eodeȝ onere perferēde ſeruitutis trāſire ad emptores. eadem predia poſſe[t].

Ex fundo alieno non pōt duci aqua niſi domino volēte. h. d. ſȝ. bal. vl' ſic. De alieno fonte nō pōt aqua duci ſine permiſſione domini. h. d. ſecūdū vnā lec. Vel ſic. Sine permiſſu ei⁹ cui ſeruit⁹ prius fuit cōceſſa quādo hec ſecūda conceſſio priori foret nociua. h. d. ſecūduȝ aliam lectu. Saly.

Idem. a. Cornelio. Lex. iiij.

Aquam q̄ in alieno loco oritur: ſine voluntate eius ad quē vſus[u] eiuſdē aque ꝑtinet[x] pretoris edictū[y] nō ꝑmittit ducere.

In cōfeſſoria venit vt res in priſtinuȝ ſtatū reducat̄ ꝛ dāna ſarciant̄. h. d. Bal.

Imperator Philip. a. Luciano militi. Lex. v.

Si q̄d pars aduerſa ꝯtra ſeruitutē edibus tuis debitam iniurioſe extruxit: preſes ꝓuincie reuocare ad priſtinā formā dāni etiā ratione habita pro ſua grauitate curabit[z].

Ordinata charitas incipit a ſeipſo. hoc dicit Baldus ꝛ Salycetus.

Impera. Claudius. a. Priſco. Lex. vj.

Preſes ꝓuincie vſum aque quā ex fonte iuris[a] tui ꝓfluere allegas ꝯtra ſtatutā ꝯ ſuetudinis[b] formā carere te nō permittet. Cum ſit durū ꝛ cru-

o Et in ꝓuinciali. ſeruitutes p̄nt. cōtra videbat̄ q: non ſunt dn̄i. vt. j. de vſucap. tranſfor. l. j. ꝛ ſeruitutes nō poſſunt ꝯſtitui niſi a dn̄is. vt inſti. de ſerui. §. ideo autē. ſȝ tn̄ eſt cōtra q: ſunt quaſi dn̄i.

p Cōſtituūt. ſcȝ pactiōes ꝛ ſtipulatiōes. vt. j. ſubiȷ̄cit. vt inſti. eo. §. fi.

q Tueri. id eſt defendi. Vel dic tueri ſeruitutem.

r Debent. vt. ſ. de tranſactio. minorem.

s Poſſeſſores. id eſt qui tibi vendiderunt.

t Poſſe. ꝛ nō aliter. vt. ff. de ſerui. ruſti. predi. via. §. ſi fundus. ꝛ de cōtrahen. emp. l. ſi aqueductus. ꝛ. l. alienatio.

u Aquam. ad quē vſus. i. ꝓprietas ratione dominȷ̄.

x Pertinet. iure ꝓprietatis. i. ſine voluntate dn̄i ſoli in quo naſcit̄. vt. ff. de aqua plu. arcē. in cōcedendo. ꝛ. l. ſeq. Si aūt dn̄s ſoli velit aliȷ̄ ꝯcedere pōt: ſi nō nocet ei cui primo cōceſſit. vt. ff. de aqua quoti. ꝛ eſti. l. lucio. ꝛ. ff. de ſerui. ruſti. predio. l. ij. §. ſi aqueduct⁹ q̄ſunt cōtra. ſecus ſi noceat vt. ff. de ſer. ruſti. predio. l. per quē. Item ſi ille cui p̄mo fuit conceſſa velit aliȷ̄ cōcedere nō pōt. vt. ff. de ſerui. ruſti. predio. l. ex meo. niſi poſtq̄ iam ingreſſa eſt fines agri ſui. vt. ff. de aqua quot. ꝛ eſtiua. l. j. §. illud.

y Edictum. puta vti poſſidetis. Item ne eius conditio fiat deterior per alterius factum. nam hoc inuenies fere in quolibet edicto p̄toris. vt arg. ff. de alie. iudi. mutan. cau. fac. l. j. Itē ꝛ actione iniuriarū poſſes agere. vt. ff. de act. emp. l. qui pendentem.

z Si q̄d pars. curabit. vt. ff. ſi ſerui. ven. l. ſed et forte. §. j. in fi. ꝛ. l. ſi quādo. §. fi. Item no. in ꝯfeſſoria venire dānū. ſcȝ quanti eius intereſt q̄ non eſt vſus ſeruitute vt hic. ꝛ. ff. ſi ſerui. vendi. l. loci. §. j. ſicut ꝛ in rei vendicatione que eſt ſimiliter in reȝ habet̄ ratio damni. vt ff. de rei vendi. l. nō ſolum. ꝛ. ſ. de rei ven. l. domum.

z Curabit. te agente confeſſoria. vt no. j. eo. altius.

a Preſes. iuris tui. quia tuus eſt vt ſubiȷ̄cit.

b Conſuetudinis. i. nō debet̄ aliȷ̄ ſeruitus etiā per cōſuetudinem. nam

dinem. nam hoc modo poſſet acquiri cū habe/at ꝑpetuā cām. vt dixi mus. ſ. e. l. ij. Uel ſi nō haberet tūc tantū tēpus cuius non extet memoria. vt. ff. d aqua quoti. ⁊ eſti. l. hoc iure. §. aqueductus.

a ¶ Proximū. vnde dicit. Alpibus ille perit qui ſe plus diligit vlluꝫ ⁊c. ordinata em̄ charitas incipit a ſe.

Charitas ordinata icipit a ſe

b ¶ Si manifeſte. ꝓfluentis. ex preſidio fiſci.

c ¶ Irrigādi. volebat ꝓcurator fiſci innouare ne haberet ſeruitutē.

d ¶ Procurator. cum res inter fiſcū ⁊ priuatū agat. ⁊ no. ar. ex hac l. ꝙ ſi quis habeat molēdinuꝫ in flumine ꝙ aliꝰ nō pōt ſupra facere aliud molendinū ꝑ quod auertat aqua etiā i ſuo. Sed ꝯtrarium eſt vt. ff. de aqua plu. arcen. ſi in meo fundo. ⁊. ff. de dā. infec. fluminū. §. fi. ⁊. l. proculus. ⁊ de reg. iur. l. domum.

Molēdinū in flumine an poſſit ipediri ne aliud ibideꝫ fiat.

e ¶ Altius quidē. ꝓhibet. videt ergo ꝙ quodlibet prediū preſumit liberū niſi ꝓbet ꝯtrariū. eſt em̄ cuiuſlibet vſqꝫ ad celū vt hic ⁊. ff. de ſerui. l. fin. §. pe. ⁊. ff. qd vi aut clam. l. fi. §. pe. ⁊. l. ꝓculus. ⁊ de reg. iur. l. domum. ⁊ de ſer. vrb. predi. l. cū eo. ⁊ l. impatores. ⁊. l. cuius ⁊. j. eo. l. ſi in edibus. ⁊ l. ſi tibi. Sed ꝯtra. ff. de ſerui. vrb. predi. qui luminibus. Sol. ibi erat ſeruitus ⁊ ideo altiꝰ nō tollit.

f ¶ Tuo. i. tibi ſerujenti. vel ꝓprie dicas.

g ¶ Sumptibus ſuis. hoc ꝑ interdictū qd vi aut clam. vt. ff. de alie. iudi. mu. cauſa fac. l. iij. §. ij. Uel per cōfeſſoriā vt. ſ. ea. l. ſi qd vel etiaꝫ ꝑ cōfeſſoriā negatoriaꝫ ſic ꝓprie accipias tuo.

h ¶ Si in edibus. ideꝫ dicit qd ſupior ſꝫ ſtilum cōuertit. immo nō omnino idem.

i ¶ Si tibi. nā ſi hoc minime deberi ſeruitutē vel ſi ꝓbetur quidem econtra monſtrat qd amiſiſti. ⁊ facit. ſ. eo. altius.

k ¶ Per agrū. minime licet. de iure humano. vt hic. ⁊ inſti. de re. diui. §. illud. ſecus de diuino. nam trāſire ꝑ agrum alienū fas eſt. vt in decretis. diſt. j. c. j. Item fallit qd hic

Agruꝫ ꝑ alienū trāſire licet.

delitati, primuꝫ[a] ex tuis ꝑdijs aque agmen ortuꝫ ſitiētibꝰ agris tuis ad alioꝝ vſū vicinoꝝ iniuria ꝓpagari.

¶ In aqueductu antiqua cōſuetudo ſeruanda eſt. h. d. ſm Bar. ⁊ Bal.

¶ Impa. diocle. ⁊ Maxi. aa. ⁊. cc. Iuliano prefec. preto. Lex. vij.

Si manifeſte doceri poſſit ius aque ex veteri more atqꝫ obſeruatiōe ꝑ certa loca ꝓfluētis[b]: vtilitatē certis fundis irrigandi[c] cauſa exhibere: ꝓcurator[d] noſter neqd cōtra veterē formā atqꝫ ſolēnem morem innouet prouidebit.

¶ Cōtra ſeruitutē domū nō eleuo ſꝫ preter ſeruitutē poſſum vſqꝫ ad celū. h. d. Iac. bu. ⁊ Bal. vel ſic. Domus pōt altius eleuari niſi ꝓbet ſeruitus deberi. Et faciēs feneſtrā in alieno cogit ꝓprijs ſumptibus rem in priſtinum ſtatum reſtituere. h. d. Saly.

¶ Iidē. aa. ⁊. cc. anigero. L. viij.

Altius quidē edificia tollere ſi domus ſeruitutē nō debeat dn̄s eius minime ꝓhibet[e]. ¶ In pariete vero tuo[f] ſi feneſtrā iulianꝰ vi vel clam feciſſe ꝯuincat ſumptibus[g] ſuis opus tollere ⁊ integrū reſtituere parietem compellitur.

¶ Edificās ꝯtra debitā ſeruitutē cogitur edificatū tollere q tn̄ dicit ſeruitutē ſibi deberi debet illud ꝓbare. h. d. Saly.

¶ Iidem. aa. ⁊. cc. Zoſino. Lex. ix.

Si in edibus[h] vicini tibi debita ſeruitute parietē altiꝰ edificauit Heracliꝰ: nouū opꝰ ſuis ſumptibus ꝑ preſidē ꝓuincie tollere cōpellit. ¶ Sꝫ ⁊ ſi te ſeruitutē habuiſſe nō ꝓbet tollēdi altius edificiū vicino nō eſt interdictum.

¶ Seruitus aqueductus dꝫ: ſi neget probari ac etiam ꝓbata ꝑ nō vſum cōgruo tpe pōt amitti. h. d. Saly. vel ſic. Qui hꝫ ſeruitutē ꝯſtitutā tpe nō ꝑ vitam: pōt ea vti, alſ non. h. d. ſm Ia. bu.

¶ Iidem. aa. ⁊. cc. niphido. L. x.

Si tibi[i] ſeruitutem aque ducēde deberi preſes animaduerterit: nec hac te non vtentem ſpacio temporis amiſiſſe ꝓſpexerit vti te iterum iure proprio prouidebit.

¶ Nam ſi hoc minime probet loco facto opere dn̄s fundi continere aquā: ⁊ facere quominus ager tuꝰ irrigari poſſit nō prohibetur.

¶ Inuito domino nō pōt qs ire ꝑ agruꝫ eius hoc dicit Bal. ⁊ Saly.

¶ Iidem. aa. cc. aurelia. Lex. xj.

Per agrum quidē alienum q ſeruitutem nō debet: ire vel agere vicino minime licet[k]. ¶ Uti autem via publica nemo recte ꝓhibetur[l].

¶ Licet predia qbus debet ſeruitus aque fuerint aucta: nō tamē auget modus aque ducēde a principio limitatus hoc dicit ſm Pau. de ca. ⁊ eſt bona lex.

¶ Iidē. aa. ⁊. cc. Ualerie. Lex. xij.

Non[m] modꝰ[n] ꝑdioꝝ ſꝫ ſeruitus aq̄ ducēde t minū facit.

¶ Seruitutes reales non vtendo ꝑdunt ſpacio longi tpis, ſcꝫ annoꝝ. x. inter ꝑſentes. xx. inter abſentes: ſicut ſeruitus vſufructus vel vſus. h. d. Pau. de ca.

¶ Impa. Iuſti. a. Iohāni. ꝑfec. ꝑ.

Sicut vſumfructū q[o] L. xiij. nō vtendo ꝑ bienniū in ſoli rebus: ꝑ annale aūt tp̄s in mobilibus vel ſe mouētibus diminuebat: non paſſi ſumꝰ hmōi ſuſtinere cōpēdioſum interitū: ſꝫ ⁊ ei decennij vel. xx. annoꝝ dedimus ſpaciū. ita ⁊ in ceteris ſeruitutibus obtinēdū eſſe cēſuimus: vt oēs ſeruitutes nō vtēdo amittant: nō biēnio qꝛ tm̄mō ſoli rebus annexe ſunt: ſꝫ decēnio ꝯtra ꝑſentes vel. xx. ſpacio annoꝝ ꝯtra abſentes[p]: vt ſit in oībus hmōi rebus cā ſimilis differentijs exploſis.

¶ Seruitus ꝑdialis que habet vſum diſcōtinuū ꝑdit negligentia tēporis duplicati. h. d. vſqꝫ ad. §. cū autē Bal.

¶ Idē. a. Iohāni. ꝑ. ꝑ. Lex. xiiij.

Cum talis[q] qſtio in libris ſabinianis vertebat: quidā etem̄ pactus eſt cū ſuo vicino vt liceat ei vel per ſe vel ꝑ ſuos hoīes ꝑ agrū vicini trāſitū facere: iterqꝫ habere in vno tantūmodo ꝑ quinquēniuꝫ die quatenꝰ ei licētia ſit ad ſuā ſiluā inde trāſire ⁊ arbores excidere: vel facere quicqd neceſſariuꝫ ei viſum fuerit. ¶ Et querebat qn̄ hmōi ſeruitus nō vtēdo amittat. ¶ Et quidā putauerūt ſi in ꝑmo vel ſecūdo quinquēnio ꝑ eam viā nō itum eſt: eandē ſeruituteꝫ penitus tolli quaſi per bienniū ea nō vtēdo deperdita ſingulo die quinquēnij ꝓ anno numerādo. ¶ Alijs aūt ſentētiā aliā[r] eligētibus nobis placuit ita cām dirimere: vt qꝛ iam ꝑ legē[s] latā a nobis ꝓſpectū eſt: ne ſeruitutes ꝑ biēniū nō vtēdo depereāt: ſed ꝑ. x. vel xx. annoꝝ curricula ⁊ in propoſita ſpecie: ſi ꝑ quattuor qnquennia nec vno die vel ipſe vel hoīes eius eadem ſeruitute vſi ſunt: tūc eam penitus amittant. xx. annoꝝ deſidia[t]. Qui etem̄ in tam longo prolixoqꝫ ſpacio ſuum ius minime cōſecutus eſt: ſera penitentia ad priſtinā ſeruitutem reuerti deſiderat.

¶ Si area nō pōt habere vētū niſi ex vna pte ⁊ nō pōt alibi fieri ꝑ dn̄m ꝑdij ipſo iure predio vicini ſeruitus eſt impoſita ꝑ legem ne edificādo ventū impediat. h. d. ſm bal. vel ſic. Iuxta aream vbi fructus aridi triturant nō licꝫ vicino taliter edificare ꝙ vētum venientē valeat impedire. h. d. Saly.

¶ Cuꝫ aūt apertiſſimi iuris eſt fructus aridos ꝯculcatiōe que in area fit ſuam naturā ⁊ vtilitatē oſtēdere aliquis vicinū ſuū vetabat: ita edificium extollere iuxta ſuā areā vt vētus excluderet: ⁊ palee ex hmōi obſtaculo ſecerni a frugibus non poſſent quaſi vento ſuā vim ꝑ omnem locū inferre ex hmōi edificatiōe vetito cū ſm regionis ſitū auxiliū vēti ad areā accedit. ¶ Sancimꝰ itaqꝫ

dicit in caſibꝰ. vt. ff. de relig. ſi quis ſepulchrū. in prin. ⁊. ff. queād. ſer. amit. ſi locus. §. fi.

l ¶ Prohibet. niſi ⁊ q ꝓhibet habeat ius obtinēdi. vt fit in plauſtris obuiātibus. vt. ff. ne qd in lo. pub. l. ij. §. j.

m ¶ Non modus. ſi poſt ſeruitutē cōſtitutaꝫ aucta ſunt predia. ſcꝫ cōſtituta ab initio. Accur.

n ¶ Modus. i. ſi multiplicata ſunt predia vl aucta ei cui debet ſeruitus: nō ꝑ hoc creſcit ſeruitus aqueducende: ſed ſeruitus. i. ſeruitutis impoſitio facit terminū ⁊ certitudinē quāta debeat duci. vt. ff. de ſer. ruſti. predi. l. ex meo. ⁊. ff. de aqua quoti. ⁊ eſti. l. j. §. illud. ⁊ ad hoc. ff. de dā. infec. l. dāni. §. ſi is.

o ¶ Sicut vſumfructū. dedimus. vt ſ. ti. j. l. corruptionē. ſꝫ hic etiā aptiꝰ dicit. Ac.

p ¶ Cōtra abſentes. vt ⁊. j. de ꝑſcrip. lon. tēp. l. fi. ⁊. ff. de vſuc. ſequit §. fi. ⁊ hoc ſi nō habent tpis interualla. vl ſi habēt: habēt tm̄ dieruꝫ vel horaꝝ. alſ ſi maius habent interuallum duplicat tp̄s. vt. ff. queād. ſerui. amit. l. ſi ſic. que ē ꝯtra vt habeat. ſ. xx. an. ſemp inter ꝑſentes ⁊ abſentes ſm Iohā. vt. j. l. pxi. Aliꝫ dicūt ꝓ. x. dari. xx. ⁊ ꝓ. xx. dari. xl.

q ¶ Cum talis. vel pro et.

r ¶ Aliam. quā nō habemus.

s ¶ Legem lataꝫ. vt. ſ. l. proxima.

t ¶ Deſidia. imo videt in octo quinquēnia differri. vt. ff. queād. ſerui. amit. l. ſi ſic. Quidā dicunt ſpeciale hꝫ in aqueductu. Aliꝫ ꝙ hic corrigit illā. Io. dicit duplicationē fieri. de. x. non de. xx. an. ⁊ ſic illā intellige ſm iſtā. Itē ꝯtra. ff. qui. mo. ſerui. amit. l. j. §. fi. vbi vſufructus relictus tēpore alternato licꝫ ꝓ vno anno amittat nō tamen amittat ꝓ alio. Sol. ibi amiſit capitis diminutione hic nō vtēdo. Uel verius ibi in ſeruitute ꝑſonali que poteſt ex tēpore incipere ⁊ in tēpus finiri. ⁊ ſic ſunt plures: ſicqꝫ pro vno tēpore amitti ꝓ alio retineri pōt. hic aūt vna cōtinua eſt. vt ff. de ſerui. l. ſeruitutes.

Uſufructus alternato tpe relictus ſi perdit ꝓ vno āno nō perdit pro alio.

a ¶ Faciat. ſpāle in areā ſm. Mu. fauore fructuū vbi licet nō ſit ꝯſtituta ſeruitus. tn̄ a lege videat̄ impoſita. ſic. ff. de ſerui. ruſti. pꝛdi. l. ij. in pꝛn. ⁊. ff. de aqua plu. ar. l. j. §. de eo ope. ⁊. §. in ſūma. ⁊ ſm hoc nō erit. s̄. e. l. altius. Jo. ⁊ azo. dicūt ꝙ hic fuit ꝯſtituta ſeruitus altius nō tollēdi q: videbat̄ nō valere q̄ſi nō intereſſet. vt. ff. de ſerui. quotiēs. ⁊ de ſer. vrb. pꝛdi. ſi edes. ⁊. l. nemo ſʒ tn̄ valet ⁊ itereſt.

nemini licere ſic edificare vel alio modo verſari vt idoneum ventū ⁊ ſufficientē ad pꝛefatuʒ opus infringat: ⁊ inutilem areā dn̄o ⁊ fructuuʒ inutilitatem faciat[a].

De lege aquilia.

¶ Damnū datum in ſiluā per iguis immiſſionem vel inciſionē dʒ reſarciri ꝓpoſita actione legis aquilie. h. d. Bal.

¶ Impera. Alexā. a. Gliconodi. **Titu. xxxv. Lex. j.**

Damnū ꝑ iniuriā[b] datū immiſſo ī ſiluā igne vel exciſa[c] ea ſi ꝓbare potes[d] actione legis aquilie vtere[e].

¶ Damnū datū in deuolutiōe vel cōcrematiōe dom⁹ vel in deſtructiōe aqueduct⁹ venit in actiōe legis aqlie. h. d. bal. ⁊ Sal.

¶ Impa. goꝛdi. a. mutiano. **L. ij.**

Si legis aquilie actione expt⁹ es aduerſus eū quē domum tuā depoſuiſſe[f] vel incendio cōcremaſſe dānoq̄ʒ te afflixiſſe ꝓpōis: vt id dānū ſarciat̄ competētis iudicis auctoꝛitate ꝯſeq̄ris. ¶ Quinetiaʒ ſi aqua ꝑ iniuriā alio deriuata eſt: vt in pꝛioꝛē ſtatum[g] reſtituat̄ eiuſdē iudicis cura impetrabis[h].

¶ Occidens ancillā alienaʒ tenet̄ ciuiliter actiōe legis aquilie ⁊ crialiter. l. coꝛ. de ſiccariis. ⁊ vna ꝑ alterā nō tollit̄ ad hoc allegatur. vel ſic. Si ex eodē facto oꝛitur ciuilis ⁊ crialis actio. vna nō impedit̄ per executionem alterius. h. d. B.

¶ Idem. a. dolenti. **Lex. iij.**

Ex moꝛte ancille quā ceſaʒ cōqueſtus es tam aquilie legis dāni ſarciēdi gratia actionē: q̄ʒ criminaleʒ[i] accuſationē aduerſus obnoxiū cōpetere poſſe nō ambigit̄.

Cōtinuatio. ¶ De lege aqlia. In actionib⁹ ſuperioꝛibus dixit dāna venire. vt. s̄. de rei vē. l. domū. ⁊. s̄. ti. j. ſi qd. audi nūc generaliter de dāno ⁊ de ipā actiōe dāni dati.

b Damnū ꝑ iniuriā. i. nō iure ſine ꝑ culpā. vt. ff. eo. ſed ⁊ ſi quēcunq̄ʒ. §. iniuriam.

c ¶ Exciſa. nec maturā nec ceduā aliogn furti ⁊ arboꝝ furtim ceſſarū tenet̄. vt. ff. e. ſi ſeru⁹ ſeruū. §. ſi oliuam ver. octauen⁹. Sʒ hoc fallit in duobus caſibus vbi rūpit vel incendit ⁊ tn̄ non tenet̄. vt. ff. eo. l. ſi qs fumo. §. j. ⁊. l. q occidit. §. penul. in fi. ſed in illis nō fuit culpa.

d ¶ Pꝛobare potes. niſi in caſu. vt. ff. eo. ſi qs fumo.

e ¶ Vtere. vt. ff. eo. ſi ſeruus ſeruū. §. iij. in fi.

f Si legis. depoſuiſſe. niſi feciſſet cā arcēdi incēdij iuſto metu ductus. vt. ff. eo. l. ſi qs fumo. §. j. ſecus ſi nō iuſto metu vt hic. ⁊. ff. qd̄ vi aut clam. ſi alius. §. eſt ⁊ alia.

g ¶ Statutū. ſcʒ actiōe qd̄ vi aut clam.

h ¶ Impetrabis. non actiōe iſta q̄ dānū datū pſequit̄: ſed interdicto qd̄ vi aut clam. vt. ff. qd̄ vi aut clam. l. j. in pꝛin. ſed ⁊ iſta actio vtilis poterit quādoq̄ʒ locū habere. vt. ff. eo. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi quis aqueductum. ⁊ facit ad pꝛincipium. s̄. l. pꝛoxi. Accur.

i Ex moꝛte. criminalē. ſi dolo hoc factū eſt. vt hic. ⁊. ff. e. inde neratius. §. ſi dolo. ⁊. ff. de pꝛ̄ſcrip. ver. qui ſeruandarū. §. j. ⁊ de iniur. pꝛetoꝛ in pꝛin. ⁊. j. quādo ciui. acti. crimi. pꝛ̄iudi. l. j. ⁊ inſti. e. §. liberū. alꝭ nō. vt. ff. ad. l. coꝛ. de ſicca. l. in lege. licet aqlia poſſet agi etiā pꝛo leuiſſima culpa. vt. ff. e. l. in lege. Item hic intellige nō ſimul. vt. ff. vi bono. rap. l. ij. §. j. ⁊ de publi. iudi. interdū. Sed qd ſi fuit ꝯuentus ciuiliter agliana ⁊ abſolutus. Rñ. P. poſtea eū nō poſſe ꝯueniri crialiter de ſiccariis. ar. ꝓ. e. j. ne tuto. vel cura. vectiga. ꝯdu. l. j. ⁊. j. de cri. ſtelliona. l. j. Sʒ nos ꝯtra nā tn̄ dʒ facere in hoc caſu abſolutio quantū cōdēnatio ⁊ ſolutio. ar. ff. de excep. rei iudi. ſi qs centū. §. plane lʒ ſit arg. ꝯtra. ff. de libe. ho. exhibē. l. ij. §. pe. ſʒ illud eſt ꝓpter pꝛeſentē detētationē hoīs vt ibi dicit̄. Sicut ergo ſolutione facta nō obſtaret exceptio. vt j. qn̄ ciui. act. cri. pꝛe. l. j. ita nec abſolutiōe facta niſi in qbuſdā criminibus que oīno tollunt̄ ſi anteq̄ reus de crimine cōueniat̄ ſatiſfecerit. vt in dictis caſibus. ⁊. ff. ad. l. iuli. de adul. ſi adulteriū. §. ijdē impatoꝛes. ⁊ §. idem pollioni. ⁊. ff. de re milita. milites. ⁊. j. ad. l. coꝛ. de fal. ſi falſos. Item ſi dānet̄ in ciuili ex delicto pꝛiuato nihilominus pōt dānari ⁊ in criminali etiā ab eodem iudice cum tanq̄ alius ꝯdemnet: vt ex pꝛedictis rationibus colligi pōt. ⁊ hoc tam in ꝑuato q̄ in publico crimine. licet dixerit. P. ꝯtra in pꝛiuato ⁊ illum titu. j. quādo. ciui. act. ⁊c. intelligit quādo pꝛo publico crimine cōpetit actio ciuilis ⁊ criminalis accuſatio. ſecus ſi pꝛo pꝛiuato ſm eum. Sed ꝯtra nos eſt valde ad pꝛimā opinionē non ad pꝛoximā qd̄ legit̄. j. de fide inſtru. l. fi. quia ibi de falſo ꝑmo habita fuit queſtio ciuiliter. ⁊ ſi velit accuſare criminaliter nō poteſt niſi ante diffinitiuam ſententiam que nō eſt appellatione ſuſpēſa: ſed foꝛte reſponderi pōt nō poſſe vt reſcindatur ſentētia ſed poteſt vt imponatur criminalis pena. ſm Azo.

Ciuiliter ꝯuētus ⁊ abſolut⁹ an poſſit cōueniri crialiter.

k Contra negantē. ꝓbet̄. ꝑ teſtes. vel ꝑ inſtrumenta vel alijs ꝓbationibus: nō ꝑ ſacramēti delationē. vt. ff. de iureiurā. eum q. Item fallit in minoꝛe qui habet̄ ꝓ cōfeſſo ſi petat reſtitui. vt. ff. de mino. ſi ex cā. §. nunc videndū. Et ſic no. hic ex mendacio quē puniri vt hic. ⁊. j. de nō nume. pecu. autē. ꝯtra qui ꝓpꝛiā.

¶ Actio legis aqlie eſt penalis. i. in duplum cōtra negantē. h. d. Bal.

¶ Imp. dioc. ⁊ max. aa. ⁊. cc. zoilo

Contra negantē **Lex. iiij.** ex lege aquilia ſi damnū per iniuriā dediſſe ꝓbetur[k]. dupli ꝓcedit[l] condemnatio.

¶ Vbi eſt damnū datū de nō coꝛpoꝛe in coꝛpus hʒ locū vtilis actio. l. aquilie. h. d. Bal. ⁊ ꝯtra inficiantē ad duplum. Saly.

¶ Jidē. aa. ⁊. cc. claudio. **Lex. v.**

De pecoꝛibus tuis que ꝑ iniuriam incluſa fame[m] necata ſunt vel interfecta: legis aquilie[n] actione in duplum agere potes.

¶ Faciens depaſci pꝛatū meū tenet̄ mihi actione legis aquilie. h. d. ſm Bal.

¶ Jidem. aa. ⁊. cc. Plinio. **L. vj.**

De his que per iniuriā depaſta cōtēdis: ex ſnīa[o] legis aqlie[p] agere[q] minime pꝛohiberis.

¶ Familie herciſcunde.

¶ Si qd hereditatis nō eſt diuiſum agit̄ iudicio familie herciſcūde vt diuidat̄. h. d. Bar. vel ſic. Diuiſio particularis non impedit agi iudicio familie herciſcunde pꝛo vniuerſali diuiſione. Bal.

¶ Impera. Seuerus. ⁊ Anto. aa. marciano. **Titu. xxxvj. Lex. j.**

Si non omnē paternā hereditatē ex cōſenſu[r] diuiſiſti nec ſuper[s] ea re ſententia dicta vel tranſactio ſubſecuta eſt: iudicio familie[t] herciſcunde potes experiri.

¶ Filius poſt moꝛtē patris dotē vxoꝛis

⁊. ff. eo. inde nerati⁹. §. hec actio. Sʒ qnid duplat̄: dic ergo id qd̄ erat ſimplandū. ſimplandū aūt erat omne intereſſe vt inſti. eo. §. his autēʒ verbis. ⁊. ff. eo. ait lex. in fi. ergo hoc totū duplandum. vt. ff. qd̄ me. cau. ſi cū ex. §. quadruplabit̄. ⁊. ff. de ſeruo coꝛrup. l. in hoc iudicium. ⁊ inſtitu. de actio. §. oēs aūt. Sed aliud in actione furti: vbi tn̄ verū rei pꝛeciū duplat̄. vt. ff. de furt. l. in furti actione. Item qd̄ dico de duplatione hʒ locū ſiue directa ſiue vtili aquilia ſiue in factū agatur. vt. j. l. pꝛoxi. Accur.

Actiōe legis aqlie ꝯuētus ſi de mēdacio ꝯuīcit̄ in duplū puniūtur.

l ¶ Pꝛocedit. ad ideʒ. inſtitu. de pena teme. litigā. circa pꝛinci.

m De pecoꝛibus fame. ſ. actione directa.

n ¶ Legis aquilie. vtili vt inſti. eo. §. ceterū. qn̄ necat̄ fame. ſʒ certe immo videt̄ ꝙ in factū locū habeat. vt. ff. e. ſi obſtetrix. §. item ſi qs. ⁊. l. quēadmodum. §. magiſtrat⁹. Sʒ dic ⁊ hāc ⁊ illam dari cuʒ ambe ſint ex eqtate. Et plene dic: aut damnū dat̄ a coꝛpoꝛe in coꝛpus ⁊ tunc directa. vt inſti. eo. §. ceterum. aut de coꝛpoꝛe in non coꝛpus vt ſi anulū feciſti in mare cadere: ⁊ tunc vtilis ⁊ in factū. vt. ff. eo. ſi ſeruus ſeruū. §. ſi qs de manu. ⁊ de pꝛeſcrip. ver. qui ſeruandaꝝ. in pꝛin. aut de nō coꝛpoꝛe in coꝛpus vt ſi feciſti ſeruū meū deſcendere vel aſcendere in puteū vel in arboꝛē. vt inſtitu. eo. §. ceterū. aut de nō coꝛpoꝛe in nō coꝛpus. vt ſi ſeruū ligatū ſoluiſti ⁊ fugit: ⁊ tunc in factū. vt inſti. eo. in fi. Et no. ꝙ vbicūq̄ʒ locū habet vtilis ⁊ in factū ſed nō ꝯuertit̄. vt. ff. eo. quēadmodū. §. magiſtratus. Item no. ꝙ hec lex hʒ tria capita. Pꝛimo tenet̄ de occiſiōe tm̄. ſcʒ ſerui ⁊ pecudis. In ſcd̄o nihil. In tertio de omni alio dāno. vt inſtit. eo. in ꝑnci. ⁊. §. caput. ⁊. §. capite. In pꝛimo habet̄ ratio in anno retro. In tertio infra. xxx. dies. vt. ff. eo. l. iij. ⁊. l. ſeruus ſeruū. §. huius legis.

Damnū dat̄ multipliciter.

n ¶ Aquilie. id eſt actione vtili.

o De his. ex ſnīa. nō aūt aquilia directa: q: ad eū vſuʒ cōſumpte ſunt ad quē erant. vt. ff. eo. qui occidit. §. ſi quis alienum.

p ¶ Legis aqlie. ꝯtra. ff. ad le. aquil̄. l. ſi boues. vbi dat̄ actio in factuʒ.

q ¶ Agere. actiōe vtili. de paſtu pecoꝛis que hʒ locū: qn̄ in tuo meo pecoꝛe imiſſo tuā glandē depaſco. ſec⁹ ſi in meo cecidiſſet: q: tūc in factuʒ vt. ff. de pꝛeſcrip. ver. q ſeruandaꝝ. §. fi. ⁊ vtilis aquil̄. vt hic.

Cōtinuatio. ¶ Familie herciſcunde. Dixit de petitoꝛijs: ſequit̄ de diuiſoꝛijs. naʒ niſi liceret diuidere ſegnius expedirentur ſingula. vt. j. quando. ⁊ qui. quar. pars. l. ij. lib. x.

r Si nō omnē. ex cōſenſu. q: remāſit vnus ager ad diuidēdū: ⁊ tunc nō erit ꝯtra. ff. eo. ti. fami. herciſ. ſi filia. §. familie.

s ¶ Super ea re. quā nunc petis diuidi.

t ¶ Familie herciſcunde. cum iam ꝓ quibuſdam erat actū familie herciſcunde nō videtur plus agi debere. vt. ff. eo. ſi filia. §. familie herciſcūde. que eſt contra. Solu. hic agitur nunc familie herciſcūde ibi cōmuni diui. noīe hereditatis diuidende. Vel dic agi ſecūdo ex cauſa. Vel dic ꝙ pꝛimo fuerat actū cōmuni diuidundo Vel dic ꝙ extra iudicium fuit facta pꝛima diuiſio.

Vxoꝛ. ei

a Uxor.ei.ſc3 patri tuo.
b Extiteris.qd aũt ſi exheredat⁹.Rñ. h3 vtile familie her/ ciſcunde iudiciũ.vel in factũ.vt.ff.de do.p̄lega.l.ij.§.ſi tamen.
c Ad exequendã.i.cõſequẽdã.nõ dico coequãdã vt hic.⁊.ff.e.ſi filia §.j.⁊.l.ſi maritus.⁊.l.fundus q.⁊ de iure do.ſi is.§.ibi dos.⁊.ff.ad.l. fal.ſi dos.⁊.j.de rei vx. ac.§.exactio ⁊.ff.pro ſo cio.l.actione.§.ſi.
d Retines.cũ caue/ ris coheredibus de in/ demnitate vt p̄dictis le/ gibus.itẽ no.q̃ dicit de ceſſerit ſecus ſi diuerte/ ret quia tunc ſeq̄ref.vt ff.de do.p̄le.l.paſ doté.
e Aduerſus.ſub/ latũ quo3 vn⁹ de hereditate aliqua ſur ripuit.
f Probatũ.nõ eni3 p̄ſumit ſubtractũ maio modo niſi p̄bef.vt.ff.p ſocio.l.merito.Jtẽ loq̄/ tur hic cũ poſt aditã he reditaté ⁊ ante apprehẽ ſam poſſeſſionẽ ſubtra/ hif.Ceſſat aũt crimẽ ex pilate hereditatis.q̃ p h crimie daf alia actio. ſ.familie herciſcũde vt hic ſubijcit.⁊.j.d crimi ne expilate h̃rditatis.l. ſi.alia eſt q̄ reſpectu poſſeſſionis tm̃ daf vt rei vẽdicatio nõ rõe de licti añ p̄currit cũ crimi ne expilate hereditatis. vt.ff.eo.diuus.que eſt cõtra.Vel ibi aduerſus diuerſos intendebaf.ſi aũt adita eẽ3 hereditas ⁊ poſſeſſio apprehenſa nunq̃ daref crimen ex pilate hereditatis.vt.ff. de crimie expilate here ditatis.l.ij.ſed familie herciſcũde datur poſt aditã hereditatẽ aliquo ſubtracto ſiue fuerit ap prehẽſa poſſeſſio vel nõ.vt.ff.eo.l.⁊ puto.§. ij.et.l.qui erat.Jtẽ et an te aditã hereditatẽ hab3 locũ vtilis.vt.ff.eo.l.in ter coheredes.§.fruct⁹.
g Fruſtra.p̄ deo ad quid dicif ceſſare vnu3 p alio cũ ad diuerſa dẽ tur.p crimine eñ nõ in uenif agi niſi crimnalr vt.ff.d effrac.l.j.§.expi latores.Rñ.in factum agi poſſe ciuiliter.p hoc crimine arg.huius.l.⁊ ff.de p̄ſcrip.v̄.l.quotiens.⁊ illa eſt que tollitur per hãc.l.familie her ciſcũde non forte criminalis accuſatio.vt.j.quando ci.ac.cri.pre.l.j.

Hereditatis expilatio crimen an poſſit cõcurrere cũ rei vendicatione et alijs.

viuentis vel defuncte percipit iudicio fa milie herciſcunde.h.d.bal.Vel ſic.Jn di/ uiſione hereditatis paterne filius vxorat⁹ e3 habere dotẽ p̄cipuam.h.d.Nec ea3 poſt a cõicat lic3 vxor decedat.h.d.Saly.

Impa.Ant.a.Victorino. L.ij.

Uxor tua ſi mortuo p̄re tuo ᵃcui dotẽ numerauerat:cum heres eiᵇ extiteris adhuc in matri monio tuo fuit familie herciſcunde actionẽ ad exeq̄ndãᶜ dotẽ ſm iuris p̄ridẽ placitũ aduerſus coheredes tuos nactus es eãq3 retinesᵈ etiam ſi poſtea dũ tibi nupta eſt deceſſit.

Poſt aditã hereditatẽ reb us expilatis a coherede debet agi familie herciſcunde non crimine expilate hereditatis.bal.⁊ ſa.

Jdem.a.rufo. Lex.iij.

Aduerſusᵉ cohr̃des tuos diui dende hereditatis iudicio ſm iuris formã expire potes. Judex da/ tus ſi q̃d a coherede etiã tue portio nis ex h̃rditate ſublatũ fuerit p̄ba/ tũᶠ factis adiudicationib⁹ ſm iuris formã eũ tibi p̄dẽnabit. Expila te eñ h̃rditatis crimẽ fruſtraᵍ cohe redi intendif cũ iudicio familie her ciſcũde indẽnitati eius p̄ſpiciatur.

Caſtrenſia non veniũt in diuiſiõe cũ fratrib⁹ ſed donata in peculiũ veniũt in di uiſiõe.h.d.⁊ eſt valde ſingulare.vl ſic Ex qualitate rei ⁊ perſone p̄ſumif aliq̃d eẽ do natũ i caſtrẽſi vl in ſimplici peculio.Bal.

Impa.Ale.a.antonio. Lex.iiij.

Si filiusfamilias fuiſtiʰ res mo bilesⁱ vel ſe mouẽtesᵏ q̃ caſtrẽ ſis peculij eẽ p̄ſſit donate tibi a p̄re fuerint eas q̃3 in cetero peculio ca/ ſtrẽſi nõ cões cũ fratrib⁹ tuis hẽsᵏ.

Predia aũt l3 eũ tibi in caſtrẽſi filio pater donauit peculij caſtrẽſis nõ ſũtˡ diuerſo iure ea p̄dia habẽtq̃ ex occaſiõeᵐ militie filijſfamilias ob neniũt:h eñ caſtrẽſi peculio cedũt.

A diſpoſitione odioſa facile receditur per diſpoſitionẽ fauorabilem Bal.vel ſic. Ultima voluntas põt mutari tacite ⁊ ex/ preſſe.h.d.ſm Bar.vel ſic.Ultima volũ/ tas p̄ualet etiã ſine ſcriptura.h.d.Saly ce.

Jdem.a.Scatilie. Lex.v.

q Rationibus.ſic.s̃.de rei ven.indicia certa.
r Sequetur.ſic q̃ faciet diuiſionem ſeruorum vel curabit penas im poni ſi non reuocauit teſtõr.vt.ff.eo.his conſequenter.§.idemq̃3.
s Aque in nominibus.i.in debitoribus.
t Diuiſionem.ab homine.

Nᵃ ipſius mariti tui fuit po/ teſtate mutareⁿ qõ in ſeruos ſuos irat⁹ teſtõ cauerat⁰ vt vnus q̃ dẽ in p̄petuis vinculis moraref.al/ ter vero exportandus venũdaref.

Proinde ſi offenſa3 iſtã clemẽ/ tiaᵖ flexit qõ licet ſcriptura nõ p̄be/ tur alijs tamen rõnibusᵠ põt doce/ ri nihil ipedit:p̄ſertim cũ poſterio/ ra eo3 talia merita deprehendunt vt ira dñi potuerit mitigari:nouiſ/ ſimã eius voluntate3 arbiter fami/ lie herciſcunde ſequeturʳ.

Quod eſt ipſo iure diuiſu3 per legẽ nõ poteſt miniſterio iudicis diuidi.h.d.Bal. Vel ſic.Nomina debitoru3 p hominis iu/ dicium non veniunt diuidenda: cum ſint ipſo iure diuiſa.h.d.ſaly.⁊ pau.de ca.

Impa.Gor.pomponio militi.

Ea que in noĩbusˢ Lex.vj. ſunt nõ recipiũt diuiſionẽᵗ cũ ipſo iure in portionẽ hereditariam ex lege.xij.tabularũ diuiſaᵘ ſunt.

Jn iudicio familie herciſcunde veniũt p̄relegata.Bal.vel ſic.Judex aditus ſuper hereditate diuidenda de p̄relegatis cogno ſcit ⁊ ea cui d3 adiudicat.h.d.ſali.

Jdem.a.Eliano. Lex.vij.

Si qua fideicõmiſſorˣ petitio inter coheredes p̄ſiſtatʸ:p̄re/ tor vt p̄ſes p̄uincie eius rei diſce/ ptator conſtitutus:vel iudex fami/ lie herciſcũde iudicio aditus vt vo luntas teſtatricisᶻ ſeruef:ſuas par/ tes debet accõmodareᵃ.

Jn vno libello põt agi familie herciſ/ cunde iudicio pro pluribus hereditatib⁹ diuidendis:puta pro hereditate paterna ⁊ materna.h.d.ſm Bal.

Jdem.a.thelosphoro. L.viij.

Bona quecũq̃3 ſunt tibi com munia cũ fratre tuo ex here ditaria ſucceſſione patris vel m̃ris cũ eodẽ familie herciſcũde iudicio experiẽs vt diuidanf impetrabisᵇ.

Hec actio eſt bone fidei ⁊ in ea veniũt fructus.Bal.⁊ Sali.

Jdem.a.verino. Lex.ix.

Non eſt ambiguũ cũ familie herciſcũde titulusᶜ inter ho ciſcunde agebatur coram eo.

u Diuiſa ſunt.idem econtra ſi defunctus de buit.vt ⁊.s̃.de pac.pa/ cto.ſic ⁊.j̃.ſi cer.pe.l.j. ⁊.j̃.de ex cep.l.j.⁊ de he re.act.l.iij.Sed certe ſic eſt in rebus corpalibus nã et ipſarũ dñium vnũ quẽq̃3 heredẽ cõtingit p hereditaria parte.quia ſi ſis heres p dimidia cuiuſlib3 rei dñs es p di midia.Si pro tertia ſi/ militer ipſo iure diuiſe ſunt res p portionibus hereditarijs.S3 dic dif ferre in hoc q̃ res corp ales:⁊ ſi ipſo iure ſunt diuiſe tñ p hoiem alter diuidi p̄nt vt loco intel lectualis diuiſionis fiat q̃dã diuiſio q̃ oculis ſub ijciaf.vt inſti.de offi.iu di.§.ſi.At in nomini/ b⁹ nõ põt p hominẽ ali ter fieri diuiſio licet toti us nois poſſit fieri aſſi/ gnatio q̃iq̃3.vt ſtatim dicã ſc3 q̃ñ res corpales ſunt et noĩa.Jtẽ ⁊ ſi tm̃ noĩa ex voluntate tñ.vt ff.eo.plane.nam facta aſſignatiõe remanẽt ta/ men actiones penes eũ q mãdat eas adeo inhe/ rent oſſibus eius.vt.ff. pro ſoc.l.iij.Jtẽ intelli/ ge hãc.l.q̃ñ nil aliud eſt in hereditate niſi noĩa. vt.ff.eo.heredes.§.ali oquin veniret noĩa gra tia aliorum:nõ dico di/ uidenda ſed aſſignãda vt dictu3 eſt.vt.ff.eo.l. iij.§.ſi.⁊.l.ſeq.Sic ⁊ ali as quedam veniũt acceſ ſorie nõ principaliter. vt.ff.de vi ⁊ vi ar.l.j. §.illud.de ſer.cor.l.in hoc.⁊ de car.edic.ſi im pubes.§.penulti.

Noĩa hereditaria p hominẽ diuidi nõ debent.

x Si qua fideicõmiſ ſor cõſiſtat.quia p̄legauit teſtator aliq̃d alicui eorum.
y Eius rei.quia actio ne ex teſtamento agitur coram eo.Uel dic q̃ eti am iudicio familie her/

z Teſtatricis.p̄legatũ relinquentis.
a Accõmodare.vt ⁊.ff.eo.ſi ita legatũ.⁊.l.iter coheredes.§.j.⁊.l.rẽ pignori.⁊.l.ſi filia.§.papinianus.⁊.§.item papinianus.
b Bona quecũq̃3.impetrabis.etiã vna actione ſufficiente de plu/ ribus hereditatib⁹.vt ⁊.ff.eo.heredes.§.de plurib⁹.ſicut econ tra pluribus actionibus agi põt p vna hereditate p̄pter plures cohe/ redes diuerſis tẽporibus diuidẽtes.vt.ff.eo.l.iij.§.dubitandũ.Jte3 ex cipe quedã que l3 cõia ſint hereditaria cã nõ tñ veniũt in hoc iudi/ cio vt noĩa ſiue defuncto ſiue a defuncto debita.vt.s̃.e.l.ea que.Jtem mala medicamenta.Jtem iniuſte queſita.Jtem libri improbate lectio nis.vt.ff.eo.cetere.
c Non eſt ambiguum.titulus.i.actio.vel titulus.ſc3 iudicij ſicut poſſeſſionis.titulus.i.cauſa ſicuti eſt emptio vel alius ꝯtract⁹ al's aũt ponif p modificatione.al's p dignitate.al's p ſignõ ponif al's p priuilegio.vt in auẽ.de eccle.titu.in p̄n.colla.ix.

Titulus vario mõ ſumitur.

h Si filiusfamilias.mobiles.vt arma.
i Mouentes.vt equus.
k Habes.vt.⁊.j.de caſtren.pec.l.j.lib.xij.⁊.ff.de caſtren.pec.l.iiij. in p̄n.et no.caſtrenſe non cõicari:nec quaſi caſtrenſe vt hic.⁊.j̃.de col.l.fin.⁊.s̃.de aduo.diuer.iudi.foꝛi.⁊.j̃.de bo.que lib.cu3 oportet.§. j.⁊ inſti.quibus non eſt permiſ.fa.teſ.in p̄nci.
l Non ſunt.tenet tamẽ donatio ſi morte firmetur tacite vel expreſſe ⁊ p̄cipua adiudicef.vt.j̃.de dona.iter virũ ⁊ vxo.l.dõatões.⁊.j̃.e.filie.
m Ex occaſione forte a commilitone non acquiſiturus al's niſi fuiſ ſet miles vt.ff.d caſtrẽſi peculio.l.ſi forte.⁊.l.caſtrẽſe.⁊.ff.d adi.le.l.iiij.
n In ipſi⁹.mutare.cũ ãbulatoria ſit volũtas ⁊c.no.q̃ volũtas de fũcti deãbulatoria ſit vſq̃3 ad ſupmũ vite.vt.ff.d adimẽ.le.l.iiij.
o Cauerat.caueret dico vt vnus ⁊c.
p Clementia.ſic.j̃.ſi quis aliquem te.pro.l.ſi.

Defuncti voluntas eſt deam/ bulatoria

ne fidei iudicia numeretur[a] portionem hereditatis ſi qua ad te ꝑtinet incremento fructuum augeri[b].

¶ Teſtator pōt inter ſuos heredes hereditarias res diuidere ſalua falcidia. et clauſula generalis ſequens determinatur per ſpecialem clauſulaʒ p̄cedentē. h.d. ſʒ bar.

¶ Idē. a. Theloſpho. Lex. x.

Quotiēs inter oēs heredes[c] teſtator ſucceſſionē ſuā diuidit[d]: ac ſingulos certis poſſeſſiōibꝰ cū mācipiis q̄ in his ſunt ꝯſtituta iubet eē ꝯtēros[e] volūtati eiꝰ (ſalua legis falcidie[f] auctoritate) obtēperādū eē manifeſtū eſt. ¶ Nec mutat qđ in ſequētibꝰ v̄bis[g] mancipia ſua vniuerſa nulla facta eoꝝ diſcretiōe cōmēdāda[h] putauerit hꝛ̄dibus. cuʒ vtiqʒ his ea videaꝛ inſinuaſſe[i] qbus etiā teſtō relinquēda eſſe decreuit.

¶ Inter filios ⁊ filias dʒ hereditas parētis eq̄liter diuidi. h.d. ſʒ Bal. vel ſic Pro rata ſucceſſiōis petiꝛ diuiſio hereditatis. ſa.

¶ Impa. Philippus ⁊ philippinus. aa. ⁊ cc. Anto. Lex. xi.

Inter filios ac filias bona inteſtatorū parentum ꝓ virilibus portionibus equo iure[k] diuidi oportere explorati iuris[l] eſt.

¶ Diuiſio valet ſine ſcriptura. h.d. Bal. ⁊ Salycetus.

¶ Impa. gali. ⁊ Voliſianus ruſo. L. xii.

Non ideo diuiſio inter te ⁊ fratrē tuum vt ꝓponis fcā irrita habēda eſt[m] ꝙ eā ſcriptura ſecuta nō eſt: cū fides[n] rei geſte ratā diuiſionē ſatis affirmet.

¶ Peculiū ꝓfectitiū venit inꝛ hꝛ̄des diuidēdū. Itē debitū vniꝰ fratris nō onerat alios niſi de eiꝰ peculio ꝓfectitio. h.d. bal.

¶ Impa. Diocle. ⁊ Maxi. aa. ſaturnino. Lex. xiii.

Certum eſt liberoꝝ peculia[o] poſt mortē patris in hereditatē diuidendā ad cōionez eſſe reuocāda. ¶ Frater autē ⁊ coheres tuus ob ꝯtractus qbus viuēte patre etiam ignorāte ipſo obligatus fuit cōuenire[p] te ⁊ alterū fratrē tuuʒ coheredē veſtruʒ vltra[q] nō pōt q̄ʒ vt de peculio ſuo recipiat tantā quātitatez in quantā cōdemnatus[r] eſt his cuʒ quibus ipſe contraxit.

¶ Ex diuiſione iudicis obligaꝛ quis de euictione ſicut ex diuiſione contrahentiū niſi vnuſquiſqʒ receperit in ſe rei euentum h.d. Bal. vel ſic. Ex diuiſione etiā facta iudice mediante teneꝛ quis de euictione per actionē preſcriptis verbis: niſi fuerit exp̄ſſe actū cōtrarium. h.d. Pau. de ca.

¶ Iidem. aa. Hermano. L. xiiii.

Si familie herciſcūde iudicio quo bona paterna īter te[s] ac fratrē tuū equo iure diuiſa ſunt: nihil ſup euictiōe reꝝ ſingulis adiudicatarū ſpāliter inter vos ꝯuenit: id eſt[t] vt vnuſqſqʒ eoꝝ euētū rei[u] ſuſcipiat recte poſſeſſionis euicte detrimentum fratrem ⁊ coheredem tuum pro[x] parte agnoſcere: p̄ſes prouincie per actionez preſcriptis verbis compellet.

¶ Ex pacto nudo diuiſionis non oritur actio: nec tranſferꝛ dominium niſi traditione ſecuta. h.d. Bal. ⁊ Pau. de ca.

¶ Idē. aa. Theophilo. Lex. xv.

Si diuiſionē ꝯuentione factaz etiam poſſeſſio ꝯſenſu ſecuta dñium ꝓ ſolido reꝝ quas ad patrē tuū ꝑtinere placuit ei[y] firmauit: earum vendicationem habere potes ſi patri tuo ſucceſſiſti. ¶ Si vero placitum diuiſionis vſqʒ ad pactū ſtetit[z] arbiter familie herciſcūde iudicio vobis datus: cōmunionē in-

a ¶ Numereꝛ. vt inſti. de actio. §. actionum.

b ¶ Augeri. hoc ſi ꝑcepit tanq̄ʒ heres ſciens ſe habere coheredē ⁊ fundū hereditariū eſſe. Sʒ qd ſi ſuū credebat vel ex alia cā cōem. vel ꝑcepit cū nō credebat ſe habere coheredē. Videꝛ ꝙ nō teneaꝛ. vt. ff. eo. inter coheredes. §. fructus. Sʒ eos debeat lucrari ꝑcipiēs. vt. ff. e. fundꝰ q. §. j. ibi q v̄o ante lit. ꝯteſt. ⁊. ff. finiuʒ regū. l. iiij. §. poſt litē. ⁊ inſtit. de reꝝ diui. §. ſi qs a nō dño. Sʒ tu dic ꝙ teneꝛ vtili actione: ſʒ nō directa: qꝛ nō ꝑcipit vt coheres. vt. ff. eo. l. ⁊ puto §. pe. ⁊. l. qui erat. ⁊ ad inſtar. petitionis hereditatis inq̄ꝫtū locupletior eſt. vt. s̄. de peti. here. l. ij. ⁊. ff. de pet. here. ſʒ et ſi. §. pe. ⁊ fi. ⁊. l. illō §. predo.

c Quotiēs. heredes. no. generalē clauſulā referri ad antecedentia.

Pater filiis bona diuidens videꝛ eos īſtituere.

d ¶ Diuidit. ⁊ ſic dico ꝙ ſi pater inter filios ſuos in ſolēni volūtate diuiſit bona aſſignando cuilibet certā portionē vel certā reʒ ꝓ eodē habeo: ac ſi dixiſſet hꝛ̄des inſtituo. nā quilibet neſcit dicere heredes inſtituo. Si aūt in minus ſolēni volūtate dico idē ſi aſſignauit ei quotam portionis. Si aūt certā rem tūc nō vt teſtm̄ valebit: ſʒ vt volūtas ab inteſtato. Aliꝫ tñ aliter dicunt. vt. j. eo. filiū dicemus. H.

e ¶ Cōtentos. que inſtitutio valet. vt. ff. de here. inſti. l. ex facto. §. j. ⁊. ff. eo. ſi filio. §. ſi pater. ⁊ ſunt heredes cuʒ nulli aliꝫ ſint hꝛ̄des aꝛ̄s eēnt iſti tales loco legatariorū. vt. j. de here. inſti. l. quotiens.

f ¶ Legis falcidie. que debeꝛ iure inſtitutiōis. vt ꝓbaꝛ. ff. de here. inſti. l. ex facto. vel q̄ debetur iure nature. nā quācunqʒ vult pōt retinere. de trebellianica aūt poſſet etiā quis hoc intelligere lʒ quidā dicāt ꝙ nō hʒ locū niſi cū rogatus eſt qs reſtituere totā hereditatem vel quotam portionē. ⁊ pro eis. ff. ad trebel. mulier. §. fi. ⁊ l. nam ꝙ. §. fi. ⁊. l. cogi. in prin.

g ¶ Verbis. ſcʒ teſtamenti. H.

h ¶ Cōmendāda. id eſt cōmēdauit ſic. ff. eo. l. cū putarē. ex quo videbaꝛ in cōi redegiſſe que añ diuiſerat ſʒ nō eſt ita. vt dicit. ⁊ ſic ſequētia propter precedentia intelliguntꝛ. vt. ff. de leg. j. ſi ſeruus pluriuʒ. §. fi. ⁊ de leg. ij. legatorum. §. fi. Sed arg. cōtra. ff. de verb. ſignifi. l. ſi cū fundus. ⁊ de lega. iij. l. is qui cum plures.

i ¶ Inſinuaſſe. id eſt commendaſſe.

k Inter filios. equo iure. id eſt equitate ſola inſpecta. cū em̄ ex ſnia ius fieri debeat ſicut ipſe legiſlator equitatē ſequiꝛ. ita ⁊ iudicez ſequi opʒ. licet q̄nqʒ nō ita ſequaꝛ oculo iudicis caligante.

l ¶ Explorati iuris eſt. a ſapiētibus. vt inſti. de here. q̄ ab īteſta. in p̄n. ⁊. j. de leg. here. l. lege ⁊ de col. l. vt liberis. ⁊. ff. de ſuis ⁊ legi. l. j. in p̄n.

m Non ideo. habēda eſt. vt. s̄. de pac. l. pactū ⁊ de rei vē. iudicia ⁊. j. de proba. proprietatis.

n ¶ Fides. qꝛ diuiſio facta eſt ⁊ poſſeſſio inde ſecuta eſt. vt. j. eo. ſi diuiſionē. ⁊ facit. s̄. ſi vt ab here. ſe abſti. l. j.

o Certuʒ eſt. peculia. ꝓfecticia ſubaudi nā caſtrēſia vel quaſi nō ꝯferuntꝛ. vt. s̄. e. ſi omiſ. here. l. ij. ⁊. j. de col. ea demū. ⁊. l. filie lʒ Item nec aduētitia hodie. vt. j. de colla. l. fi. ſed quō reuocantꝛ ad cōmunionē cū nec diſceſſerint. vt. j. de colla. l. filie licet. rñ. quatenus de facto exiuerunt. ſ. quo ad adminiſtrationem. vt ⁊. s̄. de inoffi. dona. ſi totas. ſic. s̄. de ſac. ſanc. eccle. l. iubemus. §. fi.

p ¶ Cōuenire. vtili iudicio familie herciſcunde nō directo. vt. ff. eo. ⁊ puto. §. ſed. ⁊. l. q erat in fi. Vel ſpāle in filiis. vt. ff. e. heredes. §. ſi filiꝰ.

q ¶ Vltra nō pōt. niſi fuerit in rē patris verſuʒ vel eius iuſſu ꝯtractū tūc em̄ preſtabiꝛ de ſubſtātia patris ſoliduʒ. vt ff. e. ſi filia. §. j.

r ¶ Cōdēnatus eſt. vt ff. e. his cōſequēter. §. ſi filiꝰ. ⁊. ff. de pecu. ſi qs ſeruū in ꝓuin. ⁊. l. queſitū. §. j. ⁊. ij. ⁊. ff. de cōdi. inde frater a fratre. Itē ꝙ dicit ꝯdēnatus ad factū reſpicit. qꝛ ⁊ ſi ꝯdēnatus nō eſſet ſʒ tm̄ obligatus idem iuris eſſet ſm̄ quoſdā. ſʒ certe immo nō idē qꝛ tūc nō deduceret ſed ſibi caueret a coheredibus ſe defenſurū. vt. ff. de pecul. ſed ſi dānum. §. fi. Itē hoc cauere debet coheredibus ſe defenſuruʒ eos. vt. ff. eo. ſi filia. §. ij.

s Si familie. inter te. ſecus ſi pater inter vos duos diuiſit. qꝛ de euictione nō agiꝛ vt. ff. de leg. ij. cuʒ pater §. euictis. Accur.

t ¶ Id eſt. iſtud. i. non expoſitiue ſʒ exēplificatiue poniꝛ. q. d. nihil cōuenit. i. nō hoc vt vnuſquiſqʒ ⁊c.

v ¶ Rei. ꝯtra. ff. de act. emp. l. emptorē vbi diciꝛ ꝙ pacto interueniēte de euictiōe nihilominus agiꝛ. Sol. hic vertitur vtilitas vtriuſqʒ. ibi non.

x ¶ Pro pte. naʒ cum vnaqueqʒ res ſit cōmunis coheredibꝰ ꝓ indiuiſo in iudicio familie herciſcūde fit adiudicatio in ſingulis rebus. ⁊ ſic hʒ vnuſquiſqʒ coheres ptē alterius in qualibet re ſibi adiudicata. aliaʒ vero partē ex ſe. ꝓ parte igiꝛ quā hʒ ab alio hʒ eū de euictiōe obligatū ꝑ actionē p̄ſcriptis verbis q̄ naſciꝛ ex ꝑmutatione reꝝ. Eſt em̄ in diuiſiōe q̄dā ꝑmutatio ⁊ ideo bene dicit p̄ſcriptis verbis agendū. vt. ff. de reꝝ ꝑmu. l. j. ⁊ de p̄ſcrip. v̄bis. naturalis. §. fin antē rē. ⁊ ad hoc. j. ti. ij. ſi fratres. ⁊. ff. e. heredes. §. pe. ⁊. ff. de euic. ſi cū venditor. §. j. Sic ergo diſtingue: aut cōuenit vt de euictione tenereꝛ ⁊ teneꝛ: aut nihil ꝯuenit ⁊ ſilr̄ de euictione tenereꝛ: niſi ſciēter aliquis aliqd accipiat. vt. j. cōia vtriuſqʒ iudi. l. ſi fratres. ⁊. j. de euic. ſi fundū. Aut cōuenit vt nō tenereꝛ: ⁊ tūc nō teneꝛ. vt hic. Sed hoc caſu an ſaltem ad preciū verū agi poſſit qđ videꝛ. vt. ff. de actio. emp. l. emptorez §. ſi. Sed magis puto nō poſſe. nā hic vterqʒ ſuſcepit rei euentū: ibi ſolus emptor. In caſu tñ nō agiꝛ niſi cautū ſit ſʒ alius eſt caſus. vt. ff. de leg. j. ſi domus. §. j. Itē hoc ſi fiat diuiſio a iudice vel ꝑtibus. ſecus ſi a teſtatore. vt dices. j. e. ſi cogitatiōe. Itē qd ſi vni aſſignauerat ꝑ diuiſionē iudicis totū allodiū aliꝫ feudū qui decedens reliquit tm̄ filiā: an hec filia euicto ei feudo agere poſſit: qđ videꝛ quaſi nō ſit ei vicium ꝙ femina ſit nata. vt. j. de leg. here. l. lege. ⁊ de libe. preteri. vel exhere. l. fina. Ecōtra ꝙ nō ſicut ſi res empta naturalr̄ interueniſſet vel facto: vt. ff. de euic. ſi ſeruus. Itē qꝛ pater cām preſtitit. arg. ff. de euic. ſi ſeruū. Sed puto ꝙ nō cū pater eius filie accipiens in partē hoc ſciebat poſſe euenire niſi fuiſſet ſtipulatus de euictione. vt. j. de euic. ſi fundum.

Heredes an teneātur ſibi inuicem de euictione

y Si diuiſionē. ei. ſcʒ patri tuo.

z ¶ Stetit. ⁊ vltra nō proceſſit ⁊ ſic dñium nō fuit queſitum vt hic. ⁊ de pac. traditionibus. ⁊. ff. de pac. l. diuiſionis. ⁊. j. de rerū permu. l. ex placito. Itē intellige nō valere. pactū ad agēdū: ſʒ ad excipiēdū ſic. vt. ff. cōi

ſic.vt.ff.cōi diui.l.iñ.§.fi.que eſt ꝯtra.⁊.ſ.de pac.l.cū ꝓponas.

a ¶ Prouidebit.nō ex pacto vt hic.⁊ dictis ꝯcordantijs.

b ¶ Hlij.idem eſt in ceteris liberis.vt.j.de teſta.hac conſultiſſima §.ex imperfecto.Accur.

c ¶ Teſtamentū.coram quinqꝫ teſtibus factum.

r ¶ Eius iudicium.q꞉ donaſſe preſumit̃ niſi ꝯtrafeceris.

s ¶ Adiudicari.ſꝫ quo titulo꞉ti.quaſi legati adiudicati꞉vt pote relictū qđ ſemp dat̃ preciputū.vt.j.de col.l.filium.ij.⁊.ſ.e.ſi qua.

t ¶ His itaqꝫ.ſcilicet reſcriptis.

v ¶ Si res integra.q꞉ nec ſententiatū eſt nec tranſactū eſt.ſ.e.l.j.

ter vos finiri prouidebit[a].

¶ Judex in diuidendo inter liberos dꝫ ſequi voluntatē defuncti etiam nō ſolennem.h.d.ſm Bar.⁊ bal.vel ſic.Judex in diuidēdo inter liberos dꝫ ſequi volūtatē defuncti etiam non ſolennē꞉licꝫ nō ſuccedat̃ ex teſtamento꞉ſed ab iteſtato.ſalua tñ falcidia vel trebellianica ſi aliq̃ rerum nō remaneret integra.h.d.ſm.Pau.de ca.

¶ Jidem.aa.Eracleo. Lex.xvj.

Hlij[b] pr̄is teſtm̄[c] reſcindendi (ſi hoc inofficioſum[d] ꝓbare nō poſſint[e])nullā habēt facultatē[f]. ¶ Sed etſi taꝫ circa eius teſtm̄ q̄ꝫ etiā codicillos iudiciū eius deficiat[g] verū qbuſcūqꝫ v̄bis[h] volūtas eius declarata ſit licꝫ ab inteſtato[i] ei fuerit ſucceſſum꞉ex ſenatuſcōſulto[k] retētionis modo ſeruato[l] familie herciſcūde iudicio aditum[m] iudicem ſequi volūtatē patris oportere iuris auctoritate ſignificatur.

¶ Diuiſio facta inter preſentes iuri abſentis nō p̄iudicat.h.d.Bal.vel ſic.Diuiſio facta inter quoſdaꝫ ex ſocijs alijs abſentibus non preiudicat.h.d.ſm pau.de ca.

¶ Jidem.aa.⁊.cc.Comodiano.

Coheredibus diui- L.xvij. ſionē inter ſe facientibus[n] iuri abſentis ⁊ ignorātis minime derogari[o] ac ꝓ indiuiſo portionē eā q̄ in initio ipſius fuit in oībus cōibus rebus eum retinere certiſſimum eſt. ¶ Vñ portionē tuā cuꝫ redditib[9p] arbitrio familie herciſcūde ꝑcipere potes ex facta inter coheredes diuiſione nullum preiudicium timēs.

¶ Quod pater nomine vnius filij vel filie emit ⁊ ſibi tradidit debet illi adiudicari ⁊ i hoc iudicio habet̃ ratio ſumptuū ꝑ vnū ex coheredibus factorū in re cōmuni.h.d.Bar.vel ſic.Donatio facta a patre filiefamilias morte cōfirmat̃ ⁊ capit vim relicti ⁊ p̄cipua adiudicat̃ filie.h.d.Jaco.but.vſqꝫ ad verſi.in cōi ibi dicit q̄ ſi vn⁹ heres de ꝓ priis expēdit in rebus cōibus q̄ illud recuperat a coheredibus.h.d.vel ſic.Quod pater emit nomine vnius ex filijs ⁊ ſibi tradidit videt̃ donaſſe ⁊ tanq̄ donatū in diuiſione hereditatis ſibi p̄cipuuꝫ adiudicat̃ ſi donatio nō fuit reuocata.Jteꝫ in hoc iudicio habetur ratio impēſaꝝ factaꝝ per vnum in rebus cōibus.h.d.ſm pau.de ca.

¶ Jidem.aa.domine. Lex.xviij.

Hlie cui⁹ pr̄ noie res cōparauit[q] ſi nō poſt ꝯtrariū eius iudiciū[r] ꝓbet̃ ꝑ arbitriū diuidēde hereditatis p̄cipuas adiudicari[s] ſepe reſcriptū ē. ¶ His[t] itaqꝫ ſi pr̄i ſucceſſiſti quē noie tuo q̄dā cōparaſſe dicis aduerſus ſororē tuā apud p̄ſidē ꝓuicie(ſi res[v] itegra eſt) vti potes. ¶ Jn cōi aūt hr̄ditate qn ſumpt⁹ ab vno facti bona fide(familie[x] herciſcūde[y] iudicio vl̄ negocioꝝ geſtorū actōe)ꝓuari poſſint nō ē ābiguū.

¶ Jn hoc iudicio habetur ratio rerum a quibuſdam ex heredibus ſubtractarum vl̄ deterioratarum.Bal.

¶ Jidem.aa.liſuratio. Lex.xix.

Jncerti iuris nō ē familie herciſcūde iudicio eaꝝ etiā reꝝ quas ex coheredibus quidā de cōibus aſſumpſerūt[z] vel deteriores fecerunt rationē eſſe habendā ei⁹ rei que ceteris preſtat indemnitateꝫ[a].

¶ Si res cōis diſtrahitur cōi noie p̄cium venit in actiōe mandati vel negociorū geſtorum꞉ſi v̄o ꝓprio noie venit in petitiōe hereditatis.h.d.Ja.bu.Bal.⁊ Saly.

¶ Jidē.aa.⁊.cc.Pactuele. L.xx.

Jn familie herciſcunde iudicio ab vno ꝓ ſolido rei veluti cōis venūdate[b] p̄ciū nō venit[c] ſed mādati ſi p̄ceſſit[d] coheres vēditoris agere pōt vl̄ negocioꝝ geſtoꝝ ſi ratam fecerit vēditionē[e].Nā ſi velut[f] ꝓpriā vnus deſtraxit ac p̄ciū poſſideat[g]꞉hereditas ab eo petēda eſt[h].

d ¶ Jnofficioſum.large ponit̃ hoc nomē.ſ.ꝓ omni teſtō qđ eſt factū cōtra officiū pietatis꞉ſiue exheredationem ſiue preteritionē ꝯtineat.ſic inſti.de ſuc.li.§.ſin aūt.

e ¶ Poſſint.licet ⁊ aliquis eorū gratus.

f ¶ Facultatem.q꞉ nec ſuo iure nec iudicis officio.

g ¶ Deficiat.quia nec qnqꝫ teſtes interfuerūt vt.j.de codi.l.fi.§.in omni.

h ¶ Verbis.puta ſic dixit꞉oia bona mea diuidatis inter vos filij mei ſm quoſdā꞉qđ nō placet.q꞉ dicit retentionis modo ſeruato.Vel melius dic vnū fundū tibi ⁊ alijs alia bona reliquit.Vel dic ipſe pater diuiſit.

i ¶ Ab iteſtato.ex hoc dicunt qdaꝫ q̄ ex min⁹ ſolēni volūtate parētis nō ſuccedıtur niſi ab inteſtato qđ nō placet꞉cū lex dicat q̄ quelibet patris voluntas inter liberos eſt ſeruāda.vt.j.eo.l.fi.ergo ⁊ hic.⁊ ita ex teſtō poteſt ſuccedi.Eſt eniꝫ teſtm̄ teſtatio mentis.vt inſtitu.de teſtamē.in prin.ſꝫ nihilominus pōt ei ab inteſtato ſuccedi.vt.j.ſi quis omiſ.cau.teſta.ꝑ totuꝫ.⁊ ſic hic dicit.⁊.j.l.fin.nec ob.j.de teſta.l.hac cōſultiſſima.§.fi.nā ibi nō loquit̃ de filijs ſꝫ de alijs qui poſſunt ab inteſtato ſuccedere.Vel hoc ab inteſtato ⁊c.referas ad caſum cū fecit codicillos.Vel refert ex quota portiōe vel re certa eos inſtituat.vt dixim⁹.ſ.eo.quotiens.

Patris q̄libet volūtas eſt inter liberos ſeruāda.

k ¶ Ex ſenatuſconſulto.trebelliano cui loc⁹ eſt ⁊ in fideicōmiſſis que ab inteſtato relinquunt̃ vt h̄ euenit.vt.ff.ad trebel.recuſare.§.j.⁊.ff.ad le.fal.ſi filiuſfamilias.videt̃ eñ hic pater fideicōmiſiſſe eoꝝ vt ꝯtēti partibus aſſignatis reſtituāt cetera.vt.ff.de leg.ij.peto circa p̄n.naꝫ ⁊ falcidia inter heredes locū habet.vt.j.ad.l.fal.a coheredibus.

l ¶ Seruato.eodē modo ac ſi ex teſtamento ſuccederetur.

m ¶ Aditum.i.appropriatum.

n ¶ Coheredibus.faciētibus.qđ facere poſſunt quo ad perſonales preſtationes.vt.j.e.l.ij.§.dubitandum ⁊.l.arbitrium.⁊.ff.cōmuni diuidundo.l.⁊ ſi non omnes.

o ¶ Derogari.vt ⁊.j.res inter alios acta ⁊c.Accur.

p ¶ Redditibus.vt ⁊.ſ.eo.l.non eſt.

q ¶ Hlie.res cōparauit.vnde q꞉ noie ei⁹ emit.videt̃ q̄ ꝑ vltimū iudiciuꝫ cōferret in eam vt hic qđ facit ꝓ filio cuius nomie pater emit libros ⁊ ꝓ hoc.ff.eo.que pater ⁊.l.pōponius philadelphus ⁊ de pecu.le.l.fi.⁊ de dona.l.donationes.§.ſpēs.⁊.j.de dona.inter virū ⁊ vxo.ſi filiū tui.Sed ꝯtra.j.de colla.ſi donationes in fi.Sol.ibi nō eius noie pater emit꞉ſed ſuaꝫ rē filio donauit.vel plenius ſolue vt ibi.Sed an eſt legatū hic vel donatio cā mortis.Rñ.nō eſt donatio iter viuos.q꞉ ſic nō valeret.vt.ſ.de inoffi.dona.l.ij.nec cauſa mortis.q꞉ pater ex ea obligari nō potuit ſꝫ nec legatū cū nō in teſtō relinquat̃.Sꝫ dic eſſe q̄ſi legatū nā ⁊ nō adita hereditate patris ꝯfirmat̃ morte ſm Azo.

Legatū ⁊ q̄ſi legatū reperit̃.

x ¶ Familie.ſi res pro ꝑte geri nō poſſit vl̄ minus cōmode cū aūt cōmode geri potuit ꝓ parte agit̃ nego.geſt.vt hic ſubijcit.⁊.ff.cōi diui.ſi quis pu.§.ſiue.⁊.ff.eo.heredes.§.ſi vnus.⁊.l.his ꝯſequēter.⁊.l.pōponius.⁊.ſ.de neg.geſt.ſiue.⁊.ff.de neg.geſt.ſi cōmunes edes.

y ¶ Herciſcūde.in luēdo pignore qđ ꝓ ꝑte.vt ff.cōi diui.ſi qs putās.

z ¶ Jncerti.aſſumpſerūt.i.ꝯſumpſerunt.Accur.

a ¶ Jndēnitatē.in ſimplū.⁊ tenet̃ non in duplū.⁊ tenet̃ etiā heres coheredis꞉q̄ duo nō ſic ſeruant̃ in.l.aql.vt.ff.eo.⁊ puto.§.fi.⁊.l.damna.⁊.ff.cōmuni diui.l.item q̄uis.

b ¶ Jn familie.venundate.i.vēdite.

c ¶ Non venit.hoc iđ.q꞉ ꝓ ꝑte poterit expediri.vt.ſ.e.l.filie dixum⁹.vel q꞉ id erat actum.vt no.ſm io.ff.e.heredes §.idē eſt ⁊ ſi vnus.

d ¶ Preceſſit.ſ.mandatum.

e ¶ Venditioneꝫ.vt ⁊.ſ.de neg.geſt.ab vno.⁊ de rei ven.l.mater.

f ¶ Velut ꝓpriā.⁊ per hoc ptꝫ q̄ diffitet̃ me coheredem.

g ¶ Poſſideat.qđ eſt loco rei.vt.ff.đ peti.here.l.ſi ⁊ rē.idē ſi hēat emptorē obligatū.q꞉ tunc vt verus poſſeſſor ꝯuenit̃.pe.her.vt.ff.de petihere.l.regulariter.⁊.l.qđ ſi in diem.

h ¶ Petenda.eſt.i.precium ꝓ petēda hereditate vt hic.⁊.ff.e.l.inter coheredes.§.ſi coheredes in fi.§.Et ad euidentiā diſtingue cū qs vēdit rē cōem aut eſt cōis ex cā ſocietatis ⁊ tūc ſi vēdit rē cōem ſocioꝝ volūtate nō vēdicat̃ ſꝫ agit̃ ꝓ ſocio ſi aūt eis inuitis tūc nō p̄iudicat alijs.vt.ff.ꝓ ſocio.l.nemo.Si aūt ex alia cā eſt cōis aut ex cā hereditaria aut aliūde.q꞉ donata vel legata꞉p̄mo caſu ſi vēdit vt cōem ac ꝑ hoc veriſile eſt q̄ alterū ꝯfiteat̃ coheredē agit̃ ad p̄ciū familie herciſcūde ſi ꝓ ꝑte nō potuit cōmode expediri.vt.ff.e.hr̄des.§.idē eſt ⁊ ſi vn⁹.⁊.ff.cōi diui.ſi qs pu.§.ſiue ⁊ hoc ſiue intercedat mādatū ſiue nō.hec eñ actio ſecū aliā admittit.vt.ff.e.⁊ puto.§.ſꝫ etſi dolo.Si v̄o ꝓ ꝑte potuit expediri vēditio agit̃ actione neg.geſt.vel mādati.ſi mādaui de vēdēdo.Nec agit̃ cōi diui.ſicut nec famil.hercıſ.q꞉ ꝓ ꝑte cōmode potuit expediri.vt.ff.cōi diui.ſi qs pu.§.ſiue.⁊.l.hac.j.rñ.Si aūt rē vendidit vt ꝓpriā ac ꝑ hoc veriſile eſt q̄ diffiteat̃ me coheredē tūc ꝓponā ad p̄ciū petitionem hereditatis.vt in hac.l.ij.Rñ.⁊.ff.ſi pars here.l.j.§.ꝓinde.Veriſimile aūt ideo dixi q꞉ pōt eſſe q̄ vēdidit vt ꝓpriā꞉⁊ tñ ꝯfitet̃ me heredē eſſe ⁊ ſic aget̃ ad preciū famil̃.her.nō neg.geſt.Quia qđ nō ſuo noie geſtū eſt ratū hr̄e nō pōt.vt.j.dicā.Jtē ſi vēdidit vt cōem ⁊ diffitet̃ me coheredē꞉agā pe.heređ.Vbi aūt ex alia cā nō hereditaria eſt cōis.ſi qdem meo ⁊ tuo noie vēdis꞉nec tñ ego mādaui poſſum agere de p̄cio actione negocioꝝ geſtoꝝ ratū habēdo.Si v̄o tuo noie tm̄꞉nō agā ad p̄ciū ꝯtra te niſi in ſubſidiū.vt dixi.ſ.de rei vē.l.mater.j.rñ.§.ſin aūt.Jllud aūt in oībus verū eſt꞉q̄ mādato interueniēte agi pōt mādati.Jtē ⁊ illud q̄ ſemp poſ-

Cōis res vēdita an poſſit a ſocijs vendicari.

ſum rem meã vendicare niſi volũtas mea p̃cedat vel ſequaẽ alienatio nẽ: vel niſi vẽditũ ſit a fiſco. vt. ĩ. de cõi. re. alie. l. ij. Vel niſi coheres q ſe ſolũ putat heredẽ vẽdidit. nã q2 ſenatuſcõſul. noluit hõe fidei poſſeſ ſorẽ affici dãno. vnde videẽ rẽ nõ poſſe vendicari. vt. ff. de peti. here. ſed ⁊ ſi. §. item ſi rem.

fundus. xij. ergo hꝫ in fundo q̃ttuoꝛ. ſic ergo hꝫ. xiiij. qđ aũt deeſt ſolue tur ei in eodẽ fundo. Hoc nõ plꝫ. q2 nõ ſupeſſet aliqd de eo fundo re ſtituẽdo qđ hic fuit vt in fi. dicit. imo deeſſet. iõ dic ꝙ fund⁹ valuit. xxx. ⁊ ſic hꝫ. x. a coheredib⁹. Jtẽ ex pte hr̃ditaria fundi que eſt alia. x. deſunt v. illa accepit ex eodẽ fundo. ⁊ ſic ſupſunt in fundo. xv. q̃ reſtituit vna cũ aliis q̃ hꝫ de illa hereditate. Sꝫ de qua q̃rta loquiẽ. Rñ. de trebellianica que ex vniuerſitate detrahiẽ. vt. ff. ad trebel. nã ꝙ. §. fi. ⁊ l. cogi. in pꝛin. ⁊. §. gñaliter Non aũt de quarta iure nature. q2 in illa nõ cõputanẽ data cã iplende ꝯditiõis. vt. s̃. de inoffi. teſt. ſancim⁹ nec de illa iure ꝯſtitutionis. q2 illa ex ſingularib⁹ relictis detrahiẽ p. l. fal. vt iſtit. de fideicõ. here. §. reſtituta in fi. §. Sꝫ ſm hoc qd faciet ad titulũ. Rñ. ꝙ hec reſtitutio fiet coheredibus p hãc actionẽ ſicut ⁊ p̃legatiões veniũt in hoc iudiciũ. vt s̃. e. ſi qua. ⁊ ff. e. l. inter coheredes. §. j. ⁊ l. ſi ita legatũ. Vel q2 coheredes reſtituta ſibi diuident hoc iudicio. vt. ff. eo. ſed ⁊ eius in fi. Alij dicũt ꝙ etiã hi extranei fuerũt cũ filiis inſtituti. Litterã aũt expone filium. i. fili⁹ ſic ⁊. ĩ. de fidei cõ. l. eã quã. Vel ſubaudies filius. ⁊ ſm vtrunqꝫ erit ſuſpenſiua vſqꝫ in finẽ. vel dic teſtatoꝛ ſanxit filiũ habentẽ quẽ id eſt aliquẽ fundũ ⁊ qđ dicit in fine compelliẽ. ſubaudi p̃dictus filius.

Judex in hoc iudicio dꝫ ſeq patris voluntatem in rebus diuiſis: ſed in non diuiſis ſequiẽ iuris auctoꝛitatem. h. d. Vel ſic. Pater inter filios poteſt in ſe aſſumere officium arbitri diuidentis: ⁊ ſufficit diuiſio minus ſolennis: ſed que omitit pater iudex ſupplet. h. d. ſm Bal.

Jdẽ. aa. ⁊. cc. Foꝛtũato. L. xxi.

SJ cogitatiõe future ſucceſſionis officiũ arbitri[a] diuidẽde hereditatis p̃ueniẽdo pater cõis iudicio[b] ſuo vel q̃licũqꝫ[c] iudicio[d] ſuaꝫ[e] declarauerit volũtatẽ[f] iter eos q ei ſucceſſerũt exẽplo[g] falcidie retẽtionis habita rõne familie diuidende cã datus arbiter: p virili[h] pꝛeterea poꝛtiõe eoꝝ q̃ nulli[i] ſpãl'r vel gñal'r aſſignauit facta diuiſione in adiudicãdo patris ſequeẽ voluntatem[k].

Erroꝛ coherendũ non facit alteri acqri dñiuꝫ. vel ſic. Non habens titulũ nõ põt p̃ſcribere contra iudiciũ famil. herci. Item longa poſſeſſio ⁊ erroꝛ nõ inducũt titulum h. d. Bal. Vel ſic. Cõmunis ſeru⁹ ab vno ex heredib⁹ ſine titulo poſſeſſus nõ vſucapiẽ. ſed pꝛo cuiuſcũqꝫ heredũ poꝛtione diuidiẽ. h. d. Saly. vel ſic. Qui poſſidet rem alienã ſine titulo licꝫ dño ſciente ⁊ patiente non ppterea acquirit dominiũ. h. d. pau.

Jdẽ. aa. Dionyſio. Lex. xxij.

SEruuꝫ cõem nõ cõſentiẽtib⁹ coheredib⁹: ſꝫ p erroꝛẽ ad eũ q poſſidet ptinere credẽtib⁹ tenẽs[l] cũ oĩs verus titulus deficiat[m] ſuũ[n] nõ facit[o] ſꝫ in eo poꝛtiões hereditarias aſſignatas[p] penes ſingulos ſucceſſoꝛes manere manifeſtum eſt.

Pactũ coheredũ nõ p̃iudicat creditorib⁹: ſꝫ inter ip̃os coheredes ſuũ operatur effectum. h. d. Bal. ⁊ Pau. de ca.

Jdẽ. aa. hermogeni. L. xxiij.

LJcet pacto diuiſiõis aduerſus ſingulos actio p heredi tariis poꝛtionib⁹ creditoꝛi parata mutari nõ poſſit[q] tñ ad exhibẽdaꝫ fidẽ his q̃ ꝯuenerãt ſtipulatiõis ⁊ iuris[r] adhibito remedio q placitũ excedit vꝛgeri põt cũ ⁊ hoc omiſſo[s] ſi nõ ꝯtrariũ ꝯueniſſe[t] pbareẽ p̃ſcriptis verbis cõueniri poſſet.

Famoſa ⁊ difficilis eſt hec lex ⁊ h̃ intẽdit. fideicõmiſſũ vniuerſale cõditione adueniẽte dꝫ reſtitui quarta deducta: in q̃ cõputaẽ hereditaria poꝛtio fundi in peculiũ dati ſꝫ ãtiquos vl' p̃legato ſꝫ Jo. vl' moꝛtis cã dati ſeu donati. ſm azo. ⁊ acceptũ cã ꝯditionis implende. h. d. ſm cõeꝫ lec. Ja bu. bal. vel ſic. Filius grauat⁹ de reſtituẽdo coheredibus ſuis ptem ſuã hereditatis in quartã trebellianicã q̃ ſibi debeẽ teneẽ cõputare totã hereditariã partẽ fundi ſibi conceſſi per pꝛeꝫ i peculiũ pfectitiũ etiã qcquid datũ eſt a coheredibus gratia conditionis iplende Et ſi iſta non ſufficiant debet ſuppleri in eodeꝫ fũdo. ⁊ ſic de poꝛtionib⁹ alioꝝ coheredũ quas in eo habent. Reſiduũ v̓o quatenus habet vltra quartã tã in eodẽ fundo ꝙ̃ in aliis rebus teneẽ coheredib⁹ reſtituere ex cauſa fideicommiſſi. Et totuꝫ expedietur officio iudicis diuidentis hereditatem inter eos ⁊ ſic in iudicio famil. herciſcun. hoc dicit ſm Pau. de ca.

Jdẽ. aa. ⁊. cc. Socrati. L. xxiiij

HJlium[u] quẽ habentẽ funduꝫ poꝛtionẽ[x] hereditatis fratribus ⁊ quibuſdã aliis ſub cõditione v̓bis precariis reſtituere ſanxit teſtatoꝛ. Poſt eius ꝯditionis euẽtũ hereditaria parte[y] pꝛedij in quarta ratione retenta: compenſato pꝛe

a Sj cogitatiõe. arbitri. i. iudicis familie herciſcunde.

b Judicio. ſcilicꝫ nõ ſcripto.

c Vel qualicũqꝫ. in ſcriptis vel non.

d Judicio. impfecto ſꝫ ſcripto vt innuit verbũ declarauit immo ad vtrunqꝫ refertur.

e Suã. volentẽ maiorẽ hereditatis partẽ ad aliquẽ ex liberis p̃ueni re ad aliũ minoꝛẽ.

f Voluntatẽ. ſ. diuidẽdo res hr̃ditarias quibuſdã tñ pꝛetermiſſis.

g Exẽplo. hoc iõ vt dicũt quidã. q2 falcidia tñ in teſtõ locuꝫ hꝫ ſed certe imo etiã ab inteſtato. vt. ĩ. ſi qs omiſ. cã teſta. l. fi. ⁊. ĩ. qñ di. le. ce. l. fi. Sed hoc ideo dicit exemplo. vt ſicut al's detrahitur de leg. ⁊ fidei cõmiſ. ſic ⁊ hic de pꝛelegatis. vt ⁊. ff. de here. inſti. ex facto.

Falcidia ⁊ in teſtõ ⁊ ab inteſtato locũ habet.

h Virili. q2 ⁊ in aliis habẽt viriles: lꝫ p quandã pꝛelegationẽ vn⁹ hꝫ plus ꝙ̃ alius: vt hic. ⁊ ff. de here. inſti. ex facto §. j. ⁊ ſic nõ eſt cõtra. ff. eo. que pater.

i Nulli. exp̃ſſe vel tacite. ſcꝫ vt res non aſſignate expꝛeſſe ſequunẽ illas quas expꝛeſſe aſſignãt vt inſtrm: fundũ: arundineta: vineaꝫ. vt ff. eo. que pater.

k Voluntatem. vt ⁊ s̃. de inoffi. teſta. parentibus. ⁊. s̃. e. quotiẽs. ⁊ in auẽ. de tri. ⁊ ſemiſ. §. quotiẽs. col. iiij. Et no. ꝙ p hmõi diuiſione nõ agiẽ de euictione. vt. ff. de leg. ij. cũ pater. §. euictis. ſecus in ea que fit p iudicẽ vel p partes. vt. s̃. eo. ſi familie. Accur.

k Voluntatem ſingulis pꝛout defunctus voluit.

l SEruum. tenens. aliquis heredum.

m Deficiat. igitur ⁊ vſucapio.

n Suũ. nec p vſucapionẽ nec p p̃ſcriptionẽ. x. vel. xx. an. ſꝫ tñ. xxx.

o Nõ facit. nã in p̃ſcriptione titulus eſt neceſſari⁹ vt hic. ⁊. s̃. de rei vẽ. re tua. ⁊ l. nullo. ⁊. ff. p donato. l. j. ⁊ de vſuca. celſus. ⁊. ĩ. de p̃ſcrip. lon. temp. l. diutina. ⁊. ĩ. qui. cau. ceſſat lon. temp. pꝛeſcrip. l. vnus.

p Aſſignatas. l. xij. tabu. vt ⁊. s̃. de pac. l. pacta. ⁊ facit. ĩ. de dona. l. nec ignoꝛans.

q LJcꝫ. ñ poſſit. vt ⁊. s̃. đ pac. l. đbitoꝛ. ⁊. l. pacto. ⁊. ĩ. ſi cer. pe. l. j.

r Et iuris. i. ſtipulationis iure facte ſm Jo.

s Omiſſo. i. ſtipulatiõe nõ interueniente ſꝫ tñ pacto in rei traditiõe appoſito. vt. ĩ. de re. pmu. l. rebus. ⁊. ĩ. de dona. legẽ. ⁊ l. cuꝫ res al's ſi nõ eſſet facta traditio nulla ex tali pacto actio naſcereẽ. vt. ff. de pac. l. diuiſionis. ⁊. s̃. eo. ſi diuiſione.

t Cõueniſſe. poſt pactuꝫ interpoſitum nã pacta nouiſſima ſunt ſeruanda. vt. s̃. de pac. l. pacta.

u HJlium. fama ⁊ re difficilis eſt hec lex. dic ergo caſum ſm antiquos. Quidã habẽs tricentos. tres quoqꝫ filios. vni in vita fundũ de ſuo patrimonio cõceſſit ad ſui ſuſtentationẽ ⁊ ſic in peculio quos tres filios ſolos heredes inſtituit equaliter hereditaria ergo poꝛtio cuiuſlibet eſt centũ ⁊ rogauit filium cui fundũ conceſſerat vt ſuam poꝛtionẽ hereditatis reſtitueret coheredibus ⁊ qbuſdã aliis ſub ꝯditione puta ſi nauis ex aſia venerit pceptis a cohr̃dibus pone. x. hic aũt dꝫ hr̃e quartã. i. xxv. cõputanẽ aũt in quartã illa. x. que accepit in coheredibus cã implende ꝯditiõis. Jtẽ hereditaria pars pꝛedij pone ꝙ valet

Caſum ponit.

x Poꝛtionem. i. ſuã partẽ hereditatis q̃ erat tertia ne ſit cõtra. ff. de verbo. ſig. l. nomen. §. poꝛtionis.

y Hereditaria parte pꝛedij. Sed quare totã hereditariã partẽ fundi cõputat in quartaꝫ imo videẽ ꝙ quartã hereditarie partis debeat cõputare ſolũ. quartã eñ cuiuſlibet quarte quã hꝫ in qualibet parte dꝫ cõputare nec dꝫ retinere totã quartã quã hẽret ab inteſtato in illo fundo p illa parte quã retinere debeat ſꝫ in qualibet re quartã quarte quã hẽret ab inteſtato dꝫ retinere ſicut cõputat quartã aliarũ reꝝ quas ex teſtamẽto hẽbat. Sꝫ rñ. ſm quoſdã: q2 hoc teſtatoꝛ dixit: ſꝫ hoc refugiuꝫ eſt miſeroꝝ. Dic ergo ſm Jo. ꝙ hic fundus fuit filio pꝛelegatus de hereditate ⁊ nõ cauit teſtatoꝛ vt quartã retineret de hr̃ditate. vñ ꝯ volũtatẽ ei⁹ deduciẽ quarta ⁊ ita cũ faciat ꝯ voluntatẽ retinẽdo fiet ꝯ ſuã in hoc q2 tota hereditaria cõputabiẽ in quarta ⁊ nil lucrabiẽ inde. ſ. de hr̃ditaria. ceteruꝫ ſi cauiſſet teſtatoꝛ: vt quartã retineret de hr̃ditate tũc fundus pꝛelegat⁹ eſſet pꝛecipue ſuus nec iputaret niſi tñ quantũ retineret etiã ſi alij fuiſſꝫ legatus ſcꝫ quartã ſue partis. vt ſi eſt vn⁹ filius tres vncias ſi tres vnã vnciã. vt. ff. ad. l. fal. titia. Sꝫ huic lec. Jo. ob. qđ ſubijcit ſi qd deeſt in ſupplementũ ⁊c. q2 ſi fundus eſt p̃legatus vt dixi. ergo hereditaria poꝛtio tñ cõputaẽ in quartã nõ etiã ꝙ deeſt ad quartã in eodẽ fundo eſt ſoluẽdũ cũ extra quartã ſit qđ a coherede percipiẽ. vt. d. ti. l. in quarta. Sꝫ rñ. Jo. ꝙ h̃ filius rogatus fuerat extraneis dare fundũ. ⁊ ita totũ ⁊ illi aliqd filio dare ⁊ eodẽ modo fratribus ⁊ ab eiſdẽ aliqd recipe debeat. Cõputabit ergo ſibi in quartã hereditariã partẽ pꝛedij. Jtẽ qđ accepit a coheredibus. item ꝙ accepit ab extraneis in eodẽ fundo. i. pꝛo eodẽ fundo reſtituendo quẽ pꝛelegatũ habebat. nõ eñ intelligendũ eſt vt in eodẽ fundo habeat amplius ꝙ̃ hereditariã poꝛtionẽ. ⁊ ideo callide poſuit in littera a ceteris. q. d. ab extraneis. Vel dic vt dicemus in glo. Alia inferioꝛi. ſ. deſtinatione ⁊c. vel ſi vis ſm Azo. ⁊. ſi. Ↄ. hic habuit fundũ collatũ filio a patre vel bene merito vel ꝯferendo vltimũ arbitriũ: puta emẽdo noĩe ſuo. vnde venit in iudiciũ familie herciſ. p̃cipiẽdus. vt. s̃. e. filie. Et bene dico ꝙ tota hereditaria poꝛtio cõputaẽ in falcidiam. q2

Quarta deduciẽ ꝯ defuncti volũtatẽ.

cidias; q; ↄtra volũtatẽ defuncti retinet q̃rtã ſecus ſi ex volũtate. vt. ff. ad. le. fal. ticia. nã ibi de trebel. fal. dicit. ⁊ ſic h₃ duas ptes fundi p̃reci/ puas. nec ob. q̃ſ ſequit̃ ſi qd deeſt. nõ em̃ hoc dicit vt vltra hereditariã partẽ iputet: ſ₃ repetit q̃ð dixerat. q. d. hereditaria pte p̃dĩ ⁊c. q̃ð ſolue tur. i. hec h̃ditaria in eodẽ fundo de quo iã h₃ tres ptes. Sed qd ſi oĩa hec nõ ſufficiũt ad q̃rtã ꝶñ. cõplef ex alĩs iure cõi. Itẽ nũgd plegatio/ nes cõputant̃ in fidei/ cõmiſſo. gñali. ꝶñ. di/ ſtingue. vt. ſ. ð fideicõ. l. cũ viri. Itẽ quõ ipu/ tabit etiã hereditariã p̃/ tẽ rei quã habitur⁹ erat etia₃ ſi heres nõ fuiſſet: q; morte hmõi donatio nes ↄfirmant̃. ⁊ idẽ in plegatis. vt. ff. de leg. ſ. q filiabus. §. ſi. ⁊ l. ſeq. S₃ rñ. q; cũ teſtator poſ ſet illa reuocare videt cũ nõ reuocet: ſ₃ inſtitu at grauare vt hereditã/ riã partẽ rei plegate vel quartã h̃ditarie cõpu/ tet vt dictũ eſt. Ex p̃e dictis p₃ aliter ſm̃ an/ tiquos. vt in p̃dicta p̃i ma gl. famat ⁊c. ⁊ in p̃n. huius legis. ⁊ aliter ſm̃ Jo. ⁊ aliter ſ₃ azo. ⁊. h. l. iſtã poſſe intelligi. Itẽ aliter cõputat ſibi here ditariã partẽ p̃redi: cu₃ a ſe ipſo h̃re ea₃ videaf. Unde cadit in fideicõ/ miſſum gñale. vt. ff. ad trebel. l. fideicõmiſſo. §. ſi. que eſt ↄ. S₃ certe ſa tis cadit in fideicõmiſ/

terea q; a coheredib⁹ vice mutua p̃ cepit^a: ⁊ ſi qd deeſt i ſupplemẽtũ de ducto q̃ð a^b ceteris i eo^c fundo ſoluit̃ ſupra q̃rtã habẽs reddere cõpellit̃.

Habẽs titulum ſingularem nõ tenet̃ conferre ſi non vultvniuerſaliter ſuccede re. bal. vel ſic. Repudiãs hereditatẽ nõ te/ netur ad collationem. b. d. Saly.

Jidem. aa. ⁊. cc. dioci. L. xxv.

Ex cauſa^d donatiõis vel aliũde^e q̃ſita^f tibi: ſi aui ſucceſſionẽ reſ pueris ↄferre fratrib⁹ cõpelli nõ potes

Diuiſio vel diſpoſitio teſtati vel inte/ ſtati inter liberos valet etia₃ imꝑfecta. i. ſi ne ſolennitate legali. Sed ſi pſona extranei pmiſcetur quo ad extreum non valet. bal.

Imp. cõnſtã. ad baſſũ. L. xxvj.

Frater oẽs dũtaxat heredes ſuos^g qui ex quolibet venien tes gradu: dũ tñ pares^h videant̃ eẽ vel emãcipatos q̃s p̃tor^i ad ſucceſſio nẽ vocat: ſiue ceptũ neq; ipletũ^k te/ ſtamẽtũ vel codicill⁹ ſeu ep̃la parẽtiſ eẽ memoret ſiue q̃cũq; alio mõ ſcri pture q̃buſcũq; verbis vel indicijs^l inueniant relicte iudicio fa. her. l₃ ab inteſtato^m ad ſucceſſionẽ liberi vocẽ tur ẽuato^n ſenatuſcõſulti auxilio de functi diſpoſitio cuſtodiat: et ſi ſolẽ

ſum cũ cõputet ſibi in q̃rtã. Itẽ no. q; hec lex corrigit hodie in eo q; di/ cit talia iputari in q̃rtã liberis hmi gradus. vt. ſ. ad trebel. l. iubem⁹. Sed qdã dicũt hoc ideo ſic eẽ: q; ſic defunct⁹ voluit: q̃ð nõ pl₃ vt ibi notat.

Quarta i vna re q̃ñ q; deduci tur. Percepit. ſ. deſtinatiõe vel re ipſa. S₃ q̃re in vna re tm̃ quartã de ducit ſc₃ de fundo illo ſm̃ caſum antiquoꝝ. Rñ. qdam q; hoc teſtator dixit. Alĩ vt lotb. hoc p̃ſumit ex eo q; teſtator: huic filio dedit hoc fun dũ etiã in vita. Unde etiã poſtea lex illã volũtatẽ imitat̃: q̃ð nõ pl₃: q; talia peculia p̃fectitia cõia ſunt ⁊ nõ p̃cipua. vt. ſ. eo. certũ eſt. Alĩ di cũt poſſe in vna re retineri falcidiã. vt hic in ſi. Alĩ aũt volũt eſſe ſpe ciale p̃ filio illa rõne q; ⁊ aliud eſt ſpãle ↄtra eũ ſc₃ q; cõputet in quartã acceptã a coherede. nã extra quartã eſt q̃ð a coherede accipit̃. vt. ff. ad le. fal. in quartã. ibi: p̃ ea vo pte ⁊c. q̃ð nõ placet q; filius nõ cõputet in q̃r ta₃ q̃ð a coheredib⁹ accepit: q̃ð oĩno eſt falſũ duab⁹ rõnibus. Nã ſi pe cuniã hereditariã a coherede accipiat: a ſeipſo ⁊ quaſi iure hereditario h̃re videt. vnde cõputat. vt. ff. de leg. ij. l. cũ pater. in p̃nci. Idẽ ſi corpus hereditariũ a coherede accipiat vt ea. l. ⁊. ff. ad trebel. l. deducta. §. nũ/ mis. Nec ob. d. l. in quartã. q; loquit cũ nõ eſt hereditariũ q̃ð a cohere de p̃cipit. vñ nõ põt eadẽ rõne h̃re eandẽ rẽ iure legati ⁊ iure hereditã/ rio. vt. ff. de ↄdi. ⁊ demõ. l. titie ſi nõ nupſerit. hic aũt hereditariũ non fuit intereſſe hoc q̃ð accepit cã implẽde ↄditionis. Item alia rõne: q; ſi duo ſumus coheredes: ⁊ a me tibi a te mihi legatu₃ relinquit: vt eſt in caſu noſtro. Itẽ ⁊ alĩs relinquit a nobis ego vtar retentione fal. ↄtra alios. ⁊ cõputabo mihi in quartã meã q̃ð a te p̃cepturus ſum vt tanto minus a te ſubtrahã: ſ₃ ab alĩs nõ p̃ hoc minus ſubtrahã l₃ in hac fal. iure inſtitutionis al's nõ ↄſueuerũt legata imputari. vt. ff. ad. l. fal. nẽ ſennius. ſ. rñ. ⁊. l. in quarta₃. in p̃n. Multo ergo magis in hac q̃rta d₃ fieri cõputatio hoꝝ que a coherede p̃cipiunt̃: in qua etiã legata imputã tur. vt. ff. ad le. fal. nenſennius. Itẽ ſi denf a ſtatulibero nũmi pecũla res: in hoc caſu ſolo imputant̃. vt. ff. ad le. fal. l. id aũt. Ite₃ aliã debitã iure trebellianice in quo ⁊ legata ⁊ fideicõmiſſa ⁊ data cã implẽde cõdi tionis ab extraneo imputant̃. Si aũt def aliqd a coherede ſi quidẽ cor/ pus nõ hereditariũ idẽ eſt ⁊ ſi hereditariũ ſi quidẽ pecunia idẽ eſt. ſi aũt

Quarta eſt multi/ plex. glo. Et vt hec clareat ſciẽdũ eſt aliã eẽ quartã iure nature in qua oĩa data imputant̃ p̃ter donationẽ ſimplicẽ ⁊ fruct⁹ patrimonij. Nã in re/ bus p̃ncipalibus d₃ h̃re quartã. vt. ſ. de inoffi. teſt. ſancim⁹. §. j. ⁊. l. ſi q̃ñ. §. ſi. Aliã debitã iure inſtitutionis in q̃ea ſola iputant̃ que iure he/ reditario capiunt̃. vt. ff. ad le. fal. in quartã. q̃ñq; tñ etiã legata imputã/ tur. vt. ff. ad le. fal. nenſennius.

ſpeciẽ hereditariã p̃ ea pte quã h₃ iure hereditario imputabit: p̃ ea vo quã a coherede accepit extra quartã eſt. vt hac. l. ⁊. ff. ad treb. deducta §. nũmis. De fructibus aũt q̃ñ cõputent̃ in quarta₃ iure nature habẽs ff. de inoffi. teſta. papinianus. §. ſi ↄditionẽ. Q̃ñ vo in quartã iure cõſti tutionis habẽs. ff. ad le. fal. l. in falcidia. ⁊. l. placet. Q̃ñ vo in treb. dixi ſ. ad treb. l. iubem⁹. Et no. q; q̃rta alia iure na/ ture. Alia iure trebel. Alia iure inſtitutionis Alia debita ex ↄſtitutio ne diuĩ pĩj. Alia patro no in bonis liberti alia de qua dicit̃. ſ. q̃ndo ⁊ qui. quarta pars. l. ij. in p̃n. ⁊. ſ. de impo. lucra. de. alia de qua dicit̃. ſ. de dinoꝛ. ⁊ repu. l. pe. Ite₃ alia. ſ. vnde vir. ⁊ vxo. auf. p̃reterea.

nitate legũ hmõi diſpoſitio fuerit ð ſtituta. Si vo in hmõi volũtate deſignatis liberis alia ſit mixta pſo na certũ ẽ eã volũtatẽ q̃atũ ad illã dũtaxat pmixtã pſonã. p̃ nll'o h̃eri.

J Autem. de trien. ⁊ ſemiſ. §. et quod ſepe. col. iij. cõſti. vj.

Si modo⁹ ſubijciat huic ſcrip/ ture vel ipſi⁹ parẽtis vel oiu₃ int' quos ſit petitio liberoꝝ ſubſcri ptio. Cõmuni diuidundo.

Hec actio daf ↄtra ſingularem ſucceſ/ ſorẽ: ⁊ in ea venit adiudicatio vel diuiſio ſ₃ q; commodius fieri poteſt: ⁊ poſt litis con teſtationem impedit alienationẽ ſieri. b. d. ⁊ in hoc vltimo eſt no. Pau. de ca.

Imperatoꝛ. Ant. Lucano.

Titu. xxxvij. Lex. j.

Frater tuus ſi ſolam portione₃ p̃dij ad ſe pertinentẽ diſtraxit venditione₃ reuoca ri nõ op₃⁹ ſ₃ aduerſ⁹ eũ cũ q̃ tibi idẽ p̃diu₃ cõe eſſe ceperit cõi diuidẽdo iudicio ↄſiſte. Et ea actione aut vniuerſu₃ p̃diũ ſi licitatione vince ris exſoluta ſocio pte p̃recij ⁊ obtine

b Q̃ð a ceteris. ſ. co heredibus frib⁹ vel ſ₃ alios ab extraneis.

c Jn eo. ſic ergo in vna re põt falcidia reti neri ſm̃ quoſdã. vt hic ⁊ de leg. ij. pt. ⁊ l. nõ amplius. §. ſi. ſed illa lo quit in parte bonoꝝ le gata. ſed cõtra dicimus vt. ff. ad. l. fal. plautius. ⁊ dixi. ſ. ad. l. fal. l. in im ponenda. ⁊ expone vt modo dixi ſm̃ Jo. ⁊ az.

d Ex cauſa dona/ tionis. hodie ſe cus ſi donet vni ab auo inofficioſe. vt. ſ. de in/ offi. teſta. auf. vnde ⁊ ſi parens. Itẽ ſec⁹ in aliũ/ de queſitis que nõ cõfe/

runt etiam ſi ſuccedant. vt. ſ. de col. l. ſi.

e Aliunde. i. ex cauſa alia.

f Queſita. ab auo.

g Frater omnes heredes ſuos. idem hodie de illis qui nec ſunt ſui nec emãcipati. vt ex linea feminina. vt. ſ. de teſt. l. hac cõſul. §. ex imperfecto.

h Pares. in ſuccedẽdo. lic₃ diſpares in gradu. vt filius ⁊ nepos ex alio filio mortuo.

i Quos pretoꝛ. ideo dicit quos quia quidam extra poteſtatem poſi/ ti non vocantur vt damnati de crimine capitali. vt. ff. de bo. poſſeſ. l. pretoris edicto.

k Neq; impletum. teſtamentum. quantũ ad ſolẽnitatem ſed bene cõ pletum quo ad voluntatem. Accur.

l Uel indicijs. dum tamẽ duobus teſtibus p̃betur vt arg. ff. de teſt. mãi. lutius. ⁊ idem videtur etiã iure veteri. vt. ff. de leg. ij. l. peto. §. ma ter q̃ð non placet. vt. ff. de cõfir. tu. l. iiij. ⁊. d. l. peto. Dicit minus ſolẽ/ nem. ſ. quo ad tutoꝛis dationem ſed quo ad alia perfectũ ⁊ hoc dixi. ſ. de teſt. l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto.

m Ab inteſtato. vnde videbatur voluntatem defuncti non eſſe ſer uandam. ⁊ de hoc dixi. ſ. eo. l. ſi.

n Seruato. in quarte fideicõmiſſoꝛum retentione. ⁊ eſt ſic. ſ. e. l. ſi co gitatione. ⁊. l. quotiens. ⁊. ff. eo. ſed ⁊ ſi.

o Pro nullo haberi. ſicut. ſ. de inoffi. teſta. ſi mater. ⁊. ſ. de diuoꝛ. l. ſi. in p̃rin. ⁊. ff. de p̃reſ. l. iiij. ⁊. ſ. ti. ij. l. ſi.

p Si modo. caue tibi q; lex codicis loquit ſiue in ſcriptis ſiue ſine ſcriptis pater inter filios teſtet minus ſolẽniter h aũt p̃ſequitur ſm̃ q̃ñ in ſcriptis vt pater vel filij debeãt ſubſcribere: ſed ⁊ tũc põt va/ lere ſine. hmõi ſubſcriptiõe ſi parẽs ⁊c. vt in auf. alia que iungit cũ iſta que eſt. ſ. de teſt. auf. q̃ð ſine. ⁊. ſ. de iudi. nemo exterus.

Cõtinua tio. Cõmuni diuidundo. De diuiſorio vniuerſitatis dixit. nunc de di uiſorio ſingularium rerum.

q Frater tuus. nõ op₃. vt. ſ. de com. re. alie. l. falſo. ⁊ de dona. l. portionem. ⁊ de cõtrahen. emp. l. dudum.

r Parte p̃recij. i. p̃cio partis pte tantũ extimata ſm̃ quoſ/ dam q̃ð nõ placet imo totus fundus extimat̃ vt hic q; maioꝛ ſit extimatio omnium partiu₃ ſi totus extimetur q̃ ſi pars. vt. ff. famif. hercif. l. meuius. §. ſi. Item p̃ hoc. ff. de leg. ij. cũ filius in p̃rin. ⁊. l. me uius. §. in fundo. ⁊. ff. ad leg. fal. l. lege falcidia. ⁊ de excep. t. do. l. pure. §. ſi cui. nã his legibus nõ pot ſeruitutis pars aſſignari. ⁊ ideo nõ poſ/ ſunt p̃redicti ſic exponere vt hic exponebant.

Seruitu/ tis ps aſſi gnari nõ poteſt.

a ¶ Alius.ſocius vel etiã extraneus.vt.ĩ.eo.l.iij.in fi.
b ¶ Conſequeris.hoc cũ diuiſio nõ põt fieri cõmode.
c ¶ Poſt litis ↄteſtationẽ.itẽ nec ante ſi fieret cauſa mutãdi iudiciũ et ponit̃.ĩ.de alie.iudi.mu.cau.fac.l.fi.ꝛ fa.her.aut̃.actiõe.etiã poſt motã ↄtrouerſiã ꝓhibeant̃ alienationes.arg.ff.de peti.here.diu⁹.ꝛ.l.ſed ꝛ ſi.§.ſi ante.niſi ex neceſſitate.vt.ff.fa.her.l.alienatiões.ſic ꝛ hic ex neceſſitate pmittã p eãdẽ.l.vt.ff.de fun.do.l.j.ꝛ.l.ſi fundum.
d ¶ Poſſit. forte nec pignori obligare. vt.ĩ.de reb.ali.nõ alie.l.fi.licet in re litigioſa ſit aliud ẜm quoſdam. vt in aut̃.ꝺ liti.§.ad hoc.col.iij.nec eniꝫ erat hic queſtio de dñio:quia certuꝫ erat rem eſſe cõmunem ꝛ ideo prohibetur alienatio tanq̃ i re litigioſa
e ¶ Si probatum. nõ potuerat.vt.ĩ.ti.j.ſi fratres ꝛ.ĩ.ſi cõis reſ pi.da.l.j.et.ĩ.ſi res alie.pig.da.ſit p totum.
f ¶ Reſtitui.agenti tibi rei vendicatione cuꝫ ſocius negeris.vt.ff.de excep.l.fundi titiani.ſic ꝛ.ff.fa.herc.l.j. Vl' dic etiam agendo cõi diuidundo.licꝫ neget̃ ſocius cum non obijciat̃ q̃ſtio ꝑpoſteratiõis vt.ff.ꝺ euict.l.ſi mãcipiũ.§.j. Queſtio ꝑpoſterationis q̃ñ qꝫ nõ obijcitur.
g ¶ Preſes prouincie.
h ¶ Cognoſcet.ſ.poſtmodum.
i ¶ Euꝫ.ſcꝫ creditorẽ.
k ¶ Valere. hic cũ inter creditoreꝫ ꝛ dñm alterius partis agitur vt hic.ꝛ.ff.cõi diuidun.l.cõmuni diuidũdo.§.fina.ſecus ſi inter creditores.quia tunc tm̃ debitũ eſtimatur.vt.ff.cõi diuidũ.l.cõmuni diuidundo.§.inter Iteꝫ extimat partẽ hic extimãdo totũ vt.ſ.l.px.dixi.
l ¶ Data pecunia .ſcꝫ tibi ꝛ hoc quãdo cõmode diuidi nõ poteſt. Itẽ no.hic caſuꝫ vbi qs cogit̃ alienare inuitus:ſed volens videtur cũ duplex ſit hoc iudicium.
m ¶ Ad officium arbitri.i.iudicis.
n ¶ Pertinent. vt diuidat.
o ¶ Communia. non alia vt ſubijcit.ĩ.titulo proxi.familie.

bis aut p̃cij portionẽ ſi alius[a] meliorẽ cõditionẽ attulerit cõſequeris[b]. ¶ Nõ ſi diuiſio predij ſine cuiuſq̃ iniuria cõmode fieri poterit:portioneꝫ ſuis finib⁹ tibi adiudicatã poſſidebis: hoc videlicet cuſtodiendo vt poſt litis[c] cõteſtationẽ nemo partem ſuã ceteris eiuſdẽ rei dominis nõ cõſẽtientibus alienare poſſit[d].
¶ Frater non põt obligare portionẽ fratris.ꝛ creditor qui reperitur in poſſeſſione rei communis poteſt ꝓuocari ad diuiſionem:ꝛ procedetur per licitationeꝫ vel diuiſionẽ ꝓut dictauerit eq̃tas iudicãtis.bal.

¶ Impa. Alex. auito. militi. L.ij.

Si ꝓbatum fuerit preſidi ꝓuincie fratrẽ tuũ vineas cões pignori ꝺdiſſe:cũ partẽ tuã quã i vineis habes creditori obligare nõ potuerat[e]:p̃ſes ꝓuincie reſtitui[f] tibi eã iubebit cũ fructib⁹ quos creditor ꝺ pte tua pceperit. idẽ p̃ſes[g] ꝓuincie de diuiſione vinearũ inter te ꝛ creditorẽ fratris tui cognoſcet[h] ꝛ iubebit eũ[i] accepta pecunia quãti ſtatuerit ptẽ fratris tui valere[k] eã ptẽ quã de fratre tuo accepit tibi reſtituere:aut eſtiata tua pte ad creditorẽ fratris tui data[l] pecũia q̃ti eſtimauerit eaꝫ transferre.

¶ Iſta eſt no.lex. ꝛ.h.d. In hoc iudicio veniunt que ſunt cõia. Item per iudiceꝫ eſt facienda diuiſio p aſſignationẽ partiũ vel poſſeſſionũ diuerſarũ. Et ſi vna alteri ꝑpõderat venit̃ ad licitationẽ.ꝛ ſi alter conſortum ex inopia non eſt par in licitando: admittit̃ extraneus licitator.h.d.Bal.

¶ Iidem.a.verecundiano. L.iij.

Ad officiũ arbitri[m] qui int̃ te ꝛ fratrẽ tuũ pro diuidendis bonis datus fuit: ea ſola ptinent[n] q̃ maneant cõia[o] tibi ꝛ illi. ¶ Nã ea quoꝝ partẽ is vẽdidit cũ emptoribus tibi cõia ſunt:ꝛ aduerſus ſingulos arbitruꝫ petere debes: ſi ab illorũ quoqꝫ ſocietate diſcedi placeat. Cũ aũt regionib⁹ diuidi[p] aliqs ager int̃ ſocios[q] nõ põt[r] vl' ex plurib⁹ ſinguli[s] eſtimatione iuſta facta vnicuiqꝫ[t] ſocioꝝ adiudicant̃:cõpẽſatiõe inuicẽ p̃cij facta:eoqꝫ cui res maioris p̃cij obuenit ceteris ↄdẽnato[u] ad licitationẽ nõnunq̃ ẽt extraneo ẽptore admiſſo:maxime[x] ſi ſe nõ ſufficere ad iuſta p̃cia alt̃ ex ſocijs ſua pecunia vincere vili⁹ licitãtẽ[y] ꝓfiteat̃.
¶ Diuiſio facta inter fratres debet haberi rata niſi bñficio reſtitutiõis reſcindat̃: ſꝫ nõ diuiſa debẽt diuidi:ꝛ in hoc iudicio habet̃ ratio culpe ꝛ fructuũ.h.d.ẜꝫ bar.ꝛ bal.

¶ Imp. dio.ꝛ max.herode. L.iiij.

Si maior[z] quinqꝫ ꝛ.xx. annis ſoror tua res ↄmunes diuiſit q̃uis nõ inſtrumẽtis ſed alijs ꝓbationib⁹ earũ direptã[a] cõmunionẽ eẽ ꝓbet̃:ſtare finitis cõuenit. ¶ Nõ ſi minor fuit nec tẽp⁹ in itegrũ reſtitutiõi p̃finitũ adhuc exceſſit: an in integrũ ꝓpter diuiſionẽ reſtitui debeat:cauſa[b] cognita p̃ſes ꝓuincie eſtimabit. ¶ Idem[c] eoꝝ etiã que vobis pmanẽt cõmunia fieri diuiſionẽ ꝓuidebit[d].taꝫ ſumptuũ (ſi qs de vobis in res cõmunes fecit) q̃ fructuum. ¶ Idẽ doli et[e] culpe cũ in cõmuni diuidũdo iudicio hec[f] oĩa venire nõ ambigit̃.rationẽ (vt in oib⁹ equalitas ſeruetur) habiturus.
¶ Nemo cogitur in communionem manere hoc dicit Bal.ꝛ Saly.

¶ Iidem.aa.ꝛ.cc.Secũdo. L.v.

In cõmunionẽ[g] vel ſocietatẽ nemo cõpellitur inuitus[h] detineri.quapropter aditus p̃ſes ꝓuincie ea que cõmunia tibi cũ ſorore ꝑſpexerit diuidi ꝓuidebit.

¶ Cõmunia vtriuſqꝫ iudicij tã familie herciſcũde q̃ ↄmũi diuidũdo

¶ Diuiſio habet inſtar ſeu ſimilitudinẽ emptionis.h.d.Bal.ꝛ Saly.

¶ Impa. anto.a. marcio.

Ti.xxxviij. Lex.j.

Diuiſionẽ p̃diorum vicẽ[i] emptionis obtinere placuit[k].
¶ Litigãtes factuꝫ a non cõpetenti iudicẽ poſſunt ↄfirmare.h.d.ẜꝫ odofre.bal. vl' ſic. Diuiſio facta a iudice in cõpetẽti põt ꝑtiuꝫ cõſenſu validari.h.d.ſa.vel ſic. Sentẽtia nulla põt de cõſenſu partiũ approbari:ad h̃ ſemꝑ allegat̃ iſta lex. Pau.de caſt.

¶ Impa. Alexã.a.Eufrato. L.ij.

Etiam[l] ſi is diuiſioni[m] arbitrũ dedit cui ius dandi licentia

diſſe rem vt ꝓpriã pro parte vna p.x.annos inter p̃ſentes. xx. inter abſentes ſolus ſubiuit onera rei ꝛ ſolus ſenſit cõmoda. Rñ. ẜm Azo.ꝛ H.verſimile eſt diuiſionem factam.argumẽ.ff.de vſu.l.cum de in reꝫ ver.ꝛ de aqua plu.arc.l.j.§.fi.ꝛ.ĩ.de acqui.poſ.l.min⁹. An autẽ ideꝫ in eo qui rei ven.conuenitur vt non ſit neceſſe probare titulum ſed preſumat̃ dñs ex diutina ꝺtentatione poſſet queri.
a ¶ Direptã.i.ſeparatã
b ¶ Cauſa cognita.nec emñ ꝛc.vt.ff.de iureiur.nam ꝛ poſtea.§.ſi minor.ꝛ ꝺ hoc dixi.ſ.ſi aduer.tranſac.l.j.
c ¶ Idem.ſcꝫ preſes.
d ¶ Prouidebit.p̃ſes dico habiturus rõnẽ tã ſumptuũ ꝛc. Et ſic no.ſumptuuꝫ ꝛ fructuũ rõnẽ haberi:vt hic et.ff.e.ſi qs putans.§.j.ꝛ.l.in cõi.ꝛ.l.antepe.ꝛ.ff.pro ſoc.l.quibus caſibus. Ratio ſumptuũ ꝛ fructuũ haberi debet.
e ¶ Et culpe.vt ꝛ.ff.e.l.in cõi.ꝛ.l.ſi nõ oẽs.§.venit.ꝛ.l.ſi is.ꝛ.ff.famil.her.heredes.§.nõ tantum.
f ¶ Hec omnia.i.preſtationes omnes.
g In cõioneꝫ.inchoãdã vt.ff.ꝺ condi.inde.ſi nõ ſorteꝫ §.ſi centum.quod fallit rõne impoſſibilitatis in duobus caſib⁹ vt ibi notaui. Vel veri⁹ hic ſubaudi retinẽdã.vt.ff.pro ſoc.l.actione.§.iteꝫ qui ꝛ.ĩ.p ſoc.l.tãdiu. Sed hoc fallit ratione perſone:vt q̃ minor vel maritus vel eccleſia:quia iſti nõ poſſunt ꝓuocare ſed ꝓuocari.vt.ff.de cõdi.fur.et elegãter.ꝛ.ĩ.ꝺ p̃di.mio.l.inter.ꝛ.ĩ.de fun.do.l.j.et.ij. Item fallit rõne pacti.vt.ff.e.l.in hoc iudicio.§.ſi cõuenit. Item rõne temporis.ſ.xxx.an.vt.ĩ.de anna.exce.l.j.§.ad hoc Item ſi teſtator ꝓhibuerit.vt.ĩ.de reb.ali.non alie.l.fi. Accur. Eccleſia minor:marit⁹:ad diuiſionem non ꝓuocant ſed ꝓuocãtur.
h ¶ Inuitus.fallit i pupillo ꝛ marito qui de re dotali alium ad diuiſionem vocare nõ põt.
¶ Cõmuia vtriuſqꝫ ꝛc
¶ Dixit q̃ ſingularia ſunt vtriuſqꝫ iudicij: nunc que cõia.
i Diuiſionẽ. vicẽ.q: ps tua mihi adiudicat̃ ꝛ mea tibi

p ¶ Diuidi.ſ.cõmode.vt inſti.de offi.iud.§.quod commode.
q ¶ Socios.ſocij ſunt cõuentionali vel nõ cõuẽtionali ſocietate.vt inſtitu.de obli.que ex quaſi contra.§.item ſi inter.
r ¶ Non poteſt.ſ.commode.vt inſti.de offic.iudi.§.q̃ ſi cõmode.
s ¶ Singuli.ſcꝫ fundi diuidi non poſſunt cõmode.
t ¶ Vnicuiqꝫ.i.huic vel illi.in caſu tamen preciſe alteri vt.ĩ.de dona.l.ſancimus.§.ne aũt.
u ¶ Cõdẽnato.vt ꝛ.ff.fa.her.l.meni⁹.§.arbit̃.ꝛ.ff.e.ſi qs.pu.§.ſi fũd⁹
x ¶ Maxie.ſi ſe vtili⁹ licitãtẽ nõ ſufficere ꝛc.ꝛ facit.ĩ.ꝺ vec.ꝛ cõ.l.iiij.
y ¶ Licitantẽ.ꝛ ponit̃ ex pte ſubiecti.ſed poſſet poni ex pte predicati ꝛ ſenſus poſſet vincere etiam vtilius licitãtẽ cuꝫ ſit adeo pauper.
z Si maior.vt ꝛ.ſ.titu.j.non ideo.ꝛ.ĩ.de fide iſtrumẽ.l.inſtrumentis. Sed quid ſi non alijs ꝓbationibus ꝓbat:ſed ꝓbat hoc.ſcꝫ ſe poſſe

k ¶ Placuit diuiſio em̃ eſt ſimilis permutationi.vt.ff.de leg.ij.cuꝫ pater.§.hereditatem.ꝛ permutatio emptioni.vt.ĩ.de re.permu.l.ij.ꝛ.ff.de contrahen.empti.l.j.ergo ꝛ ipſa conueniunt:tñ q: ex vtraqꝫ poſſeſſio ſecuta dñium vel cãm vſucapiendi p̃ſtat.vt.ff.de vſucap.ſi per errorem.re quoqꝫ euicta vtrobiqꝫ preſtatur euictio.vt.ĩ.eo.ſi fratres bone fidei contractus eſt vterqꝫ.vt inſti.de acti.§.actionum. Sed differunt quia in emptione non eſt locus conditioni ob cãm.ſecus in diuiſione vt.ff.de rerum permu.l.j.in fine. cum diuiſio appelletur permutatio vt dixi. Item ex nudo pacto diuiſionis nõ naſcitur actio.vt.ff.de pac.l.diuiſionis.ſecus in emptione. Emptio ꝛ diuiſio differũt.
l ¶ Etiam.pro parte.
m ¶ Diuiſioni.facte ab illo de legato.
n ¶ Arbitrum.ideſt iudicem.

¶ Non fuit.